İLBER ORTAYLI ANLATIYOR: İMPARATORLUKLARIN MİRASI ANTAKYA

ISSN 1309-7342
9 771309 734002

ATLAS Tarih

SAYI: 80 NİSAN - MAYIS 2023
FİYATI: 60.00 TL (KKTC Fiyatı: 75.00 TL)

100 YIL ÖNCE 100 YIL SONRA

TÜRKİYE'NİN SEÇİMİ

- 1923 seçimleri ve Halk Fırkası
- 14 Mayıs 1950'nin hikâyesi

Mehmet Ö. Alkan yazdı

İŞGALDEN ANAVATANA HATAY

ATATÜRK'ÜN ŞAHSİ DAVASI

OSMANLI'DAN CUMHURİYETE

BİR ZAMANLAR KIZILAY

'İş'ten Fazlası:

1871'DEN BERİ.

Mehmet Efendi vefat ettiğinde
oğulllarına, torunlarına ve torun çocuklarına
'iş'ten fazlasını aktardı:
bilgi, hüner, iş ahlakı...

BUGÜN DÜNYANIN DÖRT BİR KÖŞESİNDE, 60 ÜLKEDEKİ KAHVE TUTKUNLARINI NEFİS TÜRK KAHVESİYLE BULUŞTURMAKTAN GURUR DUYUYORUZ.

Tüm kahveseverlerin beğenisine
her fincan kahvede yeniden layık olmak için
var gücümüzle çalışmaya devam edeceğiz.

İÇİNDEKİLER

Sayı: 80

Nisan - Mayıs 2023

Konular

Bölümler

Kapak

Cumhuriyetin ilk yıllarında, İstanbul'da seçim sandık kurulları.

İBB ATATÜRK KİTAPLIĞI KOLEKSİYONU

DB
DOĞAN BURDA DERGİ

EDİTÖR

Cem Fakir | *cemfakir@gmail.com*

SANDIK BAŞINA GİDERKEN…

Kurtuluş Savaşı'nı zafere ulaştıran Birinci Meclis, 1 Nisan 1923 tarihinde seçim kararı aldı. Türk halkı o yaz, Lozan barışını onaylayacak ve 29 Ekim 1923'te Türkiye Cumhuriyeti'ni ilan edecek milletvekillerini seçmek üzere sandık başına gitti. 23 yıl süren tek partili hayat, 21 Temmuz 1946 seçimleriyle sona erdi. 14 Mayıs 1950 ise kırılmalarını bugün de hissettiğimiz bir dönemin başlangıcıydı. Cumhuriyetin 100. yılında, yine bir 14 Mayıs'ta yeni bir kavşak noktasına doğru ilerlerken 1923, 1946 ve 1950 seçimlerini anımsıyoruz. Mehmet Ö. Alkan, 1923'ün ve çok partili seçimlerin hikâyesini Atlas Tarih için yazdı.

Seçim atmosferine girdiğimiz bugünlerde, on binlerce insanımızın yaşamına mal olan depremlerin anıları hâlâ taze. Bu konuyu birkaç dosya ile ele alıyoruz.

Şubat ayında yaşadığımız depremlerde en büyük hasarı Hatay ve Antakya aldı. Kadim kent yerle bir oldu. Binlerce yıllık tarihi boyunca farklı dil ve dinlere, birçok medeniyete ev sahipliği yapan Antakya'nın tarihini Prof. Dr. İlber Ortaylı ile konuştuk.

Hatay'ı sarsan depremin ardından Mustafa Kemal Atatürk'ün, "Hatay benim şahsi meselemdir" sözleri akıllara geldi. Peki bu şahsi dava neydi? Hatay'ın bağımsızlığa ve anavatana kavuşma sürecinde neler yaşandı? Doç. Dr. Olcay Özkaya ile konuştuk.

Depremin ardından tartışılan kurumların başında Türk Kızılayı geliyor. "Çadır satışı" ile gündeme gelen Kızılay'ın 155 yıllık "güven" duygusu yerle bir oldu. Peki Türk Kızılayı eskiden nasıl çalışırdı? Feza Kürkçüoğlu yazdı.

Cumhuriyet tarihinin en büyük depremlerinden biri 1939 yılında Erzincan'da yaşanmıştı. Cengiz Kahraman, 33 bin kişinin hayatına mal olan Erzincan depremini fotoğraflarla anlatıyor.

ATLAS Tarih

DB DOĞAN BURDA DERGİ

Yayıncı
Doğan Burda Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş.

İcra Kurulu Başkanı
Cem M. Başar

Yayın Yönetim Danışmanı
Ferhan Kaya Poroy

Yayın Danışmanı
Cem Fakir

Görsel Yönetmen
Tolga Çoruh

Yazı İşleri Müdürü (Sorumlu)
Ayşegül Uyanık Örnekal

Yayın Kurulu
Prof. Dr. İlber Ortaylı, Prof. Dr. Mesut Uyar, Prof. Dr. Mehmet Ö. Alkan, Kansu Şarman, Erol Üyepazarcı

Marka Müdürü: Aslıhan Sever

Kurumsal İletişim Müdürü: Funda Demirci Ayan

Ankara Temsilcisi: Erdal İpekeşen
0 312 577 31 56

www.atlastarih.com / bilgi@atlastarih.com

Yönetim

Üretim Planlama Direktörü (Tüzel Kişi Temsilcisi): Yakup Kurtulmuş

Satış ve Dağıtım Direktörü: Egemen Erkorol

Finans Direktörü: Didem Kurucu

Dijital İçerik Direktörü: Eren Demir

Reklam

Reklam ve Etkinlik Grup Başkanı: Ali Erman İLERİ

Grup Başkan Yardımcısı: Seda Erdoğan Dal - Işıl Baysal Turan

Satış Koordinatörü: Burcu Kevser Karaçam - Hülya Hankendi - Şerife Dökmetaş

Satış Müdürü: Mürvet Yılmaz

Bölgeler Proje Müdürü: Şelçuk Ergenç

Teknik Müdür: Ayfer Kaygun Buka
Tel: 0 212 336 53 61 - 62

Hedef Sayfalar Reklam Koordinatörü: Aysel Şener
Tel: 0212 336 53 75

Bölgeler Reklam Müdürü: Hülya Erdoğan
Tel: 0 212 336 53 72

Etkinlik Ve Marka Yönetimi

Etkinlik ve Proje Koordinatörü NİHAL AYAN
nayan@doganburda.com

Reklam Rezervasyon
Tel: 0 212 336 53 00 - 57 - 59

Ankara Reklam Satış Koordinatörü
Sezinur Balıkçıoğlu

Ankara Reklam Satış Müdürü: Beliz Balıbey
Tel: 0 312 577 31 56

Uluslararası Reklam Satış Temsilcilerimiz

ALMANYA: Julia Mund
T +49 89 92 50 31 97, Julia.Mund@burda.com

Michael Neuwirth
T. +49 89 9250 3629, michael.neuwirth@burda.com

İSVİÇRE: Goran Vukota
T. +41 44 81 02 146, goran.vukota@burda.com

FRANSA / LÜKSEMBURG: Marion Badolle-Feick
T. +33 172 71 25 24, marion.badolle-feick@burda.com

İTALYA: Mariolina Siclari
T. +39 02 91 32 34 66, mariolina.siclari@burda.com

İNGİLTERE / İRLANDA: Jeannine Soeldner
T. +44 20 3440 5832, jeannine.soeldner@burda.com

ABD / KANADA / MEKSİKA: Salvatore Zammuto
T. +1 212 884 48 24, salvatore.zammuto@burda.com

Yönetim Yeri

Kuştepe Mah. Mecidiyeköy Yolu Cad. No: 12
Trump Towers Kule 2 Kat: 21 Pk: 34387 Şişli-İst.
Tel: 0 212 410 32 00 **Faks:** 0 212 410 35 81

Baskı: Bilnet Matbaacılık ve Yayıncılık A.Ş.
Adres: Dudullu Organize San. Bölgesi 1.Cad. No:16 Ümraniye-İSTANBUL
Tel: 444 44 03 **Faks:** Faks: (0216) 365 99 07
www.bilnet.net.tr
Sertifika No: 42716

Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama A.Ş.
Yayın Türü: Ulusal Süreli İki Ayda Bir

DB Okur Hizmetleri Hattı: 0 212 478 0 300
okurhizmetleri@doganburda.com

DB Abone Hizmetleri Hattı: 0 212 478 0 300

abone@doganburda.com - www.doganburda.com

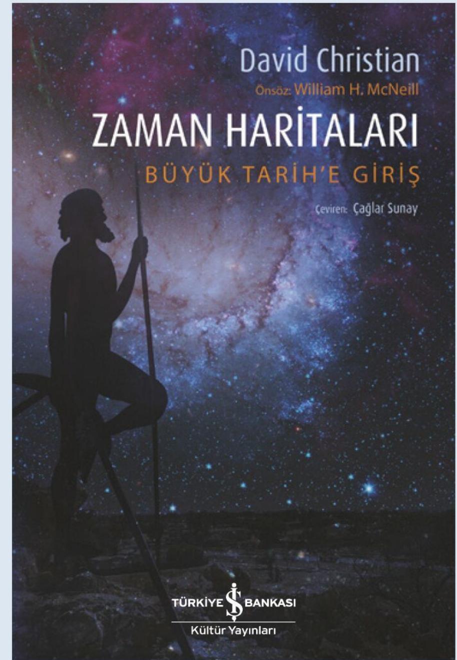
Üyeliği: FIPP

Çalışma Saatleri: Her gün saat 09.00-22.00 arasında hizmet verilmektedir.

Transhümanist Devrim
Luc Ferry
Çev. Kağan Kahveci
192 sayfa

Zaman Haritaları - Büyük Tarih'e Giriş
David Christian
Çev. Çağlar Sunay
576 sayfa

Transhümanist Devrim'de Luc Ferry iç içe geçip birbirini tamamlayan ve yakın geleceğe damgasını vuracak dört temel teknolojinin insanlığın önüne çıkaracağı olanakları ve yeni risk unsurlarını değerlendiriyor: nanoteknolojiler, biyoteknolojiler, enformatik (büyük veri ve nesnelerin interneti) ve bilişsel bilim (yapay zekâ).

Tıp alanındaki gelişmeler ABD'de transhümanizm adı altında ortaya çıkan ve web dünyasının Google gibi devleri tarafından desteklenen bir ideolojinin etki alanını genişletecek şekilde ilerliyor. Amaç, tedaviye yönelik onarıcı tıbbın çok ötesine geçmek; en son bilimsel araçlar ve muazzam teçhizatlar yardımıyla insanlık durumunu "yükseltmek", insan ömrünü ve gençliği mümkün mertebe uzatmak, genetik mühendisliğiyle nesilden nesile aktarılan genlere müdahale etmek ve son noktada insan-makine hibritleri üreterek "insan-sonrası" çağını başlatmak.

Ekonomi alanında ise bağlı nesneler, sosyal ağlar ve büyük veri gibi yeni olanakları, yani transhümanizmin harekete geçirdiği teknolojilerin bir kısmını hizmet olarak sunan Uber, BlaBlaCar, Airbnb ve benzeri uygulamalar taksilerle, otellerle veya büyük mağazalarla rekabet eder hale geldiler. Meslek sahiplerinin aradan çıkarılarak şahıslar arası ilişkiler kurulmasına dayanan bu "paylaşım ekonomisinin" transhümanist ideolojiyle derin bağları olduğuna dikkat çeken Ferry'ye göre her iki durumda da söz konusu olan sosyaldemokrasiye bulanmış belli bir liberalizm, hatta bireylere dayatılan geleneklerin ve mirasların ağırlığından ne pahasına olursa olsun kurtulmak isteyenleri yanına çeken saf ve katı bir ultraliberalizmdir.

"Ben kimim? Nereye aitim? Parçası olduğum bütün nedir?" Bütün insan toplulukları bu sorulara yanıt vermeye çalışmış, yanıtlar da genellikle yaratılış mitleriyle bütünleşmiştir. Kendi dönemlerinde bütün yaratılış mitleri işe yarar gerçeklik haritaları sunmuşlardır. Bu nedenle de onlara inanılmıştır.

Zaman Haritaları. Büyük Tarih'e Giriş'te anlatılan öykü de modern dünyanın bilimsel gelenekleri içinde eğitim almış modern insanların yaratılış mitidir.

Evrenin tarihiyle Dünya'nın ve insanlığın tarihini aynı anlatıda buluşturan "Büyük Tarih" akademik disiplininin isim babası olan David Christian, söz konusu disiplinin kurucu metni olarak kabul edilen bu büyüleyici çalışmada, okuyucuyu zaman ve mekânda çok zengin bilgilerle yüklü baş döndürücü bir yolculuğa çıkarıyor.

"Büyük Patlama"dan günümüze uzanan bu anlatı içinde, bilinen kalıpların çok dışında bir insanlık ve uygarlık tarihi de sunuluyor.

David Christian (1946) önce Rus tarihinde uzmanlaştığı akademik yaşamında esas olarak 1989'da adını koyduğu "Büyük Tarih" disiplininin kurucusu olarak bilinmektedir. Yayınlanmış eserlerinden bazıları: *A History of Russia, Central Asia and Mongolia* (1998); *Origin Story: A Big History of Everything* (2018); *Future Stories: What's Next?* (2022).

CUMHURİYETİN 100. YILINA ARMAĞAN SERGİ

"YAŞASIN CUMHURİYET!"

Cumhuriyetimizin 100. yılı vesilesiyle hazırlanan "Yaşasın Cumhuriyet! Atatürk Döneminde İktisadi Bağımsızlığın İlk Adımları" başlıklı sergi, İstanbul Eminönü'nde bulunan Türkiye İş Bankası Müzesi'nde ziyarete açıldı.

Mustafa Kemal Atatürk'ün "Siyasi ve askeri zaferler ne kadar büyük olursa olsun, iktisadi zaferle taçlanmazsa sonuç kalıcı olamaz" sözünden alınan ilhamla hazırlanan sergide, iktisadi ve sosyal hayatın kalkınması mercek altına alınıyor.

Serginin açılışında bir konuşma yapan Türkiye İş Bankası Genel Müdür Yardımcısı Suat Sözen, ülkemizde meydana gelen deprem ve sel felaketinde hayatını kaybedenleri ve afetzedeleri de andığı konuşmasında şunları söyledi: "Bizim için çok özel, çok anlamlı bir sergi… Sergimizi, cumhuriyetimizin 100. yılında açıyoruz. Cumhuriyet ile neredeyse yaşıt ve 2024'te 100 yaşına girecek olan bankamızın kuruluş fikrinin temelleri, 1923'te İzmir İktisat Kongresi'nde atıldı. Dolayısıyla bu yıl, esasen İş Bankası'nın da fikir olarak doğuşunun 100. yılı... Hem cumhuriyetimizin hem bankamızın ikinci yüzyılına adım attığı bir dönemde bu sergiyi sizlerle buluşturmanın heyecanını yaşıyoruz."

İş Sanat'ın koordinasyonunda hazırlanan serginin küratörlüğünü, 19. ve 20. yüzyıl Türkiye iktisadi ve sosyal tarihi, kurum ve girişimcilik tarihi konularında yaptığı çalışmalarla bilinen, Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi öğretim üyelerinden Dr. Öğr. Üyesi Murat Koraltürk, tasarımını ise Pattu Mimarlık üstleniyor.

Sergide Atatürk döneminin üretim ve sosyal hayatını yansıtan fotoğraf, belge ve nesneler yer alıyor.

Başta Türkiye İş Bankası Müzesi arşivi olmak üzere çok sayıda kurumsal ve kişisel arşivin yanı sıra aile yadigârlarından ödünç verilen 2 bini aşkın belge, fotoğraf, film ve objenin yer aldığı "*Yaşasın Cumhuriyet!*" sergisi, Türkiye İş Bankası Müzesi'nde sene sonuna kadar pazartesi günleri hariç her gün ücretsiz ziyaret edilebilecek.

ÇANAKKALE'NİN SİMGESİ YENİLENDİ

"DUR YOLCU ANITI" GECE GÜNDÜZ PARLAYACAK

"Zafere Selam" adı verilen proje kapsamında Tarihi Yarımada'nın ebedi boya sponsoru Filli Boya, anıtın bakım, temizlik ve boyasını yaptı.

"Dur Yolcu Anıtı"nın yenilenmesi için yaklaşık bir ton özel boya üretildi. İki aylık Ar-Ge çalışmasının sonucunda Filli Boya'nın uzman ekibi tarafından özel bir boya reçetesi geliştirildi. Standart boyalardan farklı olarak, kısa sürede kimyasal reaksiyona girerek 4-5 milimetre kalınlığındaki uygulamalarda bile kürlenerek 2-3 saat içinde kullanıma açılabiliyor. Her türlü hava şartında Anıt'ın defalarca yenilenmesine imkân veren boya, rengini değiştirmeden daha görünür hale gelmesini sağlıyor.

Filli Boya, Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı ile yaptığı protokol kapsamında, Tarihi Alan'da bulunan yapıların tadilat, bakım ve onarımı için ihtiyaç duyulan boya grubu ve türevi malzemeleri temin ediyor. Bu kapsamda, Kilitbahir Köyü'nde 247, Seddülbahir Köyü'nde ise 88 bina olmak üzere yaklaşık olarak 100 bin metrekare alan boyandı. Aralarında Çanakkale Destanı Tanıtım Merkezi, Hilal-i Ahmer, Mehmetçik Deniz Feneri ve Kabatepe Günübirlik Kamp Alanı'nın bulunduğu kamu yapıları için yaklaşık 20 bin metrekare iç ve dış cephe boyası temin edildi.

ATATÜRK'ÜN ÇANAKKALE'DE KULLANDIĞI OTOMOBİL

Rahmi M. Koç Müzesi, Çanakkale Zaferi'nin 108. yıldönümünde ziyaretçilerini Atatürk'ün Çanakkale cephesinde kullandığı otomobil ile buluşturuyor.

Harbiye Nezareti'nin, 1915 yılında Anafarta Grup Komutanı Mustafa Kemal'e tahsis ettiği Fiat Zero ile aynı model olan otomobil, İtalya'nın Torino kentinden getirildi. Fiat Zero model otomobilin üretimine, 1912 yılında Fiat'ın Torino'da yer alan Corso Dante Fabrikası'nda başlandı. Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte modelin üretimi sekteye uğradı. Fiat'ın üretim hatlarının tamamı, İtalyan ordusunun ihtiyaçlarına ayrıldı. Model Zero, 1915 yılında banttan son kez indiğinde 2 bin adetlik satışa ulaşmıştı. Fiat Zero'nun günümüze ulaşabilen az sayıdaki örneği ise seçkin müzelerde yerini aldı.

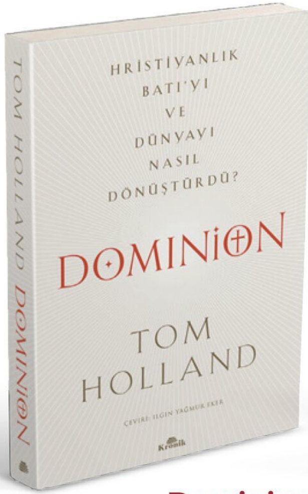

BİLİMİN ÖNCÜ KADINLARI

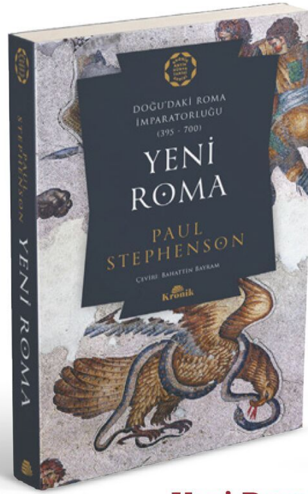
Cumhuriyetin özgürleştirdiği ve bilimin ışığında yürüyen kadınların hayat öykülerini anlatan gazeteci-yazar Özlem Özdemir'in kaleme aldığı "*Kadınlar Cumhuriyeti*", cumhuriyetin 100. yaşına bir saygı duruşu.

Kâmile Şevki Mutlu'dan Pakize Tarzi'ye; Remziye Hisar'dan Fatma Hikmet İşmen'e; Fatma Selma Soysal'dan Türkan Saylan'a kadar, 12 bilim kadınının hayat hikâyelerinin, akademik serüvenlerinin anlatıldığı "*Kadınlar Cumhuriyeti*", 100. yılda bütün ülkeyi saracak coşkuya bilimin ve aydınlanmanın ışığını düşürecek, yediden yetmiş yediye herkesin okuyacağı bir kitap.

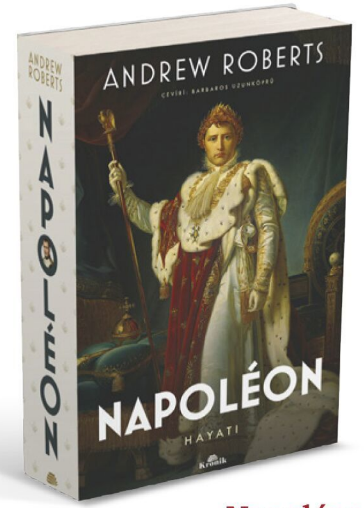
KRONİK'TEN YENİ ESERLER

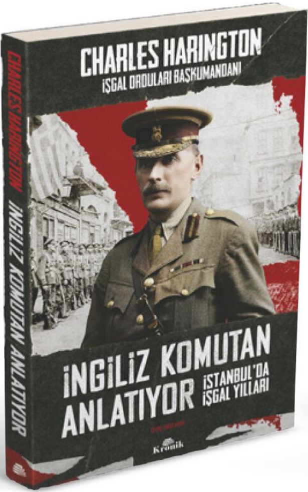
Dominion
TOM HOLLAND
Çeviri: Ilgın Yağmur Eker

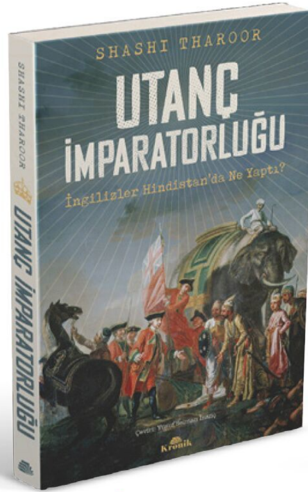
Yeni Roma
PAUL STEPHENSON
Çeviri: Bahattin Bayram

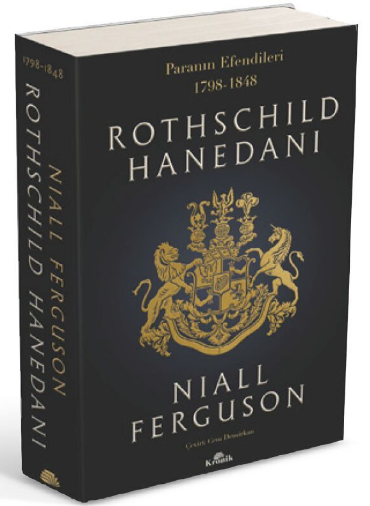
Napoléon
ANDREW ROBERTS
Çeviri: Barbaros Uzunköprü

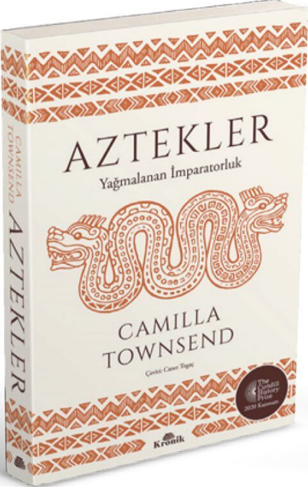
İngiliz Komutan Anlatıyor
CHARLES HARINGTON
Çeviri: Tuğçe Akyüz

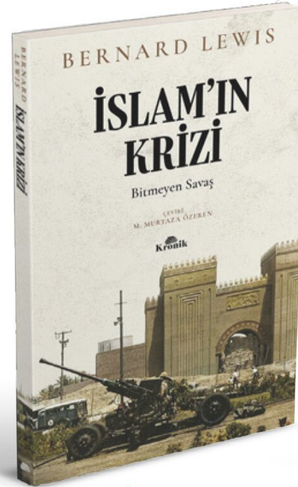
Utanç İmparatorluğu
SHASHI THAROOR
Çeviri: Yusuf Selman İnanç

Rothschild Hanedanı
NIALL FERGUSON
Çeviri: Cem Demirkan

Aztekler
CAMILLA TOWNSEND
Çeviri: Caner Togaç

İslam'ın Krizi
BERNARD LEWIS
Çeviri: M. Murtaza Özeren

Türk İstihbaratı ve Soğuk Savaş
EGEMEN BEZCİ

Kronik

kronikkitap.com kronikkitap

DÜNYADAN

Naz Vardar | nazvardar93@gmail.com

1 ATLARIN AMERİKA'DAKİ SERÜVENİ BAŞTAN YAZILIYOR

Güneybatı Amerika'da bulunan yüzyıllar öncesine ait at iskeletleri, kolonyal mitlerin altüst edilmesine sebep oluyor. Amerikalı yerlilerin at kullanmaya başlamasının 17. yüzyılda İspanyol koloniciler sayesinde olduğuna inanılıyordu. Comanche ve Shoshone halklarının sözlü tarihine bakıldığında, bunun doğru olmadığı ortaya çıktı. Yeni yapılan bir araştırmaya göre atlar, Güneybatı Amerika'da Avrupalıların gelmesinden önce de vardı. Hatta yerliler, atlarla yakın ve kutsal bir ilişki kurmuştu. Karbon 14 metodu, DNA ve izotop analizi kullanılarak yapılan araştırmada, atların Amerika kıtasında anlatılandan çok daha önce ve hızlı şekilde yayıldığı görülüyor. Araştırılan atların Avrupa'dan getirilmediği, yerelde yetişmiş ve yerlilerin ektiği ekinlerle beslendiği fark edildi. Yerli halklar, bu araştırma sayesinde kendi seslerine ve âdetlerine sahip çıkma şansı elde ettiklerini ifade ediyor.

2 ROMALILARIN ÇÖPLERİ BUGÜN ALTIN DEĞERİNDE

Fransa'daki arkeologlar, 1800 yıllık eserlerin bulunduğu bir koleksiyon keşfetti. Aralarında Venüs Tanrıçası heykelcikleri, mandal, madeni para ve çömlek ocağı olan eserler oldukça beklenmedik bir yerde bulundu: Romalılara ait ve sonrasında atık çukuru olarak kullanıldığı düşünülen killi taş ocağında. Kuzeybatı Fransa'daki Rennes şehrinde bulunan eserler, şehrin Roma İmparatorluğu'ndaki gelişimiyle paralel hikâyeye sahip. Ev, duvar ve kamu binalarının inşası için gerekli olan taş, bu killi taş rezervlerinden elde edilmişti. Gerekli materyal elde edildikten sonra bu taş ocağı, atık alanı olarak kullanılmaya devam etti. Bu koleksiyonun kime ait olduğu ya da neden çöpe atıldığını henüz tahmin edemeyen araştırmacılar, Roma dönemine ait bu atıkların antik dönemdeki hayata dair bilgi edinmek için altın değerinde olduğunu söyledi.

3 BEETHOVEN'IN DNA'SI ÜNLÜ BESTECİNİN BİYOGRAFİSİNİ YAZMAYA DEVAM EDİYOR

20'li yaşlarında duyma yetisini kaybeden ve 40'lı yaşlarında tamamen sağır olan dünyaca ünlü besteci Ludwig van Beethoven'ın 1827 yılında kurşun zehirlenmesinden öldüğü iddia ediliyordu. DNA kalıntılarından yapılan testlerde, dünyaca ünlü bestecinin hepatit B sebebiyle öldüğü ortaya çıkmıştı. Beethoven'ın saçından alınan örneklerde ise genetik olarak yüksek derecede karaciğer hastalığı riski taşıdığı görüldü. Genetik koşulları ve hepatit B enfeksiyonunun karaciğerini zayıflattığı ve ölümünde rol oynadığı düşünülüyor. Bu yeni bilimsel bulgular, bestecinin kurşun zehirlenmesinden hayatını kaybettiği inancını yalanlıyor. Fakat bestecinin duyma yetisini nasıl kaybettiğine dair ikna edici bir açıklama getirmekte yetersiz kaldığı söyleniyor. Araştırmacılar, Beethoven'ın genetik bilgilerini araştırmacıların erişimine açarak ve yeni veriler ekleyerek ünlü bestecinin sağlığı ve soyağacıyla ilgili daha net bilgilere ulaşmayı hedeflediklerini belirtti.

4 PASKALYA ADASI'NDA KURUYAN GÖLDEN YENİ GİZEMLİ HEYKELLER ÇIKTI

Şili'ye ait Paskalya Adası'nda bulunan gizemli heykellere bir yenisi eklendi. Moai adı verilen ve daha önce varlığından haberdar olunmayan heykellerden bir yenisinin daha keşfedilmesi, araştırmacılar arasında heyecana sebep oldu. Adadaki diğerlerinden daha küçük olan bu heykel artık kurumuş olan bir göl yatağında bulundu. Daha önce insanlar tarafından kolay erişilemeyen fakat iklim değişikliği sebebiyle kuruyan göle ulaşan arkeologlar, burada kazı çalışmalarına başladı. Rapa Nui de denilen Paskalya Adası halkı için çok önemli bir kazı olduğunu belirten araştırmacılar, adanın bu bölgesinin ataları tarafından dahi bilinmediğini söylüyor. Başka Moai'lerin varlığından haberdar olmayan araştırmacılar, gölde yapacakları çalışmada çok daha fazlasına ulaşacaklarından eminler.

6 LEONARDO DA VINCI'NİN ANNESİNİN KARADENİZ'DEN FLORANSA'YA GETİRİLEN BİR KÖLE OLDUĞU DÜŞÜNÜLÜYOR

Floransa'daki devlet arşivlerinde keşfedilen yeni belgelere göre, Leonardo Da Vinci'nin annesi Kafkaslardan kaçırılarak esir edilmiş genç bir kadındı. İtalyan tarihçi Carlo Vecce, 600 yıllık belgeleri kullanarak yaptığı araştırmasında, Da Vinci'nin annesi Caterina'nın Karadeniz kıyısındaki Çerkesya'dan Venedik'e geldiğini iddia ediyor. Yolculuğu sırasında İstanbul'da da birkaç sefer köle olarak satılan Caterina'nın Venedik'ten Floransa'ya geldiği, burada Leonardo'nun babası olacak genç kâtip Piero Da Vinci ile tanıştığı söyleniyor. Şimdiye kadar yapılan çalışmalarda Da Vinci'nin soyağacını çıkarmakta zorlanan araştırmacılar, annesinin terk edilmiş bir çiftlikte yaşayan bir yetim olduğunu tahmin ediyordu. Da Vinci'nin evlilik dışı doğduğu da iddialar arasında. Tarihçi Vecce, araştırdığı belgeler arasında kâtip Da Vinci'nin Caterina isimli köleyi özgür bıraktığını gösteren bir sertifika buluyor.

7 DNA VERİLERİ SÖZLÜ GELENEKTE ANLATILAN TARİHİ DOĞRULUYOR

Yeni bir araştırmaya göre, Ortaçağ'da Doğu Afrika kıyılarında yaşayan bireylerin eşit derecede Afrika ve Asya genlerine sahip olduğu ortaya çıktı. MS 1000'li yıllarda Swahili medeniyetinin atalarının Asya ve Afrika'dan genel kişilerin bir arada yaşamasıyla ortaya çıktığı tahmin ediliyor. Araştırmacılar nesillerce sözlü olarak aktarılmış sözlü hikâyelerde de bu anlatıya rastlanıldığını ancak bu hikâyelerin batılı araştırmacılar tarafından ciddiye alınmadığını belirtiyor. Araştırma kapsamında, Swahili sahilindeki mezarlıklardan 1250-1800 yılları arasında yaşamış 80 kişinin DNA'sı bugün Swahili konuşan bireylerin DNA'larıyla karşılaştırıldı. Ortaçağ'da yaşamış bireylerin DNA'sının yarısı Afrikalı kadınlardan, yarısı ise Asyalı erkeklerden geliyor. Asya DNA'sında ise İran DNA'sı çoğunlukta. Matriyarkal bir toplum olan Swahililer, Afrikalı anneler sayesinde kültürlerini ve dillerini koruyabilmişti. Yeni bulgular Swahili mitlerindeki toplumlar arası evlenme geleneğini doğruluyor.

8 ÇİN'DE BULUNAN ANTİK TUVALET TARİHE IŞIK TUTUYOR

Çin'deki arkeologlar, dünyanın en eski sifonlu tuvaletini keşfetti. 'Lüks objesi' olduğu düşünülen ve üst düzey devlet yöneticilerinin kullandığı tuvaletin 2000 ile 2400 yıl öncesine ait olduğu düşünülüyor. Orta Çin'in Shaanxi bölgesindeki Yueyang şehrinin kalıntılarında keşfedilen tuvalet bir klozet ve dışarıdaki gidere bağlanan borulardan oluşuyor. Sifon ise bugünkü gibi otomatik değil; ancak hizmetçilerin klozete su dökmesiyle işlev gösteriyor. Çin'de keşfedilen ilk ve tek sifonlu tuvalet olan bu antik eseri bulan araştırmacılar, başta çok şaşırdıklarını sonra da kahkahaya boğulduklarını anlatıyor. Araştırmacılar dönemin insanlarını ve yeme alışkanlıklarını çalışmak üzere tuvaletteki tortuları ve tuvaletin nasıl kullanıldığını anlamak için de klozetin üst yarısını inceleyeceklerini belirtti.

5 IRAK'TA 5000 YILLIK MEYHANE KEŞFEDİLDİ

Irak'ta kazı yapan arkeologlar, 5000 yıllık bir meyhane ve bira tarifi buldu. MÖ 2700 yılına ait olduğu düşünülen bu kazı, avluya açılan küçük dikdörtgen bir odadan oluşuyor. Alçı zeminde içinde yemek ve içecek kalıntısı da olan seramik kâse ve bardak kalıntıları bulunması, buranın bir aşevi olabileceğine işaret ediyor. Araştırmacılar, bir soğutucu, servis edilmeye hazır kaplar, insanların oturabileceği banklar, yemek pişirmek için bir ocak bulduklarını belirtti. Bütün bunlardan yola çıkan ekip, buranın sıradan insanların yemek yemeye geldiği toplumsal bir mekân olduğunu düşünüyor. Buranın bir meyhane ya da taverna olabileceğini düşünmelerinin sebebi ise Sümerlilerden beri biranın sudan daha çok tercih edilen bir içecek olması ve bira tarifi olduğunu düşündükleri kalıntılar bulmaları. Irak'ta yapılan kazılarda daha önce çokça kraliyet yapıları keşfedilirken, buranın ilk defa şehrin günlük hayatına dair bilgi sağlayacak bir bulgu olduğu söyleniliyor.

Roma sokaklarında bir küskün şehzade

Batı'da "Zizim", Doğu'da "Cümcüma" adıyla bilinen Cem Sultan, bir zamanlar Papa Borgia ve ailesiyle birlikte Roma sokaklarını arşınlıyor, muhtemelen yaşadığı trajik hayatın yüklerinden böylelikle uzaklaşabilmeyi umuyordu.

Yeşim Pütgül
yputgul@hotmail.com

Fatih Sultan Mehmed'in 1481'deki vefatından sonra Osmanlı topraklarında ordunun kumandansız, tahtın da sultansız kaldığı bir dönem yaşandı. Bu dönemin ardından biri büyük oğul sıfatıyla, diğeri babasının vasiyeti olduğu iddiasıyla iki sultanlı bir döneme geçildi. Bu iki başlılık elbette uzun sürmedi ve Osmanlı soyu 442 yıl daha iktidarda kaldı. Ancak bu süreç, elbette ki acısız ve kansız gerçekleşmedi.

Cem Sultan'ın, 1459 yılında Edirne'de başlayan, Mısır'dan Rodos'a, Fransa'dan İtalya'ya uzanan yaşamı sadece 35 yıl sürmüştü. Ancak bu kısacık ömür öylesine maceralı ve trajikti ki pek çok esere konu olmuştu. Batı'da "Zizim" ya da "Zizima" adıyla anılan Cem Sultan'ın Avrupa'daki yaşamı, Thuasne gibi tarihçilerin yanı sıra Guy Allard'ın "*Zizimi Prince Ottoman*"ı gibi heyecanlı aşk romanlarında da anlatılmaktadır.

Doğu'da ise Cem'in maceraları, İbn İlyas'ın "Osmanoğlu el-Cümcüme, Mısır diyarına doğru Gazze'den yola çıktı" ya da Huart'ın "Bu sene Türkoğlu Cem -ki ona 'Cümcüma' denir- Mısır'a geldi" sözleriyle başlayan çeşitli risale ve kitaplarda anlatır. Prof. İsmail Hikmet Ertaylan, "*Sultan Cem*" adlı kapsamlı kitabında, Batılı ve Doğulu kaynakları tasnif edip tüm iddiaları bir araya getirerek Cem Sultan'ın yaşamına ilişkin pek çok çelişkiyi elemeyi başarmış.

Cem Sultan, Rodos Şövalyeleri'ne sığındığında 23 yaşındaydı.

Babası Fatih Sultan Mehmed'in ölümünün (3 Mayıs 1481) ardından ağabeyi Bayezid'e karşı başlattığı taht kavgasını kaybedince Mısır'a sığınan; yaklaşık bir yıl sonra Anadolu'ya geçerek şansını bir kez daha deneyen Cem Sultan tekrar yenilince bu kez yönünü Batı'ya çevirir ve bir daha sağ olarak göremeyeceği Anadolu sahillerinden uzaklaşır. Tarih 26 Temmuz 1482'dir ve amacı, Rodos'un yardımıyla Rumeli'ye geçerek taht mücadelesini sürdürmektir. Ancak canını kurtarmak için çıktığı bu yolculuk, ne yazık ki sonunu düşünemediği bir esarete dönüşecektir.

Büyük üstadın timsah gözyaşları

Gerekli askeri desteği almak üzere Rodos Şövalyeleri Büyük Üstadı Pierre d'Aubusson'un yanına giden Cem, her ne kadar orada bir sultan

Cem Sultan, kendisini zehirlemek için gönderilen bir suikastçı yakalanınca güvenlik amacıyla Saint-Ange Kalesi'ne (Melekler Şatosu veya Kalesi) gönderildi ve kısa bir süre burada yaşadı (üstte). "La vie et les adventures de Sultan Zizime" adlı anonim eserde Cem Sultan bu şekilde resmedilmiş (sağda).

olarak karşılanmış ve kendisine gerekli saygı gösterilmişse de umduğu yardımı hiçbir zaman alamaz. Tarihçi Thuasne bu dönemi şöyle anlatır: “Halkın gözleri önünde Cem’i felakete uğramış bir insan, haksızlığa uğramış bir çocuk gibi bağrına basarak teselliye çalışan d’Aubusson’un timsah gözyaşları, şahane misafirinin yanından ayrıldıktan sonra Papa ve Hıristiyan hükümdarlara yazdığı mektuplar sayesinde ortaya çıkmakta ve şu sözler onun gerçek kişiliğini ve niyetini ortaya koymaktadır: Şimdi Mehmed’in menfur ırkını mahvetmek artık Hıristiyanların elindedir.”

Cem’e yardım sözü veren d’Aubusson bir yandan Avrupa kralları ve Papa’ya mektuplar göndererek bir haçlı ordusu meydana getirilerek Türklerin Avrupa’dan çıkarılmasını teklif etmekte, öte yandan da bu değerli esiri elinde tutma karşılığında Bayezid’den para almaktadır.

Fransa’da şatodan şatoya dolaştırılan Cem Sultan sonunda yaşamının son bulacağı Roma’ya getirildi.

Rodos’taki misafirlik (ya da esaret) uzun sürmez. d’Aubusson, Cem’in kaçırılacağı korkusuyla yanına kattığı şövalyelerle birlikte onu Fransa’ya gönderir. Talihsiz sultan, 15 Şubat 1483’ten 21 Şubat 1489’a kadar Fransa’da şatodan şatoya, kaleden kaleye dolaştırılır. Bu dönemde çeşitli aşk maceraları yaşadığı, hatta bir çocuğu olduğu bile iddia edilir. Ancak Profesör Ertaylan kitabında bu iddiaların dayanaksız olduğunu belirtiyor.

Papa VIII. Innocent, Cem’i kullanarak yeni bir haçlı seferi düzenlemeyi planlamakta, bu nedenle bu değerli misafiri istemektedir. Sonunda d’Aubusson bir kardinallik külahı karşılığında Cem Sultan’ı Papa’ya satar. Cem ve beraberindekiler 10 Mart 1489’da Roma’da Porta Portese’de karaya çıkarlar.

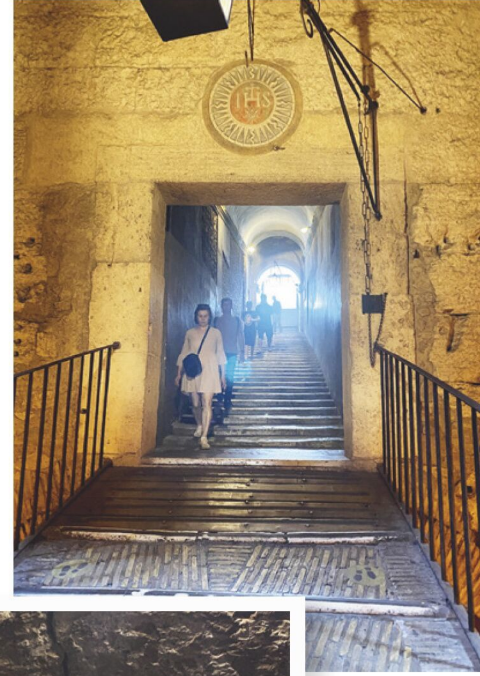
Cem Sultan’ın 1482’de Rodos’a zaferle gelişine ilişkin bu minyatür, *Gestorum Rhodie Obsidionis Commentarii* (Rodos Kuşatmasının Eylemleri Üzerine Yorumlar) konulu el yazmasından (solda). Pierre d’Aubusson Çeşmesi, Valliere, Creuse, Fransa (altta).

Roma'da eğlenceli yaşam

Papa'nın ahırlarından seçilmiş muhteşem bir at üzerinde, etrafında kardinaller ve papanın süvarilerinden oluşan kalabalık bir heyetle Roma'ya giren Cem Sultan, büyük bir saygıyla karşılanır. Kendisini eğlendirmek ve hoşça vakit geçirmesini sağlamak için çeşitli eğlenceler düzenlenir, lüks içinde yaşaması sağlanır. Papa ve çevresindekiler Cem Sultan'ın umutsuzluğa ve karamsarlığa kapılmaması için uğraşmaktadır.

Papa VIII. Innocent yaşamını yitirdiğinde Cem Sultan dört aydır Roma'da bulunmaktadır. Yerine VI. Alexandre yani Papa Borgia'nın seçilmesiyle daha çok özgürlüğe ve eğlenceye kavuşur. Papa'nın 19 yaşındaki oğlu Duc de Gandie ile kurduğu dostluk sayesinde iyi vakit geçirir, gezip eğlenir. Sık sık Papalık sarayında verilen ziyafetlere de katılmaktadır. →

Papa Borgia'nın Vatikan Borgia salonlarında bulunan duvar resmi (üstte, solda). Saint-Ange Kalesi, Aziz Petrus Bazilikası'na bir koridorla bağlanıyor (üstte, sağda). Günümüzde müze olan Saint-Ange Kalesi, 14. yüzyılda hapishane olarak kullanıldı (altta).

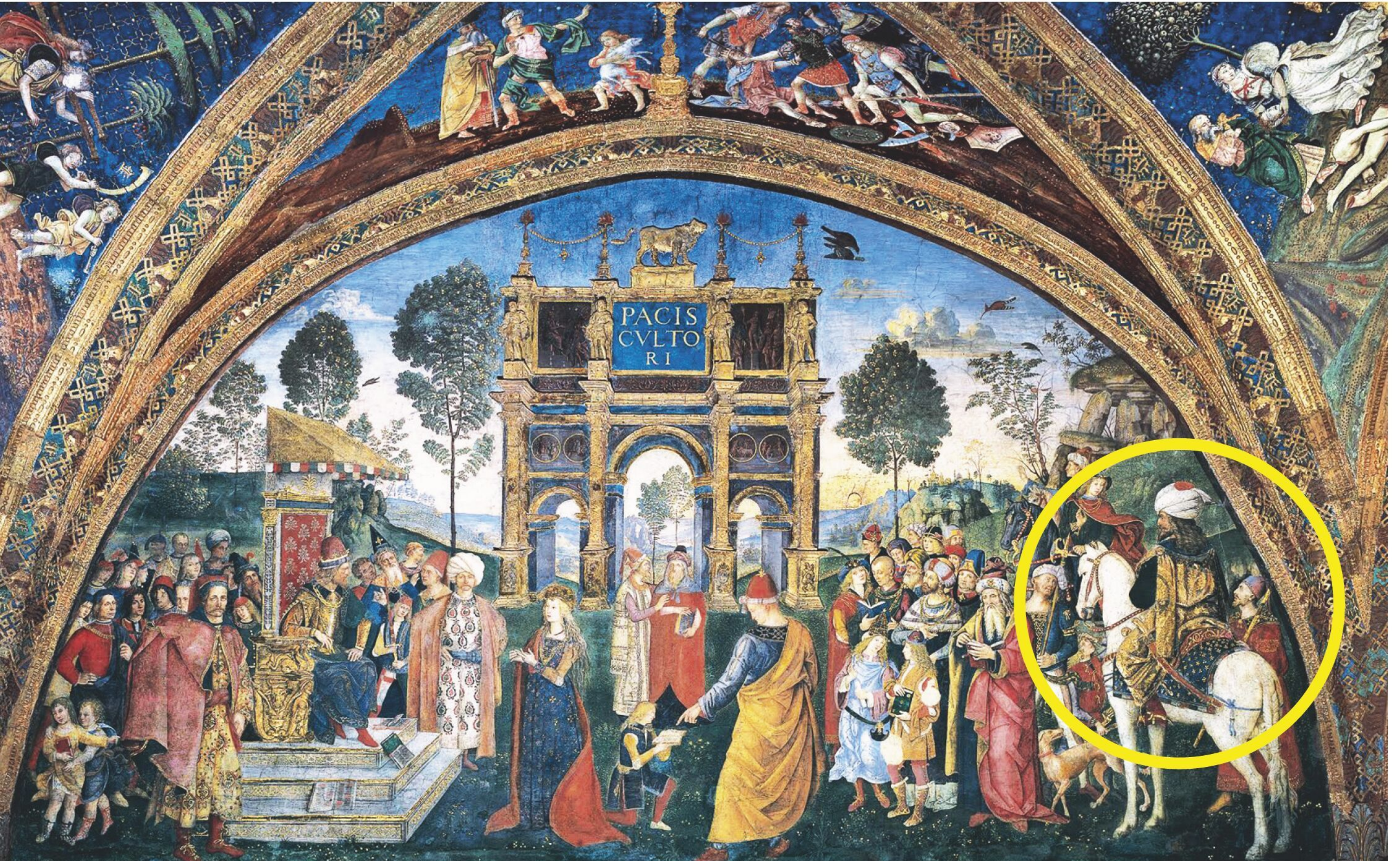

Profesör Ertaylan'a göre bu toplantılara Papa'nın güzelliği ve serbestliğiyle ün yapmış kızı Lucrece Borgia da katılmış, hatta bir keresinde incecik tüllere bürünmüş halde Sultan Cem'in önünde dans etmiştir. Papa Borgia da bu değerli misafiriyle birlikte halkın önüne çıkmaktan çekinmemektedir. Nitekim 15 Mayıs 1493 Pazar günü resmi giysileriyle, önünde haç olduğu halde atlı olarak Saint-Jean de Latron'a gitmek üzere çıktığında, önünde Cem Sultan da bulunmaktadır. Cem'in yanında da bu misafir şehzadenin şerefine Türk giysileri giymiş, başına sarık saran Duc de Gandie vardır.

Cem Sultan'ın Roma'daki yaşamına ilişkin yazılı kaynaklar oldukça fazladır. Vatikan Sarayı'nın Borgia salonlarında bulunan bir duvar resmi ise aradığımız görsel kaynağı gözler önüne serer. Profesör Ertaylan, oldukça kalabalık bir topluluğun resmedildiği eserde, at üzerindeki kişinin Cem Sultan olduğunu belirtiliyor.

Ecel mi, yoksa suikast mı?

Ancak Cem'in çilesi henüz bitmemiştir. Papa Borgia, Cem'i almak için Roma'ya gelen Fransa Kralı VIII. Charles'a daha fazla direnmez. Cem Sultan bir kez daha satılır. Ancak bu son olacaktır. Roma'dan ayrılan Cem Sultan, Napoli'ye ulaşamadan fenalaşır. 28 Şubat 1495'te Capoue Şatosu'nda vefat ettiğinde henüz 35 yaşındadır. Tıpkı yaşamı gibi ölümü de şüphelidir. Kimi hastalanarak eceliyle öldüğünü söylerken zehirlendiği iddiasını öne sürenler bunu Papa Borgia'nın mı, yoksa ağabeyi Bayezid'in suikastçılarının mı gerçekleştirdiği konusunda anlaşamaz. Özellikle de Borgia'ların zehir konusundaki ünü düşünüldüğünde, bu iddiaların çıkması gayet anlaşılır bir durumdur. Cem Sultan'ın cenazesi ancak ertesi yıl memlekete getirilir ve Bursa'da gömülür. Böylece 13 yıl önce çok farklı umutlarla ayrıldığı vatanına dönmüş olur ●

Vatikan'da Borgia salonundaki *"La disputa di S. Caterina"* adlı fresk, ressam Pinturicchio tarafından yapılmış (büyük fotoğraf). Freskte ortadaki sarıklı kişinin Cem Sultan olduğu sanılsa da Prof. İsmail Hikmet Ertaylan sağda at üzerinde duran kişinin Cem Sultan olduğunu belirtiyor (çerçeve içinde).

be PREMIUM BODRUM

GLORIOUS CULINARY EXPERIENCE

1 Temmuz - 30 Ağustos

Dünyaca ünlü şefler
be Premium Bodrum, Notias Restaurant'ta.

Paolo Griffa
Restaurant Le Petit Royal

İtalya
Roma

1 - 7 Temmuz

Floriano Pellegrino
Bros' Restaurant

İtalya
Lecce

8 - 15 Temmuz

João Rodrigues
Projecto Matéria

Portekiz
Fontinhas, Azores

15 - 30 Temmuz

Bruno Verjus
Table Paris

Fransa
Paris

1 - 15 Ağustos

Pablo Rivero
Restaurant Don Julio

Arjantin
Buones Aires

15 - 30 Ağustos

Rezervasyon için **+90 531 390 71 40**
notias@bepremiumhotels.com
bepremiumhotels.com

NOTIAS

LE GUIDE MICHELIN

Cem Fakir / cemfakir@gmail.com

12 NİSAN 1961

GAGARİN UZAYA ÇIKTI, EICHMANN YARGILANIYOR

Yuri Gagarin, 12 Nisan 1961'de Vostok uzay aracıyla Dünya yörüngesinde turunu tamamladı ve uzaya çıkan ilk insan olarak tarihe geçti. "Aynı Gün" İsrail'de Nazi savaş suçlusu Adolf Eichmann yargılanıyordu.

Ruslar, ilk yapay uydu olan Sputnik'i 4 Ekim 1957'de fırlatarak uzay çağını resmen başlattılar. Sovyet roket programının kahramanı, "baş tasarımcı" Sergei Korolev'di. Sputnik, dünya çevresindeki turunu bir buçuk saatten kısa bir sürede tamamladı. Amerikalılarla girdikleri yarışta sırada insanlı uzay uçuşları vardı. Sovyetler Birliği, ABD'nin yine bir adım önündeydi.

12 Nisan 1961, tarihi bir gündü. Sovyet Hava Kuvvetleri'nden Binbaşı Yuri Gagarin bir kapsülle fırlatıldı. 27 yaşındaki bu genç kozmonot, dünya çevresinde tam bir tur atarak insanlık tarihine geçti. Vostok 1 adlı kapsül 108 dakika süren yolculuğun ardından dünyaya döndü. Yedi bin metrede kapsülden fırlatılan Gagarin, yolculuğunu paraşütle tamamladı. Rus halkı sokağa döküldü ve Gagarin'in başarısını kutladı.

Sovyetler Birliği'nin bu tarihi adımı ertesi gün *Cumhuriyet* gazetesinde "*Ruslar Dün Fezaya İlk İnsanı Gönderdiler*" başlığıyla manşetten duyuruldu. Gazete haberinde Gagarin'in dünyayla iki kere telsizle temas ettiğini ve fezadan gelen ilk sesin "Uçuş normal devam ediyor. Ben iyiyim" olduğunu yazdı. Uzay yolculuğunun tüm detaylarıyla anlatıldığı haberde liderlerin tepkilerine de yer verilmişti. ABD Başkanı John F. Kennedy ile İngiltere Başbakanı Harold Macmillan, Rusların başarısını alkışlamıştı. Gagarin'in yolculuğu gazeteciler tarafından 27 Mayıs 1960 Darbesi sonrası devletin başına geçen Cemal Gürsel Paşa'ya da sorulmuştu. Gürsel gazetecilere "Çalışan, ilim yolunu tutan muvaffak olur" yanıtını vermişti. Cumhuriyet Halk Partisi

Cumhuriyet

TÜRKİYE KREDİ BANKASI

DEMOKRASİ NEDİR?

Ruslar Dün Fezaya İlk İnsanı Gönderdiler

Gagarin isimli Rus pilotu fezada 108 dakika kaldı ve dünya ile iki kere telsizle temas temin etti

Feza pilotu açıklanmıyan bir bölgede Arza döndü

Ruslar pilotun sıhhatinin iyi olduğunu iddia ederken Amerikalılar şok geçirmesi icap ettiğini söylüyorlar

Vicdan hürriyeti ile ilgili Anayasa hükmü tartışmalara yolaçtı

MBK seçmen yaşının 21 olmasına taraftar

Komite Anayasa üzerindeki çalışmalarını bir bildiri halinde açıklıyacak. Gürsel İstanbula geliyor

Ne dediler?

Tulga "Makam arabaları meselesi bir iki güne kadar düzelecek,, dedi

Vali M. B. K nin son kararına uyarak evvelki gece tiyatroya kendi özel arabası ile gitti

Amerika da hazırlanıyor

Feza yarışı çalışmalarına 20 sene önce başlanmıştı

Eichmann'la ilgili kararın pazartesiye tefhimi bekleniyor

Son on yıl içinde haksız iktisapta bulunanlar hakkındaki dâva başladı

Gagarin, 13 Nisan tarihli Cumhuriyet gazetesinin manşetinde (üstte). Gagarin'in kozmonot kıyafetli illüstrasyonu.

Leonid Brejnev, uzaya giden ilk insan Gagarin'e madalyasını takıyor (sağda).

Rus kozmonot Yuri Gagarin'i Çekoslovakya'nın başkenti Prag'da binlerce kişi karşıladı (altta).

Genel Başkanı İsmet İnönü ise "Mühim bir muvaffakiyet" yorumunu yapmıştı.

Sovyetler Birliği'nin uzay çalışmaları, Baş Tasarımcı Korolev'in 1966 yılındaki ani ölümü nedeniyle sekteye uğradı. Uzaya giden ilk insan ve Sovyetler'in ulusal kahramanı Yuri Gagarin ise rutin bir uçuş sırasında pilotluk yaptığı MİG-15 uçağının 27 Mart 1968'de düşmesi sonucu hayatını kaybetti.

Adolf Eichmann yargılanıyor

Rusların Yuri Gagarin'i uzaya yolladıkları gün, Kudüs'te tarihi bir davanın ikinci duruşması yapılıyordu. İkinci Dünya Savaşı sırasında milyonlarca Yahudi'nin katledilmesinden sorumlu tutulan Adolf Eichmann yargılanıyordu.

1906'da doğan Adolf Eichmann, 1932 yılında Nazi partisine üye olmuş, 1939-1945 yılları arasında süren savaşta Yahudi soykırımının başlıca sorumlularından olmuştu. Eichmann savaş sonrasında Amerikalılar tarafından yakalandı. Ancak Otto Eichmann sahte kimliğiyle bir süre kampta kaldıktan sonra kaçtı. Otto Henninger kimliğiyle bir süre İngiliz işgal bölgesinde yaşadı. 1950 yılında

Eichmann duruşma sırasında kurşun geçirmez cam bölmenin içerisinde (üstte).

Adolf Eichmann savaştan 16 yıl sonra mahkeme önüne çıkarıldı.

Katolik din adamlarının yardımıyla edindiği “Ricardo Klement” adına düzenlenen pasaportla Arjantin’e kaçtı. Arjantin birçok Nazi savaş suçlusunun sığındığı yerdi. 1952 yılında ailesi de Eichmann’a katıldı. Mercedes Benz’de çalışmaya başladı. Ancak Adolf Eichmann’ın 15 yıl süren kaçışı 11 Mayıs 1960’ta sona erdi. Mossad ajanları tarafından Arjantin’in başkenti Buenos Aires’te yakalanarak 21 Mayıs’ta İsrail’e getirildi.

Eichmann, yakalanışının üzerinden yaklaşık 11 ay geçtikten sonra, 11 Nisan 1961’de mahkeme önüne çıkartıldı. Dünya basınının Eichmann davasına ilgisi büyüktü. *Cumhuriyet* gazetesi duruşmaları takip etmesi için Mazhar Kunt’u göndermişti. 12 Nisan’da “*Eichmann Davası Dün Sabah Kudüs’te Başladı*” başlığıyla verilen haberde “Altı milyon Yahudi’yi öldürmekten yargılanan suçlu çok sakin ve metin görünüyordu” denmişti.

Yüzlerce sayfalık belgenin ve 100’den fazla tanığın yer aldığı dava süreci aylar boyunca devam etti. Adolf Eichmann, 15 Aralık 1961’de insanlığa karşı işlediği suçlar, Yahudi halkına karşı işlediği suçlar ve savaş suçlarından dolayı idama mahkûm edildi. Eichmann’ın Alman avukat Robert Servatius liderliğindeki savunma heyeti kararı İsrail Yüksek Mahkemesi’ne taşıdı. Ancak sonuç değişmedi. Yüksek mahkeme temyiz başvurusunu reddetti. Cumhurbaşkanı Ben-Zvi’ye yapılan af talebi de karşılık bulmadı. Nazi savaş suçlusu Adolf Eichmann, 1 Haziran 1962 gecesi Ramla’daki bir hapishanede asılarak idam edildi ●

Cumhuriyet

SÖZ Söylemek

Eichmann dâvası dün sabah Kudüste başladı

Altı milyon Yahudiyi öldürmekten yargılanan suçlu çok sakin ve metin görünüyordu, avukatı «Dâvaya burada yani İsrael'de bakılması doğru değil» dedi

M.B.K üyeleri Anayasa tasarısını tetkik ettiler

Devlet ve Hükümet Başkanı Gürsel'in başkanlığında yapılan toplantı 3 saat sürdü

Anayasa müzakeresinde konuşmalar tahdit edildi

Bayar, Divan Başkanı ile münakaşa etti

Bir genç de Emeksizin, Zeki Şahinin kurşunu ile öldüğünü bildirdi

Kıbrısla ilgili temaslar

Türk-Alman iktisadî temasları cuma günü yeniden başlıyor

Yardım olarak verilecek teknik malzemenin de Türk gemileri ile limanlarımıza naklini talep edeceğiz

Gürsel ile Adenauer arasında teati olunan telgraflar

Bir belediye otobüsünde cereyan eden çok garip bir yankesicilik olayı

Piyasada mevcut 4 yerli ilâcın bozuk olduğu anlaşıldı

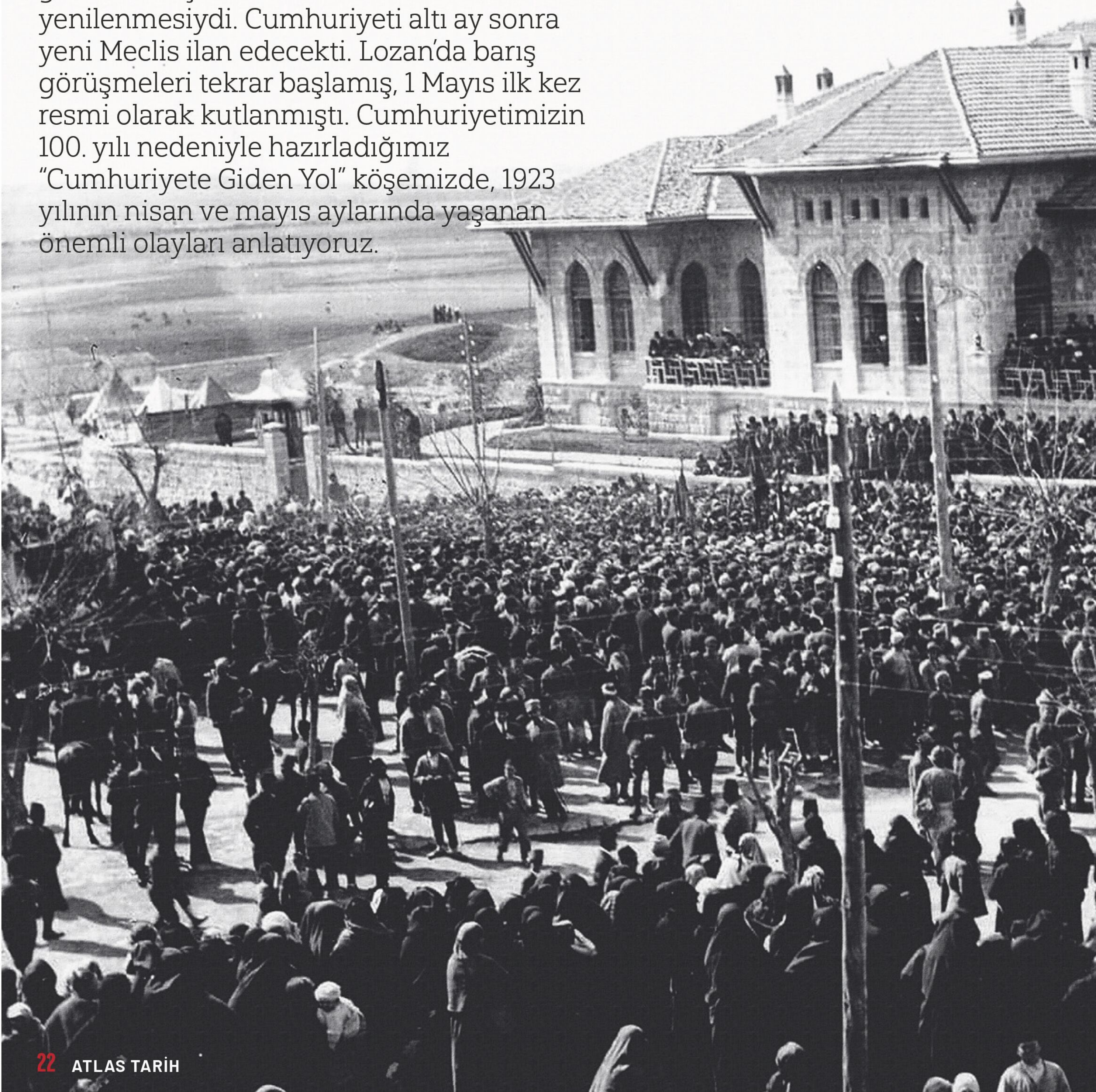
Köksal dün Adapazarında kuyruklara ihtarda bulundu

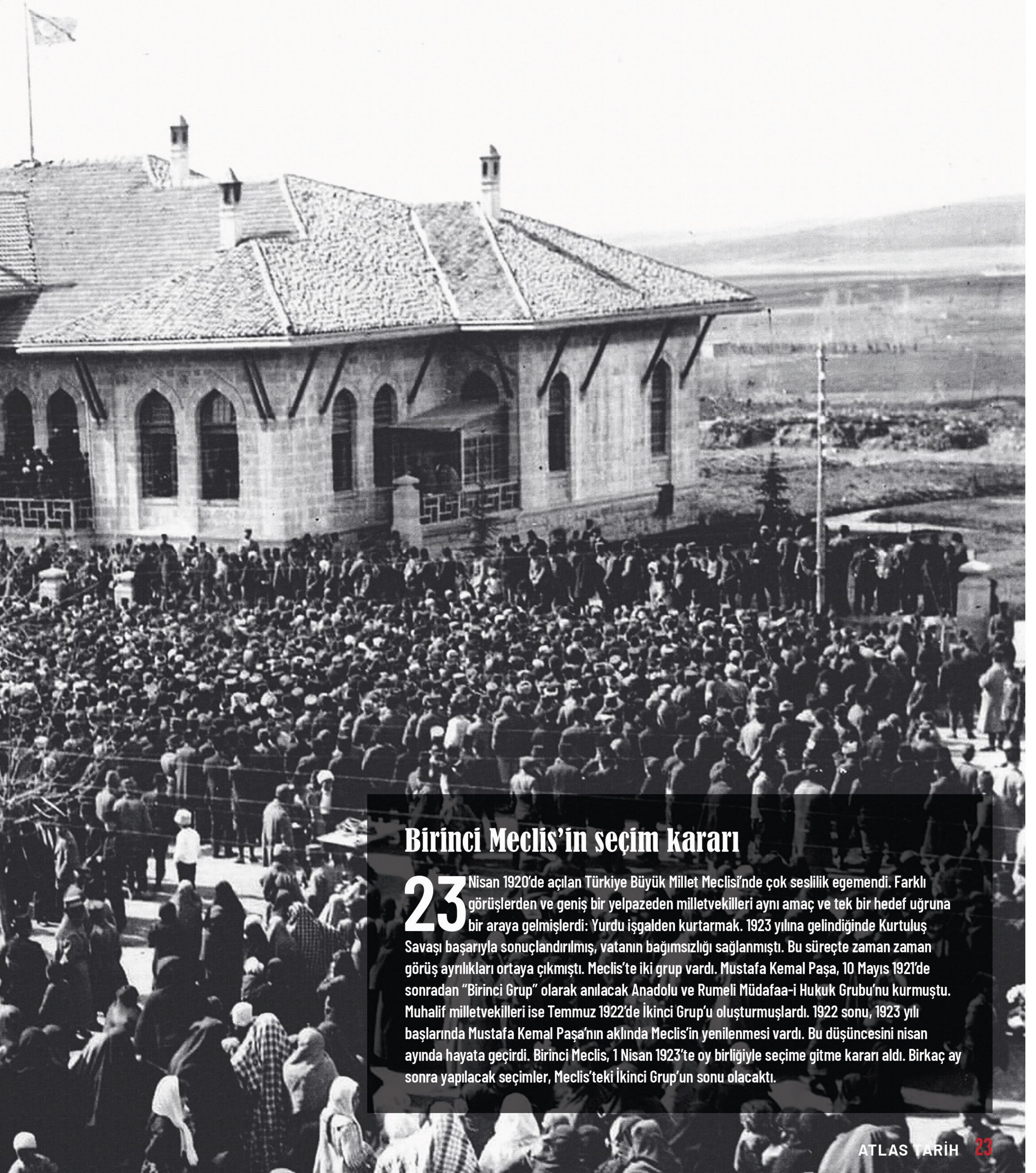
Eichmann duruşmasını *Cumhuriyet* gazetesi adına Mazhar Kunt takip ediyordu (üstte).

Eichmann’ın yargılandığı mahkeme salonunun önünde toplanan halk (altta).

CUMHURİYETE *giden yol*

1923 ilkbaharına girilirken Ankara'da gündem seçimler ve Meclis'in yenilenmesiydi. Cumhuriyeti altı ay sonra yeni Meclis ilan edecekti. Lozan'da barış görüşmeleri tekrar başlamış, 1 Mayıs ilk kez resmi olarak kutlanmıştı. Cumhuriyetimizin 100. yılı nedeniyle hazırladığımız "Cumhuriyete Giden Yol" köşemizde, 1923 yılının nisan ve mayıs aylarında yaşanan önemli olayları anlatıyoruz.

Birinci Meclis'in seçim kararı

23 Nisan 1920'de açılan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde çok seslilik egemendi. Farklı görüşlerden ve geniş bir yelpazeden milletvekilleri aynı amaç ve tek bir hedef uğruna bir araya gelmişlerdi: Yurdu işgalden kurtarmak. 1923 yılına gelindiğinde Kurtuluş Savaşı başarıyla sonuçlandırılmış, vatanın bağımsızlığı sağlanmıştı. Bu süreçte zaman zaman görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştı. Meclis'te iki grup vardı. Mustafa Kemal Paşa, 10 Mayıs 1921'de sonradan "Birinci Grup" olarak anılacak Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu'nu kurmuştu. Muhalif milletvekilleri ise Temmuz 1922'de İkinci Grup'u oluşturmuşlardı. 1922 sonu, 1923 yılı başlarında Mustafa Kemal Paşa'nın aklında Meclis'in yenilenmesi vardı. Bu düşüncesini nisan ayında hayata geçirdi. Birinci Meclis, 1 Nisan 1923'te oy birliğiyle seçime gitme kararı aldı. Birkaç ay sonra yapılacak seçimler, Meclis'teki İkinci Grup'un sonu olacaktı.

1923 seçimlerinde ikinci seçmenler Mustafa Kemal Paşa'nın resminin bulunduğu oy sandığının başında (solda). Birinci Meclis'in üyeleri Ulus Meydanı'nda (sağda).

1 Nisan 1923 Türkiye Büyük Millet Meclisi seçim kararı aldı

2 Nisan 1923 Topal Osman'ın cesedi Meclis'in önünde asılarak teşhir edildi

3 Nisan 1923 Seçim Kanunu'nda değişiklikler yapıldı

8 Nisan 1923 Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin seçim bildirisi "9 Umde" yayımlandı

10 Nisan 1923 Chester Projesi (İmtiyazı) onaylandı

12 Nisan 1923 Toplamı 6 milyon lirayı geçen Tekalifi Milliye borçları ödendi

13 Nisan 1923 Telif ve Tercüme Heyeti Başkanlığı'na atanan Ziya Gökalp, Ankara'ya geldi

14 Nisan 1923 Mustafa Kemal: "Kimse İttihat ve Terakki adına hareket edemez"

15 Nisan 1923 Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nun kapsamı genişletildi

16 Nisan 1923 Birinci dönem TBMM son kez toplandı

21 Nisan 1923 İsmet Paşa, Lozan'a vardı

22 Nisan 1923 Özdemir Bey, Diyarbakır'a vardı

23 Nisan 1923 Lozan Barış Konferansı görüşmeleri yeniden başladı

"Kimse İttihat ve Terakki adına hareket edemez"

Mustafa Kemal Paşa, İzmir'de.

Osmanlı İmparatorluğu'nun meşrutiyete geçişinde önemli rol oynayan İttihat ve Terakki Partisi, son kongresini 1918 yılında yapmış ve siyasal yaşamdan çekilmişti. İttihat ve Terakki'nin önde gelenleri yurtdışında Ermeniler tarafından öldürülmüşlerdi. Cavit Bey, Kara Kemal, İsmail Canbulat ve Şükrü Bey gibi önemli isimlerse hâlâ etkinlerdi. Türkiye Büyük Millet Meclisi, 1 Nisan 1923'te seçim kararı aldığında İttihatçıların seçime katılacakları haberleri yayıldı. Eski İttihatçılar, Nisan 1923 başlarında Cavit Bey'in evinde toplanarak partileşme ve seçim sürecini görüştüler. İttihat ve Terakki'nin önde gelen isimlerinden Hüseyin Cahit (Yalçın) Bey, 14 Nisan'da *Tanin* gazetesinde kaleme aldığı yazısında, seçimlerde Birinci Grup'un desteklenmesi gerektiğine dikkat çekti. Kurulacağı açıklanan Halk Fırkası içinde siyasi faaliyetlerini sürdürmek kararındaydılar. Hüseyin Cahit Bey makalesinde bu isteklerini Mustafa Kemal Paşa'ya ilettiklerini yazdı. Ancak Mustafa Kemal Paşa aynı gün, bunu yalanlayan bir açıklama yaptı. Mustafa Kemal Paşa, "Bugün kimse İttihat ve Terakki Cemiyeti veya Fırkası namına hareket etmek selahiyetine haiz değildir" diyordu. Mustafa Kemal Paşa'ya göre 1918 yılında kendisini fesheden İttihat ve Terakki tarih sahnesinden silinmişti. İttihatçılardan İsmail Canbulat ve Şükrü Bey, 1923 seçimlerinde Meclis'e girdi. Bu iki isim, 1926 İzmir suikastı davasında asılacaklardı.

1 Mayıs 1923 1 Mayıs ilk defa resmi olarak kutlandı

21 Mayıs 1923 Türkiye, FIFA'nın üyesi oldu

29 Mayıs 1923 Ankara Ticaret Odası kuruldu

30 Mayıs 1923 Antakya - İskenderun ve Havalisi Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kuruldu

Halide Edip'in "*Ateşten Gömlek*" romanının ilk baskısının kapağı (üstte).

"*Ateşten Gömlek*", 1923'te Muhsin Ertuğrul, 1950'de Vedat Örfi Bengü tarafından sinemaya uyarlandı.

Kurtuluş Savaşı'nın ilk filmi:

Ateşten Gömlek

Ali Özuyar

Kemal ve Şakir Seden kardeşlerin (Kemal Film) yapımcılığını, Muhsin Ertuğrul'un ise yönetmenliğini üstlendiği "*Ateşten Gömlek*" filminin çekilmesi, bu alandaki ilk örnekti. "*Ateşten Gömlek*", İstiklal Savaşı'ndaki katkılarından dolayı önce onbaşı, sonra üstçavuş rütbelerini alan Halide Edip'in aynı adlı eserinden sinemaya uyarlanan bir filmdi. Roman büyük ölçüde Halide Edip'in savaş yıllarında yaşadığı olaylar ve gözlemlere dayanıyordu. Haziran 1922'de basılan kitabın kahramanları Ayşe ve Peyami, İzmir'in kurtarılmasını düşlemektedir. Muhsin Ertuğrul, filmde Ayşe ve Kezban rollerini Türk oyuncuların canlandırmasını istiyordu. Halide Edip'in de kendisini desteklemesi üzerine kadın oyuncu arayışına gidildi. Ayşe için Darülbedayi (İstanbul Şehir Tiyatroları) oyuncularından Muvahhit Bey'in eşi Bedia (Muvahhit) seçildi. Kezban rolü için kimse bulunamayınca gazetelere ilan verildi. Bu rol için sadece bir kolej öğrencisi olan Neyyire Hanım (Ertuğrul) başvuruda bulundu. Lozan Barış Konferansı sürecinin devam ettiği zaman diliminde çekimlerine başlanılan filme dönemin Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa'nın da (Çakmak) çok önemli katkıları oldu. Filmdeki Sakarya Muharebesi ve Büyük Taarruzu içeren sahneler doğrudan ordu birliklerinin desteğiyle çekildi. Filmin beş kısımdan oluşan ilk bölümü ünlü sinemacı Sigmund Weinberg'in işlettiği Palas Sineması ile bu sinemanın karşısında yer alan Oryanto'da 22 Nisan 1923'te; ikinci bölümü ise mayıs ayının ilk haftasından itibaren gösterime girdi.

100 YIL ÖNCE 100 YIL SONRA

Cumhuriyetin ilk yıllarında, İstanbul'da seçim sandık kurulları.
İBB Atatürk Kitaplığı koleksiyonu

TÜRKİYE'NİN SEÇİMİ

Kurtuluş Savaşı'nı zafere ulaştıran Birinci Meclis, 1 Nisan 1923 tarihinde seçim kararı aldı. Türk halkı o yaz, Lozan barışını onaylayacak ve 29 Ekim 1923'te Türkiye Cumhuriyeti'ni ilan edecek milletvekillerini seçmek üzere sandık başına gitti. 23 yıl süren tek partili hayat, 21 Temmuz 1946 seçimleriyle sona erdi. 14 Mayıs 1950 ise artık Türkiye'de yeni bir dönemin başlangıcıydı. Cumhuriyetin 100. yılında yeni bir kavşak noktasına doğru ilerlerken 1923, 1946 ve 1950 seçimlerini anımsıyoruz. Mehmet Ö. Alkan, 1923'ün ve çok partili seçimlerin hikayesini Atlas Tarih için kaleme aldı.

MUHALEFETİN TASFİYESİ, DOKUZ UMDE VE HALK FIRKASI

1923 seçimleri

Mehmet Ö. Alkan
moalkan@gmail.com

Birinci Meclis, 1 Nisan 1923'te erken seçim kararı aldı. Mustafa Kemal Paşa, bir hafta sonra yayımladığı Dokuz Umde adlı seçim bildirgesinde, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin seçimlerden sonra Halk Fırkası adında bir partiye dönüşeceğini bildiriyordu. Seçimler Müdafaa-i Hukuk adaylarının zaferiyle sonuçlandı. İkinci Grup tasfiye edilmiş, muhalifler meclise girememişti.

Mustafa Kemal Paşa ve İsmet Paşa, Meclis toplantısından çıkıyor.

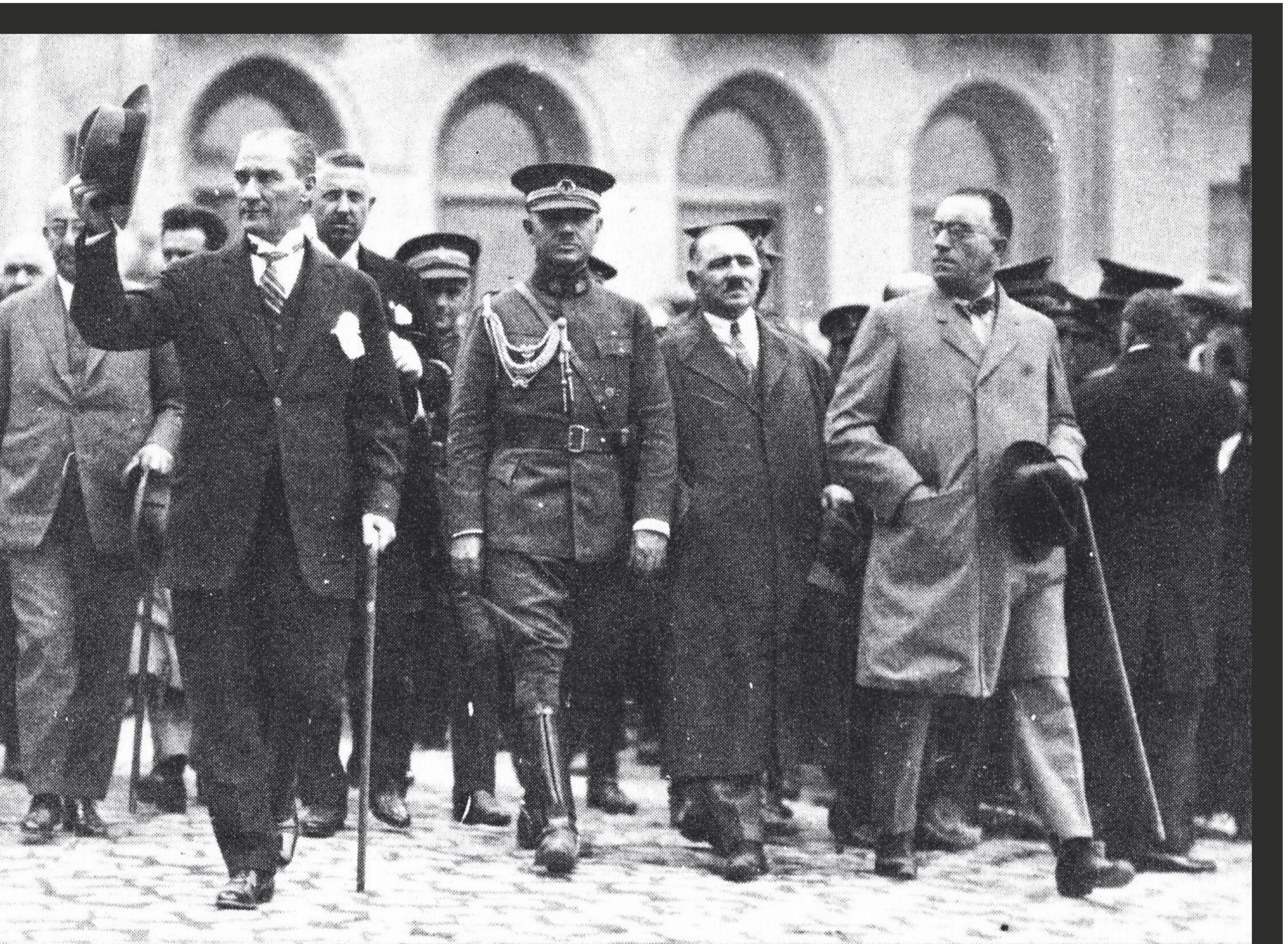
23 Nisan 1920'de açılan Birinci Meclis'te (1920-1923) partiler yoktu, iki ana grup vardı. İlki "Birinci Grup" olarak adlandırılan ve Mustafa Kemal Paşa liderliğindeki Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ne (ARMHC) bağlı gruptu. Diğeri ise "İkinci Grup" olarak adlandırılan muhalif gruptu. (Bağımsız Grup olarak adlandırılan topluluk ise etkisizdi.) Başkumandanlık Kanunu, saltanatın kaldırılması, Lozan görüşmelerine gidecek heyetin seçimi ve nihayet Lozan görüşmeleri gibi konularda İkinci Grup'un muhalif tutumu daha da artmıştı. İkinci Grup, 2 Aralık 1922'de seçim yasasında Mustafa Kemal Paşa'nın bir daha seçilmesini olanaksız kılmak isteyen aşağıdaki değişikliği yapmak istemiş ancak kabul edilmemişti.

"Madde 15-Millet Meclisi'ne aza İntihab olunabilmek için Türkiye'nin bugünkü hudutları dahilindeki mahaller ahalisinden olmak veya mebus İntihab olunacağı daire-i intihabiye dahilinde mütemekkin bulunmak meşruttur. Muhacereten gelenlerden Türk ve Kürt'ler tarih-i iskanlarından itibaren beş sene mürur etmiş ise İntihab olunabilirler. Diğer bilumum anasırın Türkiye'de doğmuş evlatları bu hukuktan müstefit olurlar."

Mustafa Kemal Paşa, Selanik doğumlu ve 5 yıl süreyle ikameti olmadığı için bu değişikliğin kendisini hedef aldığını belirterek sert bir konuşma yapmıştı. Özellikle Lozan görüşmeleri son aşamasına gelindiğinde Meclis içindeki muhalefetin güçlendiği açıktı. İkinci Grup'un görüşmeleri devam eden Lozan Antlaşması'nın onaylanmasına sıcak bakmadığı kesinleşince, antlaşmanın imzalanmasını tehlikeye atmak istemeyen Mustafa Kemal Paşa erken seçime gidilmesi konusunu gündeme aldı ve buna muhalefet de çok karşı çıkmadı.

Seçimlerin yenilenmesi

Seçimlerin yenilenmesi kararının alınmasından önce işlenen siyasi bir cinayet tepki uyandırmıştır. İkinci Grup üyelerinden ve Mustafa Kemal'e muhalif kimliği ile bilinen Trabzon mebusu Ali Şükrü Bey'in, Çankaya Köşkü'nün ve dolaylı olarak da TBMM'nin güvenliğinden sorumlu Topal Osman tarafından öldürülmesi büyük bir rahatsızlık uyandırmış, seçim sürecine damgasını vurmuştu. Ali Şükrü Bey cinayetinin yarattığı gergin hava Meclis'te Hüseyin Avni (Ulaş) başta olmak üzere sert tartışmalara ve →

1908 yılında 2. Meşrutiyet'in ilanında ve 1923 seçimlerinde tekrar kullanılan seçim sandığı.

eleştirilere neden oldu. Mustafa Kemal bu olayın ardından 15 Mart'ta Adana'ya gitmiş, oradan Mersin, Tarsus, Konya, Afyon, Kütahya'ya geçmiştir. Geziden döndükten sonra TBMM, 1 Nisan'da "Yeniden intihab icrası karargir oldu" şeklindeki tek cümlelik ve "Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun Madde-i Müzeyyelesinin İlgasına ve Tecdidi-i İntihabata Dair Heyet-i Umumiye Kararı" başlığı ile seçimlerin yenilenmesi kararını verdi. Mustafa Kemal, Meclis'in seçimlere karar verdiği günü ise "Meclis'in, bu kararı vermesi inkılap tarihimizde mühim bir nokta teşkil eder. Çünkü bu kararı vermekle Meclis, kendinde hasıl olan marazı itiraf ve bundan dolayı, millette hissedilen ıstırabı idrak etmiş olduğunu gösterdi" şeklinde yorumlayacaktır.

TBMM, 3 Nisan'da "İntihab-ı Mebusan Kanun-i Muvakkati'nin Bazı Mevaddını Muaddil Kanun" adıyla seçim yasasında önemli değişiklikler yaptı. Eskiden her 50 bin erkek nüfus başına bir mebus seçilirken, bu rakam 20 bin olarak değiştirildi. İkinci olarak seçmen yaşı 25'ten 18'e indirildi. Artık 18 yaşını tamamlayan her erkek oy kullanabilecekti. Üçüncü olarak öğretmenler (muallimler) hariç merkezden tayin edilen bütün memurlar, müftüler, hâkim ve savcılar, belediye reisleri ikinci seçmen (müntehib-i sani) seçiminden iki ay önce istifa etmedikçe memur bulundukları yerden mebus olamayacaklardı. Ayrıca getirilen bir yeniliğe göre ordu, kolordu, fırka kumandanlarıyla bilumum askere alma, kalem ve şube reisleri jandarma alay tabur ve bölük kumandanları da memur bulundukları yerden mebus seçilemeyeceklerdi. Dördüncü olarak birinci veya ikinci seçmen (müntehib-i evvel veya müntehib-i sani) olmak veya mebus adayı olabilmek için 1919 tarihli beyanname ile gelmiş olan vergi ile mükellef olmak şartı da kaldırılmıştı. Beşinci ve son olarak bir nahiye dahilinde her iki yüz erkek nüfus için bir ikinci seçmen (müntehib-i sani) hesap olunacak 201-300 için bir ve sonraki her 200 erkek için de bir olmak üzere hesaplanacaktı.

TBMM 16 Nisan'da son toplantısını yapıp dağılmadan bir gün önce 15 Nisan'da, Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nda önemli bir değişiklik yaparak birinci maddesinde, saltanatın kaldırılmasına ilişkin kanuna ve Meclis'in meşruiyetine basın ve yayın yoluyla muhalefet etmeyi de vatana ihanet kapsamına almıştı.

1923 seçimleri sürerken yaşanan önemli olaylardan biri, Türkiye'deki kadın hareketinin en önemli isimlerinden Nezihe Muhittin öncülüğünde İstanbul'da Kadınlar Halk Fırkası adıyla bir siyasal parti kurulmasıdır. Kuruluş toplantıları yapılıp, kuruluş dilekçesi de verilmesine karşın, konu sürüncemede bırakılacak ve aylar sonra ret yazısı gelecekti. Bu olayın da etkisiyle olsa gerek seçimlerde kadınların aday olma olanakları olmasa da Kastamonu'da Latife Hanım'a 29, Halide Edip Hanım'a 12 oy çıkmıştı.

1923 seçimlerinde ikinci seçmenleri belirlemek üzere sandık başına giden İstanbul halkının Suriçi ve Beyoğlu'nda yaptığı yürüyüş.

Müdafaa-i Hukuk (Halk Fırkası) 9 Umde Seçim Propagandası

Mustafa Kemal Paşa daha 7 Aralık 1922'de, seçimlerden sonra Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin, Halk Fırkası'na dönüşeceği vaadinde bulunmuş, daha sonra da çeşitli vesilelerle bunu tekrarlamıştı. Seçim kararı sonrasında 8 Nisan'da ARMHC Reisi Gazi Mustafa Kemal imzasıyla yayımladığı -Dokuz Umde- beyannamesinde de bu vaadini şu cümlelerle tekrarladı.

"...

Önümüzdeki devrede inşallah takrir-i müsalemet müyesser olacağından iktisadi tekemmülâtını temin, her nevi teşkilatımızı itmam ve ikmal ve bu suretle mülkü milleti refaha nail etmek gaye olacaktır.

Yeni devre-i mesaide Meclis'in ekseriyetini bu gaye etrafında toplamak ve memleketi hâkimiyet-i milliye dairesinde siyasi teşkilata mazhar etmek için bir Halk Fırkası teşekkül edecektir. Meclis'te elyevm müteşekkil (Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu) Halk Fırkası'na intikal edecektir.

Mezkûr Fırka'nın, halk hâkimiyeti, teceddüt ve inkişafat-ı maddiye ve maneviye esasatına müpteni mufassal ve muntazam bir programı bilcümle azasının nazar-ı münakaşa ve tasvibine arz edilecektir."

Dokuz Umde arasında hâkimiyetin kayıtsız şartsız milletin olacağı, saltanatın kaldırılma kararının değişmeyeceği, ülkede asayiş ve güvenliğin sağlanacağı, mahkemelerde adaletin daha hızlı sağlanmasının temin edileceği, askerlik süresinin kısalacağı gibi vaatler vardı. Mebus adayı olacakların da öncelikle Dokuz Umde'yi kabul etmiş olması şartı aranacaktı.

Mustafa Kemal Paşa, her bölgeden mebus adaylarını, ARMHC adına bizzat belirlemek ve ilan etmek yetkisini de üstlenmiştir. Mustafa Kemal Paşa bunu da şöyle açıklar: "Bu tarzı iltizam etmiştim. Çünkü vuku bulacak intihabatta, milleti iğfal ederek, muhtelif emellerle mebus olmaya çalışacakların çok olduğunu biliyordum." Bazı kişiler, örneğin Yakup Kadri (Karaosmanoğlu) Mardin'den, Hakkı Tarık (Us) Giresun'dan aday olduğunu gazetelerden öğrenmiş ve şaşırmışlardır. →

ARMHC, seçimlerde başlıca belirleyici olacak köylü seçmenlere şimendifer ve kredi konularında vaatlerde bulunur. Yapılan açıklamalarda ihracatın artmasını sağlamak için ihracat rüsumunun lağvedildiği, iktisadi hayatın devamı için ilgililerin askerlikten muaf tutulduğu, tohumluk dağıtıldığı, ziraat bankalarının ıslah edilerek köylülerin daha fazla yardımına koşulduğu vurgulanarak benzer uygulamaların devam edeceği belirtilir.

İstanbul'da yapılan seçimleri Müdafaa-i Hukuk adayları kazandı.

Ankara'da bir tören sırasında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin önü (üstte).

İşgal İstanbul'unda seçimler ve Mustafa Kemal Paşa'nın siyasetten ayrılma isteği

İstanbul'da ikinci seçmenlerin (müntehib-i sanilerin) mebus seçimi 28 Haziran 1339/1923 Perşembe günü Darülfünun konferans salonunda yapılır. İzdihamı önlemek amacıyla saat 8 ile 12 arasında Beyazıt ve Fatih; saat 1 ile 4 arasında Yeniköy, Anadolu Hisarı, Üsküdar, Kadıköy, Adalar ve Makriköy; saat 4 ile 6 arasında Beyoğlu şubesinin ikinci seçmenleri oy kullanacaklardır. İstanbul'dan seçilecek toplam mebus sayısı 15 olarak hesaplanmış ve Müdafaa-i Hukuk adayları Gazi'nin telgrafıyla vilayete bildirilmiş, vilayetten de bütün İstanbul'a ilan edilmiştir. Aday gösterilenlerin tamamı kazanmıştır. Ankara'da seçilecek yedi mebus için 15 aday gösterilirken, İstanbul'da seçilecek 15 mebus için 15 aday gösterilmesi eleştirilecektir.

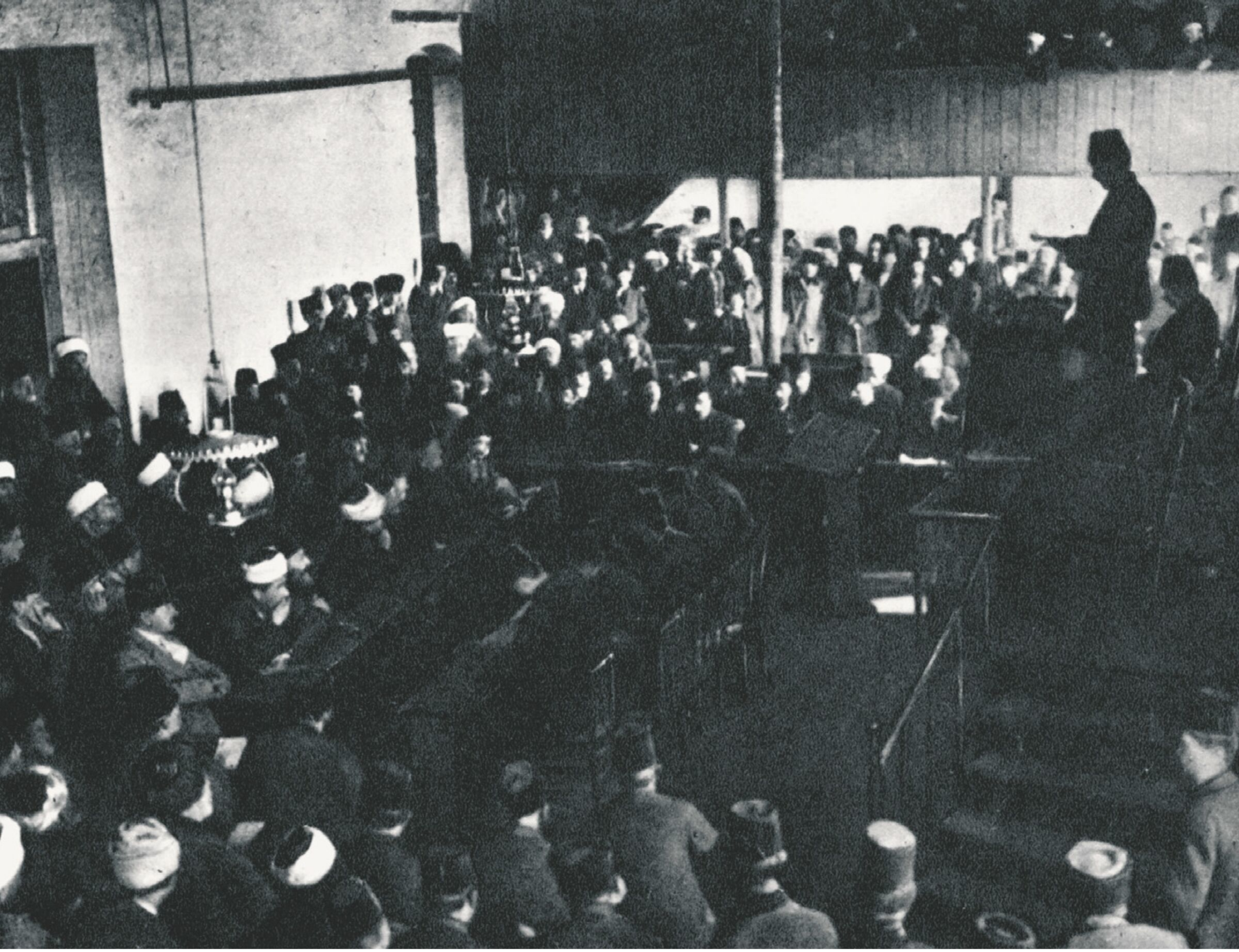
Mustafa Kemal Paşa işgal İstanbul'unda yapılan seçimlere diğer yerlerden daha fazla önem vermiştir. Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nu İstanbul'da görevlendirmiş, yoğun bir faaliyet yapılmış, bütün Müdafaa-i Hukuk adayları seçimi kazanmışlardır. Seçimlerde İstanbul'dan müstakil olarak adaylığını koyan 16 kişi vardı ama Müdafaa-i Hukuk adayları karşısında kaybetmişlerdi. Bunlar arasında Lütfi Fikri Bey ile General Ali İhsan (Sabis) Paşa'yı zikretmek gerekir.

Mustafa Kemal Paşa, seçimlerden sonra siyasetten çekileceğine ilişkin düşüncesini tekrarlamak ihtiyacını duymuştur. Adeta seçimler sonrası oluşacak Meclis'in Lozan Barış Antlaşması'nı onaylaması sonrasında siyasetten çekileceği mesajını vermiştir. Mustafa Kemal Paşa kararını şöyle açıklıyordu:

"Deruhte ettiğim vazifeyi ikmal ettikten sonra siyasiyattan çekileceğimi evvelce söylemiştim. Boğaziçi'nin Anadolu kıyısında bana bir dinlenme yeri hizmetini görecek, bahçeli, beyaz perdeli bir yalı hayalimde canlanıyor. Bu fikrimde sabitim ve bu taahhüdümü tekrar ederim. Ancak henüz sulh akdedilmemiş, âtimiz taayyün etmemiş iken milleti bir hal-i tezebzübde nasıl bırakabilirim? Başladığım işi bitirmeliyim. Ondan sonra siyasiyattan çekilmek hakkındaki arzumu tatbik edeceğim." Vatan (11 Nisan 1923)

Muhalefet: Ali Şükrü Cinayeti, "Trabzon Meselesi", İkinci Grup ve İttihatçılar

İkinci Grup, Meclis dışında bir örgütsel yapıya sahip olmadığı için seçimlere kurumsal olarak katılmama kararı almış; ancak üyelerini serbest bırakmıştır. Bu nedenle bazı yerler dışında pek bir varlık gösterememiştir. Bunlardan biri Trabzon'dur. Daha seçim kararı alınmasından önce Trabzon mebusu Ali Şükrü Bey cinayeti, seçim sürecinde "Trabzon Meselesi" olarak adlandırılan en gerilimli günlerin, Rize ve Gümüşhane livalarını içine alan Trabzon vilayetinde yaşanmasına neden olmuştu. Gümüşhane mebusu Zeki (Kadirbeyoğlu) Bey, muhalif aday olarak Müdafaa-i Hukuk'un karşısına çıkmıştır. Ayrıca Trabzon Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Ankara ile ilişkileri, Ali Şükrü Bey'in öldürülmesinden beri ciddi bir şekilde gerilmişti. Özellikle Ali Şükrü Bey'in cenazesinin Trabzon'a geti-

Mustafa Kemal Paşa, 23 Nisan 1920 günü Ankara'da Büyük Millet Meclisi'nin açılış oturumunda konuşuyor.

rildiği gün gerilim doruk noktasına çıkmış ve Ankara çok sert eleştirilmiştir. Haber ve yorumlardan rahatsız olan Mustafa Kemal hemen Trabzon'a bir teftiş kurulu göndermiş, Cemiyet'in idaresi görevden alınmıştır. Bu gerilimlerin sonucunda Mustafa Kemal Paşa yalnızca Trabzon'daki seçmenlere hitaben ayrı bir seçim bildirisi yayımlamak zorunda kalmıştır. En son seçim sonuçları da Trabzon'dan gelmiştir. İkinci Grup'un çalışmalarını yoğunlaştırdığı yerlerden biri de İstanbul'dur. Mustafa Kemal bir gazeteye verdiği demeçte İstanbul'da entrikalar çevrildiğinden yakınmıştır.

Ancak Müdafaa-i Hukukçulara tepkiler Trabzon ile sınırlı kalmamıştır. Kastamonu Mebusu Abdülkadir Kemali (Öğütçü) Bey seçim sürecindeki baskılardan yakınarak, özellikle Adana'da muhalif konuşmalar yapınca aday gösterilmemişti. Benzer şekilde Afyon mebusu Hoca Şükrü Efendi'nin yayımladığı bir bildiri de "irtica" kuşkusu uyandırınca seçilmemiştir. Hatta bu nedenle Mustafa Kemal Paşa, Afyonlulara gönderdiği telgrafla onları kutlamıştır.

Mustafa Kemal, 1923 seçimlerinde en çok, kendisini İzmir Fatihi olarak tanıtan, başarı ve kahramanlıklarını öven, Millî Mücadele'ye yaptığı katkılarla, aldığı madalya ve nişanları anlatan bir kitapçık bastırmış olan Sakallı Nureddin Paşa'nın adaylığından rahatsız olmuş, bu konu üzerinde Nutuk'ta oldukça uzun durmuş ve ağır eleştiriler yapmıştır. Nurettin Paşa, 1923 seçimlerinde kaybetmiş ama sonradan yapılan bir ara seçimde Bursa'dan mebus seçilmiştir.

Seçim sürecine dönemin muhalifleri İttihatçılar da görünmez şekilde dahil olmuşlardı. Müdafaa-i Hukukçular "İttihatçılık" ve "fırkacılık" faaliyetlerini bir tür bölücülük olarak eleştirmişti. Bir ara İttihatçıların önde gelen ismi İsmail Canbulat, İttihatçılarla Müdafaa-i Hukukçuların arasını bulmak gayretiyle Ankara'ya gitmiş ama umduğu desteği bulamamıştı. →

15 Ağustos 1923'te resmen biten seçimler sonucunda yalnızca iki

Seçim sürecinde eski İttihatçıların bu gayreti devam edecek ama bir sonuca ulaşamayacaktı. Mustafa Kemal Paşa, seçim sürecinde İttihatçıların kendisi ile teşriki mesai yapmak arzusunda olduklarına dair dedikoduların sorulması üzerine İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin tarihe kavuştuğunu, kendisinin de İttihatçılarla bir ilgisinin olmadığını açıklamıştı. Eski İttihatçılar, bir sonuç alamayacaklarını anladıklarından seçimlerde faaliyet göstermemeyi tercih etmişlerdi.

Ermeni cemaati ve seçimler

1923 seçimleri öncesinde Ermeni Patrikhanesi Cismani Meclisi seçimler konusunda bir toplantı yapmış, Ermenilerin seçimlere katılması kararlaştırılmıştır. Seçimlere katılmanın yanı sıra seçimlerde Müdafaa-i Hukuk Grubu'nun adaylarına oy verilmesi kararlaştırılmıştır. Bu hareketin öncülüğünü Türk Ermeni Cemiyeti Fahri Başkanı ve Ermeni Patrikhanesi Cismani Meclisi üyesi Berc Keresteciyan yapmıştır. Ermeni cemaatinden Berc Keresteciyan ve Artin Musodicyan imzası ile Mustafa Kemal Paşa'ya gönderilen telgrafla, Ermeni milletinin seçimlerde Müdafaa-i Hukuk adaylarını destekleyecekleri bildirilmiştir. (Berc Keresteciyan bu öncülüğünün bir anlamda mükafatını, Atatürk'ün emri ile 1935 seçimlerinde müstakil mebusluklardan birine aday gösterilerek alır. Kendisi de "Keresteciyan" yerine aldığı Türker soyadı ile Berc Türker olarak mebus seçilir.) Bu konuda *İkdam* gazetesinde çıkan haber şöyledir:

[Ermeniler Mustafa Kemal'i Destekliyor]

"...Ermeni Patrikhanesi'nin Meclis-i Cismanisi dünkü içtimaında intihabata iştirak etmek meselesi hakkında müzakeratta bulunmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin Hıristiyanların dahi intihabata iştirak etmelerine müsaade etmesi Ermenilerin memleketin kanunlarından istifade ettikleri için bittabi birtakım vazifeler dahi deruhte etmeleri icap edeceğini ve bu vazifelerden en birincisinin intihabata iştirak etmek vazifesi olduğunu nazar-ı itibara alan Meclis, Ermenilerin dahi intihabata iştirak etmelerine karar vermiştir.

Bunun için vazifelerini ifa etmek hususunda ahaliye resmi talimat verilecek ve mesele hakkında nasıl bir hatt-ı hareket takip edeceğini tayin ettikten sonra Patrikhane

DOKUZ UMDE

Seçimlerden önce ARMHC Reisi Mustafa Kemal imzasıyla "Dokuz Umde" adlı bir seçim beyannamesi yayımlanmıştır. Bu "Dokuz Umde"nin giriş bölümü aynı zamanda ve açıkça seçimlerin sonrasında ARMHC'nin yerine Halk Fırkası'nın kurulacağını haber veren bir beyannamedir. Basında uzun bir şekilde yayımlanan "9 Umde" bazen "Müdafaa-i Hukuk Umdeleri" olarak da adlandırılmış ve kısa, öz bir şekilde yayımlanması tercih edilmiştir.

"Müdafaa-i Hukuk Umdeleri"

1. Hâkimiyet bilakaydüşart milletindir.
2. 1 Teşrin-i Sani [Saltanatın kaldırılması] kararımız layettegayyerdir.
3. Memlekette emniyet ve asayiş muhafazası en mühim vazifedir.
4. Mahkemelerimizde adaletin serian tevzii temin edilecektir.
5. Salah-ı iktisadimiz temin edilecektir.
6. Halkın vazife-i askeriye müddeti tenkiz edilecektir.
7. İhtiyat zabitlerinin istikbali temin, malulin-i askeriye, mütekaidin ve eytam ve itam ve eramil ikdar edilecektir.
8. Memurin meselesi tespit ve ikmal, halk umurunun azami süratle intacı temin edilecektir.
9. Harab yerlerimiz süratle imar edilecektir.
   Sulh nokta-i nazarımız: Mali, iktisadi, idari istiklalimiz behemehal temin edilecektir.

mebus bağımsız olarak Meclis'e girdi.

gayrimüslimlerin intihabata iştirak tafsilatını almak için Adnan Bey'in avdetine intizar edecek imiş.

Diğer taraftan Mahkeme-i Temyiz azasından mütekait Patrikhane Meclis-i Cismani Reisi Artin Musodicyan, Türk-Ermeni Teali Cemiyeti Reis-i Fahrisi, Patrikhane Meclis-i Cismani azasından Berc Keresteciyan'ın imzalarıyla Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya şu telgrafname keşide olunmuştur.

Derdest icra olunan mebusan intihabatına Ermeni milleti efradının dahi evlad-ı vatan sıfatıyla iştirak edecekleri ve riyaset-i celile-i fehimanelerine mübahi Müdafaa-i Hukuk Fırkası namzetlerine verecekleri kemal-i fahr ve mübahatla maruzdur ferman."

İkdam No: 9374 (4 Ramazan 1341/20 Nisan 1329-1923) s.1...

Seçimlerin tamamlanması

Türkiye genelinde 78 intihap dairesinde yapılan seçimlerde temmuz ayının başlarında sonuçlar alınmaya başlar, resmi olarak 15 Ağustos'ta biter. Toplam ikinci seçmen (müntehib-i sani) 3 binin üzerindedir. Seçimler sonucunda 2 binin üzerinde müntehib-i sani seçilecektir. Toplam 286 mebus seçilmişti. ARMHC'nin devlet desteği almış ve ülke çapında yaygın bir şekilde örgütlenmiş olması nedeniyle, iki istisna dışında TBMM bu grubun üyelerinden oluşmuştur. Seçimler sonucunda yalnız iki mebus müstakil/bağımsız olarak Meclis'e girmiştir. Bunlardan biri Eskişehir'de (adaylıktan çekilmesi kararına uymadığı için -Fırka'dan- çıkarılan) Emin (Sazak) Bey'dir ki bir süre sonra (10 Kasım 1925'te) CHF'ye katılmıştır. Kalan tek muhalif Gümüşhane Mebusu Zeki (Kadirbeyoğlu) Bey olmuştur. Böylece İkinci Grup'un tasfiye edildiği yeni Meclis, (İkinci TBMM) toplandıktan sonra ilk iş olarak Lozan Antlaşması'nı onayladı.

Seçilenlerin neredeyse tamamı "Paşa'nın namzetleridir". Meclis, 11 Ağustos Pazar günü açılmış, aynı gün Gazi Mustafa Kemal Paşa oy birliği ile riyasete seçilmiştir. Mustafa Kemal Paşa, 1923 seçimlerinde hem Ankara'dan hem de İzmir'den mebus seçilmişti. Önce İzmir seçimine ait tutanak Meclis'te okunmuş ve kabul edilmiş, 2 ay kadar İzmir mebusu olarak görev yapmıştır. Ancak bir süre sonra bu konuda yapılan tartışmaların ardından paşa, İzmir'den vazgeçerek Ankara mebusluğunu tercih edecektir ●

Konya Mebusu Abdülhalim Çelebi seyyar rey kutusuna oyunu atıyor (en üstte). İstiklal Caddesi'nde yürüyüş (altta).

Demokrat Parti'nin liderlerinden Celal Bayar, 14 Mayıs 1950 seçimlerinden sonra cumhurbaşkanı, Adnan Menderes ise başbakan oldu.

21 TEMMUZ 1946'DAN 14 MAYIS 1950'YE

ÇOK PARTİLİ HAYAT VE ÇOK PARTİLİ SEÇİMLER

Mehmet Ö. Alkan
moalkan@gmail.com

7 Ocak 1946'da kurulan Demokrat Parti, kuruluşunun altıncı ayında kendisini seçim yarışının içerisinde buldu. 21 Temmuz 1946'da yapılan ilk çok partili seçimlere Türkiye'nin birçok yerinde hile karıştı. İktidarını koruyan Cumhuriyet Halk Partisi, dört yıl sonra 14 Mayıs 1950'de ağır yenilgiye uğrayacak ve 10 yıl sürecek Demokrat Parti dönemi başlayacaktı.

1946'nın hikâyesi

CHP'nin 1939'daki Birinci Üsnomal (Olağanüstü) Kurultayı'ndan beri Milli Şef olarak adlandırılan CHP Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, 19 Mayıs 1945'te Gençlik ve Spor Bayramı vesilesiyle yaptığı konuşmada, Türkiye'de çok partili siyasal hayata geçileceğinin ilk işaretlerini şu cümlelerle vermişti: "Harp zamanlarının ihtiyatlı tedbirlere lüzum gösteren darlıkları kalktıkça, memleketin siyaset ve fikir hayatında demokrasi prensipleri daha geniş ölçüde hüküm sürecektir."

Albayrak Pirinç ve Hububat UNLARI – BAHARATI
Bakkalınızdan isteyiniz.

Cumhuriyet

23 üncü yıl Sayı: 7879
KURUCUSU: YUNUS NADİ
Salı 23 Temmuz 1946

HALK TRAŞ BIÇAĞI
Beklenilen HALK TRAŞ bıçağı geliyor. Siparişlerinizi bildiriniz.

Seçimin Umumî Neticesi Henüz Meçhul

İstanbulda, İzmirde, Aydında, Manisada, Konyada ve diğer bazı yerlerde heyecanlı bir hava içinde şüpheler ileri sürülüyor, Demokratlar seçim mazbatalarının değiştirildiğini söyliyerek durumu protesto ediyorlar

İzmirde bütün tahminleri altüst eden netice

D. P. İsmet İnönüne telgrafla müracaat ederek durumun vahim olduğunu bildirdi ve alâka rica etti

Telgrafta: «Umumi tasnif neticesinin ilânından evvel haksızlığın düzeltilmesini rica ederiz. Aksi takdirde doğması melhuz neticelerden sadece hükûmet sorumlu olacaktır» deniliyor

Doğan Nadi bildiriyor

Dünkü bilânço

Ajansa göre 249 C.H.P., 12 D.P. adayı kazandı

Istanbulda netice uzadıkça uzuyor

Demokrat Parti, mazbatalara hile karıştırıldığını söyliyerek seçim kurullarındaki müşahidlerini geri çekti

Valinin beyanatı: «Demokratların kazanacaklarına dair emareler vardır. Bu vaziyette bizden şüphelenenler ne yapacaklar?»

Aydında da Halk Partisi kazandı

Hikmet Bayur Manisada kazanamadı

Mareşalın Valiye yaptığı müracaat ve beyanatı

«Seçimin ismetine dokunulmamasını bir vatandaş ve aday sıfatile isterim»

SAMSUNDA

Samsunda D. P. nasıl kaybetti?

Millet olgunluk imtihanını başarile verdi

ABİDİN DAVER

MARMARA BÖLGESİNDE
Necmi Erkman bildiriyor

Bursada neticenin bu sabah alınması bekleniyor

Demokrat Parti, mazbataların değiştirildiği kanaatinde, «Öğrendiğimiz kısmi neticeler karşısında hayret içerisindeyiz» diyorlar

Bu konuşmadan cesaret alan Nuri Demirağ, çok partili dönemin ilk siyasal partisi olan Milli Kalkınma Partisi'ni (MKP) temmuz ayında kurdu. Ancak CHP'den kopanlar tarafından 7 Ocak 1946'da kurulan Demokrat Parti (DP) ise tam anlamıyla çok partili hayata geçişe damgasını vuracaktı. İktidar partisi CHP, DP'nin kısa sürede gördüğü ilgiden telaşlanarak, çok partili dönemin ilk genel seçimlerini öne çekmeye karar verdi. Böylece CHP Meclis Grubu, 26 Nisan 1946'da toplanarak hem belediye hem de genel seçimleriyle ilgili erken seçim kararı aldı. Belediye seçimleri eylül ayından 26 Mayıs'a alınmış, genel seçimlerin ise 21 Temmuz'da yapılması kararlaştırılmıştı. Dolayısıyla çok partili siyasal hayata geçtikten sonra 1930 Serbest Cumhuriyet Fırkası deneyiminden beri MKP ve CHP'nin katıldığı ikinci çok partili belediye seçimleri 26 Mayıs'ta yapıldı. Cumhuriyet döneminin ilk çok partili genel seçimleri de aynı yıl yapıldı. Cumhuriyetten önce ilk kez 1908'de, son kez de 1919'da çok partili genel seçim yapılmıştı. Hükümet, seçimlerden önce, 6 Haziran 1946'da yeni bir seçim kanunu yayımladı. Türkiye'de 1877'den beri iki dereceli yapılan seçimler, artık tek dereceli ve çoğunluk esasına göre yapılacaktı.

DP erken genel seçim için hazırlıklı değildi. Kurulalı henüz altı ay olmuş, ülke genelinde örgütlenmesini tamamlamamıştı. Kısa bir tereddütten sonra seçime girmeye karar verdiler ve

23 Temmuz tarihli *Cumhuriyet* gazetesine göre seçim sonuçları henüz meçhul (solda, üstte).

CHP lideri İsmet İnönü seçim gezisi sırasında (solda).

Demokrat Parti İzmir bölgesinde bir propaganda konuşması.

yoğun bir seçim kampanyası başlattılar. Demokratların yaptığı mitinglerde büyük kalabalıklar toplanmaya başladı. Bu durum DP'ye yönelik baskıyı da beraberinde getirdi. Engellemeler, zorluk çıkarmalar ve çıkan tartışmalarda bazı DP'li yöneticilerin yaralanmaları söz konusu oldu. Ama en vahimi Adnan Menderes'in kâhyasının öldürülmesiydi. Seçimler büyük bir heyecan içinde yapıldı. Demokrat Parti, 465 milletvekilliği için yalnızca 273 aday gösterebilmiş, 60 civarında milletvekili seçilebilmişti. CHP, 395 milletvekili çıkarmıştı. Ancak daha oy verme sırasında seçimlere hile karıştırıldığı iddiasıyla itirazlar başlamıştı. Seçimlerde adli denetim olmamış, askeri ve sivil bürokrasinin etkisinde/baskısında geçmiş ve ne yazık ki "açık oy, gizli tasnif" şeklinde sonuçlanmıştı. Gerçekten de Türkiye'nin birçok yerinde seçime hile karışmıştı ve usulsüzlükler yapılmasından dolayı 1946 seçimleri, "hileli seçimler" olarak anılacaktı. →

1946 seçimleri usulsüzlükler nedeniyle "hileli seçimler" olarak anıldı.

“YETER! SÖZ MİLLETİNDİR!”

BİR AFİŞ, BİR SÜRGÜN!

Seçim meydanlarında yaşanan siyasi rekabet, seçim afişlerine de yansımıştı. DP, 1946 seçimlerinde hâlâ belleklerde olan çok çarpıcı bir afiş ve çok çarpıcı bir slogan kullanmıştı. Afiş, Selçuk Milâr tarafından bir gecede çizilmiş, hızla çoğaltılmış, ülkenin dört bir yanına asılmış ve çok ilgi uyandırmıştı. Afişte dur işareti yapan bir “el” resmedilmişti. Ayrıca, “Yeter! Söz Milletindir!” yazısı dikkat çekiyordu. Bu afiş, DP’nin seçimlerde sempati kazanmasında önemli bir katkı yaptığı gibi Türkiye’de çok partili siyasal hayata geçişi de simgeleyen bir afiş oldu. Afişten CHP’liler de çok etkilenmişti. O kadar ki, Ankara’da Mili Eğitim Bakanlığı’na bağlı Teknik Öğretim Müsteşarlığı’nda çalışan afişin çizeri Selçuk Milâr’ın 20 gün sonra Urfa’ya tayini çıktı! [Afişin sol köşesinde Selçuk Milâr imzası görülür.]

Bu afişin ilginç bir hikâyesi var. Afiş konusunda Selçuk Milâr’ı DP ile tanıştıran, sonradan Menderes’in akrabası olduğunu öğrendiği komşusu Kenan Akmanlar’dır. Milâr, DP Genel Merkezi’nde kurulan propaganda ve afiş hazırlama komisyonuna dahil olur. Komisyon 15 kişiden oluşmakta ancak Milâr’ın ifadesine göre bakkaldan makarna fabrikatörüne kadar herkes vardır, ama sanattan anlayan kimse yoktur. Toplantılar iki haftadan fazla sürer. Üç kez toplantıya katılır ve hem propaganda hem de çarpıcı afiş hazırlama konusunda bilgiler verir. Bir akşamüstü toplantının bitmesine yakın üyelerden biri elinde bir afişle gelir ve bu iş hallolmuştur, diyerek işte Demokrat Parti afişi der. Afişte işçi, köylü ve şehirli üç genç kol kola girmiş, onların üstündeki madalyonda da Atatürk’ün başı görünmektedir. Afişte de “Köylü, İşçi Şehirli Kol Kola. Demokrat Parti” yazmaktadır. Komisyon afişi beğenirken, Milâr tepkiyle toplantıdan ayrılır ve istifa eder. Milâr şöyle anlatıyor: →

“15 gündür geceli gündüzlü verdiğim emekler işte böylece bir anda yok olup gitmişti. İsyan ederek ayağa kalktım. Komisyonunuzdan istifa ediyorum. Böyle bir afiş Demokrat Parti’yi İktidara getirmez. Elimi kaldırıp onlara doğru avucumu göstererek: Kocaman bir el yaparsınız, üzerine de ‘Yeter! Söz Milletindir!’ yazarsınız. İşte afiş dediğiniz böyle olur, diye bağırdım. Yeni getirdiğim örnekleri toplarken, etraftan sesler geliyordu: Böyle bir afiş belki Amerika’da geçerli olabilir, ama bizim halk bundan hiçbir şey anlamaz. Bizim halk bundan çok iyi anlar, asıl anlamayan sizlersiniz diyecektim, vazgeçtim ve çıkıp gittim.”

Ertesi gün Celal Bayar ve Adnan Menderes, Milâr’ı davet eder. Celal Bayar, “Selçuk Bey, fikrinizi çok beğendik ancak biraz sert değil mi?” diye sorar. Milâr, cevap olarak bu ifadenin yumuşak kalacağını, halkın kendisine değer veren bir partiye güven ve sevgiyle sarılacağını, Demokrat Parti’yi iktidara getireceğini

söyler. Bayar, bunun üzerine afişi ne zaman hazırlayabileceğini sorunca, Milâr da sabaha der ve bütün gece uyumadan afişi çizer. Ertesi gün Genel Merkez'de afiş çok beğenilir. Hemen İstanbul'dan partinin destekçilerinden ve İstanbul'un en büyük ofset tesislerinin sahibi Alaettin Kral uçakla Ankara'ya davet edilir. Afişin 1946 baskısı ile 1950 baskısı birbirinden farklıdır. Bunun nedenini Milâr şöyle açıklıyor.

"Kral'la görüşüyorduk. Sayın Celal Bayar'la Adnan Menderes görüşmeleri dikkatle izliyorlardı. Kral'a sordum: 'Elinizde film var mı? Eğer yoksa o zaman bu afişi başka bir teknikle yeniden çizmem lazım. Varsa, bu orijinali vereceğim. Çünkü çinkoya afişi geçirmek için başka bir ressamı görevlendirirseniz kesinlikle başaramaz ve afişin bütün güzelliği gider."

"Alaettin Kral, böyle işler için sakladıkları film olduğunu, bu orijinalin aynen basılacağını, bu konuda herhangi bir kuşku duymamamızı söyledi. Ofset kalıbı hemen hazırlanacak, basıla imzası için (basılacak afişin imzası için olsa gerek MÖA) prova baskısı Ankara'ya orijinalle beraber gönderilecekti."

Can sıkıcı sürpriz

"İstanbul' dan gelecek prova baskısını görmek için günde iki kez Partiye gidiyordum. Prova yerine tonlarla afiş basılmış olarak Ankara'ya gönderilmişti. Alaettin Kral film kullanmamış, sıradan bir ressama çizdirtmiş, afişin bütün güzelliği gitmişti. Mukayese imkânı olmasın diye orijinali de imha etmişti."

Milâr'ın buna canı çok sıkılsa da yapacak bir şey yoktur. Afiş dört bir yana dağılmış ve duvarlara yapıştırılmaya başlamıştır, çok ses getirmeye başlamıştır. (1950'de basılan afiş çok daha güzel bir şekilde çizilecektir.)

Afişle birlikte Milâr'ın ismi de kısa sürede duyulur. Teknik Öğretim Müsteşarlığı'nda çalıştığı öğrenilince "Koynumuzda yılan besliyormuşuz" türünden laflar söylenir. Bunun üzerine dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel, Milâr ile tanışmak için Müsteşarlığa gelir. Kendisini çağırtır ve karşılıklı otururlar. Milâr görüşmeyi şöyle anlatıyor:

"- Hasan Âli Yücel: Demokrat Parti'nin 'Yeter! Söz Milletindir' afişini siz yaptınız değil mi?

- Selçuk Milâr: Evet efendim, altında imzam var.

- Sizi yürekten kutlarım. İnsanda hayranlık uyandıran çok üstün bir başarı.

- Teşekkür ederim. Özellikle sizin beğenmiş olmanız beni çok mutlu etti.

- Asıl sizden biz yararlanmak isterdik. Ama biz sizi burada çalışan bir mimarımız olarak biliyoruz. Özel bir atölyeniz yok. Kapınızda adınız yazılı değil. Nereden bilebilirdik?

- Sayın Bakanım, ben burada çalışan bir mimarım. Yarın buradan ayrılmağa mecbur olabilirim. Bu önemli değil. Kolumda altın bir bilezik, cebimde sizin saygıdeğer imzanızı taşıyan bu yüksek mimarlık diplomam var. İşimi elimden alabilirler, ama diplomamı hiç kimse alamaz. Ayrıca şunu da belirteyim: Siz benden böyle bir hizmet isteseydiniz, yapmazdım. Çünkü ben Türk milletinin demokrasi gerçeğini dinlemesinin değil, yaşamasının hasreti içindeyim. O nedenle sizin iktidarı halkın oylarıyla kaybetmeniz ve muhalefetteki partinin iktidara gelmesini istiyorum.

- Pekiyi ama yeter sözü ile ne demek istiyorsunuz, ne yeter?

- Muhalefeti destekleyen vatandaşlara yapılanlar yeter; devletin görevi olan hizmetlerin muhalefetteki vatandaşlardan esirgenmesi yeter. Kısaca millet sözünü esirgeyecek ve yeni

iktidar iş başına gelecektir.

- Bu afişi sizden kim istedi?

- Onu size kesinlikle söyleyemem Bakanım.

- Neden?

- Başlarına neler geleceğini bildiğim için.

Sayın Yücel ayağa kalktı, 'Teşekkür ederim' diyerek elimi sıktı. Ben de kendisine teşekkür ederek odadan çıktım.

Bu olaydan yaklaşık 20 gün sonra Urfa'da bir şantiyeye tayinim çıkmıştı. Teknik Öğrenim Müsteşarlığı'ndan istifa ettim."

[Selçuk Milâr; "Yeter! Söz Milletindir Afişi Nasıl Doğdu?" Tarih ve Toplum No: 54 (Haziran 1988) s.15-16

Afişteki "Yeter! Söz Milletindir!" cümlesi 1950 seçimleri öncesinde Bayar ve Menderes tarafından sık sık hatırlatılacak, ayrıca 14 Mayıs 1950 seçimlerinde de afiş olarak kullanılacak, yine büyük bir etki yaratacaktır.

14 Mayıs 1950'nin hikâyesi

1946 seçimlerinden sonra başlayan dönemde sık sık siyasal krizler yaşandı. Başbakan Recep Peker, 1947 bütçe görüşmelerinde Menderes'in eleştirilerini "kötümser, psikopat, mariz bir ruhun ifadesi" olarak niteleyince DP Grubu topluca TBMM'yi terk etti. Kendilerine yönelik "psikopat" ifadesine muhalefet, "diktatör iktidar" şeklinde karşılık verdi. İlerleyen günlerde tartışma ve gerilimlere DP'nin 1947'deki 1. Büyük Kongresi'nde kabul edilen "Hürriyet Misakı" gibi yenileri eklendi. Kongrede cumhurbaşkanlığı ile parti başkanlığının ayrılması, anayasaya aykırı kanunların kaldırılması ve anti-demokratik seçim kanunun değiştirilmesi şeklinde ilkeler kabul edildi. Kongre sonrasında Peker ve Bayar (CHP ile DP) arasında artan siyasal gerilim ve yaşanan kriz, İnönü'nün cumhurbaşkanı sıfatıyla, gergin ortamı yumuşatmak için 11 Temmuz'da radyodaki konuşmasıyla sönümlendi. Konuşma gazetelerde 12 Temmuz'da yayımlandığı için "12 Temmuz Beyannamesi" adıyla tarihe geçti. Bu sıralarda etkisi uzun sürecek bir ekonomik kriz 7 Eylül 1946'daki devalüasyonla başlamış oldu.

CHP, 1947 Kongresi'nde parti başkanı ile cumhurbaşkanın iki yıl için seçileceği, eğer genel başkan cumhurbaşkanı seçilirse, ikinci -vekil- başkanın, bütün parti görevlerini devralmasına karar verilmişti. Ama sonuçta Cumhurbaşkanı İnönü aynı zamanda CHP Genel Başkanı'ydı. İzleyen aylarda türbelerin açılması, din eğitimi, devletçilik ve laiklik konusundaki yumuşama dikkat çekiciydi. Okullara din dersi konulması ve din adamı yetiştiren okulların açılması, Ankara'da bir ilahiyat fakültesinin kurulması gibi kararlar alındı ve hayata geçirildi. Sıkıyönetim ilk kez 1947'de kaldırıldı.

DP'nin 1949'da İkinci Büyük Kongresi toplandı ve 1950'de yapılacak genel seçimlere yeni ve demokratik kanun yapılmadan girmeme kararı aldı. Kanunların düzenlenerek adil seçimlerin yapılmaması halinde, idarecilerin milletin husumeti ile karşılaşacaklarının ifade edilmesi nedeniyle bildirge "Milli Teminat Andı" olarak isimlendirilse de "Milli Husumet Andı" olarak ünlenmiştir. 1950 seçimleri öncesinde, Günaltay hükümeti muhalefet partilerinin ve özellikle DP'nin de eleştirilerini →

1946 seçimlerinden sonra CHP ve DP arasında siyasal gerilim arttı.

Demokrat Parti'nin ikinci büyük kongresi 1949 yılında toplandı (solda).

14 Mayıs 1950 seçimlerinde bir kadın
seçmen sandık başında.

SALI 16 MAYIS 1950

ZAFER

DEMOKRASİNİNDİR

MAHİR

MAĞAZASI AÇILDI

D.P. İKTİDARI ALDI

Demokrat Parti dün akşama kadar 357 Milletvekili çıkarmış bulunuyordu, bunun bugün 400 e yaklaşması çok muhtemel

dikkate alarak demokratik bir seçim yasası hazırladı. Yasaya göre seçimler tek dereceli, genel, eşit, gizli oy, açık tasnif esasına göre yapılacaktı. Seçimlerde propaganda serbest bırakılmış ve yargı güvencesi getirilmişti. Gizli oy, açık tasnif yasal hale geldi. Seçim sürecinde siyasal partilerin radyodan eşit şekilde yararlanma imkânı getirildi. Mayıs başında partiler radyoda propaganda konuşmalarına başlamışlardı. Bu konuşmalar Ankara Radyosu'nda önce plağa çekiliyor, sonra günü geldiğinde plaktan yayın yapılıyordu. 1946-1950 arası dönemin önemli gelişmelerinden biri sendikacılıktı. Seçimlerde işçi ve sendika konusu da vaatler arasında yer alacaktı. DP grev hakkı dahil birçok vaatte bulunmuştur. CHP ise grev hakkına taraftar değildi. Grev işçiyi yoksullaştıracak bir araçtı. Hürriyet ve demokrasi ile anarşi arasındaki ilişkiye dikkat çekiyorlardı.

CHP il yönetimi İstanbul'da yaptığı son Taksim mitingindeki kalabalığı İnönü'ye gururla göstererek "İşte Paşam İstanbul!" derken, seçimleri alacağına dair güveni tamdı. Hatta seçimlerden kısa süre önce İnönü'nün Şemsettin Günaltay'ı taşradaki seçim gezisinden köşke çağırarak, seçimleri büyük bir farkla kazanarak dünyaya yanlış mesaj verebileceklerini, bazı yerlerde DP'nin kazanmasına izin verilmesini istemesi trajikomik bir rivayettir. Aynı şekilde Fuat Köprülü'nün seçim sabahı genel merkezden gelen milletvekili sayısını ifade eden Ragıp Karaosmanoğlu'nun "Hoca, 450 sandalya aldık" müjdesini, gerçek anlamda sandalye zannederek, "Yahu partinin o kadar parası yok, 450 sandalyayı ne yapacaksınız!" diye tepkiyle karşıladığı anlatılır.

DP büyük başarı göstererek 487 milletvekilliğinden 408'ini kazandı. Sekiz kişi de DP listesinden seçimi kazandığından, sayısı 416 olmuştu. Demokrat Parti'nin seçim sloganı

14 Mayıs seçimleri tek dereceli, genel, eşit, gizli oy, açık tasnif esasına göre yapıldı.

olarak pek sık dile getirdiği gibi artık "Söz Milletin"di. CHP 69 milletvekili, Millet Partisi 1 ve 1 de bağımsız milletvekilli seçilmişti. Açıktır ki 14 Mayıs 1950'de ne DP böylesi bir seçim zaferini ne de CHP böylesi bir hezimeti bekliyordu. CHP, seçimlerde DP'nin başarılı olabileceğini tahmin ediyor; ama seçimleri kazanacağını, hele ezici bir biçimde kazanacağını ummuyordu.

Türkiye'de ilk iktidar değişikliği son derece barışçı bir ortamda ve seçimle gerçekleşiyor, çok partili siyasal hayat yeni bir boyut kazanıyordu. Sonuçta, 1923'te Halk Fırkası'nın kuruluşundan hesaplanırsa 27 yıllık CHP ve tek-parti yönetimi son bulmuştu. "Beyaz İhtilal" veya "Kansız İhtilal" denmesi haksız değildi. Dünya tarihinde ender görülen bir şekilde iktidar demokratik bir şekilde seçimle el değiştirmiştir. Keşke DP bunu kendi zaferi olarak, CHP de bunu tamamen kendi hezimeti olarak görmeseydi de bu tarihi, Türkiye'de bir "Demokrasi Bayramı" olarak kutlayabilseydik.

İsmet Paşa ise kariyerine başladığı Osmanlı zabiti, Harbiye Müsteşarı, Millî Mücadele Şimal ve Garp Cephesi Kumandanı, Birinci ve İkinci İnönü zaferlerinin kahramanı ve paşası, Lozan Baş Murahhası, Hariciye Vekili ve Lozan Kahramanı, Türkiye'nin ilk ve en uzun süreli başvekili, Milli Şef olarak üç dönem seçilmiş ikinci cumhurbaşkanı unvan ve makamlarına, sıradan bir milletvekili ve muhalefet partisi lideri unvanını ekleyerek TBMM'deki sırasına geçmiş oturmuştu. Hatta "Benim hezimetim, en büyük zaferim" gibi bir cümle kurmuştu, haklıydı. Öte yandan çok partili dönemi başlatmış bir lider olarak başka ne yapabilirdi ki? Daha önemlisi CHP büyük bir hezimet yaşadığında, hatta 1954 yılındaki seçimlerde hezimet daha da arttığında, seçim kaybetmiş, hezimete uğramış bir parti başkanı ve siyasetçi olarak kenara çekilip, bir şekilde genel başkanlıktan ayrılarak -siyasetten çekilerek- parti yönetimini yeni kadrolara bırakması gibi bir geleneği başlatabilir, yeni bir genel başkan, yönetim ve vizyon için parti içi demokrasinin işlemesini mümkün kılabilirdi. Bu haklı bir eleştiriydi ●

14 Mayıs 1950 seçimleriyle iktidara gelen Adnan Menderes, 10 yıl başbakanlık yaptı. 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra 17 Eylül 1961'de idam edildi.

Partiler	Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Kazanılan Milletvekilliği	Parlamentoda Temsil Oranı
Demokrat Parti	4.241.393	55.2	416	%85.4
CHP	3.176.561	39.6	69	%14.2
Millet Partisi	250.414	4,6	1	%0,2
Bağımsızlar	383.282	0,6	1	%0,2
Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi	465			-
			487	

Cumhuriyet

Pazartesi 15 Mayıs 1950

İkinci baskı

Demokrat Partinin, yurdun bir çok illerinde seçimi kazandığı anlaşıldı

Demokrat Partinin Mecliste 350 ye yakın bir ekseriyet temin edeceği Ankaradan bildiriliyor, bazı Bakanlar seçimi kaybettiler

İştirak nisbeti yüzde sekseni geçiyor

İstanbulda mühim hiç bir hâdise olmadı, halk oylarını büyük bir hassasiyetle kullandı

En mühim netice

İllerden gelen ilk neticeler

Yurdda dün baskısız bir seçim yapıldı

Her tarafta sandık başlarındaki ekseriyeti kadınlar teşkil ediyordu

Celâl Bayar, dün bir basın toplantısı yaptı

D.P. Başkanı seçimlerden hiç bir şikâyet alınmadığını söyledi. Anayasa tadilâtına dair görüşlerini belirtti

Seçimler ve yabancı çevreler

Eski İngiltere Kralının hâtıraları "Cumhuriyet" te

Dünyanın bellibaşlı büyük gazetelerile birlikte 21 mayıs günü neşretmeğe başlıyoruz

Seçim gününde yurd intibaları

Birinci Haçlı Seferi'nde, 1098 yılında Antakya surları önlerinde savaş. Frederic Schopin'in tablosu, 19. yüzyıl.

İLBER ORTAYLI, ATLAS TARİH'E ANLATTI

İMPARATORLUKLARIN MİRASI

ANTAKYA

Şubat ayında yaşadığımız depremlerde en büyük hasarı Hatay ve Antakya aldı. Kadim kent yerle bir oldu. Binlerce yıllık tarihi boyunca farklı dil ve dinlere, birçok medeniyete ev sahipliği yapan Antakya'nın tarihini **Prof. Dr. İlber Ortaylı** ile konuştuk.

Antakya'nın kuruluşu Milattan Önce 300'lere kadar uzanıyor. Büyük İskender'in komutanlarından Selevkos'un oğlu Antiokhos kentin kurucusu. Akdeniz'in kuzeydoğu köşesindeki bu kent, Romalılardan Osmanlı'ya birçok imparatorluğun izlerini taşıyor.

"Antioch'un yeri İskender'in haleflerinden biri olan General Selevkos tarafından seçilmiştir."

Selevkos ve oğlu Antiokhos, Antakya'nın kurucularıydı (üstte). İlber Ortaylı, Antakya yazısında son düzeltmeleri yapıyor (altta).

Antakya şehri nasıl kuruldu?

Bütün bölgenin adı Antiochia idi. Çünkü kurulan şehre izafeten bu ismi almıştır. Tarihte İskender'in Antioch'undan önce kurulan Alexandretta (İskenderun) ise İskender'in ismini taşıyan birçok şehirden biriydi. İskenderun ile Antioch arasında coğrafya bakımından zıtlık var. Biri kıyıda, sıcak, rutubetli, öbürü daha yüksekte, daha kuru bir havası var ve daha serin, güzel bir yer. Biri denizin, diğeri nehrin kenarında olmanın avantajını taşıyor. Örnek şudur; kıta içinde kalan bir şehrin deniz bağlantısı tutulur stratejik olarak. Fakat işin ilginç yanı, tıpkı Mısır'ın Kahire'sinin aksine, Antioch'un yeri de seçilmiştir. Bu seçim, İskender'in haleflerinden biri olan General Selevkos'a aittir. Fakat şehri asıl kuran onun soyundan gelen Antiokhos'tur. Bütün stratejik açıdan önemli şehirler gibi suyla, havayla, iklimle problemleri var. Bu problemlerden biri de deprem mıntıkasında bulunmak. O yüzden tarihte birkaç ağır zelzele geçiren bir şehir. Fakat bu son zelzele hepsinden önemli denebilir. Çünkü nüfusu kalabalık modern Antakya'nın. Hatay vilayetinin merkezi. Daha çok kayıp vereceği bir gerçek. Çok katlı binalar aşırıya kaçırılmış. 1960'larda bu şehirlerin hepsi mütevazı, geleneksel taş veya kerpiç yapılardı. Belki bu sıkıntılı zamanların 1960'lardan, 1970'lerden sonra getirdiği refah, burada bir apartman

hayatına ve yüksek katlı binaya özeni artırmış. Çünkü nüfus yoğunluğunun bu kadar yüksek binayı gerektirmediği açık. Bunlar da maalesef inşaat bakımından son derece kalitesiz, kasıtlı olarak dolandırıcılıkla kurulduğu için bugünkü faciayı yaşıyoruz.

Bölgenin tarihte nasıl bir önemi var?

Antiokhos, İskender asrından sonra Roma'nın başlarına aittir. Roma İmparatorluğu'nun fethinden önce bu isim vardır. Tıpkı Zenobia'nın Palmira'sının yine Romalılardan evvel olması, İranlılarla, Asurilerle savaşılmış olması gibi. Hatta Hititlerin bu bölgeye nüfuz ettiği malumdur. Kuzey Suriye'dir çünkü. Yapısı son derece ilginç. Fakat milattan sonraki zamanlarda Aramca konuşulan bir bölge. Lakin bu hal bölgede İbrancayı ibadette kullanan bir Yahudi azınlığın bulunmasını engellememiş. Alexandria'nın etkisiyle Yunanca yaşayan bir dil ve böyle bir azınlık var. Tabii Latince bilen, konuşanlar da var. Suriye şehirlerinde →

George Crabb'ın Tarih Sözlüğü'nde I. Antiokhos (üstte). 1890 yılında Antakya kentinin görünümü (altta).

> **“Antakya bir diller ve dinler halitasıdır. Her dini inancın sosyal tabanı vardır.”**

fermanların, kanunların bile sütunlar üzerine üç dilde kazındığı biliniyor. Bunu Şam (Damascus) şehrinde de bugün görmek mümkün. İskenderiye de böyle kozmopolit bir şehirdi. O yüzden elimize ne geçti? El Raşid mevkisinde bulunan Rosetta Taşı. Rosetta, Raşid'in bozmasıdır. Burada Koptça konuşuluyor. Fakat o Koptça, Yunanca ile solisizmler geçirmiş, etkilenmiş. Dimetiki dediğimiz Yunan harfleriyle yazılan bir dil. Tabii eski Mısır'ın dili konuşuluyor ve yazılıyor o devirde bile. Bu yüzden de hiyeroglifle aynı metin var ve saf klasik Yunanca var.

Bu, bölge için çok tipiktir; bir diller ve dinler halitası. Bu, Hıristiyanlıkla da devam etti. Hıristiyanlığın ilk mezhep çatışmaları bildiğiniz gibi Aryanizm İskenderiye'den neşet etti, burada yayıldı. Ona karşı bizim bugün monofizitler dediğimiz aslında Kalkedon (Kadıköy) Konsülü'nden sonra ortaya çıkan 450'lerdeki yayılma. Bunlar burada yaşamıştır. Doğu Süryak kilisesi; Aramca kullanan kilise bu mezhebe bağlıdır. Hiç şüphesiz ki her dini inancın sosyal tabanı vardır, o parçalanmaya dayanır.

Antakya her zaman böyle kozmopolit miydi?

Antioch güzel bir şehirdi. Biz onu güzel ve kozmopolit bir şehir olarak mutfağıyla, eski eserleriyle tanıyoruz. Halbuki dediğimiz çağlarda bütün Suriye kıtasının en göz alıcı, zengin ticaret yolu üzerinde. Bürokratların, askerlerin, generallerin bulunduğu bir yer. Bu yüzden bir hayli irtişa mekanizması da işlemiş olmalı ki, son keşiflerde bilhassa Müze Otel'in kazılarından beri burada hayli güzel villalar çıkıyor. Antakya mozaik bakımından zengindi. Müzesinde önemli bir yeri vardı. Fakat yeni villalar, burada epey bir tüketimin ve zengin bir üst sınıfın olduğunu ortaya koyuyor. Hatta heykel, resim, mozaik gibi çalışmalar için batıdan, İtalya ve Yunanistan'dan sanatkârlar getirildiğini gösteriyor. Aynı zamanda ticari kervanların yoluydu. Nitekim bunlardan birisi aşağıda Kraliçe Zenobia'nın Palmira İmparatorluğu dediğimiz büyük bölgenin ortasında, Sasanilere karşı Roma'nın ileri karakolu ve aynı zamanda Roma'nın başına da dert açan bir şehir olan Palmira, daha da güneyindeyse bugünkü Ürdün'deki Petra yer alır. Bunlar çölün kervansaraylarıdır. Petra daha çok Nabatiler'in bulunduğu bir şehir. Yani çölün isyankâr bedevileri fakat aynı zamanda Roma-Yunan medeniyetine en yakın olanları. Oradaki yapılar da bunu gösteriyor. Çok önemli bir bölgedir.

Birçok dinin de buluştuğu bir bölge değil mi?

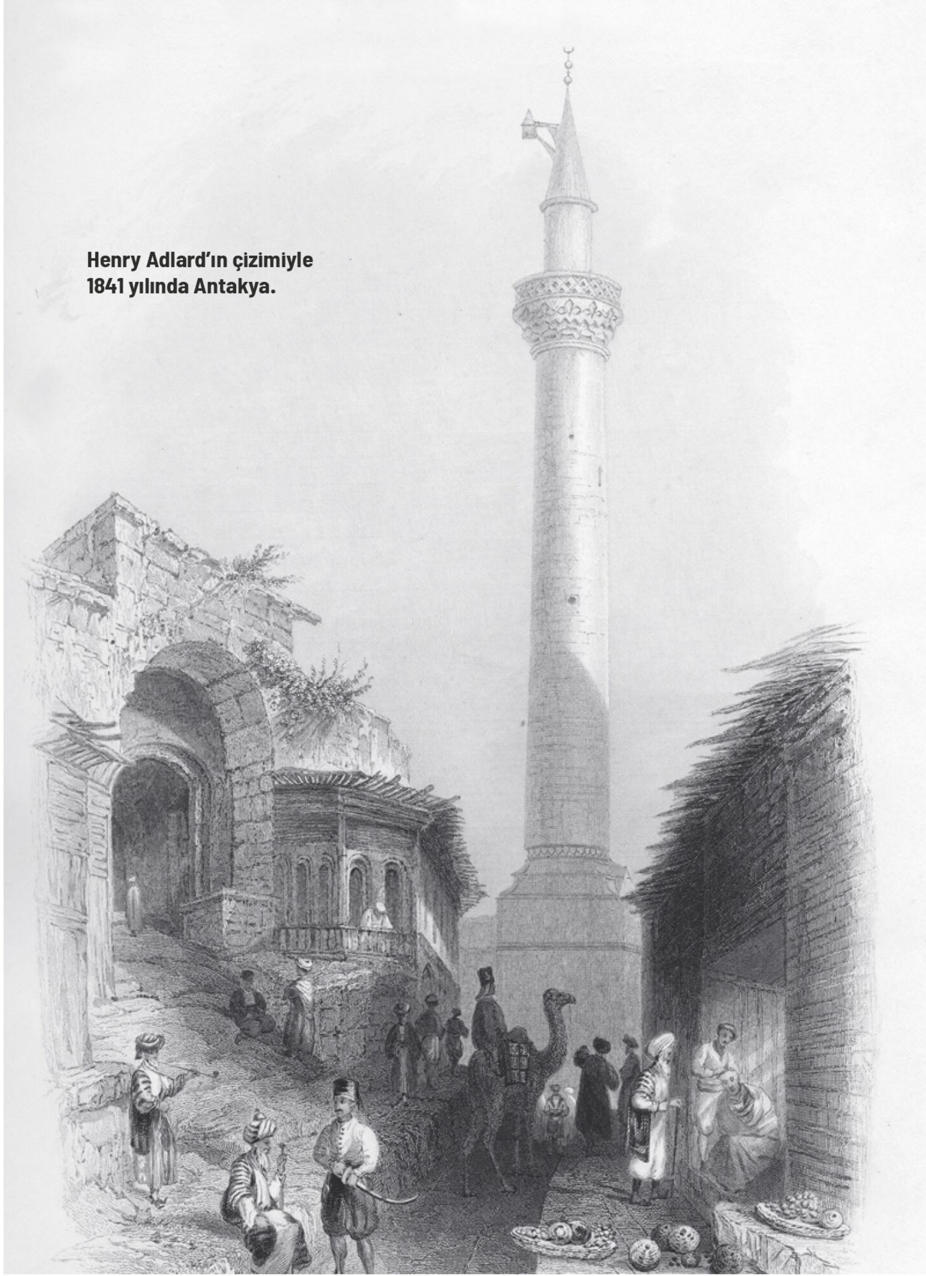
Şüphesiz ki, Yahudi nüfusun da İskenderiye'deki gibi kalabalık olması dolayısıyla, ilk inkişaf çağında Hıristiyanlık bu din arasında çıktı yayıldı. Çünkü normalde her Yahudi erkeği sinagogda tevada çıkıp vaaz verebilir. St. Paul de Hz. İsa'yı hiç görmeyen ama ona çok bağlı olan, onun mucizelerine inanan bir azizdir. Kilisenin gerçek kurucusu olarak Tarsus'ta yaşayan Yahudi cemaatinden bir hahamdı. Dolayısıyla bir Roma vatandaşıydı, "patrici" sınıfındandı. Dini yaymak istedi-

Bizans İmparatoru Heraklios'u yenilgiye uğratan Müslümanların 632 yılında Antakya'yı fethi. 14. yüzyıl tasviri.

ği zaman iki dayanağı vardı. Birincisi, Roma vatandaşı olmasının ona aşırı bir özgürlük; propaganda, nutuk yazma hürriyeti bağışlamasıydı. İkincisi Yahudi din görevlisi ve âlimi olduğundan sinagogları inancı yaymak için çok rahat kullanabilmesiydi. Dolayısıyla Antakya, Hıristiyanlığın önemli merkezlerinden biri. İlk başlarda beş tane büyük patrik vardı. Roma birincisiydi, Kudüs ikincisiydi, Alexandria üçüncüsüydü, Antioch dördüncüsüydü. İstanbul'un yani Constantinople'ün bir patriklik merkezi olması sonraki döneme aittir. Dolayısıyla size Antioch'un önemini gösterir.

İslami devirde buradaki Habib-i Neccar gibi ilk camilerin çok önemli olduğu bilinir. Yaşayan dillerin arasında tabii ki Aramca ve daha evvelki zamanlardan kalma İbranca çok önemliydi. Bunlar Sami dillerdir. Suriye'nin bütün özelliklerini taşımaktadır. Buradaki dinler de bunu gösterir. Suriye'nin bugünkü Hıristiyanları için Aramca önemli bir dildir. Nasturiler için böyledir. Arami kök çok önemlidir. Belki bunun yazılı kaynaklarını çok kullanmıyorlar ama etnik bir grup olarak bunlar eski Aramilere dayanmaktadır; tıpkı Suriye'deki diğer millet grupları gibi. Çölden gelen Araplaşma sonraki bir dönemdir. Fakat o da aslında dil bakımından öbürlerine çok uzak değildi. Bu yüzden yeni din de Antakya'da yayılmış ve kutsanmıştır. Tevrat'ta yer aldığı gibi Kur'an'da da yer almaktadır. Yasin suresinde girişte bahsedilen kavmin yani babaları gaflet içinde olan kavmin Antioch yani Antakya olduğu açıkça tefsir edilmiştir. Ulemanın tefsirlerde bu şehrin adını verdiği bellidir. Bu nedenle eski bir şehirdir. Fakat dediğim gibi asıl Antiokhos onun devrinde kurulmuştur. Arapların fethinden sonra Emeviye devrinde tabii ele kalmıştır. O özellikleri çok taşımaktadır Antioch. Bu çok önemli. Yani Müslümanlar ile Hıristiyanların birliği, Rum Ortodoks kilisesi dediğimiz ve ondan neşet eden şeyler mesela Şamlı Yahya (Ioannis Damascenus) bir Emevi memuruydu babası gibi. Sonradan manastırlara çekilmişlerdir.

Henry Adlard'ın çizimiyle 1841 yılında Antakya.

Antakya Türklerin eline ne zaman geçiyor?

İslam imparatorluğu devrinden sonra biliyorsunuz 12. asırda bir Haçlı istilası var Doğu Akdeniz'de ve Yukarı Mezopotamya'da. 80 sene, 100 sene hükümran olmuşlardır. Antakya da bir kontluktu ve bu özelliğini muhafaza etti. Antakya kontluğunun civarında ne vardır? Kilikya. Orada da Ermeni bir hanedan vardı. Sonra Venedik asıllı bir Luzinyan sülalesine bırakılmıştır. Haçlı devrinden sonra artık buradaki hâkimiyet Memlüklülere geçecek. Osmanlılar burayı Memlüklülerden aldı. 1517'de alındı, tam 400 sene Türkler burada kaldılar. Birinci Cihan Harbi'nin sonundaki yenilgimize kadar da Türk imparatorluğunun elindeydi. Daha sonra Fransa'nın mandasına bırakıldı. Fransa burada Lübnan ile birlikte ilginç bir idare kurdu. Kendisine bağlı, Fransızcayı seven ve hatta Fransızca konuşan azınlıklar Hıristiyanlar, Müslümanlar bir şekilde organize edilmiştir. Askeri eğitimi de çok ilginç bir şekilde Nusayriler almıştır. O bakımdan Antakya önemlidir Suriye içerisinde. Bizzat Hafız Esad'ın köyü de bugünkü Hatay sınırları içerisindedir. Onun için Suriye'nin bu toprak →

“Hatay’da 1960’ların mimarisi ayakta kalsaydı bu felaket yaşanmazdı.”

üzerinde hep bir iddiası olmuştur bildiğiniz gibi. Son depremde de tıpkı bizim Hatay’ın çok sarsılması gibi fay hattının aksi yönden geldiği böyle bir depremde Suriye de çok zarar gördü. Afet siyasi sınır tanımıyor.

Depremde büyük yıkıma uğrayan Antakya nasıl toparlanır?

Şehrin ahalisinde bu eski iki bin yıllık kozmopolit geleneğin sevildiğini görüyoruz. Şimdi bütün yapılacak iş, onların talepleri doğrultusunda şehrin yeniden inşa edilmesi. Nüfus çok büyük zarara uğradı, çok kayıp var. Çocuklar son derece yalnız kaldılar. Aileleri ölen bir sürü yetim var. Bunların özellikle o bölgeden çıkan koruyucu ailelere verilmesi gerekiyor. Bunların yurtlarda barındırılması uygun değil. Toplu barınma böyle depremler geçiren çocukları çok yaralar. O bakımdan koruyucu aile mekanizması üzerinde de duruyoruz. Nüfus bunu gerektiriyor. İlginç bir şehirdir Hatay vilayeti de Antioch da İskenderun da. Tabii buraya yerleştirilen Suriyeli nüfusun bu bölgeyle fazla bir bağı yok, Arapçaları dışında. Zannetmeyin ki bu insanlar Suriye’nin Arapları ile çok büyük eşleşme içinde. Bu doğru değil. Onun için kriz de çıkmıştır. Şehrin bu yeni krizin pençesinde daha fazla kıvranmasına yol açmamak ve Suriye’den gelen göçmenleri sınırın bu tarafında kendi yörelerine sevk etmek gerekir. İcabında bunun beynelmilel bir korunmayla veya Türk kuvvetlerinin korumasıyla sağlanmasında büyük fayda olduğu açıktır. Burası 1938’de bağımsızlık aldı. Yani Suriye protektorası Türkiye’ye bırakıldı. Reyhanlı aşireti var, başka Türk aşiretler var. Sünni Araplar var. Şii Arap dedikleri yanlıştır yani Alevi Araplar Nusayri’dir. Bunların Arapça dışında Araplıkla pek ilgileri yok. Baas ideolojisini benimseyerek “Biz Arap’ız” diyorlar ama bu Araplık değil, Aramilikten gelme bir Araplık yani bütün bölgedeki Müslüman fetihler dolayısıyla başlayan Araplaşma. Ne derecede Araplaşma olduğu da tartışılır. Çölün kendi ahalisi yanında daha başka Hıristiyan unsurlar var. Fransa’nın çok tesiri vardı. 19. yüzyılda Arapça, Türkçe ve Fransızca konuşan gruplar vardı. Ve Suriye’yi Lübnan ile birlikte düşünmek lazım. Her zaman öyledir kültürel olarak. Şimdi burası Türkiye Cumhuriyeti’ne bağlandı. O günden bugüne bunu tartışan bir nüfus var. Artık tartışılacak yanı yok. Bu felaketten sonra böyle bir yerde vaka son depremde başarısız yönetime rağmen Türkiye Cumhuriyeti’nin burayla bütünleştiği anlaşıldı. Türk halkı Hatay’a son derece yakından, elinden geldiği kadar ilgi gösterebildi. Bunu çeşitli örnekleriyle görüyoruz. İlk Suriye Cumhurbaşkanı Bereket ailesindendir. Bu bir gerçektir. Halefoğlulları’nın ve diğer Kuseyrilerin Suriye ve Türkiye arasında bağlantı kurduğu bellidir. Bunlar şehrin bilinen eşraf aileleri. Vilayetteki önemli bir olay; ilk ve son Hatay Reis-i Cumhuru Tayfur Sökmen Mursaloğulları ailesindendir. Bunlar Türkmen gruptandırlar. Bunun gibi böyle aileler var. Bunlar ananelerine devam ediyorlar. İktisadi vaziyetlerinin ne olduğu da önemli değil. Çok iyi olan var, çok batık olan var. Ziraatı devam ettiren var, artık çözülmeye başlayıp ticarete gidenleri var. Ancak şurası bir gerçek ki, geçirdikleri evrim, Fransa’nın bu bölgedeki hâkimiyeti vesaire dolayısıyla bürokraside önemli yerleri var. Türk hariciyesinde olduğu gibi her dalda görülüyor bu. İş hayatında ve politikada önemleri var. Bunlara rağmen de gayet renkli bir yer. Mutfağı mesela Beyrut’la Şam’la yarışır, geçer hatta. Mimarilerinde bu görülür. Şayet Hatay’da 1960’ların mimarisi ayakta kalsaydı bu felaket olmazdı. Çünkü bu yapılaşma, gösterişçi tüketim yapılaşması ve bunun da maalesef sarf edilen paraya uygun olmayan tekniklerle, sahtekârlıklarla gerçekleştirilmesi çok acı sonuçlar getirdi bizim için. Bu gibi vakalar bazen toplumları parçalar, ayırır ancak bazen aksine bir araya getirir ●

Soteria Mozaiği, 5. yüzyıl. Hatay Arkeoloji Müzesi.

“ Şehrin ahalisinde iki bin yıllık kozmopolit geleneğin sevildiğini görüyoruz. Şimdi yapılacak iş, şehrin yeniden inşa edilmesi.”

1898 yılında Antakya’da Müslüman mahallesi.

Hatay'a bağlı İskenderun'un 1934 yılında halk bahçesinden şehre doğru görünümü.

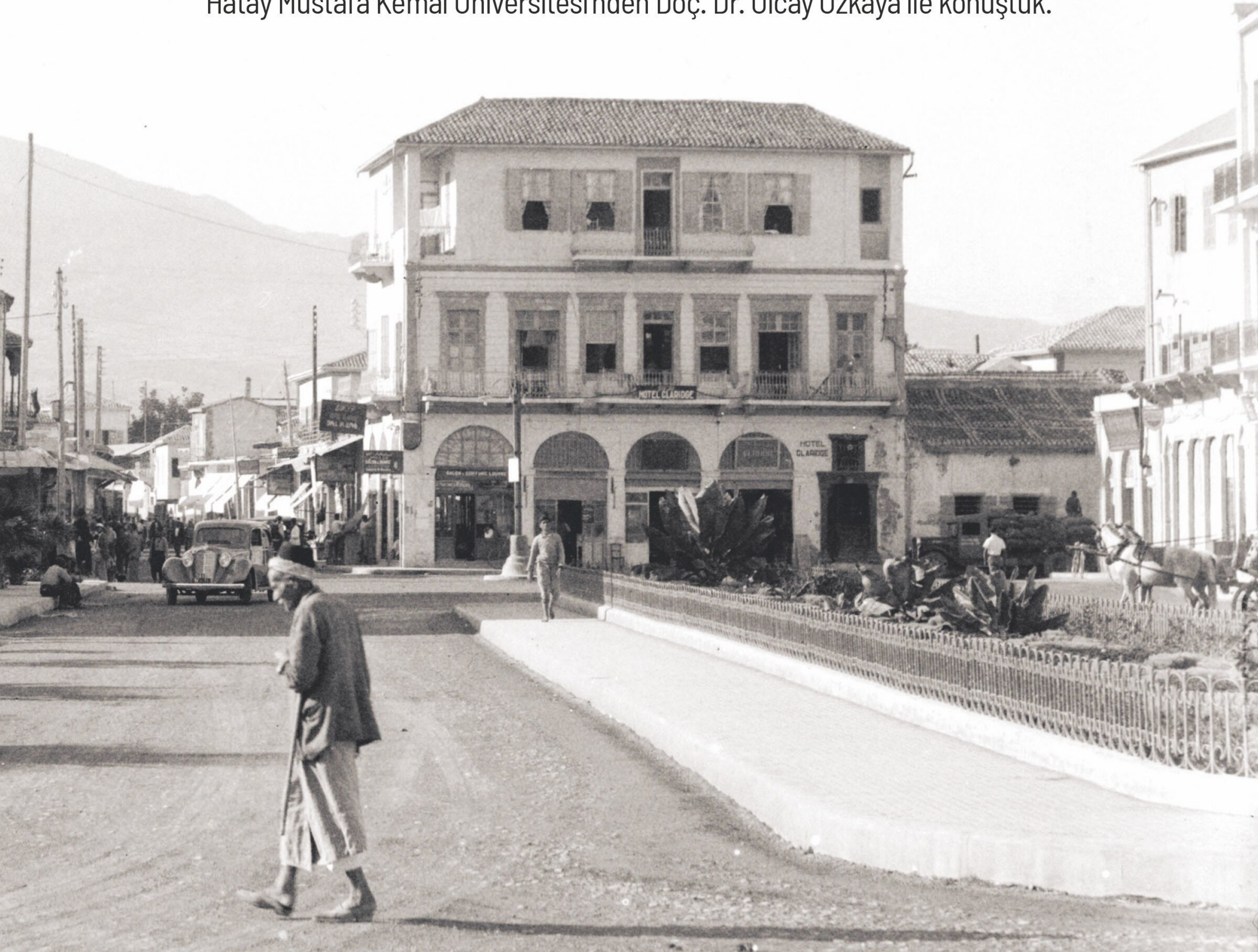

İŞGAL, BAĞIMSIZLIK VE ANAVATAN

HATAY

Atatürk'ün şahsi davası

Hatay'da binlerce can kaybının yaşandığı depremlerin ardından Mustafa Kemal Atatürk'ün, "Hatay benim şahsi meselemdir" sözleri akıllara geldi. Peki bu şahsi dava neydi? Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda başlayan Fransız işgaline karşı nasıl bir mücadele verildi? Hatay'ın bağımsızlığa ve anavatana kavuşma sürecinde neler yaşandı? Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi'nden Doç. Dr. Olcay Özkaya ile konuştuk.

2 Eylül 1938 tarihinde ilan edilen bağımsız Hatay devletinin posta pulu.

Türk halkının, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra işgale karşı başlattığı Kurtuluş Savaşı, beş yıl sonra başarıyla sonuçlanmış ve Anadolu şehirleri işgalden kurtarılmıştı. Hatay hariç. Bölgedeki Fransız idaresi 20 yıl sürdü. Atatürk, son yurt gezisini 20 Mayıs 1938'de Mersin'e ve 24 Mayıs 1938'de Adana'ya yaptı. Bu ziyaretlerin tek bir amacı vardı; Hatay sorunu gündemdeyken, Fransa'nın Atatürk'ün "sağlık durumunu" zaaf olarak kullanmasını engellemek. Hatay'ın hürriyet ve anavatana katılma mücadelesini tarihçi Olcay Özkaya'ya sorduk.

Hatay'ın daha doğrusu o zamanki adıyla Sancak'ın işgali nasıl başlıyor?

1918'de Anadolu'da işgaller başlıyor. 30 Ekim 1918'deki Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra güney illerinde de işgalin başladığını, Antakya ve İskenderun civarında Fransızların bu bölgeyi işgal sürecinin oluştuğunu görüyoruz. İngiltere gibi dönemin süper güçleri arasında yer alan Fransa da sömürgecilik siyasetiyle kendini var etmeye odaklanmış bir ülke. Çukurova verimli topraklar. İşgal süreci 1918 sonrası başlar. 1923'te Lozan'da Anadolu için bir kurtuluş yaşanacaktır. İstiklal Harbi'nden sonra Türkiye'nin bağımsızlığını resmi olarak dünya kamuoyuna beyan eden bu büyük başarıdan sonra Hatay'ın ya da o zamanki adıyla Antakya ve İskenderun havalisinin Mi-

Birinci Dünya Savaşı sonunda Fransız ordusu Antep, Urfa, İskenderun bölgelerine asker çıkardı.

"Sancak" adıyla anılan bölge Antakya ve İskenderun'u kapsıyordu.

sak-ı Milli dışında bırakılmak zorunda kalındığını görüyoruz. Fransa ile 1921'de imzalanan Ankara Antlaşması, o zamanki koşullarda bu bölgenin Misak-ı Milli dışında bırakılmasını zorunlu kılıyor. 1921'den sonra bu bölgenin Fransızların Sancak Alexandrette dedikleri sömürge bölgesi olduğunu görürüz. İşgal 1918. 1938'e yani bağımsızlığa kadar Fransızların bu bölgedeki varlığı yaklaşık 20 sene sürüyor. Bu bölgenin ikbali için, istiklali için, istikbali için mücadelesi az değil, 20 yıllık bir mücadeleyi ifade ediyor. 1921'den sonra bu Sancak ifadesi belgelerde de öyle geçecek. Sancak neresi? Antakya ve İskenderun'u çevreleyen bölge. 1936'larda Hatay adını duyacağız ama ondan önce İskenderun Sancağı ifadesini hep göreceğiz.

Fransız işgali döneminde neler yaşanıyor?

Fransa her sömürge ülkesine yaptığı gibi buraya yerleşmek için bir dizi faaliyette bulunuyor. Zaman zaman yapılan anlaşmalara uygun olmayan tutumu bölgede inanılmaz bir tepki uyandırıyor. Fransız sömürgeciliği, kültür emperyalizmine odaklanır. Dolayısıyla biz Antakya ve İskenderun civarının Fransız sömürgeciliğine maruz kaldığı o dönemi incelediğimizde askeri, siyasi, ekonominin ötesinde kültür emperyalizmiyle daha çok yönetilmek istendiğini görürüz. Dönem belgelerine baktığımız zaman inanılmaz bir durumla karşı karşıya kalırsınız. Fransızlar bölgeye gelir gelmez özellikle 1921'den sonra yaptıkları ilk işlere bir bakın. Mesela arkeolojik kazılar başlıyor. Bölgenin coğrafi haritaları çıkarılıyor. Nerede kimlerin yaşadığına dair bölgenin etnisitesine dayalı haritalar çıkarılmış. Bu haritalar Fransa'nın "böl, parçala, yönet" politikasını uygulayacaklarına işaret eder. Orada yaşayan milletleri birbirine düşürerek, birbirine düşman etme politikasıyla propagandalar yaparak bunu sağlayacak pek çok girişimde bulunduğunu görüyoruz. Fransızların kültür emperyalizmi çerçevesinde bölgenin en eski okullarından Antakya Lisesi'ni bir kültürel üs olarak kullandığını görüyoruz. 1930'larda burada cumhuriyet karşıtı, Atatürk inkılapları ve Türkiye Cumhuriyeti'nin prensiplerine karşı düşen ve o yıllarda sınır dışı edilmiş insanların görev aldığı bir coğrafyadır Antakya. Bu insanlar Fransızların da desteğiyle Antakya Lisesi'ne konuşlandırılır.

Hatay'da istiklal mücadelesi nasıl başlıyor? Sonradan devlet başkanı olacak Tayfur Sökmen'in nasıl bir rolü var?

Tayfur Sökmen bir dava insanıdır. Atatürk'ün doğrudan vermiş olduğu direktiflerle sahada görev almıştır. Atatürk'ün başyaveri Hasan Rıza Soyak ile buluşması, Hatay'ın istiklali için önemli bir başlangıçtır. Bu karşılaşma bizi 1927 tarihine götürür. Tayfur Sökmen'in tüberküloz hastalığıyla uğraştığı bir dönemdir. Ağır bir hastalık geçirmiştir. Yılın belli dönemlerinde Gaziantep'te yaşıyor, belli dönemlerde Dörtyol'a geçiyor. Hasan Rıza Soyak ile Dörtyol'da tanışırlar. Tayfur Sökmen, Fransız manda yönetiminin bölgedeki uygulamalarını, özellikle Ankara Antlaşması'nın ortaya koyduğu yapılması gerekenler konusundaki ilgisiz tavırlarını, hukuksuz bazı uygulamalarını onunla görüşür. Bu görüşme Hasan Rıza Soyak'ı çok etkilemiştir. Ankara'ya döndükten sonra Atatürk ile yapmış olduğu istişarede bundan bahseder. Atatürk, Sancak meselesinde ve Hatay ile ilgili tüm görüşmelerde kendisini memur kılmıştır. Hasan Rıza Soyak hemen Tayfur Sökmen'e telgraf gönderir ve kendisine onunla paylaşmış olduğu gelişmelere dair bilgi ve belgeleri ister. Bu belgelerin hepsi Ankara'ya gönderilir. Bu, aslında Tayfur Sökmen'in bu davanın çözümünde birinci adam rolüne geçmesini sağlayacak bir buluşmadır. Bundan sonra Ankara ile Hatay arasında tüm irtibatı ve koordinasyonu yürütecek olan Tayfur Sökmen olacaktır. Bu süreç 1929 ile devam eder. O tarihte İstanbul'da önemli bir teşkilat var: Antakya ve İskenderun Havalisi Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti. Bu cemiyet İstanbul'da faaliyetlerini yürütüyor. Hedefleri Antakya ve İskenderun'un kurtuluşu, Fransız işgalinden kurtulması, bağımsızlığını elde etmesi. Sonra adı Hatay Egemenlik Cemiyeti olacak. →

"*Anılar, Tefrikalar ve Arşiv Belgeleri Işığında Fransız İşgal Yıllarından Bağımsızlığa Hatay*" kitabı Doç. Dr. Olcay Özkaya ve Doç. Dr. Volkan Payaslı'nın imzasını taşıyor.

Hatay devletinin bayrağı, Türkiye Cumhuriyeti bayrağı gibi al zemin üzerinde ay yıldızdan oluşuyordu. Tek farkı yıldızın ortasının dolu olmayıp zemin renginde bulunmasıydı.

Tayfur Sökmen'in biz buradan da faaliyetlerini yürüttüğünü görüyoruz. 1935 yılı önemlidir. Çünkü 1935 yılında Atatürk, Tayfur Sökmen'in Antalya'dan bağımsız milletvekili olarak Meclis'e girmesini sağlıyor. Bu, aslında diplomatik bir girişim. Çünkü anayasaya göre Türkiye Cumhuriyeti Devleti, bağımsız milletvekilinin faaliyetlerine müdahale edemez. Bağımsız milletvekili olmasından hemen sonra Atatürk, Tayfur Sökmen'i arayacaktır ve Dörtyol'da "Hatay'ın Fransız manda yönetiminden istekleri" şeklinde bir beyanat vermesini isteyecektir. Dörtyol'da Tayfur Sökmen'in yapmış olduğu bu konuşma çok dikkat çekicidir. Aslında Türkiye'nin dava üzerine yapmış olduğu bütün planları, hedefleri açıklayıcı nitelikte bir konuşmadır. Bölgedeki Fransız temsilcileri, Ankara'ya bir telgraf göndererek "Mebusunuz sınırlarımızda halkı aleyhimize kışkırtmaktadır. Bu, dostluğa sığmayacak bir tutumdur" diyerek Tayfur Sökmen'i Atatürk'e şikâyet ederler. Bununla ilgili bir müdahalede bulunmasını talep etmişlerdir. Atatürk'ün cevabı ise "Anayasamız bağımsız mebusların faaliyetlerine müdahale hakkı tanımamaktadır" diyerek son derece stratejik ve diplomatik bir girişimle süreci Tayfur Sökmen üzerinden nasıl takip ettiğini, sevk ve idare ettiğini görebiliyoruz.

Ancak Mustafa Kemal Paşa'nın Hatay meselesini sahiplenmesi çok daha önceye dayanıyor değil mi?

Atatürk'ün Hatay meselesini milli bir dava olarak görmesi, aynı zamanda şahsi bir mesele olarak görmüş olmasına istinaden, 1936'da Bükreş'te yayın yapan "*Le Moment*" gazetesi konuya dair şöyle bir notla dikkat çekiyor: "Atatürk'e göre Hatay meselesi Türkler tarafından, Türkiye Cumhuriyeti tarafından en büyük öneme haiz milli bir meseledir. Atatürk bu davayı 15 yıl önce matem içerisinde bulunan Hataylı genç kızlara hitap ettiği zaman ortaya koymuştu." Bu gazete, Atatürk'ün

Hatay Meselesi *Kronolojisi*

30 Ekim 1918
Mondros Ateşkes Antlaşması sonrası işgal başladı.

20 Ekim 1921
Ankara Antlaşması ile Fransa manda yönetimine dahil edildi.

1 Kasım 1936
Atatürk'ün TBMM açış konuşmasında "Hatay" mesajı.

14-15 Aralık 1936
Cenevre'de Hatay görüşmeleri.

27 Ocak 1937
Milletler Cemiyeti, Hatay'ın bağımsızlığını onayladı.

29 Kasım 1937
Hatay'da bağımsızlık rejimi yürürlüğe girdi.

3 Aralık 1937
Türkiye, Fransa'dan Milletler Cemiyeti kararlarını uygulamasını istedi.

SANDJAK AUTONOME D'ALEXANDRETTE
CARTE D'IDENTITÉ
SIGNALEMENT

İskenderun sancağından Lazari Şerifoğlu adlı memura ait belge.

sadece 1936'da bunu açıklıkla beyan etmediğini, çok daha önce dile getirdiğini belirtir. Bu bizi 1923 yılına götürür. Bu işaret edilen tarih Atatürk'ün Adana seyahatlerinden bir tanesidir. 15 Mart 1923'te Atatürk'ü karşılamak üzere Hatay'dan bir grup öğrenci, Tayfur Sökmen'in de öncülüğünde, Atatürk'ü karşılamak ve aslında taleplerini iletmek isterler. Düşünün 1923, yurt kurtulmuş, bağımsızlığını elde etmiş anavatan ama siz yurttan koparılmışsınız ve esaret altındasınız. Bir grup öğrenci ve gönüllü Atatürk'ü garda karşılar. Adana Öğretmen Lisesi öğrencilerinden 19 yaşındaki Ayşe Fitnat Hanım kalabalığın içinden sıyrılıyor, esareti simgeleyen siyah bir kıyafet içerisindedir. Sancak'ı temsilen yani Hatay'ı temsilen Atatürk'e bir nutukla sesleniyor: "Selam sana ey şarkın hale-i ikbali, büyük halaskârımız. Hürmet sana et İslamiyet'i kurtaran büyük gazimiz. Ey zulümleri yıkan, mazlumları sevindiren Türk kahramanı. Adana'nın güzel bir parçası olan zavallı Antakya ve İskenderun'da yüzbinlerce hemşeriler düşman çizmeleri altında sürünüyorlar. Mini mini Türk yavruları boğazlanıyor. Ey ulu Gazi! Bizi kurtar." Bunu üç defa tekrar ediyor: "Ey ulu Gazi! Bizi kurtar." "İşte biz Antakyalı ve İskenderunlular sevinerek ayağının altında ölmek istiyoruz. Yaşasın ulu Gazimiz, yaşasın şanlı ordumuz, yaşasın büyük Türk milleti" diyor. Ayşe Fitnat Hanım değerli bir simadır Hatay'ın kurtuluş sürecinde. Orada işte Atatürk'ün o ünlü sözü geçer: "40 asırlık Türk yurdu düşman elinde esir kalamaz."

Hatay sorunu boyunca mücadele eden Hataylı direnişçiler, bağımsızlık töreni sırasında.

İskenderun Sancağı meselesi, 13 yıl sonra; 1936 sonbaharında nasıl tekrar alevleniyor?

1936'da Fransa'da bir hükümet değişikliği yaşanır. Léon Blum hükümeti sömürgecilik karşıtı bir tutumla, sömürge bölgelerine olan yaklaşımını yumuşatmıştır. Bu ortamda Suriye'de çıkan ayaklanmalar Fransa'nın Suriye'ye ve Lübnan'a bağımsızlıklarını verme yönünde bir kanaati oluşturur. Haliyle bu durum Atatürk'ün dikkatini çekecek, Türkiye Cumhuriyeti'nin davaya yönelmesini, belki de Hatay davasının masaya yatırılmasını hızlandıracak bir gelişmedir. Çünkü bağımsızlığın Suriye'ye ve Lübnan'a verilmesinin söz edildiği bir dönemde Antakya ve İskenderun'dan bahsedilmemiştir. →

26 Ocak 1938
Türk-Fransız görüşmeleri Cenevre'de başladı.

3 Temmuz 1938
Türk ve Fransız askeri anlaşması imzalandı.

5 Temmuz 1938
Şükrü Kanatlı komutasındaki Türk birlikleri Hatay'a girdi.

2 Eylül 1938
Hatay Millet Meclisi açıldı. Devlet başkanlığına Tayfur Sökmen seçildi.

7 Eylül 1938
Hatay Anayasası mecliste kabul edildi.

29 Haziran 1939
Son toplantısını yapan Hatay Meclisi, Türkiye'ye katılma kararı aldı.

30 Haziran 1939
TBMM Hatay Antlaşması'nı ittifakla onayladı.

Mustafa Kemal Atatürk, Adana seyahatinde.

Cumhuriyet

AKBABA 24

Türk Hatayın hasretle kucakladığı Türk Ordusu müretteb mahalleri işgal etti

Sancakta müheyyic istikbal merasimi

Ordumuz Hataya iki koldan dahil oldu, İskenderun ve Kırıkhanda muazzam tezahüratla karşılandı

Fransa ile müstakbel ittifak

Ankarada yeniden müzakereler başlıyor

Hatayın en büyük bayramı

Londrada nihai k

Örfi idare kaldırıldı

Cumhuriyet

YENİ

Hatay devleti tarihe karıştı

Anlaşma lâyihasile zeyilleri Mecliste bugün görüşülüyor

İtilâfname ve protokolların tam metinleri

Leh Cumhur Reisi Danzig ve Gdynya'nın asla terk edilemiyeceğini söyledi

Hatay meclisi dün son içtimaını yaparak dağıldı

Millî Şef

Münakale Vekili

Ekmek imaliye ücretleri

Japonlar, Çinde yeni bir hükûmet kuracak

6 Temmuz 1938 ve 30 Haziran 1939 tarihli Cumhuriyet gazetesi.

Atatürk'ün sözleriyle Hatay davası

"Dava benim şahsi davamdır ve icap ederse yine şahsen halletmem gerekir. Binaenaleyh şayet böyle bir zaruret karşısında yani işi silahlı bir hareketle halletmek zorunda kalırsak, tutacağım yolu da çoktan kararlaştırmış bulunuyorum. Böyle bir durumda derhal devlet reisliğinden hatta mebusluktan istifa edeceğim, serbest bir Türk vatandaşı olarak bu işte çalışan arkadaşlarla beraber Hatay topraklarına geçeceğim. Oradaki mücahitlerle ve anavatandan kaçıp bize katılacağından şüphe etmediğim kuvvetlerle meseleyi yerinde ve içten halletmeye çalışacağım; isterse Türk hükümeti, beni ve arkadaşlarımı asi ilan eder ve hakkımızda tahkikat da yapar."

Atatürk, 1 Kasım 1936'da yaptığı Meclis açış konuşmasında Hatay'ın milli dava olduğunu ilan etti.

Antakya Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan Atatürk anıtı, 1963 yılında Hüseyin Anka Özkan tarafından yapıldı.

Bu tutum eleştirilir. Çünkü bu eğer görüşülmez ve bu konunun üzerine gidilmezse, Atatürk de bunu öngörmüştür ki, sonrasında bu bölgeler Suriye'nin hâkimiyeti altına girebilir. Dolayısıyla Kasım 1936'da Atatürk'ün Meclis konuşması bu gelişme üzerine gerçekleşecektir. Orada Atatürk işte "hakiki sahibi öz Türk olan Antakya ve İskenderun'un mukadderatının geleceğinin tehlikede olduğu ve buna bir an önce müdahalenin yapılması gerektiğini" içeren bir konuşmayla, ünlü 1936 Meclis konuşmasıyla davanın Türkiye'nin o andan itibaren milli davası olduğunu ifade etmiştir ve kendisinin de bunu şahsi bir mesele olarak önemsediğini görüyoruz. Düşünün 1936'lar. Lozan sonrası Türkiye'nin iç meseleleriyle uğraştığı yıllar. Cumhuriyetin önemli köklü inkılaplarının gerçekleştiği yıllardır. Türkiye'nin yakın komşularıyla ve savaştan kalan sorunlarla henüz yeni yeni uğraşmaya başladığı hassas dönemlerdir. Bu devirde böyle bir meseleye yönelmenin aslında kritik bir iş olduğunu, zamanın uygun olmadığını düşünenler de vardır. Atatürk'ün bu teklifini kabul edenler kadar reddedenler de olacaktır. Ancak Atatürk'ün ısrarı burada güçlü bir grup tarafından desteklenecektir. Çok yerinde bir kararla 1936'dan sonra Ankara ile Hatay arasındaki koordinasyon sıklaştırılmıştır.

Hatay'ın bağımsızlık mücadelesinde neler yaşanıyor?

Hatay'ın bağımsızlığı diplomatik bir zaferdir. Şüphesiz, net. Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürk'ün en başından beri sahiplendiği, davayı gerçekten milli bir dava olarak gördüğü, Atatürk'ün şahsının ise meseleyi şahsi bir dava olarak değerlendirdiği ve Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politikasının önemli stratejik kararlarıyla, yöntemleriyle süreci yakından izleyerek, hem diplomatik yöntemlerle hem bölgeye kültürel politikaları destekleyici yardımlar göndererek, önemli milliyetperver gazeteler üzerinden kamuoyunu doğru bilgilerle aydınlatarak bir kültür politikası da yürütüyor Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürk o yıllar.

Bu mücadelede yerel basın da çok önemli rol üstleniyor değil mi?

Basın önemli. Çünkü Anadolu'dan farklı olarak Antakya ve İskenderun'da 1930'lara geldiğiniz zaman hiç sakin bir basın yayın hayatı yok. Son derece zengin, güçlü bir birikim var. Bunların içerisinde çok önemli isimler var. Örneğin *Yenigün* gazetesi. Şükrü Balcı, Selim Çelenk çok önemli. Onların öncesinde kurmuş oldukları *Yeni Mecmua*. Kurtuluş Savaşı'ndaki Hâkimiyet-i Milliye gibidir Hatay davasında *Yeni Mecmua* ve *Yenigün*cüler. Antakya ve İskenderun'da yaşayan, vatan özlemi çeken, istiklal ve bağımsızlık için mücadele etme heyecanını ortaya koyan insanların sesini duyuran, bu anlamda kamuoyunun belki yüreği, sesi ve isteklerini dünyaya ve Ankara'ya ileten mecralar olmuştur bunlar. Dolayısıyla basın Hatay mücadelesinde, Hatay'ın önce bağımsızlığı ardından Türkiye'ye katılımında son derece önemli rol üstlenmiştir. Burada Atatürk'ün ve Ankara'nın, o gazetelerin doğru bilgiyi Hatay halkına verebilmesi için istiklal, kurtuluş ve hürriyetle ilgili önemli makalelere aralıksız devam →

Hatay devletinin tarihi meclis binası depremde yıkıldı. Bina, Leon Benju tarafından 1927 yılında sinema salonu olarak tasarlanmıştı.

Paris Büyükelçisi Suat Davaz, Türkiye-Fransa müşterek deklarasyonunu imzalıyor. 23 Haziran 1939

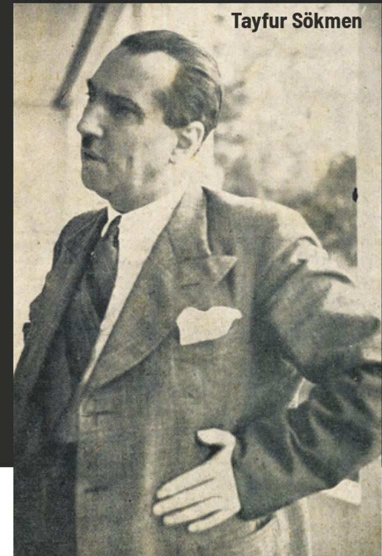
etmeleri için merkezden destek verdiğini arşiv belgelerinden görebiliriz. Mürekkep ve kâğıt bitiyor, matbaa durma noktasına gelirken Ankara'dan destek geliyor. Yakın iller son derece önemli. Bu anlamda Maraş ve Antep son derece kıymetlidir. Hatay mücadelesinde pek çok yardımın aktığı yerlerdir. Bu yayınları yapan ekibin uğradıkları sansürlerde ya da aldıkları tehditlerde güvenliklerini sağlayacak olan tedbirler de bu illerden geliyor.

Sizin bu mücadeleyle ilgili sözlü tarih çalışmalarınız da var. Neler anlattılar?

2000'li yıllarda başlattığım bir sözlü tarih çalışması. Hatay'la ilgili yaptığım çalışmalar arasında benim açımdan çok kıymetli. Konuştuğum insanlardan biri meclis başkanının kızı Suade Bereket'ti. Atatürk'ün cumhuriyet dönemi başlattığı inkılapların, Anadolu'nun hiçbir yerinde olmadığı kadar Antakya ve İskenderun'da gönüllülükle kabul edildiğini söyle anlatmıştı: "Hatay ile anavatan arasında bir kültür koridoru olmalıydı. Bu kültür koridoru, cumhuriyeti simgeleyen Atatürk'ün inkılaplarıyla gerçekleşecekti. Biz bütün inkılapları gönülden, içtenlikle sahiplendik, Fransızlara ve işgale rağmen uyguladık. Çünkü bunu sevmek ve uygulamak, Türkiye Cumhuriyeti'ne sahip olduğumuzu ifade etmekti." Harf inkılabında bir milli seferberlik hali var neredeyse. Resmi bayramların kutlanmasına bakalım. Düşünün 1920'li, 1930'lu yıllar. Siz ulusunuz içerisinde bağımsız bir bölge değilsiniz. Misak-ı Milli'nin dışında bir başka ülkenin sömürgesi olarak yaşam sürmek zorundasınız. Bu ortamda siz Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Atatürk'ün inkılaplarını, ilkelerini ve resmi bayramlarını kutluyorsunuz. Zafer Bayramı ve Cumhuriyet Bayramı ile ilgili anlatılar da çok değerliydi. Mesela Antakya'da Köprübaşı'nın bu kutlamaların yeri olduğunu paylaşmışlardı. Antakya'nın kalbi olan aynı zamanda Atatürk Bulvarı olarak da geçen Köprübaşı toplanma yeri. "Şapka inkılabından sonra bir grup vatanperver gönüllü Asi Nehri üzerine gittik. Fesleri nehre atıp, şapkaları giydik" diye anlatırlar. Bunu dışında kendi dillerinde eğitim göremediklerini, Antakya Lisesi'nde teneffüslerde bile Türkçe konuşamadıklarını anlattılar.

Hatay adı nerede geçer?

Birkaç belgemiz var bununla ilgili. 1936'daki Meclis konuşmasından sonra Atatürk, Tayfur Sökmen'i yanına çağırır. Sökmen anılarında, Atatürk'ün Hatay adını ilk defa orada kullandığını aktarır. "Bundan sonra Antakya ve İskenderun havalisine Hatay adı verilmiştir. Gazanız mübarek olsun" diyerek Tayfur Sökmen'in davayı sahiplenmesini ve bununla görevlendirdiğini içeren bir konuşmanın geçtiğini anılardan okuruz. Bir başka detay daha var. Gene aynı yıllar. 10 Ekim 1936'da *Cumhuriyet* gazetesinde İsmail Müştak Mayakon'un bir makalesinde, Orta Asya'dan Çin'in kuzeyine gelen Türklerin bir kısmının, gelmiş oldukları bölgeye verilen ismin Hatay olduğu ve "Hatalar" olduklarını yazar. Bu, Mayakon'un bir tezidir. Orta Asya'dan Antakya ve İskenderun bölgesine gelen bu grubun "Hatalar" oldukları ve bu bölgenin de "Hatay" olduğu tezidir. Ancak ondan sonraki gazetelere bakın, İskenderun ve Antakya bölgesi Hatay olarak adlandırılacaktır.

Tayfur Sökmen

Hatay'ın Türkiye'ye katılımının ardından başbakanlık ofisinde Atatürk ve İsmet İnönü'nün resimleri (solda). Türk askerlerinin Hatay'da karşılanışı (solda ortada ve altta).

1936'dan itibaren diplomasi masasında neler yaşanıyor?

1936-1938 yılları Hatay meselesinde teşkilatlanmanın çok yönlü hızlandığı bir dönem. Diplomatik görüşmelerin bir kısmı Cenevre ve Paris'te sürüyor. Sorunun taraflar arasında çözülememesi, konunun Milletler Cemiyeti'ne taşınmasına yol açacak. İkinci Dünya Savaşı'nın ayak seslerinin duyulduğu bir dönem. İngiltere konjonktürel olarak Fransa'nın Hatay meselesine kitlenmesini istemiyor ve Fransa'nın konuyla ilgili tavrını yumuşatmasında etkili oluyor. Bu Milletler Cemiyeti süreci Cenevre görüşmeleriyle sonuçlanacak. 27 Ocak 1937'ye varacağız. Orada işte anayasanın ve Hatay'ın bağımsızlığının kabulü gerçekleşecek. Ancak bu süreçte ilginç bir manevra var; İsveç delegesi Sandler'in üç kişilik bir heyetle bölgeye gönderilmesi. Bir rapor istenir. Türk tezi mi bizi etkileyecek olan gerçekleri ortaya koyacak, yoksa Fransız tezi mi? Sandler Raporu olarak geçer tarihte. Bu önemlidir. Sorunun Türkiye lehine çözümünü destekleyici veriler ortaya koyacaktır bu rapor. Dolayısıyla bundan sonra aslında Milletler Cemiyeti'nin yapmış olduğu toplantıda bu raporun verilerine de dayanarak bölgenin bağımsızlığını temin edecek antlaşma taraflar arasında oy birliğiyle imzalanacaktır. Taraflar arasında yapılan anlaşmayla bölgenin bağımsızlığı kabul edilecek, anayasası ilan edilecektir. 1938 tarihinde Hatay devleti kuruluyor. Bağımsız Hatay devletinin cumhurbaşkanı, Atatürk'ün önerisi ve Hatay Meclisi'nin seçimiyle Tayfur Sökmen oluyor. Meclis Başkanı Abdülgani Türkmen, Abdurrahman Melek ise başbakan olarak seçiliyor. 10 ay 21 gün boyunca görev yapıyorlar. Son toplantılarında artık Türkiye'ye katılım yönünde konuşmalar başlamıştır. 1939 yılı Türkiye'ye katıldığı tarih olur.

Atatürk, Hatay'ın anavatana katıldığını göremiyor. Ancak hastalığı döneminde de davayı sahiplenmesi devam ediyor.

Dünya basınının rahatsızlığını haber yapması üzerine endişelenen Atatürk tehlikeli olan sağlık problemine rağmen oraya gidecektir. Çünkü şu mesajı veriyor: "Ben sağlıklıyım, güçlüyüm, ordumun başındayım. Gerekirse diplomatik mücadeleler değil, askeri müdahalede de bulunacağız." Aslında verdiği mesaj, Türkiye'nin daha doğrusu kendisinin aynı zamanda davayı sahiplendiği, ayakta olduğu yönündedir ●

HATAY'DA ÇOKKÜLTÜRLÜ YAŞAM TEHLİKEDE

Dinler farklı, acılar aynı

Hatay'ın kültürel mozaiği depremlerin ardından büyük darbe aldı. Camiler, kiliseler, tarihi eserler yıkıldı… Kentin hafızası silindi, renkleri soldu, hatıraları yok oldu. Çokkültürlü coğrafyadan geriye kalanlarla konuştuk.

Cem Fakir
cemfakir@gmail.com

Antakya'daki depremde yıkılan tarihi eserler arasında Habib-i Neccar Camii ve Aziz Pavlus Kilisesi de yer alıyor.

Aziz Georgios Ortodoks Kilisesi

Hatay'ın Sarılar ve Tokaçlı köylerindeki Rum Ortodoks cemaati pazar günleri ayin için bir araya gelerek yaralarını sarmaya çalışıyor. Tokaçlı'daki Meryem Ana Kilisesi, Sarılar Köyü'ndeki tarihi Aziz Georgios Kilisesi depremlerin ardından yıkıldı. Sarılar ve Tokaçlı köylerinde toplam 2 binden fazla Rum Ortodoks nüfus var. İki kilise de yıkıldığından cemaat ayinini Sarılar'daki bir manastırda icra ediyor.

"Antakya'yı oluşturan mozaiğin bir parçasıyız"

Yuhanna Papazoğlu / Aziz Georgios Ortodoks Kilisesi Papazı

"Hatay bölgesi, tarih boyunca 13 tane medeniyete ev sahipliği yapmış bir yer. Rum'undan Ermenisine, Yahudisine, Alevisinden Sünnisine bütün herkes. Antakya'da çarşıya çıktığınızda yan yana. Bir dükkan Yahudi, yanında bir Hıristiyan, onun yanında bir Sünni, onun yanında bir Alevi. Bu şekilde, böyle bir mozaiğimiz vardı bizim. Antakyalı Rumlar şu an Mersin'de; çünkü kalacak yerleri yok. Yapacak işleri yok. Haliyle kendilerini şu anda buraya bağlayan maalesef hiçbir şey yok. Şehrin temizlenip enkazların kaldırılıp yeniden inşaat sürecine girilmesi umarım çok zaman almaz. Ama bu mozaiğin tekrar oturması biraz zaman alacak maalesef. Göçler gerçekleşiyor. Şu anda her birimiz bir yerdeyiz ama Antakya'yı oluşturan mozaiğin bir parçasıyız. Nerede olursak olalım hepimiz bu mozaiğin birer değeri olmaya devam edeceğiz. Bir tek zamanı gelince o parçayı alıp yerine koymak kalacak. Bunun çok uzun sürmemesi için dua ediyoruz. Çünkü hayatımız boyunca bu şekilde yaşamaya alışmışız."

Tokaçlı ve Sarılar köylerinde iki bin kişilik Rum Ortodoks cemaati yaşıyor.

Altınözü'ndeki Tokaçlı Köyü'nde bulunan Meryem Ana Kilisesi'nin enkazı (solda).

Antakya'daki tarihi camiler depremde enkaza dönüştü

Hatay Müftüsü Ömer Faruk Bilgili depremde yaşamını yitirdi. Yardımcısı Murat Akçay ailesiyle birlikte kurtuldu. Müftülük binası yıkıldı. Kentteki tarihi camilerin neredeyse tamamı enkaza dönüştü.

Murat Akçay / Hatay Müftü Yardımcısı

"Depremden önce Hatay'da birlik beraberlik vardı, kardeşlik vardı. Kültürü, tarihi zengin olan kadim bir şehir Antakya. Burada Hıristiyanlar, Yahudi olanlar ve Müslümanlar birlik, beraberlik içerisinde. Kültürümüz bir, yaşadığımız şehir bir. Huzur içerisinde yaşıyorlardı. Antakya'da Anadolu'nun ilk camisi Habib-i Neccar Camii vardı. Minaresi, kubbesi yıkıldı, şu an kullanılamaz halde. Ulu Cami'miz vardı, yine enkaz altında maalesef. Meydan Cami'miz vardı, tarihi bir cami. Bu tarihi camilerin dışında yıkılan camilerimiz yine var, Kuran kursları var. Camilerin yanında, kiliseler var yıkılan, havra var. Hem camilerimiz hem kiliseler ve havra maalesef yıkıldı. Deprem herkesi etkiler. İnancı, kültürü ne olursa olsun o mahallede yaşayan, şehirde yaşayan herkesi etkiliyor. Dolayısıyla acının, gözyaşının rengi, dili olmaz. Acı bizim acımızdır. Huzuru, birlik ve güven ortamını, kardeşliği, sevgiyi Allah'ın izni ve inayetiyle burada yeniden inşa edeceğiz."

Tarihi 14 asır önceye kadar uzanan Habib-i Neccar Camii, Türkiye sınırları içinde inşa edilmiş ilk cami olarak kabul ediliyordu (üstte).

"Acının, gözyaşının rengi, dili olmaz"

Vakıflı Köyü de depremden etkilendi

Deprem, Antakya merkezi kadar olmasa da Hatay'ın ilçelerini de etkiledi. Türkiye'nin tek Ermeni köyü Vakıflı bunlardan biri. Köydeki kilise depremde hasar gördü. 130 kişilik nüfusu olan Vakıflı'dan 30 kişi depremden sonra köyden ayrılmış.

Türkiye'nin tek Ermeni köyü olan Vakıflı'daki kilise depremde hasar gördü.

"Bir an önce ayağa kaldırmamız lazım"

Berç Kartun / Vakıflı Köyü Muhtarı

"Ufak tefek hasarlar var ama şehir merkezi ve diğer illerimiz içler acısı. Çok can kaybı var. Allah rahmet eylesin. İstanbul'dan Patrikhanemiz bize otobüs gönderdi. Aşağı yukarı 28 kişi bizim buradan. İskenderun cemaatimizden de 45 kişi doldurup otobüse İstanbul'a götürdüler. Akrabalarının yanına gitti çoğu. Burada en büyük rol devlete düşüyor. Eski tarihi yerleri toparlayıp bir an önce eski halini alması gerekiyor Hatay'ın. Çünkü farklı bir şehirdir. Her milletten insanlar yaşıyor. Bunu bir an önce ayağa kaldırıp eski halimize geçmemiz lazım."

Antakya Musevi Havrası, Kurtuluş Caddesi'nde yer alıyor. Binanın inşası 1890 yılına tarihleniyor.

Yahudi cemaati lideri vefat etti

Antakya Yahudi Toplumu Başkanı Şaul Cenudioğlu ve eşi Tuna Cenudioğlu depremde hayatını kaybetti. Havra ise kullanılamaz halde. Antakya'da kalan az sayıda Yahudi aile İstanbul'a getirildi.

"Gene döneceğim. Antakya bizim atalarımızın"

Azra Cenudioğlu / Antakya Yahudi Toplumu Üyesi

"Dedelerim, atalarım Antakyalı, biz de Antakyalıyız. Antakya'yı o kadar seviyoruz ki Antakya'yı bırakmak istemiyoruz. Antakya kurulduğu zaman 2300 yıl önce bizim atalarımız Filistin, Mısır, Ürdün, İran, Irak'tan ticaret için gelirler. Ne ticareti? Cam ticaretine gelirler ve orada kalırlar. Hıristiyanlık yokken, Müslümanlık yokken biz vardık orada. Biz eski mahallede otururken, ben iyi hatırlarım, sağımızda Hıristiyan, solumuzda Alevi, karşımızda Sünni, bir kardeş gibi yaşadık. Öyle gördük. Bu Yahudi'dir, bu Hıristiyan'dır, bu Alevi'dir, bunları biz sonradan öğrendik. Mesela biz cumartesi Şabat günü sinagogdan çıktığımız zaman büyüklerimiz kadınlar ve erkekler beraber çıkar, kuğular nasıl böyle yürür onun gibi çıkarlar, tertemiz elbiselerle. Herkes bize bakardı. 70-75 aile Antakya'dan İstanbul'a göç etti ve biz ondan sonra azalmaya başladık. En son 19 kişiydik. Ama gelgelelim bu deprem tamamen bizi yıktı. Durmayacak gibi gördüm. 'Allahım Allahım' dedim. İki dakika sürdü. Aşağı indik. Tekrar sallanmaya başladık. Yağmur yağıyor. Bir kadın dedi ki 'Azur Abi çorapsızsın, sana çorap getirdim' dedi. Biz böyle yaşadık. Kardeş gibi yaşadık. Alevisi, Sünnisiyle. Hiçbir zaman birbirimizi kırmadık. Cenazelere giderdik, düğünlere giderdik ama bu deprem tamamen yıktı Antakya'yı. Ama gene döneceğim Antakya'ya. Antakya bizim atalarımızın. Geçen bir yazı yazdılar. Efendim 'Son Yahudi Antakya'dan göçüyor'. Hayır, ben göç etmeyeceğim. Antakya'ya altyapı yapılsın, tekrar gideceğiz. Şaul Ağabeyim cemaat başkanıydı. Depremde vefat etti. İstanbul'a getirdik. İstanbul'da defnettik ama onun anısını ben devam ettireceğim. Şaul Ağabeyimin yerine. Bütün Antakya'daki cemaate, İstanbul'da olsun, İsrail'de olsun hepsini davet edeceğim. Orayı bir daha canlandıracağız. Çünkü orası atalarımızın yeri." ●

Antakya Musevi Havrası'nda bulunan tarihi Ester Parşömeni, Türkiye Hahambaşılığı tarafından muhafaza ediliyor.

Antakya'nın kadim toplumu: Yahudiler

HANEDAN İLE ARASINDAKİ BAĞ

MUSTAFA KEMAL VE KENİZÉ MOURAD

Son yıllarda zamanının çoğunu İstanbul'da geçiren yazar Kenizé Mourad, sohbetlerimiz esnasında, ailesi ile Mustafa Kemal arasında keşfettiği bağ hakkında yazmak istediğini ama bu meseleyi Türk gazetecilere açtığında güçlüklerle karşılaştığını söyledi. Söyleşi yaparak Atlas Tarih'te yayımlamayı teklif ettim. Güneşli, hafif puslu bir kış günü yazarın Moda'daki evinde buluştuk.

Röportaj: Prof. Dr. Emre Öktem
akifemreoktem@yahoo.com

Kenizé Mourad, Moda'daki evinde Sultan V. Murad'ın tablosu önünde.

Duvarda padişah beratları ve V. Murat'ın yağlıboya portresi, havada taze kahve kokusu ve tatlı, hüzünlü bir huzur vardı. Onu bitkin görmeyi bekliyordum, zira günlerdir depremzedeler için Fransa'dan yardım toplamakla uğraşmış ve mucizeler başarmıştı. Oysa, her zamanki gibi capcanlı, enerjikti. Ama üzgündü, çok üzgündü. Gözlerimiz deniz ufkuna dalarak Fransızca söyleştik. Yanı başımızda sırt üstü uyuyan güzeller güzeli Siyam kedisi Cici'nin ahenkli mırıltıları bize eşlik etti. Aldığım kayıtları Türkçeye çevirdim. Kenizé'nin, kitapları gibi sözlerinin de her cümlesine damgasını vuran eşsiz üslubunu hakkıyla aktarma iddiasında değilim. Ama içeriğe sadık kalmaya çalıştım. Sonuç bölümü bana ait.

Ailenizle Mustafa Kemal'in ailesi arasındaki bağlantıyı nasıl keşfettiniz?

Mustafa Kemal'in "üvey büyük amcam" olduğunu nasıl mı keşfettim? İki yıl öncesine kadar, Sultan V. Murad'ın büyük kızı olan Hatice Sultan'ın ikinci kocası Rauf Hayri Bey hakkında neredeyse hiçbir şey bilmiyordum. Hatice Sultan, Abdülhamid tarafından seçilen bir adamla uzun süre evli kalmıştı.

S. Süreyya

V. Murad'ın en büyük kızı Hatice Sultan ve eşi Rauf Hayri Bey (üstte). Rauf Hayri Bey'in portresi (sağda).

Pek yakışıklı ve çekici bir adam olan Rauf Hayri Bey'den, *"Saray'dan Sürgüne"* kitabımda epeyce bahsettim. 1909'da evlendiklerinde Hatice Sultan 40 yaşlarındaydı. Önce Hayri isminde bir oğulları, sonra Selma isminde bir kızları olmuş; annem.

Anneannem çok güçlü kişiliğe sahip bir kadınmış, dedem ise nazik ama zayıfça bir adam. 1918'de anneannem kocasını boşamış. O devirde bir erkek, padişah kızını boşayamazmış, padişaha hakaret sayılırmış. Anneannemin ailesine çok ilgi gösterdim. Ama dedemin ailesi ile hiç ilgilenmedim; çünkü zayıf, sıradan bir insan olduğunu duymuştum. Üstelik boşanmışlardı, dedemin izini kaybetmiştim. Derken, iki yıl önce, bu konularda makaleler yazan Prof. Ekrem Buğra Ekinci ve Mustafa Kemal'e dair bir kitap yazan gazeteci/biyografi yazarı İpek Çalışlar sayesinde inanılmaz bir şey öğrendim: Dedem ile Mustafa Kemal arasında akrabalık ilişkisi varmış! Birçok insan bunu duymak istemiyor; çünkü Mustafa Kemal'in hayatı ile Osmanlı hanedanının hayatını tamamen ayırmak istiyorlar. Bu, yanlış. Mustafa Kemal bir Osmanlı subayı idi, Veliaht Vahdettin'e yaverlik bile yapmış ve Kaiser'i ziyarete giderken, Almanya seyahatinde refakat etmişti. Veliaht, padişah olunca üç-dört defa görüşerek kızı Sabiha Sultan ile evlenmek istedi, bugün birileri bunu duymak istemese de…

"Mustafa Kemal'in hayatıyla hanedanın hayatını tamamen ayırmak istiyorlar."

Abdülhamid'in, aşağı sınıftan gelen, tahammül edemediği bu adamla kendisini aşağılamak için evlendirdiğini düşünüyormuş. Abdülhamid tahttan indirilince, anneannem, anlayışlı bir insan olan Sultan Reşat'ın izniyle kocasını boşamış.

Bir gün anneannem, faytonla gezerken pek yakışıklı, genç bir atlı görmüş. Kendisine refakat eden harem ağası Zeynel'e, atlıyı çağırmasını söylemiş. Faytona yanaşan yakışıklı gençle uzunca konuşmuşlar. Anneannem, evlenmeye karar vermiş. O devirde evlenmeye sultanlar veya babaları karar verirmiş, damatlar değil.

Belgelendi, ispatlandı...

Ben, Sabiha Sultan'ı tanıdım. Çok gençtim, Paris'te görüştük. Aile içinde hepimiz şunu derdik: "Sabiha Sultan'ın Mustafa Kemal ile evlenmemesi ne yazık oldu! Evlenseydi, sürgüne gönderilmezdik."

Tarih değişirdi.

Tarih başka türlü tecelli ederdi. Kesinlikle sürülmezdik. Sabiha Sultan bana çok ilginç bir şey de söylemişti: "Anneanneni tanıdım. Ailenin en zeki sultanıydı."

Çok iyi kalpli, samimi ve dürüst bir insan olarak bilinen Sabiha Sultan tarafından çok hoş bir iltifat...

Muhakkak. Şimdi, dedem ile Mustafa Kemal arasındaki bağlantıya dönelim. Dedemin babası Mehmet Hayri Bey, bir ara Hicaz defterdarlığı yapmıştı; eşi ise

Mustafa Kemal Paşa, Veliaht Şehzade Vahdettin Efendi'nin Almanya ziyareti sırasında tren istasyonunda hemen arkasında görülüyor.

Prof. Dr. Emre Öktem ve Kenizé Mourad.

son sadrazam Tevfik Paşa'nın baba bir anne ayrı kardeşi Belkıs Hanım'dı. Büyük dedem ve eşinin birkaç çocuğu olmuştu. Bunlardan biri, dedem Rauf Hayri Bey'di. Büyük dedemin iki kardeşi vardı. Bunlardan Memduh Hayri Bey, işadamıydı ve çocuklarından biri, Mustafa Kemal'in aşk yaşadığı meşhur Fikriye Hanım'dı. Dolayısıyla Fikriye, dedemin kuzeni, yani benim de kan bağıyla büyük halamdır. Hakkında söylenenler bir yana, Fikriye olağanüstü bir kadındı. Çok kültürlüydü, piyano ve ut çalardı, sesi pek hoştu, çok iyi Fransızca bilirdi. Güçlü bir karakteri vardı, dobra dobra konuşurdu. Kız kardeşinin evlenip yerleştiği Mısır'da salgın baş gösterince, korkmadan ziyarete gitmişti.

Üçüncü kardeş olan Ragıp Hayri Bey, önce Hafiye Hanım ile evlenerek birkaç çocuk sahibi oldu. Eşini kaybedince, kendisi gibi dul olan Zübeyde Hanım'la evlendi. Evlilik anında, Zübeyde Hanım'ın ilk eşi Ali Rıza Bey'den olan oğlu Mustafa Kemal, 13 yaşındaydı. Annesinin ikinci kocasını iyi karşılamadı.

"Dedemin üvey kuzeni olan Mustafa Kemal Paşa, benim de üvey büyük amcam oluyor."

Kenizé Mourad kimdir?

II. Dünya Savaşı başlarında Paris'te doğan Kenizé Mourad'ın annesi, padişah V. Murad'ın torunu Selma Sultan; babası ise Badalpur Racası'dır. İki yaşında annesini kaybeden Kenizé Mourad, babasını tanımak için 21 yaşında Hindistan'a gitti. Yüksek öğrenimini Paris'te tamamlayarak, Fransa'nın ilk haftalık dergisi *Nouvel Observateur*'ün on beş yıl boyunca Ortadoğu muhabirliğini üstlendi. Annesi Selma Sultan'ın hayatını konu alan romanı "*Saraydan Sürgüne*" (1987) 34 dilde yayımlanarak uluslararası bir best-seller oldu. Bunu, "*Badalpur Bahçeleri*" (1998), "*Toprağımızın Kokusu-Filistin ve İsrail'in Sesleri*" (2003), "*Altın ve Gümüş Şehrinde*" (2010) ve "*Pak İnsanlar Ülkesinde*" (2018) adlı eserleri izledi. Sayısız ödül alan Kenizé Mourad, seçkin bir edebiyatçı olmanın ötesinde, dünya ölçeğinde bir düşünür olarak görülüyor.

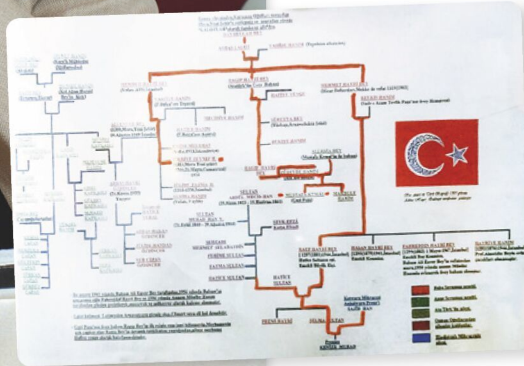
Anlaşılabilir bir tepki...

Kolaylıkla anlaşılabilir. Ama Mustafa Kemal daha sonra çok kültürlü bir beyefendi olan üvey babasının kendisine çok nazik davrandığını, saygı gösterdiğini, çok şeyler öğrettiğini ve iyi anlaştıklarını söyleyecektir. Mustafa Kemal'e göre annesi onunla parası için değil (çünkü pek parası kalmamıştı) asil bir aileden geldiği için evlenmiştir.

Neticede, büyük hayretler içinde öğrendim ki, sadece Osmanlı hanedanına mensup değilmişim, aynı zamanda Mustafa Kemal'le de bağlarım varmış, kan bağı olmasa bile önemli bağlar. Ne kadar sevindim, bilemezsiniz. Dedemin üvey kuzeni olan Mustafa Kemal, benim de "Üvey Büyük Amcam" oluyor. Bu keşif bende büyük heyecan ve ilgi uyandırdı, zira vatanı kurtaran Mustafa Kemal'e büyük hayranlığım vardır. O olmasaydı, Türkiye olmazdı. Daha sonra yaptıklarına katılırsınız veya katılmazsınız; ama onu eleştiren herkese şunu söylerim: Tamam, eleştirecekseniz eleştirin ama Mustafa Kemal olmasaydı Türkiye olmazdı. İngiltere'nin, Yunanistan'ın tebaası olurduk. Mustafa Kemal'le bağlantımızı artık biliyordum. Ama makale ve kitaplarda yazılanlardan fazlasına ihtiyacım vardı.

Resmi delillere?

Evet. Ankara'da, Demiryolları Müzesi'nde bulunan Atatürk Konutu Müzesi'ndeki soyağacına ulaştım. Mustafa Kemal'in Fikrîye Hanım ile beraber 1920-22 yıllarında oturdukları bu eve iki yıl önce gittim. Demiryolları Müzesi'nde sordum: "Atatürk Müzesi nerede?" "Atatürk Müzesi mi? Bilmiyoruz. Yok öyle bir şey" diye cevap verdiler. Sonunda bir görevli geldi, "Şurada, arkada" dedi. Gerçekten de muhtelif hatıra ve resmin sergilendiği bir müze var. Üst katta, Mustafa Kemal'in Fikriye Hanım'ın odaları var. Fikriye Hanım'ın fotoğraflarının yanında, içinde fotoğrafların ve bir soyağacının sergilendiği bir vitrin var. Vitrine yaklaştım. Soyağacının en ucunda bir de ne göreyim? Kenizé Mourad! Daha yakından bakmak iste-

Kenizé Mourad'ın Ankara Demiryolları Müzesi'nde bulduğu soyağacı (solda).

dim. Öfkeli bir bekçi geldi: "Yaklaşmaya hakkınız yok!" Ben de dedim ki: "Lütfen müsaade edin, ben Fikriye Hanım'ın küçük yeğeniyim!" Bekçi, cevabı yapıştırdı: "Ben de Atatürk'ün torunuyum!" Aslında şaşıracak bir şey yok. İki kelime Türkçe konuşan ve yabancıya benzeyen bir kadının, Fikriye'nin küçük yeğeni olduğuna nasıl inanabilirdi? Neticede, fotoğraf çekmeme engel oldu.

Yassah, yassah!

Aynen öyle… Biraz hayal kırıklığına uğramış olarak döndüm. Ama bekçi gelmeden birkaç bulanıkça fotoğraf çekebilmiştim. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'nu iyi tanıdığım için kendisine maceramı anlattım ve Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mansur Yavaş'ı arayarak, soyağacı dahil olmak üzere fotoğraf çekme izni verilmesini talep edip edemeyeceğini sordum. Aslında izin, belediyelere değil, Kültür Bakanlığı'na bağlı. İmamoğlu'nun telefon ettiği Mansur Yavaş, büyük nezaketle Kültür Bakanlığı'nı aradı ve bana, pazartesi sabahı saat 11'de randevu verildi. Yavaş, önce benimle tanışmak istediğini söyledi. Saat 10'da belediyeye gittik, başkanla görüştük, iyi ki de görüşmüşüz. Çok nazikti ve hikâyemle çok ilgilendi. Belediyeden araç ve tercüman temin etti. Müzeye gittik. Saat 11 oldu, 11'i çeyrek geçti, derken 11 buçuk oldu, gelen giden yok. Telefon ettik, cevap veren yok. Tercüman belediyeye telefon etti. Belediye, bakanlığa telefon etti. Bekçi, "Yaklaşmaya bile hakkınız yok. Zaten bu vitrin 50 senedir açılmadı. Açtırmak için Bakanlar Kurulu kararı lazım" deyip duruyordu. "Öyleyse" dedim, "nasıl oluyor da fotoğraflar iki yıl öncesinden farklı biçimde düzenlenmiş?" Gerçekten de soyağacı neredeyse tamamen saklanmıştı, oysa iki yıl önce çok daha görünür bir haldeydi. Neyse, Mansur Yavaş, Kültür Bakanlığı'nı aradı, bekledik, bekledik… Bakanlık bekçiyi aradı: "İzin çıktı, vitrini açabilirsiniz." Keyfi kaçan bekçi, yüz küsur anahtarla dolu bir sepetle geldi. Denediler, hiçbiri açmadı. "Size çilingir lazım" dedim. Bekçi, homurdanarak güvenlik görevlilerini çağırdı. Levyeyle geldiler, vitrini açarken az daha kırıyorlardı. Şurada gördüğünüz, istediğim bütün fotoğrafları çekebildim.

Yaşadığınız macera heyecan verici. Bu keşfinizi tarihi olarak nasıl yorumluyorsunuz? Artık bir varsayım değil, bir keşif söz konusu, değil mi? Aile bağınız resmi bir belge tarafından teyit edildi. Ama bu bağın, hiçbir esrarengiz tarafı yok.

Esrarengiz bir şey yok ortada. Mustafa Kemal de Ragıp Hayri Bey ve oğlu Süreyya'dan bahsediyor. Süreyya Bey de subaymış ve Mustafa Kemal ile çok yakın dost olmuşlar. Sonra savaşta ölmüş. Peki neden bugün, uzun yıllar sonra, Mustafa Kemal ile Osmanlı toplumu arasındaki her türlü ilişki inkâr ediliyor? Bir kez daha hatırlatalım: O, Osmanlı ortamında ve toplumunda yetişmişti, Osmanlı subayıydı! Neden Türklerin arasını açmak, bölmek istiyorlar? Zaten, Yavaş'a da İmamoğlu'na da söyledim: "Ailemizden nefret eden siyasetçiler var." İkisi de "Biliyoruz, ne yazık" dediler. Oysa hepimiz birlik olmalıyız. →

"Mustafa Kemal Paşa ile hanedan arasında aile bağı olduğunu yazmaktan korkuyorlar."

Yirmi yıl kadar önce, bir kitabımın yayımlanması şerefine bir arkadaşım Ankara'da benim için yemek düzenledi. Kültürlü bir yüksek bürokratın yanında oturuyordum. "Türkiye'yi seviyor musunuz?" diye sordu. "Tabii ki, Türkiye benim vatanım" dedim. "Nasıl vatanınız oluyor? Osmanlı padişahları Türk bile değillerdi." "Nasıl Türk değillerdi" diye sordum. "Hayır, Türkleri küçümserlerdi, yabancı kadınlarla evlenirlerdi" dedi. "Bu evliliklerin sebebi siyasiydi, söylediğinizle alakası yoktu" dedim. Bu tür şeyler bir zamanlar nadirattan değildi. Şimdilerde çok daha az görülüyor. Ama bugünlerde bile, gazeteciler, Mustafa Kemal ile Osmanlı hanedanı arasında kan bağı olmasa bile, anneannem Hatice Sultan'ın kocası üzerinden bir aile bağı olduğunu yazmaktan korkuyorlar. Diğer yandan, dedemin eşi Belkıs Hanım'ın üvey kardeşi Tevfik Paşa, Sultan Vahdettin'in büyük kızı Ulviye Sultan'ın kayınpederiydi. Yani, bu tür bağlar sebebiyle ailede iki sultan vardı. Zübeyde Hanım'ın, oğlunun bir sultanla evlenmesini arzu etmesi kolayca anlaşılıyor. Zira ikinci kocasının ailesine evlilik yolu ile iki sultan girmişti. Öyleyse, bir anne olarak Zübeyde Hanım'ın nazarında Enver Paşa'dan daha kıymetli olan oğlu, neden bir sultanla evlenmesindi? Dolayısıyla Mustafa Kemal'i Sabiha Sultan'la evlenmeye teşvik edenler arasında annesi de vardı.

Vitrinde yer alan fotoğraflar da aile bağlarını teyit ediyor. Mesela bakın, dedemin babası olan Mehmet Hayri Bey'in fotoğrafının üzerinde "Fikriye Hanım'ın amcası Mehmet Hayri Bey, Hicaz Defterdarı" yazıyor. Memduh Hayri, Ragıp Hayri ve Mehmet Hayri kardeşler, Mora'da büyük arazileri olan Lalot ailesinden geliyorlardı. Ailenin atası Hayrullah Bey'in soyundan gelen Abbas, üç erkek kardeşin babasıydı: Mehmet, Ragıp ve Memduh. Lalotlar Selanik'e göç etmişlerdi. 20. yüzyıl başlarına gelindiğinde aile, sahip olduğu arazilerin çoğunu kaybetmişti. Fikriye o zamanlar çok gençti. Fikriye'nin babası Memduh, bir zamanlar oldukça zengin bir işadamıydı. Zübeyde Hanım'la evlenen Ragıp da zamanla servet edindi, Selanik limanının bir kısmının ona ait olduğu söyleniyor.

Daha konuşacak çok şey vardı ve söyleşiye son vermek hiç içimizden gelmiyordu. Günbatımına doğru dağılan sislerin arasından Topkapı Sarayı belirdi. Geçmiş bize bakarken, biz de geçmişe bakıp onu anlamaya çalıştık.

"Mehmet, Ragıp ve Memduh Kardeşler, Lalot ailesinden geliyorlardı."

Kenizé Mourad ve Osmanlı padişahları soyağacı (solda).

Mustafa Kemal Atatürk, Türkiye Büyük Millet Meclisi kürsüsünde (sağda).

Bakışlarımız buluştu. Gönülsüzce ayrılırken, Cici uyandı, esneyerek beni uğurlamaya geldi. Kenizé'ye, bu söyleşiyi lütfettiği için ve her zamanki sıcacık misafirperverliği için kocaman teşekkürler. Cici'ye de.

Sonuç yerine

Kenizé'nin keşfi heyecan verici, hatta büyüleyici. Ama yıllardır çözüm bekleyen büyük bir gizem aydınlatılmış değil: Muhtelif kaynaklara başvurarak vardığı sonuç, Atatürk Konutu Müzesi'ndeki soyağacı tarafından teyit edilmiş oldu. Kaderin cilvesine bakın ki, hiçbir polisiye eseri olmayan Kenizé, Edgar Allan Poe'nun "*Çalınan Mektup*" hikâyesinden beri polisiye hikâye/romanların vazgeçilmez senaryosunda doğaçlama başrol oynadı: Olayı çözen kritik delil, en görünür yere konularak gizlenir. Bir kamu müzesinde alenen sergilenen belge, gizlilik derecesi yüksek bir devlet sırrı olmasa gerek. Kenizé, keşfine dayanarak hukuki ve siyasi bir iddiada bulunmuyor. Geçmişle ve gerçekle yüzleşmek, Osmanlı dünyası ile modern Türkiye arasındaki bağlantının altını çizmekten başka bir arayışı yok. Mustafa Kemal'in hayranı olduğunu ısrarla vurgulayan bir hanedan mensubunun ve dünya çapında edebiyatçının bu arayışı, cumhuriyetimizin 100. yılında özellikle değerli ve anlamlı değil mi?

Atatürk ile hanedan arasında kan bağı yoktu. Ama annesi, ikinci eşiyle evli kaldığı dönemde, iki koldan hanedan ile akraba bir ailenin içine girmişti. Bu muhit ile Mustafa Kemal'in birbirlerinden tamamen ilgisiz ve habersiz yaşadığını düşünmek zor. Üstelik bu geniş aile ağacının bir dalında da Gazi'nin büyük aşkı Fikriye Hanım'a tesadüf ediyoruz. İmparatorluktan cumhuriyete geçiş, şüphesiz büyük bir kırılma oluşturuyordu. Ama bu büyük kırılmanın gerisinde büyük devamlılıklar ve dönüşümler vardı. Ne var ki, her yeni rejim gibi cumhuriyet de eski rejimle olan bağlarını unutmak, hafızasından silmek istedi.

Şevket Süreyya Aydemir'in, "zamanın icap ve zaruretlerine göre (bazı şeylerin) yer aldığı ancak siyasi bir vesika" olarak nitelendirdiği Nutuk'ta, General Harington'ın Vahdettin hakkında "Ulviye Sultan namında bir kadına" gönderdiği mektuptan söz edilir. Bu ifade, sözün sahibi gibi muhataplarının da bu kişiyi tanımadıklarını düşündürür. Oysa Sabiha Sultan tercihini, Şehzade Ömer Faruk Efendi değil, Mustafa Kemal'den yana kullanmış olsaydı, "Ulviye Sultan namındaki kadın", kısaca "baldız" diye anılabilirdi. Nutuk'u dinleyen her mebus bunu bilemezdi; ama muhtemelen bütün mebuslar biliyorlardı ki; Ulviye Sultan'ın kocası İsmail Hakkı (Okday), son sadrazam Tevfik Paşa'nın oğluydu. Anadolu'ya geçip Millî Mücadele'ye katılarak 16. Tümen Kurmay Başkanlığı'nı üstlenmişti. İstanbul'dan ayrılırken haber vermediği eşi, babasından izin alarak onu boşamıştı. Tevfik Paşa'nın kardeşi Belkıs Hanım'ın kocası Mehmet Hayri Bey, Zübeyde Hanım'ın ikinci eşi olan Ragıp Hayri Bey'in kardeşiydi. Mehmet Hayri Bey'in, Kenizé'nin büyük dedesi olduğunu hatırlatarak puzzle'ı tamamlayalım.

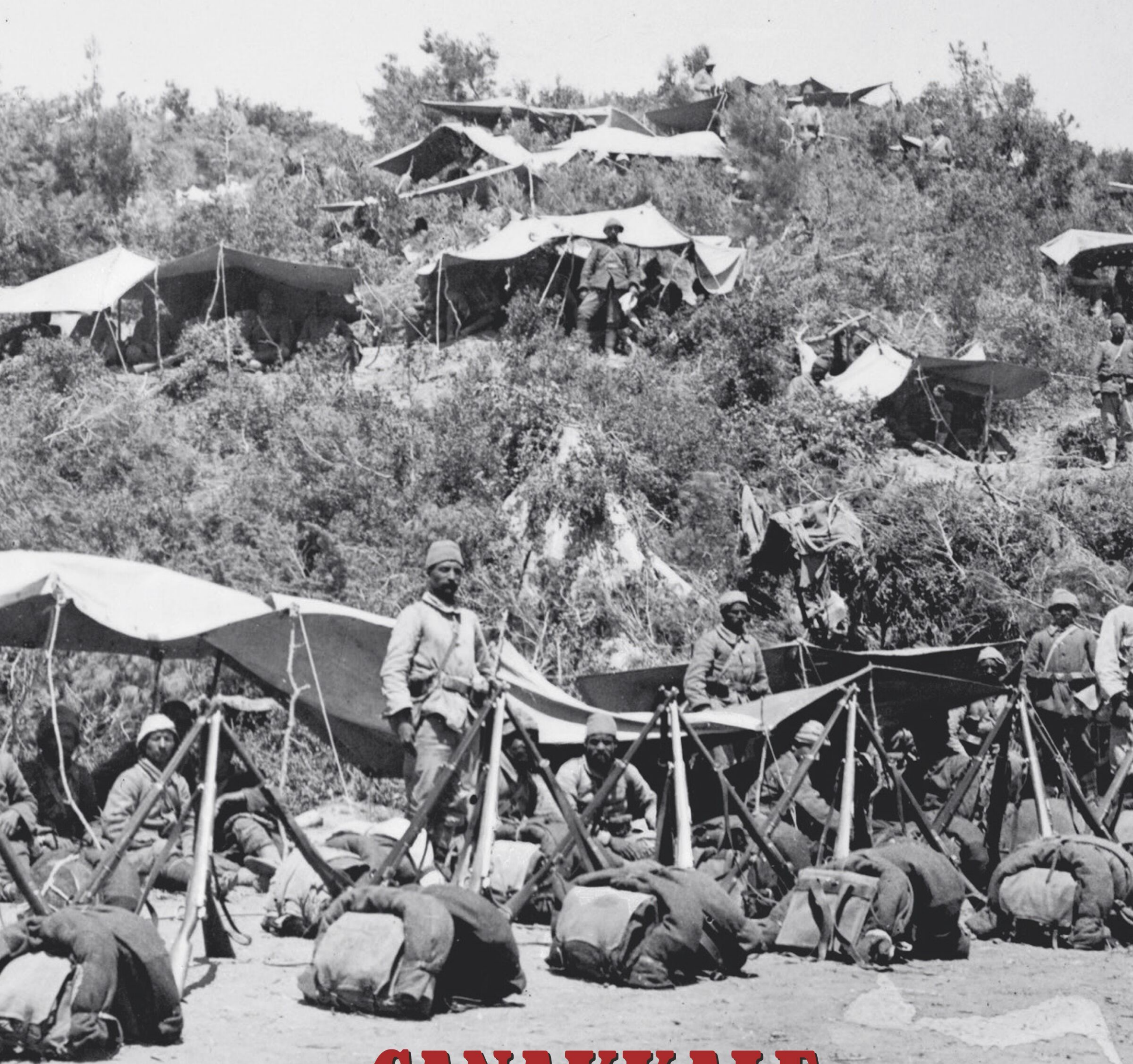
Kenizé'nin tespit ettiği bağlantı, bir tartışmaya son noktayı koymuyor. Aksine, başka araştırmalar için ilham veriyor. Ulaşılan bulgular, imparatorluktan cumhuriyete dönüşüm sürecinin siyasi ve sosyal arka planı hakkında ilginç ipuçları sunuyorlar. İmparatorluğun siyasi ve idari elitlerinin cumhuriyet kadrolarına intikali, bunların kendi aralarındaki akrabalık ilişkileri, geç dönem Osmanlı hayatında sosyal hareketlilik ve evlilik sosyolojisi hemen akla gelen konular. İşin bir de Balkan tarihi boyutu var: Aile içinde, Lalot isminin cömert anlamına gelen, Latince kökenli Arnavutça bir kelimeden geldiği söyleniyor. Danıştığım İtalyan ve Arnavut tarihçi dostlar, söz konusu dillerde benzer bir kelime tespit edemeseler de Lalot'un tipik bir Arnavut soyadı olduğu şüphe götürmüyor. Tabii bütün bu hususların araştırılarak derinleştirilmesi lazım. Kenizé'nin bu heyecanlı keşfi, belki de nice keşiflere vesile olacak… ●

Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale cephesinde piyadeler.

Türkiye'nin tarihinde bir dönüm noktası olan ve bu sene 108. yıldönümünü kutladığımız Çanakkale Zaferi'nin hem dünya hem de sinema tarihinde önemli bir yeri vardır. Bu cephedeki muharebeler, İttifak ve İtilaf devletlerinin sinema operatörleri (kameramanları) tarafından propaganda amacıyla neredeyse günbegün filme alındı.

Ali Özuyar
ozuyarali@gmail.com

ÇANAKKALE CEPHESİ'NDE ALMAN BİR SİNEMACI

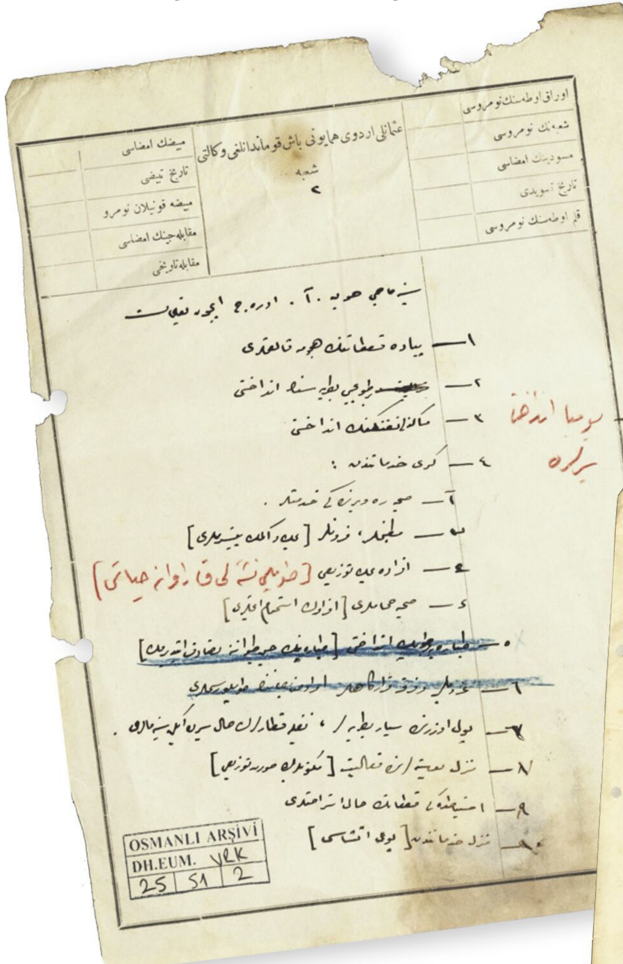
Osmanlı Harbiye Nezareti, Gelibolu Muharebeleri başlayınca Müdafaa-i Milliye Cemiyeti ve Maarif Nezareti'yle işbirliği yaparak Türk ordusunun Çanakkale'deki kahramanlığını, halkın zafere olan inancını ve iktidara olan bağlılığını güçlendirmek, genç nesillerin vatana bağlılıklarını artırmak ve onların askerliğe meylettirmek için bu cepheye sinema operatörleri gönderdi.

Harbiye Nezareti'nin bu girişiminde Alman Dışişleri Bakanlığı'nın halkı bilgilendirmek ve propaganda filmleri göstermek için İstanbul'da açmış olduğu İstihbarat Odası'nın çalışmaları etkili oldu. Harbiye Nezareti, bu tarihlerde orduda bir sinema birimi olmadığından, bu iş için yarı askeri nitelikteki Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'ni görevlendirdi. Ancak bu cemiyetin sinema konusunda ne tecrübeli bir elemanı ne de teknik bir donanımı vardı. 1915 İstanbul'unda bu işin üstesinden gelebilecek yegâne isim Sigmund Weinberg'di. Beyoğlu İstiklal Caddesi'nde fotoğraf makinesi, gramofon ve sinematograf mağazası bulunan Sigmund Weinberg, aynı zamanda Sine-Palas ve Pangaltı Pathé Kardeşler sinemalarının işletmeciliğini yapmakta ve film yapımıyla da ilgilenmekteydi. Cemiyet, bu konuda kendisiyle bir anlaşma yaptı. Buna göre Weinberg, başta kamera olmak üzere gerekli tüm teknik ekipmanı sağlayacaktı. Yapılan bu işbirliği sonucunda Çanakkale Cephesi'ne Alman tebaasından Maksi Hardel ile kimliği, ahlakı ve mazisi Polis Müdüriyet-i Umumiyesi'nce soruşturulan ve istihdamında herhangi bir sakınca görülmeyen Ermeni asıllı Arakisyan'ın gönderilmesine karar verildi.

Çanakkale'ye gönderilen sinemacılar cephe hayatını kaydetti.

Her iki sinema operatörü, yirmi kişiden oluşan ve içlerinde Hamdullah Suphi (Tanrıöver), Ali Canip (Yöntem), Mehmet Emin Yurdakul, Ömer Seyfettin, İbrahim Çallı ve Orhon Seyfi gibi tanınmış isimlerin de yer aldığı Heyet-i Edebiye ile birlikte Temmuz 1915'in ortalarına doğru Çanakkale Cephesi'ne geldiler. Gelibolu muharebelerinin tüm şiddetiyle sürdüğü tarihlerde cepheye gelen bu operatörler, çok zor şartlar altında çalışarak hem cephe hayatını hem de muharebelerin bir kısmını filme çektiler. Bu filmler ilk kez 2 Eylül 1915 günü *"Çanakkale Harp Menazırı"* adıyla Ferah Tiyatrosu'nda ve sonra da Tepebaşı Yazlık Sineması'nda Müdafaa-i Milliye Cemiyeti menfaatine gösterildi.

Hardel ve Arakisyan'ın ardından Dârülmuallimin-i Âliyye'de (Yüksek Öğretmen Okulu) fotoğraf muallimi olan Ahmet Necati Bey, Maarif Nezareti'nin emriyle Gelibolu muharebelerini filme almak için Çanakkale Cephesi'nde görevlendirildi. Necati Bey, eylül ayının ilk haftasında Gelibolu'da görev yapacağı Beşinci Ordu'ya geldi. Anafartalar Grup Kumandanı Mustafa Ke-

S.A. Urich'in çekeceği filmleri gösteren özel talimatname (solda). Urich'e verilen ruhsatname (altta).

mal'in kurmay başkanı olan Binbaşı İzzettin (Çalışlar) Bey günlüğünde Necati Bey'den şöyle bahsediyordu: "8 Eylül 1915. (…) Sinema almak üzere ordudan Necati Bey isminde birisi geldi. Grup heyetinin birkaç vaziyette resmini alındı. 10 Eylül 1915. (…) Yanımda Tanin muhabiri Ekrem Bey ve sinemacı Necati Bey vardı. Kayacık ağılına bir müctemi [toplu] top ateşi açtırdık. Sineması alındı."

Necati Bey, eylül ayının sonlarına kadar birçok fotoğraf çekti ve üstün bir cesaret göstererek avcı hatlarına kadar ilerleyip kimi muharebeleri filme aldı. Bu cesaretiyle de Başkumandan Vekili ve Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın dikkatini çekti. Enver Paşa imzasıyla Maarif Nezareti'ne gönderilen 3 Ekim 1915 tarihli bir yazıda "(…) Hiçbir tehlikeye bakmayarak avcı hatlarına kadar gidip bir resim çekmek hususunda gösterdiği gayret ve fedakârlık beşinci orduca şayan-ı takdir" görüldüğü ifade edilerek bunun kendisine tebliğ edilmesi isteniyordu. Necati Bey, elindeki malzemeler (boş film ve fotoğraf camı) bitince İstanbul'a döndü ve çekmiş olduğu filmler ekim ayının ikinci haftasından itibaren İstanbul sinemalarında gösterilmeye başlandı. Kendisi, daha sonra Harbiye Nezareti'nin emriyle iki kez daha bu cephede görevlendirildi.

S.A. Urich'in cepheye gönderilmesi

Alman Hariciye Nezareti'nin İstanbul'daki istihbarat odası, sinema tekniğinden anlayan subaylar aracılığıyla Çanakkale Cephesi'ni en başından beri filme aldırıyordu. Hardel ve Arakisyan'ın Heyet-i Edebiye ile birlikte Çanakkale'ye gönderildiği tarihte Alman operatörlerin çektiği filmler, her iki ülkede gösteriliyordu. Bu operatörlerden biri de S. A. Urich idi. Harbiye Nezareti'nden Çanakkale'deki Beşinci Ordu Erkan-ı Harbiye Riyaseti'ne gönderilen 24 Kasım 1915 tarihli bir yazıda belirtildiğine göre S.A. Urich, Osmanlı ordusunun harp meydanlarındaki vaziyetini filme almak ve bunların Almanya'da gösterilmesini ve gazetelerde yayımlanmasını sağlamak için özel izinle bu cepheye gönderilmişti.

Harbiye Nezareti savaş sırasında cephede görev yapacak olan fotoğraf ve sinemacılar için özel bir ruhsatname hazırlatmıştı. Her fotoğrafçı, boyundan kilosuna, sakalından bıyık şekline kadar ayrıntılı olan bu ruhsatnameyi doldurmak zorundaydı. Urich adına düzenlenen 26 Kasım 1915 tarihli ruhsatnamede belirtildiğine göre kendisi otuz beş yaşında, orta boylu, beyaz tenli, sarışın, sakalı ve bıyığı matruş (tıraşlı) biriydi. Mezhebi Protestan'dı ve İstanbul'da Tokatlıyan Oteli'nde ika- →

S.A. Urich, Çanakkale Cephesi'nde iki Türk askeriyle birlikte kamera önünde.

مكمل باندو

(قاضى كوينده مصرلى اوغلى باغچه‌سنده)

محتشم باندو

يالكز بر دفعه‌يه مخصوص فوق‌العاده سينه‌ماطوغراف

چناق قلعه‌ده دشمنلريمز نصل مغلوب اولديلر؟

چناق قلعه‌ده خائن دشمنك قهرمان توركك تعرضيله دكزه دوكولمه‌لرى و شانلى اردومزك مظفريتى وصولك محاربهٔ برى و بحرى.

٢- چناق قلعه‌دن دشمن سفائن و دريدنوطلرينك صف حرب اوزره كورينشى.

٣- دشمنك اك جسيم سفائنى طرفندن بوغازك ... طعاغرزك موفقيتله اندا... سده حريق ظهورى و سفينه‌نك صورت غرقى.

متفقمز بلغار سفربرلكى

آلمان، اوستريا، بلغار اردولرى نصل برلشديلر؟

... رال فردیناند حضرتلرينك

16 Ağustos 1917’de Kadıköy Mısırlıoğlu Bahçesi’nde *“Çanakkale’de Düşmanlarımız Nasıl Mağlup Oldular?”* adıyla yapılan gösterimin el ilanı.

Haluk Oral Arşivi

çalışma alanını sınırlamıştı. 10 maddeden oluşan bu talimatnameye göre Urich’in çekeceği filmler iki temadan oluşacaktı. Önce piyade birliklerinin hücuma kalkışlarını, bir topçu bataryasının, makineli tüfeğin atışlarını ve düşman tayyarelerine karşı yapılan isabetli bir top atışını filme alarak Osmanlı ordusunun gücünü ve kahramanlığını gösterecekti. Talimatnamenin beşinci maddesinde bir düşman tayyaresinin düşürülmesine yer verilmişse de sonradan bunun üzeri çizilmiş ve yerine düşman siperlerine yapılan top atışları eklenmişti. Sonra da cephedeki askerlerin sağlık, beslenme ve temizlik açısından mağduriyet yaşamadıklarını, morallerin yüksek olduğunu ve cephe gerisindeki hizmetlerin kusursuz bir şekilde yerine getirildiğini filme alacaktı. Talimatnamenin dördüncü maddesinde bunlar ayrıntılı olarak belirtilmişti. Urich, bu bağlamda sıhhiye revirlerindeki hizmetleri, karargâhtaki mutfak ve fırınların üretimlerini, yemek dağıtımını, askerlerin neşeli bir halde yemek yemelerini, sıhhiye hamamlarını ve burada yıkanan askerleri görüntüleyecekti. Bunların dışında yol üzerindeki seyyar bataryalara, nakliye katarlarının seyrine, menzil postalarının faaliyetlerine, özellikle de askerlere mektup dağıtımına, ihtiyattaki birliklerin istirahatlerine ve çeşitli yol

met ediyordu. Yine aynı belgede, ruhsatname gereği, Urich’in beraberinde götüreceği film kutularının mühürlendiği ve bunların ancak intikal edeceği cephede ordu ya da mıntıka kumandanlığı tarafından sökülebileceği belirtiliyordu.

Urich, kasım ayının son günlerinde Harbiye Nezareti’nin özel izniyle, bir torpidobotla İstanbul’dan Gelibolu’ya gelerek Beşinci Ordu Karargâhı’nda görevine başladı. Kolunda tüm fotoğrafçılar gibi beyaz fon üzerine kırmızıyla işlenmiş “H.F.” harflerinin bulunduğu bir pazubent takılıydı. Türkçe bilmediğinden dolayı Almanca bilen bir Türk subayı kendisine refakat etmesi için görevlendirildi.

Urich’in çekeceği filmler

Urich’in Çanakkale Cephesi’nde çekeceği filmler Türk ve Alman kamuoyunda propaganda amacıyla kullanılacaktı. Harbiye Nezareti bundan dolayı çekilecek filmlerin içeriğini, daha doğrusu Urich’in nerelerden nasıl görüntü alacağını önceden belirlemiş ve bunun için özel bir talimatname hazırlatarak kendisinin

yapımlarına yer verecekti. Urich tüm bunları filme çekmek için beraberinde 40 kutu negatif film getirmişti.

Alman operatör, görev süresince talimatnamede belirtilen hususların dışına çıkmadan birçok film çekti. Ancak kamerasını çalıştırdığı tarihlerde artık Gelibolu'daki muharebelerinin sonuna gelinmişti ve belki de bundan dolayı kimi sahnelerin çekimlerinde birlik kumandanlarının düzenlediği mizansenleri kullandı.

Filmlerin gösterimi

Osmanlı ve Alman sinemacılarının çektikleri bu filmlerin gösterimi gerek Çanakkale Savaşları sırasında, gerekse bu cephenin kapanmasından sonra da sürdü. Örneğin Kadıköy'deki Mısırlıoğlu Bahçesi'nde 16 Ağustos 1917 akşamı yapılan gösterimin tamamı bu filmlerden oluşuyordu. "*Çanakkale'de Düşmanlarımız Nasıl Mağlup Oldular?*" adıyla yapılacak olan bu gösterimde toplam 20 film yer alıyordu. Bu gösterim için özel olarak hazırlanan el ilanının spotunda "Çanakkale'de hain düşmanın kahraman Türk taarruzuyla denize dökülmeleri ve şanlı ordumuzun muzafferiyeti ve son muharebe-i berri [kara] ve bahri [deniz]…" ifadesine yer verilerek gösterilecek filmlerin adları tek tek sıralanıyordu.

Osmanlı ordularının ya da cephelerinin filme alınması ve bunların propaganda amacıyla sinemalarda kamuoyuna gösterilmesi Alman Hariciye Nezareti'nin İstanbul'daki İstihbarat Odası'nın girişimiyle başladı. Osmanlı Harbiye Nezareti, bu filmlerin halk üzerindeki etkisini gördükten sonra önce Çanakkale'ye, sonra da diğer cephelere sinema operatörleri gönderdi. Tüm bu çalışmalar 1916 yılının sonlarına doğru kurumsal bir kimlik kazandı ve İstanbul Merkez Kumandanlığı bünyesinde bir sinema şubesi (Merkez Sinema Şubesi) oluşturuldu ●

Bibliyografya

- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)
- BOA. DH. EUM. KLU. 9/9, 6 Şaban 1333.
- BOA. DH. EUM. VRK. 25/51, 19 Muharrem 1334.
- BOA. MF. MKT. 1210/33, 25 Şaban 1333.
- BOA. MF. MKT. 1216/34, 24 Receb 1334.
- On Yıllık Savaşın Günlüğü, Orgeneral İzzettin Çalışlar'ın Not Defterinden, (Yay. haz. İ. Görgülü-İzzeddin Çalışlar), Güncel Yayıncılık, İstanbul, 2007.
- Çanakkale Harb Menazırı, İkdam, 19 Şaban 1331.

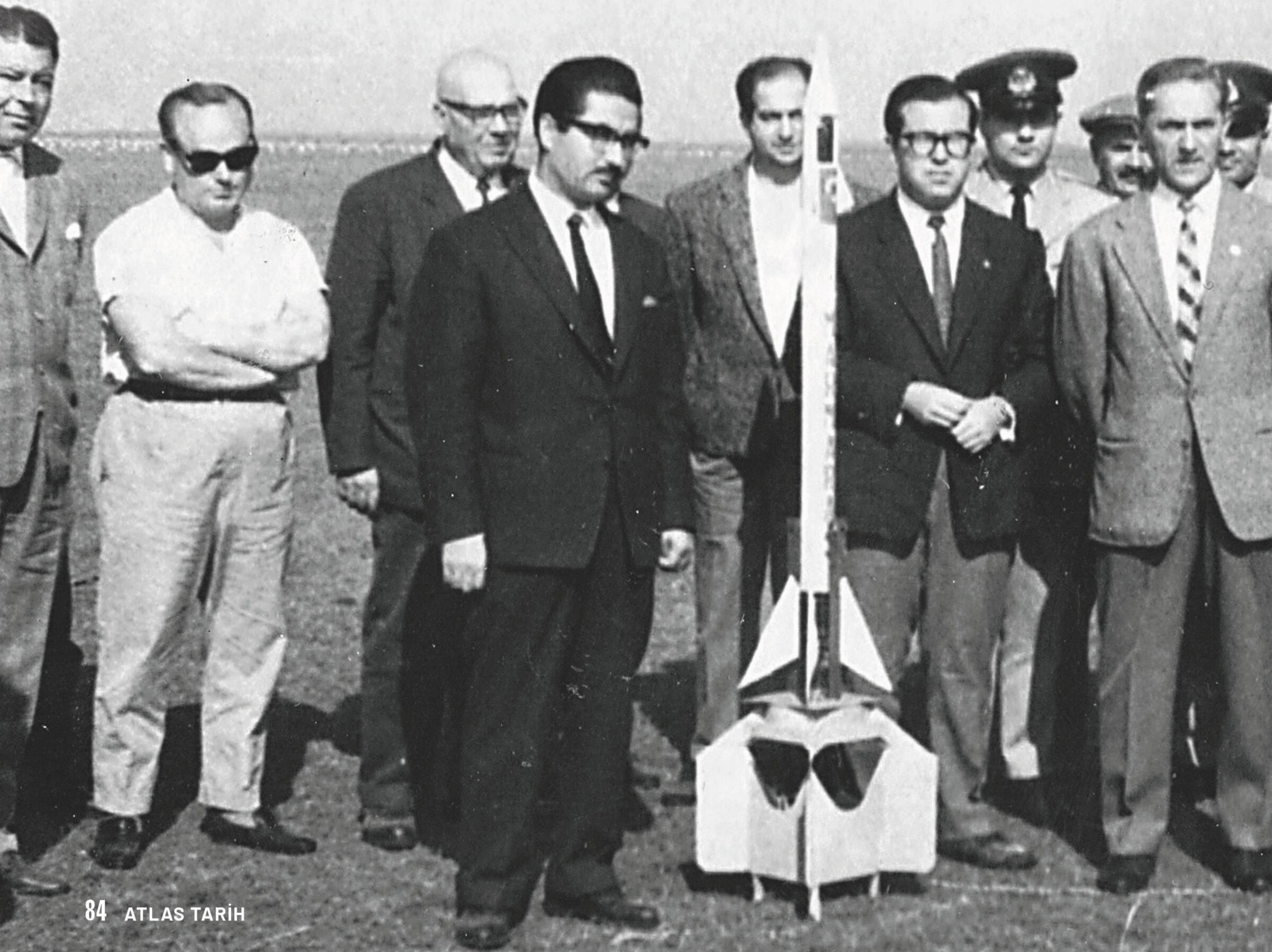

Başkomutan Vekili Enver Paşa tarafından 27. Alay Sancağı'na madalya verilmesi töreni.

BANDIRMA FÜZE KULÜBÜ

Bandırma Füze Kulübü ile ilgili basında çok şey yazıldı. Hatta filme bile çekildi. Yazılanların hepsi doğru muydu? İşte 60 yıllık tanıklığımla Bandırma Füze Kulübü'nün gerçek öyküsü...

Erol Ünal

Bandırma Füze Kulübü, lise gençleri tarafından 'Bandırma Lisesi Feza Araştırma Kolu' olarak kuruldu. Gençler liseyi bitirince, 1960'ta 'Füze Kültür Kulübü' olarak dernekleşti. 1964'te 'Bandırma Havacılık Astronomi Roket Kulübü' (BHARK) ve 1966'da 'Havacılık ve Uzay Araştırma Derneği' (HUZAD) ismini aldı. Ancak halk arasında 'Bandırma Füze Kulübü' olarak tanınıyor.

Bandırma Füze Kulübü'nün kurucularından ve son yıllara kadar derneğin başkanlığını yapan ancak 2021 yılında vefat eden Artuğ Sayıner, 'Bandırma Füze Kulübü' ile ilgili basında ne çıktıysa toplamıştı. Bandırma'nın mahalli gazetesi Ufuk'ta çalıştığım dönem Artuğ Sayıner'den aldığım ve topladığım 79 adet gazete ve dergi kupürü, o yıllardan kalma dokümanlar ve çektiğim fotoğraflar →

Bandırma Roket kulubu heyetini memnuniyetle kabul ederek kendileri ile tanıştım. Çocuklarımızın bu ileri çalışma gayretleri beni sevindirdi. Kendilerine başarılar dilerim.

26-Nis-966 Reisi Cumhur

Sunay

Bandırma Füze Kulübü, 6. Ana Jet Üssü Komutanı Hv. Kur. Albay Halim Menteş tarafından tebrik edilir (altta). Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın derneğin özel defterine gençler için yazdığı not (üstte).

ile Bandırma Füze Kulübü'nün gerçeklerini yazan bir kitap hazırladım. Bu kitap, ülkemiz tarihine adını altın harflerle yazdırmış ve uzay çalışmaları konusunda döneme damgasını vurmuş Bandırma Füze Kulübü'nün gerçek öyküsü.

Her yerde Bandırma Füze Kulübü, 1957'de kurulmuş denir. Ama 1955 yılına dayanan öncesi de var. 1961'de babamın tayini sebebiyle Bandırma'ya gelişimden itibaren Bandırma Füze Kulübü'nün en yakın takipçilerinden biriyim. Bandırma Füze Kulübü'nün kurucularından Güngör Gezer, Bandırma Füze Kulübü'nün öncesini şöyle anlatır: "1955'te Halit Kıvanç'ın uzay konusunda çıkan seri röportajları beni ve ortaokuldaki birkaç arkadaşımı füzeler, roketler üzerinde çalışmaya teşvik etti. Artuğ Sayıner, Ali Osman Caran ve Adnan Zambak ile birlikte 3 arkadaş havacılık çalışmalarına başladık. O zamandan sonra bu konuda ne bulduysak okuduk. Dış memleketlerden kitap ve mecmualar getirttik. Bütün harçlığımızı bu çalışmalara sarf ediyorduk. Bandırma'nın yukarı mahallesinde Ali Osman Caran'ın evinin bahçesindeki küçük kulübede bir füze yaptık. Mavzer kurşununun üstüne monte ettiğimiz 30 cm uzunluğunda, 100 gram ağırlığındaki füze mavzerin ateşlemesiyle 50 metre irtifaya ulaşıp gözden kayboldu. İkinci denememizde daha büyük bir füze ile yaptık. Bu sefer yakıt olarak benzin buharı ve oksijen kullandık. Füze ancak 15 metre yükseldi."

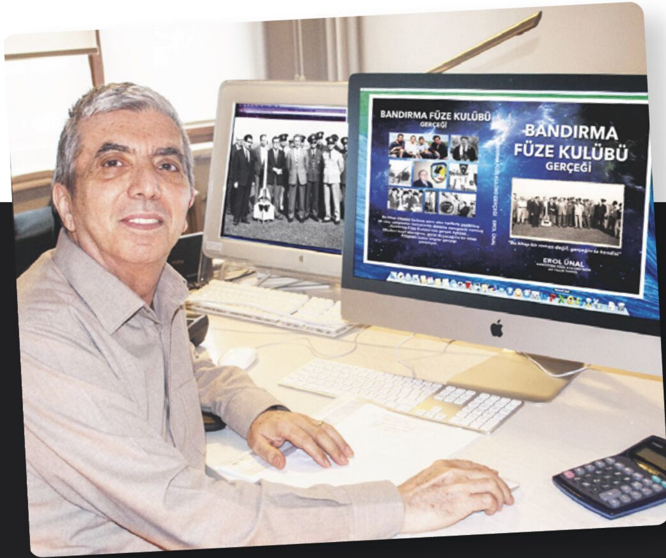
Sovyetler'in 4 Ekim 1957'de Sputnik'i uzaya göndermesinden etkilenen gençler, "Feza Araştırma Kolu"nu kurarlar.

İlk füze fırlatılıyor

SSCB'nin, Sputnik 1 adlı roketi 4 Ekim 1957'de uzaya gönderen ilk ülke olarak tarihe geçmesinden oldukça etkilenen bu gençler liseye geçtiklerinde 'Feza Araştırma Kolu' kurarlar. Lisenin Matematik Öğretmeni Tahsin Çizenel ve Fizik Öğretmeni Selahattin Örgen de gençlere yardımcı olur. 1959'a gelindiğinde öğrencilerin yaptıkları füze fırlatılmaya hazırdır. 10 Ekim 1959'da 100 cm boyunda, 10 cm çapında, 3 kilo ağırlığındaki füze elektronik bir kontrol aracı vasıtasıyla rampadan fırlatılır. Naftalin, barut ve nitrogliserin karışımı bir yakıtla havalanan füze 40 metre kadar yükseğe çıktıktan sonra denize düşer. Bu tarihlerde Türkiye'de füze ve roketle ilgilenen başka bir kuruluş ya da bir şahıs bulunmamaktadır.

9 Şubat 1960 günü yeni bir deneme yaparlar. Füzeyi Ay istikametine doğru konuşlandırırlar. Otomatik ateşleme sistemi ve kontrol aleti kullanılarak 150 cm boyunda, 10 cm çapında, iki kademeli füzeyi 750 metre yüksekliğe fırlatmayı başarırlar. Füze bu irtifaya çıktıktan sonra denize düşer. Basında "Bandırma'dan aya roket atıldı" haberi büyük yankı uyandırır. Türkiye'de böyle bir şeye kim şaşmaz ki? Hele o yıllarda belirli birkaç devletten başka bu konuya el atan yokken…

Gençler liseden mezun olurlar. 17 Eylül 1960'ta Ali Osman Caran, Adnan Zambak, Artuğ Sayıner, Güngör Gezer dernekler yasasına uyarak Füze Kültür Kulübü

"Bandırma Füze Kulübü Gerçeği" **kitabının yazarı Erol Ünal (üstte). Bandırma Füze Kulübü'nün kurucuları ve roketleri (sağda).**

Artuğ Sayıner, 1962'de Türk Hava Kurumu'nda açılan sergide Bandırma Kaymakamı Zekai Gümüşdiş, Lise Müdürü Tahsin Çizenel ve 6. Ana Jet Üssü mensuplarına bilgi veriyor.

olarak dernekleşirler. Atilla Yedikardaşlar da bu oluşuma katılır.

Gençler 30 Ağustos 1962'de Bandırma'nın Küçük Livatya mevkiinde 87 cm boyunda, 6 cm çapında, 3 kilo 800 gram ağırlığında, nitrogliserin karışımı katı bir yakıtla ateşlenen Sergeant tipindeki 'Marmara 1' roketini fırlatırlar. Kalabalık bir halk kitlesinin seyrettiği roket 800 metre yüksekliğe ulaşmayı başarır. Bu yükseklikte füzenin ikinci kısmı ateş alır. Ateşlendiği yerden 200 metre uzağa düşen roketin parçaları ot ve çalılardan oluşan beş dönümlük bir sahanın yanmasına neden olur. Ancak tarlası yanan çiftçi şikâyetçi olmayarak gençleri; "Siz bu vatan için bir şeyler yapıyorsunuz, biz o ağaçları yine dikeriz, siz devam edin. Önemli olan gençlerin bu denemeleri yapmalarıdır" diyerek destekler.

2 Eylül 1962 günü kulüp üyeleri Bandırma'ya Dikilitaş Mevkii'ndeki Yelkenkaya Düzlüğü'nde 113 cm boyunda, 6 cm çapında ve 5,50 kilogram ağırlığındaki 'Marmara 2' roketini altıncı deneme olarak başarıyla fırlatırlar. Gliserin ve asfalt karışımı Balistite sıvı bir →

Bandırma Füze Kulübü, Amatörler Arası Füze Yarışması'nda dünya üçüncülüğü kazandı.

yakıt kullanılan, 50'den fazla meraklının izlediği roket göğe doğru fırlar ve beş saniye içinde bulutlar arasına girer. Roket başlığının Fener Adası'na paraşütle inişi Fener Adası'nda bulunanlar tarafından gözlemlenir.

Fırlatılışta bulunan gözlemciler roketin 823 metre (2700 fit) yüksekliğe ulaştığını tespit ederler. Bu başarılı fırlatış kulübe Amatörler Arası Füze Yarışması'nda dünya üçüncülüğünü kazandırır. Amatör kulüplerden Amerika 56 kilometre yüksekliğe çıkan roketi ile birinci, Almanlar 36 kilometre ile ikinci olmuştur. Bu, o yıllarda Türkiye için övünç verici bir başarıdır.

Bandırma'da roket atışları, sergiler yapılırken aynı dönemde İstanbul'da Kirkor Divarcı adında ilkokul mezunu bir kişi de tek başına geliştirdiği roketleriyle Ümraniye sırtlarında peş peşe atış denemeleri yapıyordu. 19 Eylül 1962'deki roket atışı *Hürriyet* gazetesinin ilk sayfasında yer alır. Bu arada Bandırma Füze Kulübü'nün Bandırma'daki çalışmaları da *Hürriyet* gazetesinin ilgisini çeker. Kirkor Divarcı, *Hürriyet* gazetesi vasıtasıyla bundan sonra atacağı roketi Bandırma'da atmak istediğini açıklar.

13 Ekim 1962 günü yüzlerce davetlinin seyrettiği yarışta Ana Jet Üssü Komutanı Hv. Kur. Albay Halim Menteş, Kirkor Divarcı'ya "Hoş geldiniz" der. Kirkor Divarcı'nın 210 cm boyunda, 15 cm çapında, 32 kilogram ağırlığındaki 'Hürriyet 2' adındaki füzesi ateşlenir, fakat füze henüz havalanamadan patlar. Roketin baş kısmı gövdeden ayrılarak havaya fırlar, gövde ise balta ile kesilmiş bir ağaç gibi yana devrilip infilak eder. Roketin yerdeki infilakı büyük bir korku yaratır. Kirkor Divarcı sukutu hayale uğrar.

Daha sonra Bandırma Füze Kulübü'nün 115 cm boyunda, 7 cm çapında ve 5 kilo ağırlığındaki 'Marmara 4' füzesi denenir. Bu füze 5.415 metreye kadar yükselir. Atış rampasından 200 metre ileride paraşütle yere iner. Bandırma Füze Kulübü bu başarılarından dolayı, 6. Ana Jet Üssü Komutanı Hv. Kur. Albay Halim Menteş tarafından tebrik edilir.

70'li yıllardan sonra model uçak, paraşüt, planör çalışmaları hız kazanır. Havacılık alanında Ulu Önder Atatürk'ün tarihe altın harflerle geçen 'İstikbal Göklerdedir' sözünü kendilerine ilke edinen, 60'lı yıllarda gençliğinin altyapısını oluşturup bugünlere kadar sürekli başarılı çalışmalara imza atmış olan; Havacılık ve Uzay Araştırma Derneği (HUZAD) Türk milletinin gurur kaynağıdır ●

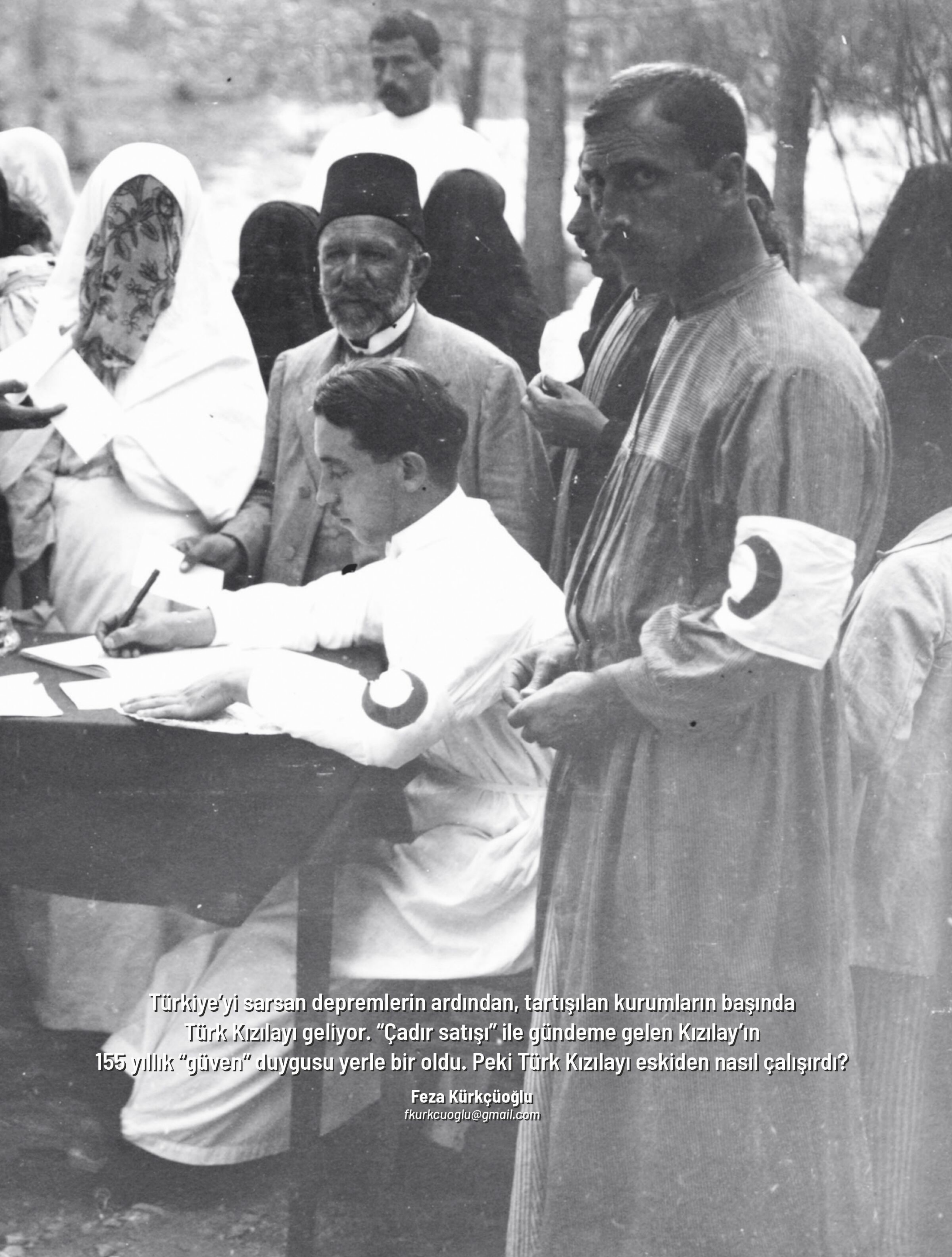
Ali Osman Caran, Atilla Yedikardaşlar, Adnan Zambak ve Artuğ Sayıner (üstte). *"Bandırma Füze Kulübü Gerçeği"* kitabı Cinius Shop sitesinde satışa sunuldu (sağda).

Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, Kudüs'te sağlık taraması yaparken, 1915.

AMERİKAN KONGRE KÜTÜPHANESİ ARŞİVİ

OSMANLI'DAN CUMHURİYETE

Bir zamanlar Kızılay

Türkiye'yi sarsan depremlerin ardından, tartışılan kurumların başında Türk Kızılayı geliyor. "Çadır satışı" ile gündeme gelen Kızılay'ın 155 yıllık "güven" duygusu yerle bir oldu. Peki Türk Kızılayı eskiden nasıl çalışırdı?

Feza Kürkçüoğlu
fkurkcuoglu@gmail.com

Birinci Dünya Savaşı sırasında yayımlanan Hilâl-i Ahmer kartpostalı.

FEZA KÜRKÇÜOĞLU ARŞİVİ

Türkiye Kızılay Mecmuası'nın 15 Ekim 1938 tarihli sayısında, Kızılay'ın tarihçesinin anlatıldığı yazı, "Kızılay'ın tarihçesine başlamak için nazarlarımızı Kırım Muharebesi'ne kadar geriletmemiz lâzım gelir" diye başlamakta. Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde kurulan Kızılay'ın kilometre taşlarını izleyerek, tarihte kısa bir yolculuğa çıkacağız. Üzerine yazılmış birçok kitap varken elbette 155 yıllık Kızılay'ın tarihini birkaç dergi sayfasına sığdırmanın mümkün olmadığını bilerek…

Cumhuriyetten önce Batılılaşan öncü kurumlardan biri olan Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, cumhuriyet döneminde aldığı ismi ile Kızılay Derneği, Uluslararası Kızılhaç örgütünün çalışma yöntemlerine göre örgütlenmiştir. Savaş ve barış dönemlerinde "ırk, din ve dil farkı ayırmadan bütün insanlığın" yardımına koşan bir sivil toplum kuruluşu olarak ülke tarihinde önemli bir yere sahiptir. Temel taşları "şefkat ve yardım" olan, "İyiliğin gücüyle insanın ve toplumun onurunu korumak, dirençliliğini artırmak ve ızdırabını dindirmek için çalışmak" misyonuyla yola çıkmış ve gönüllüleriyle hizmet vermiştir.

Kızılay'ın tarihi 1863'te Uluslararası Kızılhaç Konferansı'na kadar uzanır. Kızılhaç (Salib-i Ahmer Cemiyeti) 22 Ağustos 1864'te Cenevre Sözleşmesi'ni 16 ülkenin

155 yıl önce kurulan Kızılay'ın temel taşları "şefkat ve yardım" idi.

Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Merkez Komitesi, 1877.

FEZA KÜRKÇÜOĞLU ARŞİVİ

Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, Kudüs'te hasta muayenesinde, 1915.

AMERİKAN KONGRE KÜTÜPHANESİ ARŞİVİ

imzalamasıyla kurulur. Osmanlı Devleti, Cenevre Sözleşmesi'ni 5 Temmuz 1865'te imzalayarak cemiyete katılır. 1868'de 66 üye ile kurulan ilk cemiyet "Mecruhîn ve Marzâ-yı Askeriyeye İmdat ve Muâvenet Cemiyeti" (Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti) olur. Ancak ömrü uzun sürmez ve dağılır.

Bitmek bilmeyen savaşlarda Hilâl-i Ahmer

1875-1876 Osmanlı-Sırp Savaşı sırasında İstanbul'da resmi bir yardım derneği bulunmadığından, Kızılhaç yardımlarından yararlanılamaz. 31 Temmuz 1876'da Tıbbiye-i Şahane Nazırı (Tıp Fakültesi Dekanı) Doktor Marko Paşa (Markos Apostolidis) başkanlığında toplanan komite hızla bir yardım cemiyeti kurulmasına karar verir. Kurulacak olan cemiyetin amblemi "kızıl haç" yerine "kızıl hilâl" olacaktır. 14 Nisan 1877'de resmen kurulan Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda ilk sınavını verir. Cemiyet, cephedeki yaralı askerler için topladığı paralarla cephe gerisinde dokuz seyyar hastane ve İstanbul'da da dört hastane kurarak, yaralıları taşımak için trenler kiralar.

On yıl sonra başlayan 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'nda bir önceki savaştan kazandığı deneyimin ışığında faaliyetlerini arttırmış, ülke çapında topladığı bağışlarla yaralı ve hasta askerleri taşımak için iki hastane vapuru kiralamış, orduya sağlık malzemesi sağlamıştır.

II. Abdülhamid döneminde birçok cemiyet gibi faaliyetleri duraklayan Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, İkinci Meşrutiyet'in ilanı ile yapılanma sürecine girer ve nizamnamesini yenileyerek 20 Nisan 1911 tarihinde yapılan bir toplantı ile üçüncü kez yeniden kurulur. Cemiyetin ilk genel merkezi Tophane'de →

Çanakkale Savaşı'nda yaralı bir askeri tedavi eden Hilâl-i Ahmer hemşiresi.

KIZILAY ARŞİVİ

bulunan üç katlı bir bina olur. Genel merkez daha sonra II. Mahmut Türbesi yanındaki binasında hizmet vermeye devam eder.

1911'de Beyazıt'tan Aksaray'a kadar onlarca mahallede binlerce binanın yandığı Büyük Aksaray Yangını'nda felaketzedelerin yardımına ilk koşan yine Hilâl-i Ahmer olur. 1911 yılında ülke yeniden bir savaş içine girmiştir. Osmanlı-Trablusgarp Savaşı'nın başlamasıyla birlikte Hilâl-i Ahmer bölgede üç sağlık ekibiyle çalışmaya başlar. Trablus, Humus, Bingazi, Garyan'da hastaneler açılarak yaralı askerlerin tedavileri sağlanır. Ancak hekim ve hemşire eksikliği nedeniyle çok sayıda yaralı asker kaybedilir. Cemiyet, savaş sonrası Dr. Besim Ömer Paşa'nın önerisi üzerine bu ihtiyacı gidermek için İstanbul'da altı ay süreli gönüllü hastabakıcı kursu açar ve bir süre sonra kurslar çoğalır. Birinci Dünya Savaşı'nda cephelerde en zor koşullar altında yaralıları tedavi eden hemşireler bu kursların mezunudurlar. Bu hemşirelerden biri olan, Çanakkale Savaşı'nda yaralıları İstanbul'a taşıyan hastane gemisi Reşit Paşa Vapuru'nun baş hemşiresi olarak görev yapan Safiye Hüseyin (Elbi) ilk Türk hemşiresi olarak anılacaktır.

Millî Mücadele ve kurtuluş

Yeni bir savaş daha başlar. 1912-1913 Balkan Savaşı'nda da cephe gerisinde yine Hilâl-i Ahmer vardır ve yine ordunun sağlık malzemelerini sağlamaktadır. Hastaneler açılmış, baş gösteren kolera salgınıyla mücadele edilmiş, göç eden ailelerle ilgilenilmiştir. Cemiyetin kuruluşundan itibaren savaş zamanı cephe gerisinde fedakârca görev yapan, barış zamanı örgütlenme ve bağış toplama faaliyetlerinde bulunan kadınların, Osmanlı kadınlarının hayır faaliyetlerine doğrudan katılacağı bir merkez kurma çalışmaları son bulacak, 20 Mart 1912'de Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Hanımlar Merkezi kurulacaktır. Bu sayede daha çok kadın, bir yandan şehit asker ailelerine, esirlere, dul ve yetimlere yardım ederken bir yandan da bağış kampanyalarına, aşhane, çayhane ve dispanserlerdeki çalışmalara gönüllü olarak katılır. Kadınların, Balkan muhaciri Müslüman kadınları meslek sahibi yapmak için kurdukları Hilâl-i Ahmer Hanımlar Sanatevi, 20 Haziran 1913 tarihinde açılır.

Ne var ki savaşlar henüz bitmemiştir. 1914-1918 Birinci Dünya Savaşı, Hilâl-i Ahmer Cemiyeti için zorlu bir sınav olacaktır. Savaş, üç kıtaya yayılmış geniş bir coğrafyada dört yıl sürer. Savaş boyunca çeşitli cephelere sağlık ekipleri gönderen cemiyet, bir yandan ülkenin çeşitli şehirlerinde hastaneler, imdat mevkileri, misafirhaneler kurarken, diğer yandan da salgın hastalıklarla baş etmeye çalışır. Bu yıllarda cemiyet, yurtiçinde ve yurtdışında örgütlenmesini de genişletmiştir.

Ülkenin ölüm kalım mücadelesi verdiği 1919 ile 1922 yılları arasında süregelen Millî Mücadele Dönemi, Hilâl-i Ahmer yönetici ve gönüllülerinin özverili çalışmalarıyla geçecektir. İstanbul'un işgali ile mer-

Hilâl-i Ahmer, İstanbul'un işgali ile merkezini Ankara'ya taşıyarak Mustafa Kemal Paşa önderliğinde TBMM Hükümeti'nin sürdürdüğü Millî Mücadele'ye katılır.

KIZILAY ARŞİVİ

KIZILAY ARŞİVİ

KONYA İL EĞİTİM TARİHİ MÜZESİ ARŞİVİ

Birinci Dünya Savaşı'nda vapurla yaralıları taşıyan Hilâl-i Ahmer gönüllüleri (solda). 1939 Erzincan depreminde Kızılay çadırı (solda, ortada). Konya, Akşehir'de Hilâl-i Ahmer için kâğıt rozet satıp bağış toplayan çocuklar (solda, en altta).

kezini Ankara'ya taşıyarak Mustafa Kemal Paşa önderliğinde TBMM Hükümeti'nin sürdürdüğü Millî Mücadele'ye katılan cemiyet; Ankara, Kırşehir, Konya ve Eskişehir'de hastaneler açar. Kurtuluş Savaşı yıllarında Hilâl-i Ahmer tarihinde iz bırakan kadınlardan biri olan, yazar Halide Edip Adıvar, işgal döneminden başlayarak Kurtuluş Savaşı'na katılan öncü kadınlardan biridir. Hilâl-i Ahmer Ankara Hanımlar Merkezi'nde görev alan Halide Edip, savaş sırasında hastabakıcı, sekreter, çevirmen olarak çalıştı. Kendi isteği ile Sakarya Savaşı'nda cephede bulunan Onbaşı Halide Edip, Kurtuluş Savaşı'nı anlattığı "*Türk'ün Ateşle İmtihanı*" adlı eserinde dönemin Eskişehir Hilâl-i Ahmer Hastanesi'ni şu sözlerle anlatır: "2 Haziran 1921'de bir hastabakıcı üniformasıyla Eskişehir istasyonundan Hilâl-i Ahmer Hastanesi'ne yürüdüm. (…) Hastanenin başhekimi Dr. Şemsettin eski bir tanıdıktı. İnönü Savaşı'nda yaralanan ortak dostlarımız olduğunu söyledi. Zavallı, bir zaman, iki hastabakıcıya kalmıştı. (…) Hastane yaralılarla doluydu. Ben, otuz hasta yatan en büyük koğuşa bakıyordum. Başhemşire çok 'tecrübeliydi'. Aynı zamanda, bir sürü yeni hastabakıcı kadın da buldular. Hepsi genç, güçlü kuvvetliydi, ama tecrübeleri yoktu. (…)

Biraz hastaya bakmayı bilen, benden başka Mehmet Çavuş vardı ki, o iki yüz hastabakıcıya bedeldi. Kolunun biri yaralanmış ve tüfek kullanamayacak hale gelmiş olduğu için, ordu onu hastaneye vermişti. Her zaman beyaz başlığı ve önlüğü ile eli yüzü yeni yıkanmış gibi görünen o temiz haliyle insan onu görünce 'İçi dışı beyaz bir adam' derdi. O, iki yüz yatağa bakıyordu."

İlk imdat (ilkyardım) ve sağlık heyetleriyle Anadolu'da mücadelenin ön saflarında yer alan Hilâl-i Ahmer, aynı zamanda halkın sağlık ihtiyaçlarıyla, yiyecek ve barınma sorunlarının da çözümü için uğraşır. Bu dönemde 30 binin üzerinde yaralı ve hastanın tedavisini gerçekleştiren, ilaç ve sağlık malzemelerinin kıtlığına rağmen cepheleri ilaçsız bırakmayan, yurtdışından gelen yardımların toplanmasını sağlayan Hilâl-i Ahmer, üstlendiği misyona yaraşan bir şekilde çalışmalarını sürdürür. →

Cumhuriyet ile birlikte büyüyen Kızılay

1923'te cumhuriyetin ilanı ile Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, ismini değiştirerek Türkiye Hilâl-i Ahmer Cemiyeti olarak yola devam eder. Sadece ismini değil, örgütlenmesini de çağın gereklerine göre düzenleyen cemiyet, onlarca yıldır süren savaşların ve son olarak da yaşanan Kurtuluş Savaşı'nın yaralarını sarmaya çalışacaktır. 1923 ile 1925 yılları arasında Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi'nde İzmit, İzmir, Ayvalık, Mudanya gibi merkezlerde Selanik, Rodos ve Girit'ten getirilen mübadillerin geçici barınma ve diğer ihtiyaçları karşılanır. Yaşadıkları topraklardan kaçmak zorunda bırakılan muhacirlere yardım eli uzatan cemiyet, bunu daha sonraki yıllarda da sürdürür.

1925 yılında İstanbul'da düzenlenen genel kongrede 134 maddeden oluşan yeni yönetmelik kabul edilir. Genel merkez Ankara'ya taşınır. Savaşlarda ve doğal afetlerde eğitimli sağlık elemanı eksiliğinin giderilmesi için çalışan Hilâl-i Ahmer, bu alanda da öncü olacaktır. Ülkedeki hemşire ihtiyacını karşılamak amacıyla 21 Şubat 1925'te İstanbul'da Kızılay Hemşirelik Lisesi açılır.

Cumhur Reisi Mustafa Kemal (Atatürk) tarafından Afyon'da bulunan kaynak suyunun işlenmesi için kurulan Afyonkarahisar Madensuyu Fabrikası, 1926'da cemiyete gelir getirmesi için bağışlanır. Küçük bir işletme devralan Kızılay, önce ülkemizde pek tanınma- →

FEZA KÜRKÇÜOĞLU ARŞİVİ

Kızılay Afyonkarahisar Mâden Suyu

Menbaından doğrudan doğruya asrî makinelerle alınıp şişelere doldurulmaktadır. İştirâk ettiği bilûmum sergilerde altun madalya ve takdirnâmeler kazanmıştır. Terkibi itibariyle: mîde, karaciğer, böbrek ve em'a hastalıklarında şifalı tesiri vardır. Sofrasında daima Karahisar suyu bulunduranlar bu gibi hastalıklara tutulmaktan vâreste kalırlar.

Afyonkarahisar Mâden Suyu

Mâden sularının en lezzetlisi ve en şifalısıdır. Hasılatı KIZILAY CEMİYETİ'ne âittir.

Bilûmum Eczane ve Bakkaliye Mağazalarında satılır.

VATANDAŞ

"HAVACILIK ve SPOR" Mecmuasını oku. Hem tenevvür edersin hem de yurdunun müdafaasına hâdim faideli bir kuruma yardım etmiş olursun.

Türkiye Hilal-i Ahmer Cemiyeti, Kurtuluş Savaşı'nın yaralarını sardı.

Afyonkarahisar Madensuyu ilanı: "Hasılatı Kızılay Cemiyeti'ne aittir", 1933 (solda). İhap Hulusi'nin fırçasından Kızılay Karahisar Madensuyu ilanı, 1935 (en solda).

SALT ARAŞTIRMA ARŞİVİ

SALT ARAŞTIRMA ARŞİVİ

Aydın Kızılay binası ve Kızılay kamyonu, 1937 (üstte). 1960'larda Kızılay kumbaralarıyla bağış toplamaya çıkmış çocuklar (solda). Mineli Kızılay rozeti (altta).

1935 yılı Cumhuriyet Bayramı'nda Kızılay Gaz Maskesi Fabrikası çalışanları.

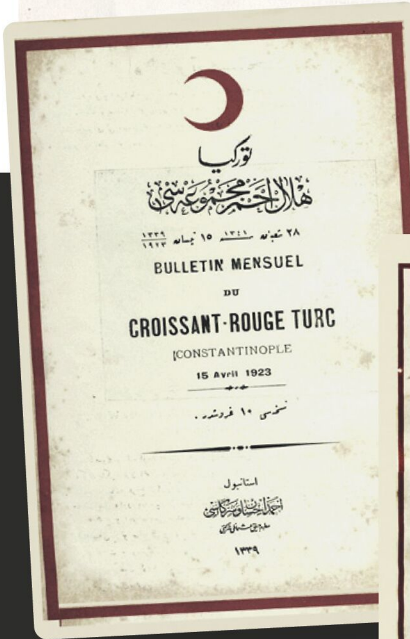
KIZILAY ARŞİVİ

yan madensuyunu tanıtmak için kampanyalar düzenler ve bugün uluslararası standartlarda üretim yapan bir fabrikanın temelleri atılır.

1930'lu yıllar Kızılay için oldukça yoğun geçecektir. 23 Mayıs 1933'te kurulan Türkiye Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Gençlik Kurumu, gençlere iyilik, şefkat ve yardımlaşma gibi evrensel değerleri aşılamayı hedefler. Eğitimler, etkinlikler ve gençlik kampları ile geleceğin gönüllü Kızılaycıları yetişmektedir. İkinci Dünya Savaşı öncesinde halkı kimyasal silahların ve zehirli gazların tehlikesinden koruması için dergisinde yayınlar ve tatbikatlar yapan Kızılay, olası bir tehlikeye karşı 29 Ekim 1935'te Ankara, Mamak'ta bir gaz maskesi fabrikası açar. Dönemin teknolojisi ile Avrupa'da üretilen gaz maskelerinin kalitesinde ürün veren Kızılay Gaz Maskesi Fabrikası, 1943 yılında Millî Savunma Bakanlığı'na devredilir.

28 Nisan 1935'te yapılan Kızılay Genel Kongresi'nde Cumhurreisi Mustafa Kemal Atatürk'ün teklifi üzerine cemiyetin Türkiye Hilâl-i Ahmer Cemiyeti olan ismi Türkiye Kızılay Cemiyeti olarak değiştirilir. Cumhuriyetin diğer kurumları gibi Kızılay da değişmekte olan dünyaya uygun olarak yeniden örgütlenecektir. 1939'un son günlerinde, 27 Aralık 1939'da Erzincan'da 33 bin kişinin yaşamını yitirdiği, binlerce kişinin de yaralandığı, 120 bin binanın yerle bir olduğu 7,9 şiddetinde bir deprem yaşanır. Ülkemizde yaşanan en büyük depremlerden, en acı felaketlerden biri olan ve halkın hafızasında yer eden Erzincan depreminde Kızılay, 15 bin lirası para olmak üzere 500 çadır, 1000 battaniye, 1000 don ve gömlek yardımda bulunurken sağlık ekipleri ve yemeklerin pişirildiği kazanlarıyla bölgededir.

Tam artık savaşlar bitti derken İkinci Dünya Savaşı başlar. Türkiye savaşa girmez ancak savaş nedeniyle ülkede gıda sıkıntısı baş gösterir. Kızılay gücü oranında yurttaşlara yardım etmeye çalışırken Türkiye'ye

BULLETIN MENSUEL

DU

CROISSANT-ROUGE TURC

CONSTANTINOPLE

15 Avril 1923

Türkiye

KIZILAY MECMUASI

YÜZ ELLİ DOKUZUNCU SAYI

ON YEDİNCİ YIL

15 Nisan 1938

ANKARA

15 Nisan 1923 ve 15 Nisan 1938 tarihli *Kızılay* mecmuaları.

Kızılay dergileri

Kızılay'ın 1921'den başlayarak günümüze dek devam eden dergisi, ülkemizde bu kadar uzun süredir yayımlanan nadir yayınlardan biri. İlk sayısı 15 Eylül 1921'de çıkan *Osmanlı Hilâli Ahmer Mecmuası*'nın adı önce *Türkiye Hilâli Ahmer Mecmuası* ve ardından da *Kızılay Mecmuası* olur. Kurtuluş Savaşı sırasında çıkmaya başlayan dergi, cumhuriyet tarihine de ışık tutmakta. Her sayısında gündeme dair -salgın hastalık, deprem, yangın ve sel felaketi, hemşirelik, hastabakıcılık, verem ve kanserle mücadele, ilk imdat (ilkyardım), savaşta zehirli gazlardan korunma gibi- yazıların yanı sıra Kızılay'dan haberler ve saydamlığın bir göstergesi olarak bağışlarla harcamaların yayımlandığı "hesap hülâsası" yer alır. Dergi özellikle Osmanlı'nın son yılları ve cumhuriyetin ilk yıllarını daha iyi anlamamız için bir kaynak... Gelin, 1930'lu yılların sonunda yayımlanan bir sayısına göz atalım. 15 Ekim 1938 tarihli *Kızılay Mecmuası*'nda, "Cumhuriyetin onuncu yıldönümü olan 1933 senesinden itibaren beş sene

sığınan mülteciler ve muhacirler için kabul merkezleri, aşevleri, hastaneler kurar. Yunanistan'da açlıkla karşı karşıya kalan halka gıda yardımı yapmak üzere Kurtuluş ve Dumlupınar vapurları gönderilir. 1950'de başlayan Kore Savaşı sonrasında esir değişim sürecinde yine Kızılay vardır.

Doğal felaketler, yangınlar sırasında ilk akla gelen çadırlar olduğundan Kızılay, bu konuda sürdürdüğü çalışmalar sonunda 1954'te İstanbul Maltepe deposunda, daha sonra da 1962'de Ankara Etimesgut deposunda çadır üretimine başladı. 1978 tarihinde Etimesgut çadır üretim tesislerini açarak çadır ihtiyacına çözüm getirdi. Kızılay'ın en önemli hizmetlerinden biri olan kan temini için sürdürdüğü çalışmalar 1953 yılında başlar. 1957'de Ankara'da açılan ilk Kızılay Kan Merkezi'nin ardından İstanbul Çapa Kan Merkezi hizmete girer. Kızılay, 21 Aralık 1963'te ve 20 Temmuz 1974'te yapılan Kıbrıs Harekâtı sırasında Kıbrıs Türklerine yardımda bulunmuş, seyyar ilkyardım hastaneleri, Lefkoşa, Girne ve Mağusa'da kan merkezleri açmıştır…

KIZILAY ARŞİVİ

1954'te Ankara'da kurulan Kızılay Çadır Üretim Merkezi (üstte). 1 kuruşluk Kızılay şefkat pulu, 1953 (solda).

zarfında yine kûtsi ve insanî vazifelerine devam etmiştir" diyerek başlayan *"Kızılay'dan Haberler"* sayfasında bir önceki ay yapılan etkinlik ve yardımlara yer verilir. O yardımlardan bazılarını okuduğunuzda, yardımların küçük büyük ayırmadan yer sarsıntısına, geçim darlığına, su baskınına, yangın felaketine uğrayanlara; Ankara Şefkat Yurdu'na, göçmenlere, hastanelere, veremlilere, gıdasız çocuklara, dispanserlere, denizde boğulanların ailelerine, tifos mücadelesine, Kanser Enstitüsü'ne, Hatay-ı Sıhhiye'ye, Topkapı Fukara Perver Cemiyeti'ne yapıldığını görürüz. O yardımların ayrıntılı dökümünden birkaçı: Çin'de meydana gelen sel baskınındaki zarar görenlere 100 İngiliz Lirası nakden yardım edilmiştir. Kızılcahamam, Dereneci köyünde çıkan yangında 105 hane tümüyle harap olduğundan aç ve açıkta kalan 600 kişiye 800 lira nakit para yardımının yanı sıra 40 çadır, 300 battaniye, 400 don, 400 gömlek, 300 yastık ve 300 minder kılıfı yardım yapılmıştır. Nevşehir, Hacı Bektaş ilçesinde on sekiz nüfusa bakan Salih oğlu Abidin Bey'in arazisi ve işleyecek hayvanı bulunmadığından kendisine bir çift öküz alınarak hediye edilmiştir.

Kızılay'ın toplumsal hayatımızda iz bırakan etkinliklerinin başında gelen "Kızılay Haftası", 1941'den bu yana 29 Ekim günü başlayan hafta boyunca kutlanmaktadır. Cumhuriyet Bayramı ile birlikte kutlanan bu haftada kurumu tanıtan yayınlar yapılmakta, gelir arttıracak etkinlikler düzenlenmekte, evlere bağış için Kızılay zarfları dağıtılmaktaydı. Amaç hem Kızılay'ın tanıtımı hem de üye ve bağışların arttırılmasıydı. Bir örnek verelim: İkinci Dünya Savaşı'nın sıkıntıları arasında, 1943 yılında düzenlenen Kızılay Haftası'nda cemiyete 49,353 yeni üye kaydedilirken, 43 bin lira aidat ve 19 bin lira bağış toplanmıştır. Günlük hayatımız içinde yer alan, hatıralarımızdan silinmeyen daha başka Kızılay etkinliklerinden söz ederek bitirelim yazıyı. Üyelik aidatları, bağışlardan başka madensuları, oyun kâğıtları, şefkat pulları, okul defterleri, takvimler, bayram günleri çıkan Kızılay gazeteleri, kartpostalları gibi gelir kaynakları olan Kızılay, Osmanlı döneminden başlayarak sürdürdüğü etkinliklerle hem tanıtımı hem üye arttırımını hem de gelir getirmeyi amaçlamıştır. Balolar, çaylar, kermesler, sergiler, müsamereler, bayramlarda çiçek satışları -ki sonradan kâğıt rozette dönüşmüştür- o yılları yaşayanların anılarında yaşamakta… ●

Hazırlayan: Cengiz Kahraman

33 BİN KİŞİ HAYATINI KAYBETTİ

1939 Erzincan Depremi

Türkiye, 1939 yılının son günlerinde yeni bir yıla girmenin heyecanı ve telaşı içerisindeyken, Erzincan'dan gelen haberle büyük bir mateme büründü. 26-27 Aralık gecesi saat 01.57'de 7,9 büyüklüğünde, 50 saniye süren depremde 116.720 bina yıkıldı, kayda geçen verilere göre 32.968 kişi öldü, 100 bine yakın kişi yaralandı. Zorlu kış şartları nedeniyle yardımlar güç koşullar altında bölgeye ulaştı.

"ANADOLU İNÖNÜ'NÜN GÖĞSÜNDE..."

Erzincan'daki felaket bölgesinde bulunan Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye depremde kocası ve çocuğunu kaybeden bir anne sarılarak ağladı. Deprem sonrası çıkan yangında eşi ve çocuğunu ararken ellerini yakan kadın ve cumhurbaşkanının fotoğrafı, 4 Ocak'ta *Cumhuriyet* gazetesinde *"Anadolu İnönü'nün Göğsünde... Erzincan'da felakete uğrayan bir kadın, Cumhur Reisi'nin müşfik kalbinde teselli buluyor..."* altyazısıyla yayımlandı. Gazetelerde yayımlanan fotoğrafları Ankara'dan bölgeye giden usta foto muhabiri Cemal Işıksel çekti. Bir annenin acısını anlatan bu simge fotoğraftan Türkiye Kızılay Derneği bir yardım pulu üretti. *Yedi Gün* dergisi, 27 Şubat 1940 tarihli 364. sayısında, kapağında İbrahim Alaattin Gövsa'nın yazdığı şiir eşliğinde resimleyerek kullandı.

Kızılay'ın depremzedeler yararına bastırdığı yardım pulu.

SANATÇI GÖZÜYLE

Cemal Nadir, 4 Ocak Perşembe günü *Akşam* gazetesinde, deprem felaketinde yıkılan binaların yapım tekniğini sorgulayan bir karikatür yayımladı.

LÜTFİ KIRDAR DEPREMZEDELERLE

Deprem bölgesinden İstanbul'a gönderilen felaketzedeler Sirkeci'deki otellere yerleştiriliyordu. Misafirhaneye dönüştürülen otellerde barınan depremzedeleri İstanbul Vali ve Belediye Başkanı Lütfi Kırdar, 11 Ocak Perşembe günü ziyaret ederek ihtiyaçlarını sordu, geçmiş olsun dileklerini iletti. İstanbul'daki yardımları organize etmek için Lütfi Kırdar'ın başkanlığında kurulan Milli Komite, misafirhanedeki depremzedeler için ev tutulmasına ve Erzincan'dan gelecek yeni kafilelerin geçici olarak bu otellere yerleştirilmesine karar verdi. Lütfi Kırdar'ın Sirkeci'deki misafirhaneyi ziyaretinin fotoğrafları Akşam Gazetesi Foto Muhabiri Faik Şenol tarafından çekildi.

DEPREMZEDELER İÇİN İSTANBULLULAR SEFERBER OLDU

Deprem felaketzedeleri için yurtta bir yardım seferberliği başlatılmıştı. İstanbul halkı da bu konuda elinden gelenden fazlasını yapmaya çalışıyordu. Eminönü Halkevi dikiş atölyelerinde de felaketzedeler için hummalı bir çalışma başlamıştı.

Akşam gazetesi muhabiri, yazar İskender Fahreddin Sertelli imzasıyla 10 Ocak 1940 Çarşamba günü konuyla ilgili bol fotoğraflı bir haber yayımladı:

"Zelzele felaketzedelerine yardım hususunda İstanbul halkı adeta yarışa çıkmış gibidir. Her semtte kol kol yardım heyetleri faaliyete geçmişler. Yersiz, yurtsuz kalan felaketzedelere yardıma koşuyorlar. Bu arada İstanbul Halkevlerinde faaliyete geçen yardım kollarından da şükranla bahsetmek bir vazifedir. Bugün Eminönü Halkevi binasına uğradım. Bütün oda ve salonlar bu işe hasredilmiş... Yardım komitesi reisi bayan Meliha Avni bana biçki ve dikiş atölyelerini gezdirerek:

- Bakınız, dedi, bütün bu makine başında çalışanlar, memleketimizin tanınmış ailelerine mensup bayanlardır. Evlerindeki küçük çocuklarını, hasta analarını bırakıp buraya çalışmağa koştular. Makinelerin başında elliden fazla yurtsever bayanlarımız çalışıyor. Şimdi üst kattaki dikiş atölyesindeyiz... İstanbul'un tanınmış terzilerinden bayan Nebahat, atölyenin on beşten fazla işçisi ile –bir gününü bu hayırlı yardıma hasrederek– harıl harıl çalışıyor. Bayan Nebahat, Londra'da tahsil görmüş, memleketimizin çok değerli sanatkârlarındandır."

İskender Fahreddin Bey, Yardım Komitesi Başkanı Meliha Avni Sözen'in çalışmalarla ilgili verdiği bilgiyle yazısını sonlandırıyor:

"Günde asgari üç yüz parça eşya dikiyoruz. Kazamızın nahiye kolları her gün durmadan sayısız eşya toplayarak derhal felaket mıntıkalarına sevk etmektedir. Biz, dikiş ile meşgul olduğumuz halde, evimizde kendi elleri ile ayrıca civarımız komşularından –yeni ve temiz olarak– altı yüzü mütecaviz eşya gelmiştir. Mesai merkezi olan Eminönü kazası Kızılay şubesinin mamul ve gayrı mamul eşya toplamak hususundaki faaliyetini zikretmeyi bir vazife bilirim. Eminönü Kaymakamı Bay Agah'ın çok kıymetli yardımlarını da bu arada şükranla anmak isterim."

Ah Erzincan, Vah Erzincan!

— Aziz arkadaşıma —

Göz yaşım Fırat gibi coştu, çağladı durdu;
Yüreğim koptu sanki; canım yanıyor, canım.
Kara haberin beni habersiz yere vurdu,
Ah güzel Erzincanım! Vah derdli Erzincanım!

Nerde minicik yuvam, sarmaşıklı pencerem?..
Nasıl bir an içinde yere geçti bir âlem?
Cennetten bir köşeydin, birden oldun cehennem.
Ah güzel Erzincanım! Vah derdli Erzincanım!

Zerdali bahçeleri meyva vermez mi oldu?
Gelin kızlar bağlarda çiçek dermez mi oldu?
Gayri orda murada kimse ermez mi oldu?..
Ah güzel Erzincanım! Vah derdli Erzincanım!

Yavrusuz anacıklar bağrına basarken taş,
Anasız yavruların sel olmuş gözünde yaş.
Ölümü özlemekte sağ kalan her kuru baş..
Ah güzel Erzincanım! Vah derdli Erzincanım!

«Kazankaya»dan güneş, şehre bakmasın gayri,
Ay beyaz fenerini gökte yakmasın gayri;
Göğsünde coşkun Fırat gülüp akmasın gayri,
Ah güzel Erzincanım! Vah derdli Erzincanım!

Anarken hatıralı toprağını, taşını,
Bir yumdum da bin döktüm gözlerimin yaşını.
Ne acıklı bitirdin toprakla savaşını,
Ah güzel Erzincanım! Vah derdli Erzincanım!

İkincikânun 1940

Halide Nusret Zorlutuna

Şair ve yazar Halide Nusret Zorlutuna tarafından Erzincan depremzedeleri için yazılan şiir, 12 Ocak Cuma günü *Akşam* gazetesinin beşinci sayfasında yayımlandı.

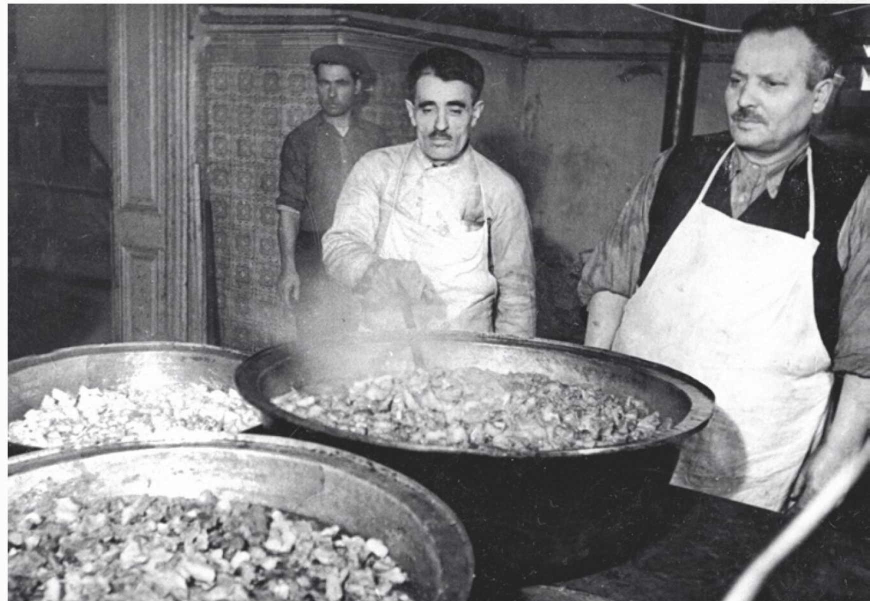

Yeni Mecmua, 12 Ocak 1940 tarihli 37. sayısını Erzincan'daki deprem felaketine ayırdı.

EMİNÖNÜ HALKEVİ'NDE DEPREMZEDELER İÇİN KAVURMA YAPILDI

21 Ocak Pazar günü Kurban Bayramı'nın ilk günüydü. Kızılay yardım kollarında görevli çocuklar, yollarda halka Kızılay rozetleri takarak elde edilen geliri Erzincan'a gönderdi. Depremzedeler için bayramda halktan kurban ve et topladı. Halkın büyük çoğunluğu kurban kesmeyerek bedelini Kızılay'a verdi. Kurban kesenler de etleri felaketzedeler için ayırdı. Etler Halkevlerinde kurulan mutfaklarda kavurma yapılarak deprem bölgesine gönderildi. Akşam gazetesi, 23 Ocak Salı günü *"Felaketzedeler İçin Kavurma Yapıldı"* başlığıyla altıncı sayfasında şu haberi yayımladı:

"Bayram günleri kesilen kurbanların derileri Türk Hava Kurumu ile Kızılay ve Çocuk Esirgeme kurumlarına teberrü edilmiştir. Birçok kimseler kurbanlarını Eminönü Halkevi'ne göndermişlerdir. Kurbanlar burada kesilerek zelzele felaketzedeleri için kavurma yapılmıştır."

Fotoğraf, Akşam Gazetesi Foto Muhabiri Faik Şenol tarafından çekilmiştir.

DEPREMZEDELER İÇİN MİSAFİRHANE

İstanbul'da misafir edilecek depremzedeler için İstanbul Belediyesi misafirhane açtı. Cumhuriyet gazetesinde 29 Ocak 1940 Pazartesi günü muhabir ve yazar Salahaddin Güngör, *Şehrin İçinden* isimli köşesinde "*Misafirhane*" başlıklı yazısında izlenimlerini şöyle anlattı:

"Kızılay'ın mübarek kazanı her zamanki gibi kaynıyor, muhacirlere olduğu gibi felaketzedelere de günde ikişer defa sıcak yemek dağıtılıyor. Sıhhi bakım da oldukça yoluna girmiş. Bir doktor, felaketzedelerle daimî temas halinde... Ancak misafirhane, şimdiki perişan haliyle kaldıkça bundan fazla ne yapılsa göze görünmeyeceğini de bilmek lazım.

Bana bir koğuş gösterdiler ki, tıklım tıklım teberru (yardım) edilmiş eşya ile dolu idi. Yataklar, yorganlar, battaniyeler, hırkalar, kullanılmış hatta kullanılmamış elbiseler, iç çamaşırları ve bu arada düzinelerce çocuk takımları. Neler yoktu bunların içinde! Felaketzedeler için İstanbul halkının akıttığı gözyaşları, bu karmakarışık eşyanın üzerine, bütün manevi hüviyetiyle sinmiş gibiydi..."

Fotoğraf, Cumhuriyet Gazetesi Foto Muhabiri Namık Görgüç tarafından çekildi.

YUNANİSTAN'DA YARDIM KOMİTESİ

Yedi Gün dergisi, 27 Şubat 1940 tarihli 364. sayısında depremzedeler için Atina'da toplanan yardımı haber yaptı: *"Yunanlı dostlarımız Erzincan felaketzedeleri için Yunanistan'da iane toplanırken: Yukarıda Atina Belediye Reisi A. Piltas iane verip hatıra defterini imzalıyor.*

***Ortada:** Yardım komitesi azası kızlardan biri Payitaht Nazırı K. Kocias'a rozet takıyor.*

***Altta:** Yardım komitesinde çalışan genç kızlar, yaptıkları bu dostluk vazifesi ile memnun bir halde fotoğrafçının objektifi karşısında gülümsüyorlar."*

Feza Kürkçüoğlu / fkurkcuoglu@gmail.com

Sahnelerin unutulmaz ismi:

ORHAN BORAN

Orhan Boran'ı yitireli 11 yıl oldu. 26 Mayıs 2012'de aramızdan ayrılan, 10 parmağında 10 marifet olan kişilerden biriydi Boran. Tiyatro ve sinema oyuncusu, gazeteci, yazar, seslendirme yönetmeni, radyo ve televizyon programcısı, sunucu, mizah ustası...

"Stand-up" sözcüğü daha ortada yokken sahneye çıkıp kendi deyimiyle "ayaküstü gırgır" yapan, güzel Türkçesi, nezaketi ve kibar esprileriyle hafızalardan silinmeyen Orhan Boran, Galatasaray Lisesi'nden mezun olduktan sonra 1946'da Şehir Tiyatrosu'nda kadrolu oyuncu, 1949'da İstanbul Radyo Evi'nde radyo programcısı, 1956'da İngiltere'de BBC'de gazeteci olarak çalışmıştı.

İlk kez 1950'de İstanbul Kervansaray Gece Kulübü'nde sahneye çıkmıştı. "Hanımefendiler, beyefendiler" diye başlayan, hayali kayınbiraderinin ve ailesinin hikâyelerini anlattığı gösterilerinde heyecanını yatıştırsın diye elinden düşürmediği beyaz mendili ile uzun yıllar sahnenin sevilen yıldızlarından biri olmuştu. Yine radyoda yayımlanan yarattığı hayali karakter "Yuki", onu unutulmazlar arasına taşımıştı. Boran'ı sahnede seyretmiş, yazılarını okumuş, radyo ve televizyon programlarını dinlemiş, izlemiş olanların unutamadığı Orhan Boran'ı, kaleme aldığı "*Leyleğin Ömrü*" kitabından bir bölümü aktararak sevgi ve saygıyla analım istedik…

Orhan Boran elinden düşürmediği beyaz mendili ile sahnede (üstte).

Türkiye Turizm Kurumu'nun tanıtım kampanyalarından biri de Tarsus gemisi ile 14 Haziran-16 Ağustos 1954 tarihleri arasında yapılan yolculuktur. Toplam 63 gün sürecek olan bu lüks yolculuk için yolcuların dışında İsmet Sıral orkestrası, viyolonist Darvaş, piyanist Fritz Kerten ve Sevinç Tez ile birlikte Olgunlaşma Enstitüsü'nün 12 mankeni, Türkiye Turizm Cemiyeti'nin kırmızı-beyaz üniformalı, hepsi ikişer yabancı dil bilen 20 kadar hostesi katılır. Yolculuğun koordinatörü 2016'da yitirdiğimiz gazeteci Hakkı Devrim'dir. Gemi içindeki eğlence ve limanlardaki gösterileri idare edecek olan ise Orhan Boran'dır. Seyahat sırasında yolcuların sıkılmaması, eğlenmesi için "eğlence ekibi" gece gündüz çalışır. Seyahat boyunca dinleneceklerini sanan ancak İstanbul'da çalıştıklarının iki katı çalışmak zorunda kalan ekip, yolcuların aksine daha üçüncü hafta dolmadan yorulur.

Gemi New York limanına vardığında yaşananları "*Leyleğin Ömrü*"nden okuyalım: New York limanına bir sabah çok erken saatte vardık. Limandaki yangın römorkörleri havaya fıskiyeler şeklinde su püskürtüyor, tepemizde helikopterler Türkçe 'Hoş geldiniz' yazılı flamalar çekiyorlardı. Şaşırmıştık. Hiçbir limanda böyle

tören yapılmamıştı. Rıhtıma yanaştığımızda 40 kişilik bando çeşitli marşlar çalıyordu. Hemen çocukları toparladım. Bando bir marş bitirince töreler gereği bizim de gemiden müzikle teşekkürümüz gerekiyordu. (…) Derhal asistanımı 'Müzik odasına' koşturdum:

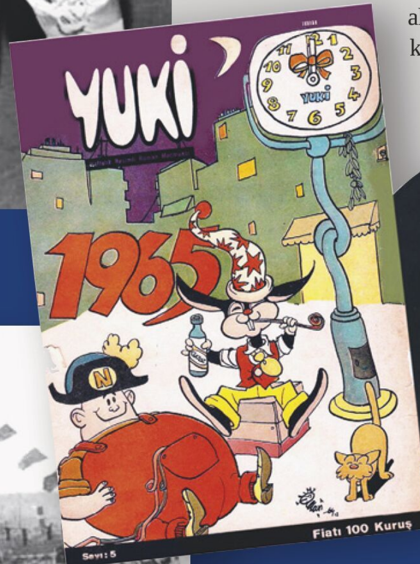
- Teknisyene söyle marş tempolu bir plak seçsin. Geminin bütün dış hoparlörlerini açsın. Ben işaret verince koysun plağı…

Bando üçüncü marşı bitirince elimle işaret verdim ve geminin bütün hoparlöründen, eski 78 devirli plakların cızırtısı arasında rahmetli Hazım Körmükçü'nün sesi duyuldu:

'Lüküs Hayat… Lüküs Hayat,
Bak keyfine yan gel de yat…'

Bizim müzisyenler grubunun kahkahaları ve beni alkışa tutmaları hâlâ kulağımda."

Orhan Boran, 1958'de BBC Türkçe için Bertram Mills Sirki'nde akrobasi grubu Rudols Steys ile röportaj yaparken (üstte)...

Tarsus gemisi 1954'te İstanbul'dan yola çıkarken (solda). Orhan Boran'ın "Yuki" kahramanı, 1964 ile 1966 arasında Altan Erbulak'ın çizgileriyle yayımlanan bir çizgi roman olmuştu (üstte). 1960'ların sonunda çıkan Orhan Boran'ın "Yuki Şarkıcı", 45'lik plağı (üstte, sağda).

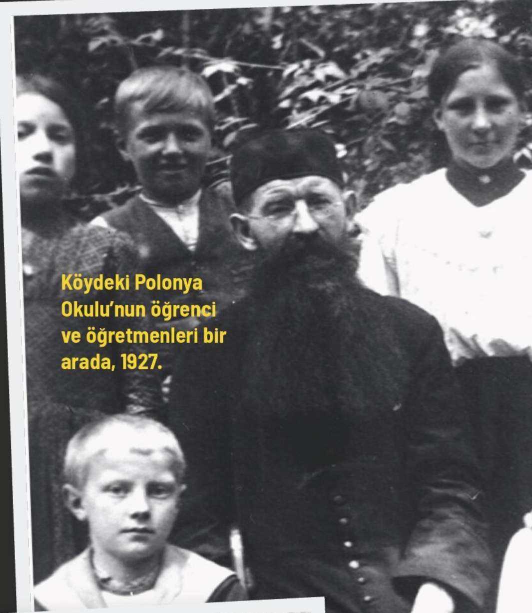
Baharla şenlenen bir tatil beldesi:
POLONEZKÖY

İlkbaharla birlikte İstanbul'un çevre ilçeleri, özellikle Anadolu Yakası eskiden beri doğası, doğallığı ve sessizliğiyle dinlenmek, piknik yapmak isteyenlerin çekim merkezi olmuştur. Beykoz ilçesine bağlı Polonezköy de bu dinlence yerlerinden biridir. 1960'lardan bu yana günübirlik ya da birkaç günlüğüne şehirden uzaklaşmak isteyenlerin keşfettikleri Polonezköy uzun yıllardır tatil beldesi…

Polonezköy'ün yerli halkı tarafından işletilen bu pansiyonlarda kahvaltı, öğle ve akşam yemeği yemek, isterseniz de gece kalmak mümkündü. Bu "saklı cenneti" bilen İstanbulluların hafta sonları dinlenmek için tercih ettiği yerlerin başında gelirdi. Bahçeye kurulan çiçekli masalarda yemek yemek, sonrasında şezlonglarda kestirmek ve ardından köy içinde yürüyüşe çıkmak, haftanın bütün yorgunluğunu unutturrdu. Çocukların özgürce koşabildiği, aralarında çok sayıda karaca olan çevredeki hayvanları sevebildiği ve dönüşte yorgunluktan uyuyakaldığı o günler elbette geride kaldı. Ancak Polonezköy'de gelenek biraz günün koşullarına uyarak değişse de hâlâ devam etmekte, yine aileler tarafından işletilen pansiyonlar hizmet vermekte. Eskiden farkı; pansiyonların yanı sıra açılan oteller ve özellikle 1980'den sonra köylerine geri dönen Polonezköylü gençlerin açtıkları restoranlar, lokantalar…

30 Kasım 1955'te *Yeni İstanbul* gazetesinde Gilberto Primi imzasıyla yayımlanan "*Polonez Köyünün Tarihçesi*" başlıklı yazıdan birkaç satır aktararak köyün tarihi hakkında kısaca bilgi verelim: "Rusya Çarı Birinci Nikola'nın mabeyincilerinden, âyan azası ve Voyvoda unvanını taşıyan, General Prens Adam Zartoriski [Czajkowski], 1830-31 ayaklanmasında mühim bir rol oynamıştı. Gıyaben idama mahkûm edilen bu vatanperver, kendini dünyanın hemen her yerine dağılmış Polonyalı mültecilerin işlerine vakfetti ve bu uğurda Çar'ın elinden kurtardığı büyük servetinin hemen tamamını feda etti. 1842'de 6300 dönümlük ağaçlıklı bir toprağı satın alarak Türkiye'ye sığınmış vatandaşlarının emrine verdi ve intifa hakkını kendilerine ve evlâtlarına bağışladı."

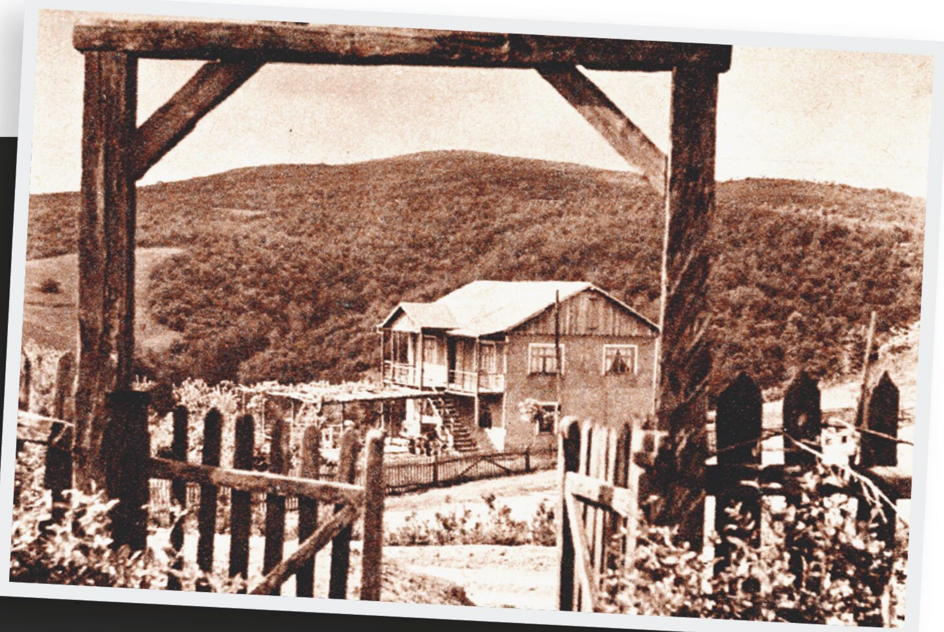
Adampol ismini alan köye ilk yerleşen on iki Polonyalı, önceleri çiftçilik ile uğraşırken sonradan hayvancılık ve ormancılık da yapmaya başlarlar. Osmanlı döneminde başka coğrafyalardan Polonyalıların da göçü ile köy kalabalıklaşır. 1938'de Türk vatandaşlığına kabul edilen Polonezköylüler, 1968'de işledikleri toprakların tapularını alırlar. 1960'lı yılların başından itibaren de köy artık bir tarım köyü değil, bir tatil köyü olur. Köyün tarihini, gelenek ve göreneklerini öğrenmek için Polonezköy'ün ilk inşa edilen evlerinden birini, 1882 tarihinden günümüze kalan Ryży (Rizi) Ailesi'ne ait "Zosia Teyze'nin Anı Evi"ni ziyaret etmek yeterli. Polonezköy'ün sakinlerinin inşa ettiği kilise ve

Köydeki Polonya Okulu'nun öğrenci ve öğretmenleri bir arada, 1927.

Polonezköy'ün sakinleri, 1933.

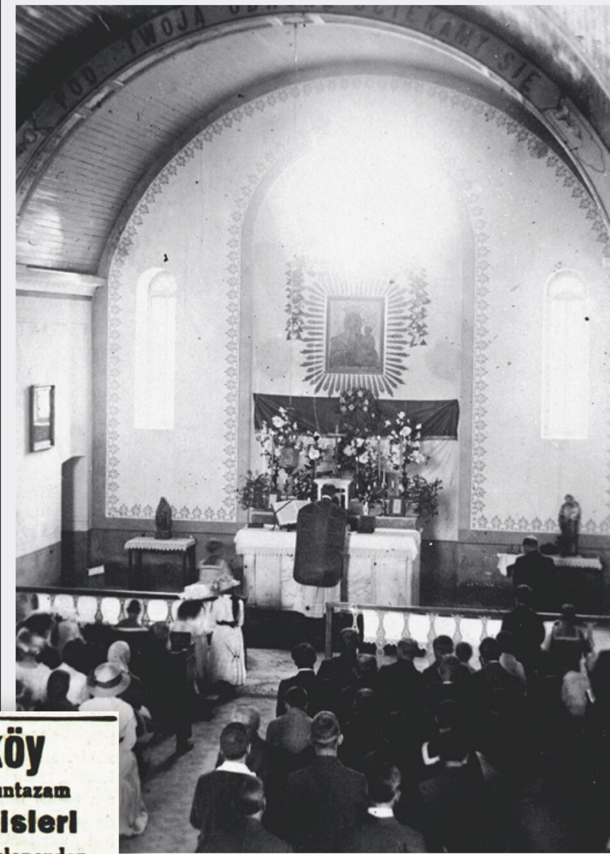
mezarlık ise hâlâ yeni yapılmış gibi bakımlı. 1972'de köye elektrik gelir. Yol artık asfalttır ve 1975'te çiftlik evlerinden birkaçını alan Türkler de köye yerleşmeye başlamıştır. Yeni yapılan yollarla bugün Beykoz-Polonezköy arası 13 kilometreye düşmüş, yolculuk yaklaşık 20 dakika sürmektedir. Yolun kısalması ile gelen konuk sayısı kat kat çoğalmıştır.

Baharda bir başka güzel olan Polonezköy; sakinliği, yeşili, kuş seslerini sevenlerin zamanın nasıl geçtiğini fark etmeyeceği bir tatil beldesi olarak konuklarını beklemekte...

1959'da Polonezköy'ün tarihi evlerinden biri (üstte).

Polonezköy

(Kirazköyü) ne muntazam

Otobüs servisleri

Kadıköyünden Günler	saat	Polonezden Günler	saat
Perşembe ak.	16,30	Perşembe ak.	20,30
Cuma sabah	7	Cumartesi sabah	6
Pazar „	7	Pazartesi „	6

1 — Bu seferlerden hariç gün ve saatlerde müracaat vukunda hususî servisler yapılır.

2 — Biletlerin bir gün evelden tedariki rica olunur. Fiyatı 1 lira.

3 — Müracaat mahalli : Kadıköy Sahibinin Sesi gramofon mağazası, telefon (60468) ve Polonez köyde pansiyoncu Madam Filomenedehoda. (340)

Częstochowalı Meryem Ana Kilisesi, 1933, (üstte). Haziran 1934'teki ilana göre Kadıköy-Polonezköy arasında haftanın üç günü otobüs seferi düzenlenmekteymiş (solda).

Yeşim Pütgül | yputgul@hotmail.com

BİLENLERE HATIRLATMA, BİLMEYENLERE İKRAM!

Özden Toker, hem İnönü'nün kızı hem de gazeteci Metin Toker'in eşi olarak yakın tarihimizin dönüm noktalarına ilk elden tanık olmuş biri. Yaptığı söyleşi, özel hayatıyla iç içe geçen Türkiye'nin siyasal tarihini anlatıyor okurlara.

CUMHURİYET'LE ÖZDEŞ BİR YAŞAM: ÖZDEN TOKER - İSMET İNÖNÜ'NÜN KIZI ANLATIYOR, ÖZDEN TOKER, MEHMET Ö. ALKAN, YAPI KREDİ YAYINLARI, ŞUBAT 2023

Mehmet Ö. Alkan, İkinci Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün kızı Özden Toker'le üç yıl boyunca yaptıkları konuşmalardan oluşan nehir söyleşiyi, "Bilenlere hatırlatma, bilmeyenlere ve özellikle genç kuşaklara ikram niyetinde bir söyleşi" sözleriyle tanımlıyor. "*Cumhuriyet'le Özdeş Bir Yaşam*", Özden Toker'in Alkan'a, 7 Aralık 2018-19 Nisan 2019 tarihleri arasında, Pembe Köşk'te yaptıkları söyleşilerde anlattıklarından oluşuyor.

İsmet Paşa'nın üç erkek çocuğun (en büyük çocuk bebekken ölmüş) ardından büyük bir heyecanla beklediği Özden Toker, hem İnönü'nün kızı hem de gazeteci Metin Toker'in eşi olarak yakın tarihimizin dönüm noktalarına ilk elden tanık olmuş biri. Atatürk'ü ve cumhuriyetin ilk yıllarının etkin devlet adamlarını tanımış. Babası cumhurbaşkanı seçildiğinde Çankaya Köşkü'nde, onun dışında dönemin siyasetinde önemli bir işleve sahip olan Pembe Köşk'te yaşamış.

İnönü Vakfı Başkanı Toker, "Hikâyem uzun… Cumhuriyet ile yaşıt… Hep tekrarladığım gibi cumhuriyetin ilk 10 yılında doğan bir çocuğun serüveni" sözleriyle başladığı söyleşide özel hayatıyla iç içe geçen Türkiye'nin siyasal tarihini anlatıyor okurlara.

Üç kardeşin en küçüğü olarak Pembe Köşk'te başlayan yaşamının ilk yıllarında hayatlarında "Gazi Paşa" yani Atatürk var. Eve ziyarete gelen, birlikte sofraya oturulan, sohbet edilen, sünnet düğünlerinde, doğum günü eğlencelerinde birlikte olunan, aileden biri. Toker, Atatürk'ün çocuklara çok önem verdiğini, sohbet etmek için zaman ayırdığını anlatıyor. Çocuklara bakmakla görmek, işitmekle duymak arasında farkı anlatıp meraklı olmalarını öğütlediğini, hatta anlayabilecekleri şekilde devrimleri izah ettiğini belirtiyor. Pek çok kişinin nasıl olup da kendisi ve Ülkü'nün Atatürk'ün sofrasına oturtulduğunu merak edenlerin çok olduğunu, bunun yanıtını yıllar sonra bulduğunu belirtiyor: "Hatırlayıp anlatmak için."

Söyleşi, İsmet İnönü'nün insani özelliklerini gözler önüne seriyor. Aile içi yaşamı, eşi ve çocukları, daha sonra torunlarıyla olan ilişkileri sayesinde, herkesin bildiği o siyasi figür, insan kimliğiyle karşımıza çıkıyor.

OTOSTOPLA İSKOÇYA TURU

Ankara'da üniversiteyi bitirdikten sonra Edinburgh Üniversitesi'nde yüksek lisans yapan Özden Toker, bu sırada arkadaşıyla birkaç gün otostop çekerek dolaşacak kadar maceracı biri. Ancak asıl maceracı tutumu evlenmek için muhalif bir gazeteciyi; Metin Toker'i seçmesi ve ailesine kabul ettirmesiyle ortaya çıkıyor. Çok partili döneme geçildikten sonra oldukça çalkantılı bir siyasi ortamda ilk çocuğuna hamileyken eşi hapishanede. İkinci çocuğu doğduktan sonra da yine hapishane yolları görünmüş eşine. Metin Toker ise "Menderes beni çok sever. Yeni doğmuş çocuğun ağlamalarından kurtarmak için hapse attırır" diyerek özetlemiş durumu.

Dünya savaşları, çok partili döneme geçiş, İnönü'nün seçimi kaybederek muhalefet lideri olması, darbeler… Daha sonraki yıllarda eşi Metin Toker'in, ağabeyi Erdal İnönü'nün ve kızı Gülsün Bilgehan'ın siyasete girmesiyle hep bu dünyanın içinde olmuş.

Aslında oldukça heyecanlı bir hayat onunkisi. Ancak bu maceraları o kadar sakin bir üslupla anlatmış ki yaşadıklarının son derece sıradan olduğu düşüncesine kapılıyor insan. Anılarını anlatırken kendisinden çok babasının ve eşinin öne çıkmasını ister gibi, alabildiğine özenli ve saygılı. Bir süre sonra bunun sebebinin aileden gelen mütevazılık olduğu anlaşılıyor. Nitekim kitabın her satırında o mütevazı tavır öne çıkıyor.

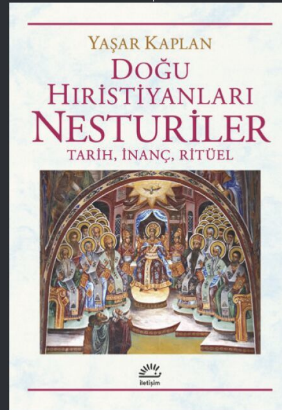
Kendi deyişiyle hem içinde hem de dışında olarak pek çok şeye tanıklık etmiş. Bazıları ilk kez yayımlanan fotoğraflarla ve siyasetten eğitime, kültürden sanata ülkede yaşanan önemli gelişmelere değinen kitap, okurları cumhuriyet tarihine tanıklık etmeye davet ediyor.

BATI'NIN ÖTEKİLEŞTİRDİĞİ HIRİSTİYAN İNANCI

DOĞU HIRİSTİYANLARI NESTURİLER-TARİH, İNANÇ, RİTÜEL, YAŞAR KAPLAN, İLETİŞİM YAYINLARI, 2023

Doğu Kilisesi (ya da yaygın olarak kabul edilen ismiyle Nesturi Kilisesi), Hıristiyanlık tarihinde özel bir yere sahip. Roma İmparatorluğu'nun doğusunda kök salmış, Sasani yönetimi tarafından resmi olarak tanınmış, Batı kiliseleri tarafından ötekileştirilmiş, kendine özgü inanışlar, siyasi ritüeller geliştirmiş kadim bir kilise. Kendisini hiçbir zaman Nesturi Kilisesi olarak tanımlamamış ancak diğer kiliselerle husumetler ortaya çıktığında bu ismi sahiplenmiş. Yaşar Kaplan kitabında, tarih boyunca yabancıların hâkimiyeti altında yaşayan bu inanışın izlerini sürmüş. "Normalde Hıristiyan bir hamiden mahrum olmasının, kilise açısından birçok olumsuz sonuç doğuracağı düşünülebilir. Ancak çalışmamızda elde edilen veriler, durumun tam olarak böyle olmadığını, aksine Doğu Kilisesi'nin kendi özgünlüğünü koruması ve geliştirmesi açısından olumlu bir işlev gördüğünü ortayı koymuştur" diyen Kaplan, teolojik tartışmalardan ziyade, temel soruları ele almış: "İsa Mesih'in şahsında ilahi ve beşeri tabiatlar nasıl birleşti? Kutsal Ruh neye işaret eder? Vaftiz, Kutsal Haç, oruç ve dua törenlerinin anlamı nedir?"

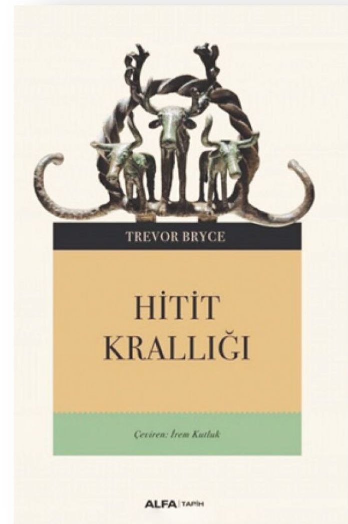
İslami dönemde Asya, Çin ve Hindistan'a doğru yayılan bu mezhebin 14. ve 15. yüzyılda Moğol kökenli yönetimler ve Timurluların ağır baskısıyla karşılaştığını belirten Kaplan, bunun sonucu olarak Kuzey Mezopotamya dışındaki bölgelerde neredeyse yok olduklarını, geriye kalanların Musul, Van ve Hakkâri bölgesine sığınarak 20. yüzyılın başına kadar varlıklarını devam ettirdiklerini belirtiyor. Günümüzde Doğu Kilisesi'nin bir devamı olan Süryani/Arami Hıristiyanlarının Birinci Dünya Savaşı sonrasında geleneksel yaşam alanlarından ayrılmak zorunda kaldıklarını da belirten Kaplan, kitabıyla Hıristiyanlık içindeki ayrışmaların kökenini tartışıyor.

YARIM BİN YIL BOYUNCA ANADOLU'YA HÜKMETTİLER

HİTİT KRALLIĞI, TREVOR BRYCE,
ALFA YAYINLARI, MART 2023

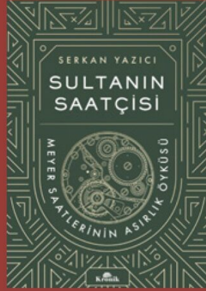
Yaklaşık 500 yıl boyunca Ege kıyılarından başlayıp Suriye, Filistin ve Mezopotamya'dan geçerek İran'ın doğu sınırlarına kadar uzanan geniş bir bölgede hâkimiyet kuran Hatti Krallığı'na (Hititler kendilerine Hatti diyordu) ilgi, gün geçtikçe artıyor. Bunda kuşkusuz yıllar içinde yapılan arkeolojik buluntuların önemi büyük. Trevor Bryce, ilk baskısı 1998'de yapılan "*Hititler*" kitabını yeni arkeolojik buluşlar ışığında yenileyerek okura sundu. İlk baskıdan bu yana gerek kraliyet başkenti Hattuşa'da, gerekse diğer şehirlerde bulunan 30 binden fazla tablet, Hitit tarihinin kayıp halkalarının çözümlenmesinde önemli aşamalar kaydedilmesini sağlamış. Yazıtlar, anlaşmalar ve diplomatik mektuplar gibi birinci kaynaklardan yararlanan Bryce, çalışmasıyla Hitit toplumunun siyasi, ekonomik, dini ve askeri yapısı hakkında canlı bir resim çizmeyi başarmış.

SAATÇİ BİR AİLENİN İZİNDE YAKIN TARİHİMİZ

SULTANIN SAATÇİSİ: MEYER SAATLERİNİN ASIRLIK ÖYKÜSÜ, SERKAN YAZICI, KRONİK KİTAP, ŞUBAT 2023

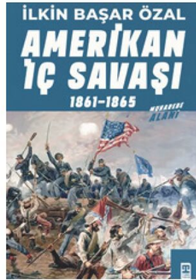
Saat kulelerinin yaygın kullanımı II. Abdülhamid dönemine denk geliyor. Devletin varlığını merkez ve taşrada daha görünür kılmak ve Osmanlı toplumuna zaman disiplini kazandırmak isteyen Abdülhamid'in döneminde yapılan saat kulelerinin bir yüzünde ezânî (her gün ayarlanmaları gerekiyordu), diğer yüzünde ise zevalî (mekanik) saat bulunuyordu. "*Sultanın Saatçisi*" mekanik saat üretiminde öne çıkan bir aileyi; Meyer Ailesi'ni anlatıyor okura. Sultan II. Abdülhamid'in davetiyle Topkapı Sarayı'na gelen Johann Meyer, saray saatlerinin sorumlusu olarak hizmet etti. Sonrasında ise saraydan ayrılıp Tünel'de kendi dükkânını açtı ve İstanbul'da yepyeni bir dönem başladı. Serkan Yazıcı, kitabında ülkemiz saatçiliğinin gelişimini anlatırken okurlara bir ailenin hayatı etrafında tarihi İstanbul'u ve Türkiye'yi adım adım takip etme imkânı sunuyor. Kitabın giriş yazısını İlber Ortaylı kaleme almış. Ailenin üçüncü kuşağı olan Wolfgang Meyer'le tanışıklığını anlatan Ortaylı, aileyi şöyle tanıtıyor: "II. Abdülhamid'in saat kuleleri, saray halkının saatlerinin tamiri ve kalitesinin tespiti, bankaların bekçileri için yapılan saatler, İstanbul'daki bütün şirketlerin başarılı saatçiliğinin tatbiki Meyer Saat'teydi. Uyruklarının Alman olması dolayısıyla II. Dünya Savaşı'nın sonunda Almanya'ya savaş ilan edildiğinde İstanbul'daki bütün Alman tebaa ile birlikte Orta Anadolu kentlerinin yolunu tuttular. Bu sıkıntılı zaman bile onları bu memleketten soğutmadı."

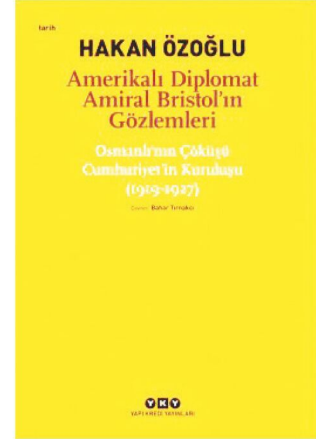

KÖLELİĞİN SONLANMASI HİÇ DE KOLAY OLMADI

AMERİKAN İÇ SAVAŞI 1861-1865, İLKİN BAŞAR ÖZAL, TİMAŞ YAYINLARI, ARALIK 2022

Amerikan ulusuna en karanlık dönemini yaşatan İç Savaş (1861-1865), Amerika Birleşik Devletleri'nin nasıl bir ülke olacağını belirleyen bir kırılma noktası. Daha doğrusu tüm insanların eşit özgürlük hakkıyla yaratıldığına dair bir bildiriden doğan bu ulusun, dünyanın köle nüfusu en fazla olan ülkesi olarak varlığını sürdürüp sürdüremeyeceğine dair verilen yanıt. İlkin Başar Özal, Amerikan İç Savaşı'nı analiz ettiği kitabında, savaşa neden olan siyasi gelişmeleri, iki tarafın anlaşmazlıklarını, Konfederasyon'un gelişimini, seferberlik sürecini, orduların kuruluşunu, askeri eğitimleri, savaş sırasında kara ve denizde yaşananları, Amerika'nın kayıpları ve kazançlarını titizlikle ele almış. Kuzey'in zaferinin ABD'yi tek bir ulus olarak koruduğu ve ülkeyi bölen kölelik kurumunu sona erdirdiğini belirten Özal'a göre, 625 bin cana ve milyarlarca dolara mal olan savaş, nefret ve hoşgörüsüzlüğü ortadan kaldırmak yerine daha da besledi.

"KORKUNÇ TÜRK" İMAJINA İNAT BİLDİĞİNİ SAVUNDU

AMERİKALI DİPLOMAT AMİRAL BRISTOL'IN GÖZLEMLERİ, HAKAN ÖZOĞLU, YAPI KREDİ YAYINLARI, KASIM 2022

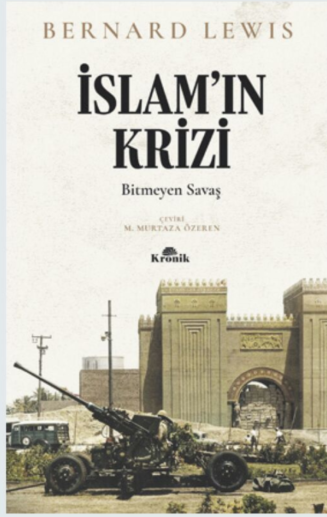
Birinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından ABD Yüksek Komiseri olarak İstanbul'a atanan Tuğamiral Mark L. Bristol, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemine ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarına (1919-1927) bizzat tanıklık etmesi açısından önemli bir diplomat. Hakan Özoğlu, Bristol'ın raporlarının ve tavsiyelerinin ABD'nin o dönemki dış politikasının şekillenmesinde etkili olduğunu belirtiyor. Bristol'ın raporlarının o dönem uluslararası arenada yaygın olan "Korkunç Türk" imgesini destekleyen yaygın diplomatik raporlarla ters düştüğünü vurgulayan Özoğlu, bu nedenle kendisinin ABD'de "Türk yanlısı" olarak çok sayıda düşman kazandığını da belirtiyor. Özellikle de Bristol'ın o dönem Osmanlı'da yaşanan etnisiteler/cemaatler arası kanlı çatışmalar konusundaki tartışmalı duruşuna dikkat çeken Özoğlu, bu Türk yanlısı suçlamalarını da "talihsizlik" olarak nitelendiriyor. Kitapta Ermeni meselesinin önemli bir yer tuttuğunu belirtmekte yarar var.

MÜSLÜMAN DÜNYA BATI'DAN NEDEN KOPTU?

İSLAM'IN KRİZİ, BERNARD LEWIS, KRONİK KİTAP, ŞUBAT 2023

"Bitmeyen Savaş" alt başlıklı çalışma, İslamiyet'in doğuşundan günümüze Batı'yla ilişkilerini özetleyen derli toplu bir çalışma. "İslam'ın 80 yıldan uzun süredir çektiği aşağılanma ve rezaletten" bahseden Usame Bin Ladin'in açıklamasıyla başlayan kitap, bu süreyle Türkiye Cumhuriyeti'nin Hilafeti kaldırdığı 1922 tarihinin işaret edildiğini, Bin Ladin dahil pek çok Müslüman'ın Hilafet'in kaldırılmasıyla meydana gelen boşluğun acısını halen duyduğunu belirtiyor.

Peygamber'in savaşları ve komutanlığından başlayarak İslam'ın kendisinden olmayanlarla mücadelesine bakan yönünü geniş bir çerçevede ele alan çalışma,

İran, Mısır ve Suudi Arabistan gibi ülkelerde radikalizmin yükselişini, Vahabi öğretisinin ve Suudi petrol parasının İslam dünyasının geri kalanı üzerindeki etkilerini inceliyor. Kitabında İran Devrimi, Soğuk Savaş, Körfez Savaşı, Afganistan Savaşı ve 11 Eylül saldırıları gibi İslam toplumu için önemli olaylara ve sonrasında doğan şiddetli çatışmalara odaklanan Lewis, bir zamanlar bilimsel araştırmalar ve felsefi sorgulamalarla dünyaya yön veren İslam dünyasının bu rolünü nasıl ve niçin kaybettiği sorusunu tekrar gündeme getiriyor. Böylelikle siyasi açıdan durulamayan İslam dünyasındaki sorunun kaynağını göstermeye çalışan Lewis, bunu yaparken bitmek bilmeyen iktidar mücadelelerinin İslam dünyasına ne denli zarar verdiğini de ortaya koyuyor.

"*İslam'ın Krizi*", siyasal ve radikal İslam'ın Ortadoğu ile modern Batı dünyası arasındaki ilişkileri nasıl kopardığını merak edenler için kapsamlı bir özet niteliğinde.

TOPLUMSAL BELLEK KAYBINI ARALAMA ÇABASI

OSMANLI'DA KÖLELİĞİN SONU, Y. HAKAN ERDEM, TİMAŞ YAYINLARI, OCAK 2023

Osmanlı'da köleliğe ilişkin neredeyse tam bir toplumsal bellek yitimi olduğunu belirten Hakan Erdem, bunun kurumun Batı'dan farklı bir seyir göstererek ortadan kalkmış olmasına bağlanabileceğini belirtiyor. "İmparatorlukta ne köleliği kaldırmaya yönelik örgütlü bir hareket, ne de konuyu popülerleştiren ve kölelerin çektiklerini -ister hayali ister gerçek- dokunaklı bir dille anlatan kölelik aleyhtarı kitapçıklar vardı. Köleliğin kaldırılması günümüz Türkiye'sinde okulların müfredat programlarında yer almaz. ABD'deki gibi köleliğin kaldırıldığı belli bir tarih de yoktur" diyen Erdem, kitabında Osmanlı kölelik kurumunun ayırt edici özelliklerini inceliyor. Kitapta, savaşta tutsak edilerek edinilen köleler ile Afrika köleliği gibi Osmanlı'da köle edinme yöntemleri ile fiili olarak nasıl ortadan kalktığına ilişkin ayrıntılar yer alıyor.

Can Barslan / *can.barslan@gmail.com*

1953

F. Bahçe Abide Kupasını kazandı

1953

ÇANAKKALE

ŞEHİTLER ABİDESİ KUPASI

ÇANAKKALE SAVAŞLARI ARAŞTIRMA MERKEZİ'NDE

Şehitler Abidesi'nin yapımına destek olmak amacıyla 1953 yılında Beşiktaş, Fenerbahçe, Galatasaray ve Vefaspor'un katılımıyla özel futbol turnuvası düzenlenmişti. Bu maçlardan elde edilen gelirle Şehitler Abidesi'nin yapımına 100 bin lira destek sağlanmıştı.Turnuva sonunda Fenerbahçe kulübünün kazandığı Şehitler Abidesi Kupası ise yıllardır Fenerbahçe Müzesi'nde sergileniyordu.

YARIDA KALAN ŞEHİTLER ÂBİDESİ

Toplanan teberrularla tamamlandığı zaman 41 metreyi bulacak âbide bu milletin hamiyet duygusunu tarihe intikal ettiren bir sembol olacaktır

MİLLİYET OKUYUCULARININ TOPLADIĞI PARA İLE TAMAMLANAN BÜYÜK ESER: ÇANAKKALE ÂBİDESİ

Fenerbahçe Spor Kulübü ile yapılan görüşmeler sonucunda kupa Çanakkale'ye getirildi. Şehitler Abidesi Kupası şuanda Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığına bağlı Çanakkale Savaşları Araştırma Merkezi'nde 24.03.2023 tarihinden itibaren 4 ay süreyle sergilenecektir.

Kupa Araştırma Merkezi Müzesinde Sergilenmektedir

ÇANAKKALE SAVAŞLARI ARAŞTIRMA MERKEZİ

DEĞER KATAN EMLAK PROJELERİYLE

EGE'DE YAŞAM

İLHAM VEREN EVLER

Farklı sahil ve koylardan dekorasyonu ve mimarisiyle Ege havası estiren evler

GÜNCEL PROJELER

Bodrum'dan Kaz Dağları'na markalı gayrimenkul projelerinden örnekler

EN YENİ MEKANLAR

Ege'nin en yeni, en iyi adresleri, isimleri, imzaları, rotaları, otelleri

NİSAN 2023 / CAPITAL, EKONOMİST, HELLO!, MAISON FRANÇAISE VE YACHT TÜRKİYE DERGİLERİNİN HEDİYESİDİR, AYRICA PARA İLE SATILMAZ.

ESKİ UYGARLIKLAR BU KIYILARI SEÇTİYSE BİR BİLDİKLERİ VARDIR

Eski medeniyetlerin yaşamak için seçtikleri coğrafyalar, iklimi, bitki örtüsü, suyu, rüzgarı, güneşi, mevsimleri, toprağının bereketi hatta enerjisiyle insana iyi gelen, sağlıklı ve mutlu nesiller yetiştirmeye elverişli coğrafyalardır.

Ege kıyıları, filozofların yetiştiği, mitolojik hikayelere konu olan, uygarlıkları yüzyıllar boyunca besleyen, dünyanın en eski, hareketli ve zengin tarihine sahip kıyılar. Bunca yıldır, bu insanlar hep buraları tercih ettiyse, bir bildikleri vardır.

Heredot'un Bodrum'undan, Aristo'nun Assos'una uzanan bu doğa, tarih, felsefe ve kültür duraklarında mola verip günümüz yaşamlarına konuk oluyoruz. Geleneksel taş evlerin avlularına girip, sanatçıların atölyelerine uğrayıp, lokal lezzetleri tadıyor, bereketli topraklardan gün batımlarını izliyoruz.

Ege bizi kucaklıyor ve bırakmıyor. Biz de onu...

Melda Narmanlı Çimen
Yayın Direktörü
mcimen@doganburda.com

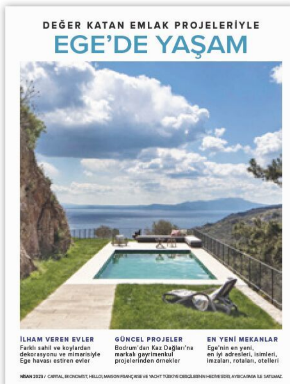

KAPAK FOTOĞRAFI:
Emre Başak.

MAISON FRANÇAISE arşivinden alınmıştır

Doğan Burda Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş.
İcra Kurulu Başkanı: Cem M. Başar

Yayın Direktörü (Sorumlu):
M. Melda Narmanlı Çimen
Danışman Yayın Yönetmeni: Yasemin Aksoy
Danışman Görsel Yönetmen: Reyhan Kırmacı

Reklam ve Etkinlik Grup Başkanı:
Ali Erman İleri
Grup Başkan Yardımcısı:
Işıl Baysal Turan, Seda Erdoğan Dal
Reklam Satış Koordinatörü:
Menend Çerçioğlu, Neyran Çınar, Şerife Dökmetaş
Reklam Satış Müdürü:
Maya Yılmaz
Hedef Sayfalar Reklam Koordinatörü:
Aysel Şener Tel: (0212) 336 53 75
Bölgeler Satış Müdürü: Hülya Erdoğan
Tel: (0212) 336 53 72
Ankara Reklam Satış Koordinatörü:
Sezinur Balıkçıoğlu
Ankara Reklam Müdürü:
Beliz Balıbey Tel: (0312) 577 31 56
YÖNETİM YERİ
Kuştepe Mah., Mecidiyeköy Yolu Cad.,
Trump Towers, Kule 2, Kat: 21, 34387,
Şişli, İstanbul. Tel: (0212) 410 32 00.

EGE'DE SEZON AÇILIYOR

İlhamını doğadan alan özgür ruhlu Ege yaşam tarzının şifreleri de aynı huzuru yansıtıyor. Benzer duyguları paylaşan marka ve etkinlikleri radarımıza aldık.

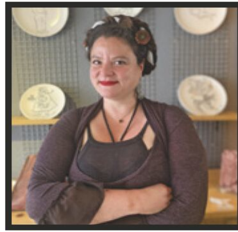

ZAMANSIZ VE FAYDALI GÜZELLİKLER GİBİBODRUM'DA

İnsanı iyi hissetiren dekorasyon ürünleri, akıllı tasarımlar ve doğal parçalar GibiBodrum'un rafları arasından size gülümser. Akdenizli bir stilin tüm ihtiyaçlarını bulabileceğiniz GibiBodrum Kumbahçe'de ve çok yakında merkezdeki Çarşı caddesinde. **www.gibibodrum.com**

BODRUM'DA SANAT GÜNLERİ BAŞLIYOR

Art Melek tarafından organize edilen ve bu yıl üçüncüsü düzenlenen Bodrum Atölye Buluşmaları, 20-25 Haziran 2023 tarihleri arasında yapılıyor. Devrim Erbil, Muzaffer Akyol, Ali Atmaca gibi duayenlerin yanı sıra genç sanatçıların da üretimlerini yaptıkları atölyeleri bu tarihler arasında herkese açık olacak. Tüm adres ve etkinliklerin yer aldığı sanat haritası tüm yarımadaya dağıtılacak. Takipte kalın! **@artmelek_bodrum**

URLA'DA DEKORASYON VE SANAT TURU

Gizem Yurttaşen Erenoğlu ve Taner Erenoğlu'nun kurdukları Illios Urla'da her biri farklı sanatçı ve tasarımcının elinden çıkan lokal ürünler bulmak mümkün. **İllios.com.tr**

YENİ BİR KÜLTÜR-SANAT MERKEZİ: FRAMEBODRUM

Bu yaz Bodrum'da tam da ihtiyaç duyulan bir kültür-sanat merkezi açılıyor. Ortakent'te toplam 2,5 dönüm içinde tasarlanmış kompleks içinde tiyatro salonu, sanat galerisi, mini sahne (kabare), sanat atölyeleri, derslikler, ortak ofis alanı (coworking), restoran, café ve bahçesinde amfitiyatro var. Yapının ön cephesini saran demir konstrüksiyon kabuk sayesinde Bodrum'un ikonik mimari yapılarından biri olmaya aday FrameBodrum, bu yaz sanatsal etkinliklerin adresi olacak. **@framebodrum**

DoubleTree by Hilton™
BODRUM ISIL CLUB RESORT

Yeşilin Mavi ile Buluştuğu Büyülü Bir Vaha...

REZERVASYON +90 252 337 1010

E-mail: bodrumisilclub_sales@hilton.com
www.hilton.com

doubletreebodrumisilclub | doubletreebodrumisilclub

haberler ■ haberler ■ haberler ■ haberler ■ haberler ■ haberler ■ haberler ■ haberler

AKDENİZLİ STİLLER

Bodrum'un sadelik, rahatlık ve doğallık odaklı modern Akdenizli evlerinin ve yine aynı rafine ve ferah yaşam alanlarının en çok tercih ettiği markalardan biri olan Lamare Living'in, Ortakent'teki 1.200 metrekarelik mağazasında, mobilyadan aksesuara, tekstilden mutfak ürününe kadar pek çok ev ve yaşam ürünü bulunuyor.
@lamareliving

ORMANDAN TABAĞA SÜRÜKLEYİCİ BİR URLA SERÜVENİ

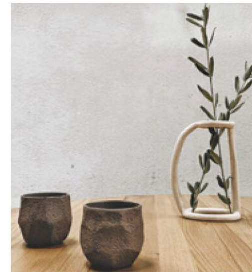
Duygu Özerson Elakdar'ın kurduğu Hiç Urla markası altında, butik zeytinyağı üretimi, yerel lezzetlerin sunulduğu lokanta, yemek & zeytinyağı kursları ve seramik atölyesi bulunuyor. Urla'daki Sanat Sokağı içinde yer alan seramik atölyesini gezebilir, gördüğünüz tabaklardan aynı sokakata konumlanan restoranda, lezzetli yemekler yiyebilirsiniz. hicurla.com

EGELİ BİR ADRES

Özgür Arıkan, İstanbul'daki hayatını Bodrum'a taşıyan bir cesur yürek. Bundan 4 yıl önce Dereköy'de açtığı Leleg Living mağazasında hep hayal ettiği stilde bir dekorasyon tarzı yaratmış. Hepsi geleneksel yöntemlerle üretilmiş, el yapımı ürünlerden oluşan mağazanın raflarındaki ürünlerin %90'ı Türkiye'de lokal zanaatkarlar tarafından üretiliyor. Boho stilde, Ege evlerinin tarzını yansıtan Leleg Living, istenirse ev ve oteller için dekorasyon hizmeti de veriyor.
@lelegliving

BİR NEFES GİBİ

Urla'da yaşayan Zeynep Üstünkarlı, Zeyns markası altında tasarlayıp ürettiği seramik ürünleriyle radarımızda. Baktıkça huzur veren sakin koleksiyonları arasında, noktalı ve çizgili Boho serisinin çekimine kapılmamak imkansız. **@zeyns_atelier**

BODRUM MUTFAK

eOFİS BODRUM

NİDAPARK GÖCEK

MUDO

SWISSÔTEL RESIDENCES BODRUM HILL

SNOC

CENNET KOYU EVLERİ

URLA SAHNE

ARC DE LUNE GÜMÜŞLÜK

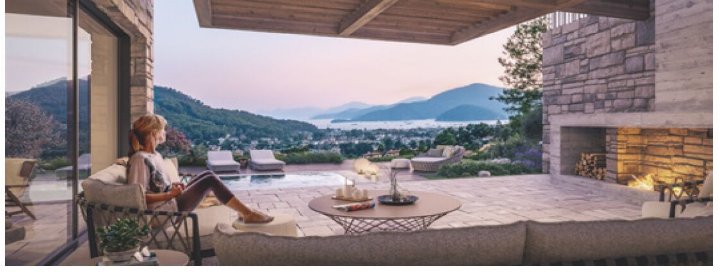
RÖPORTAJ
MİMAR KORAY YAVUZER

NİDAPARK GÜNDOĞAN

EGE'DE GAYRİMENKUL, TURİZM, OFİS VE DEKORASYON MARKALARI

Ilık iklimi, muhteşem denizi, doğayla iç içe yaşam alanları, baş döndüren havasıyla Ege kıyıları her zaman büyüleyici.
Tüm mevsimlerin doyasıya yaşandığı Ege, günümüzde büyük şehirlerde yaşayanların kaçış noktası oldu. Son yıllarda evden çalışma sistemine geçen birçok kişi eskiden yazlık bölgesi olarak düşünülen Ege kıyılarına taşınarak yaşamlarını burada sürdürmeye başladı. Günümüzde Ege'de 4 mevsim yaşanacak altyapıya sahip, doğayla iç içe yaşam alanlarının sayısı gittikçe artıyor. Gayrimenkul projeleriyle iç içe turizm tesisleri, işlerini Ege'ye taşıyanlara yardımcı olacak ofis kompleksleri, kültür merkezleri, restoran ve konser alanları bu bölgede yaşayanların hayatlarını kolaylaştırıyor. Birçok dekorasyon markası da Ege'de yeni mağazalarını açıyor. eğer sizin de rotanız Ege'ye yöneldiyse, radarımıza giren bu markaları inceleyin.

Huzurun yeni adresi, Ege ve Akdeniz'in birleşme noktası

NİDAPARK GÖCEK

Tahincioğlu Gayrimenkul'ün Türkiye'nin en güzel yerlerinden Göcek'in tarihi ve doğal dokusunu koruyarak hayata geçirdiği Nidapark Göcek, bölgenin ilk markalı lüks konut projesi...

Türkiye'nin küçük, güzel bir ilçesi Göcek, sakinlerine şehir hayatının koşuşturmacasından uzakta huzurlu bir yaşam sunuyor. Yemyeşil ormanları ve masmavi suları ile büyüleyici doğası yaşamak için Göcek'i mükemmel bir yer yapıyor. Ayrıca Göcek'in doğa ile uyumu çevre dostu bir yaşam tarzı arayanlar için ideal bir destinasyon.

Marinaların, koyların ve sakin bir yaşamın kesiştiği Göcek'te, daha önce düşünülmemiş konforu ve hayatı sunan Nidapark Göcek, Leed sertifikasına uygun çevreci bir anlayışla inşa ediliyor. Müstakil villa konsepti ile sahiplerine özel ve seçkin bir hayat sunan 32 villalık butik projede, 2'şer katlı 4+1 ve 3+1 farklı villa seçenekleri bulunuyor. Konumu itibariyle Nidapark Göcek, masmavi bir denize, marinalara, havalimanına ve çevre ilçelere ulaşım kolaylığı sağlayan bir noktada yer alıyor. Nidapark Göcek projesinde doğayla uyumlu malzemeler, dış cephede taş dokular ve ahşap detaylar dikkat çekiyor. Detaylar arasında dikkat çeken özelliklerden biri de tavana kadar yüksek camlarla Göcek manzarasını baştan sona izleme imkânı.

Özgün mimariye sahip olan villaların bahçe katındaki mekanlar ortada yaratılan şömineli avluda buluşurken, üst katlarda bina girişi ve odalar arasındaki sirkülasyon alanları yarı açık koridorlarla sağlanıyor.

Projede her villaya özel havuz, özenle tasarlanmış peyzaja sahip bahçe ve iki araçlık otopark, güneşlenme terasları, her odada özel banyo ve ev sahiplerinin ihtiyaçları ve istekleri doğrultusunda dönüştürerek kullanabilecekleri ekstra alanlar sunuluyor.

Binaların sırtı mevcut tepeye dönükken, ön cepheleri Göcek'in eşsiz manzarasına dönük şekilde tasarlanıyor ve her bir villa, Göcek'in eşsiz manzarasına şahitlik ediyor. Sunduğu sosyal imkânları ile de dikkat çeken proje, villa sahiplerinin boş zamanlarını değerlendireceği sosyal tesisi, spor salonu, sauna, pilates ve buhar odası ile şehir yaşamını aratmayacak.

Aynı zamanda villalarda keyif yaz-kış devam edecek.

nidaparkgocek.com
Tel: 444 4 846

Cennetin Koyu'nun kalbinde saklı bir yaşam

CENNET KOYU EVLERİ

Çağdaş Holding'in Cennet Koyu'nda hayata geçirdiği Cennet Koyu Evleri, kendi sahili olan, özel havuzu ve bahçesi ile 19 dubleks villa ve tek katlı 7 taş evden oluşuyor.

Büyük kısmı tamamlanan projenin 19 villalık etabı için çalışmalar devam ediyor.

Çağdaş Holding'in Bodrum'un en özel bölgesi Cennet Koyu'nda hayata geçirdiği Cennet Koyu Evleri maviyle yeşilin buluştuğu nefes kesen manzarası, gözlerden uzak konumuyla dikkat çekiyor. Hattat Koyu ile Türkbükü arasında yer alan proje, Bodrum'un gözbebeği Cennet Koyu'nda yaklaşık 30 bin 552 m^2 arazi üzerine konumlanıyor. Kendi sahili olan, özel havuzu ve bahçesi ile 19 dubleks villa ile bahçeli ve özel havuzlu tek katlı 7 taş evden oluşan Cennet Koyu Evleri; 76 - 636 m^2 arasında farklı seçenekler sunan yaşam alanlarını alıcılarıyla buluşturuyor.

Proje kapsamında Cennet Koyu'nun eşsiz güzellikleri arasında konaklama hizmeti verecek olan ve 2021 yazında ihtişamlı bir açılışla kapılarını açan Butik Otel Akana Cennet Koyu Bodrum ise hem dinlenmek hem de yazın tadını en özel şekilde çıkarmak isteyenler için tasarlandı. 7 bin metrekarelik bir alanda konumlandırılan otelde 22 oda ve 2 suit bulunuyor. Cennet Koyu'nun güzellikleri içine gizlenmiş, minimal odalarıyla misafirlerini doğanın renkleri ve şifasıyla baş başa bırakan Akana Cennet Koyu Bodrum, karmaşadan uzak, birinci sınıf hizmetlerle unutulmayacak anılara ev sahipliği yapmayı hedefliyor.

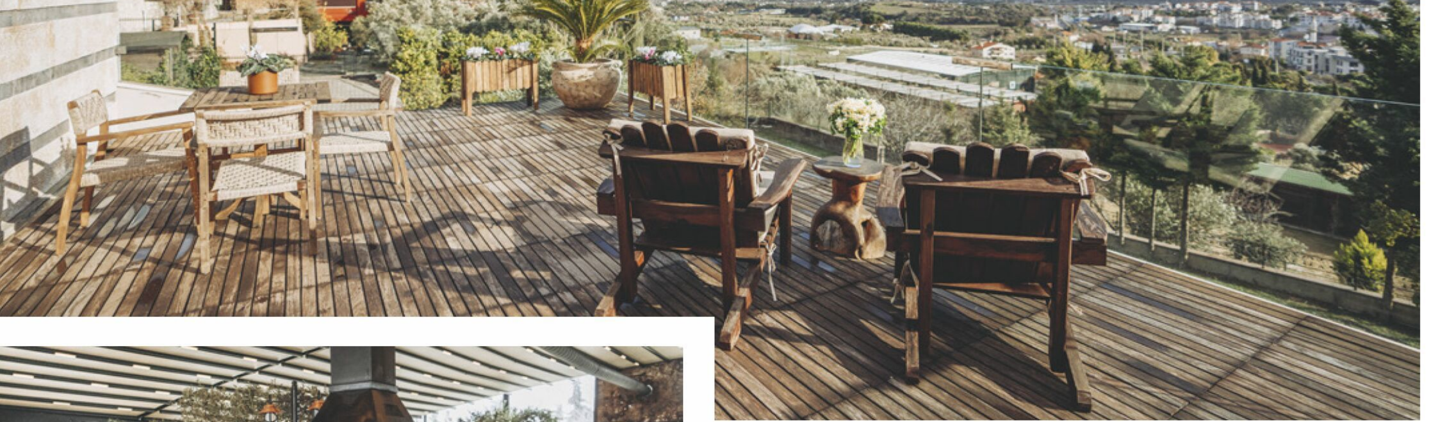
www.cagdascennetkoyuevleri.com
Tel: (0252) 311 77 77

Urla'da özgün lezzetler ve farklı konseptler bir arada
URLA SAHNE

Urla Sahne doğayla iç içe bir atmosferde iştah kabartan özgün lezzetleri, farklı konseptlerde organize edilen etkinliklerle sunuyor.

Urla Sahne'de özgün lezzetler ve farklı konseptlerde organize edilen etkinliklerle, gastronomi, müzik, eğlence bir arada sunuluyor ve dört mevsim yaşam alanı sağlanıyor.

Adnan Menderes Havalimanı'na 48 km, Urla merkeze 7 km, Çeşme'ye 40 km, Alaçatı'ya 30 km, İzmir İstinye Park'a 33 km mesafede olan Urla Sahne; gastronomi ile müzik ve eğlenceyi bir araya getiriyor.

Zeytin ağaçları arasında 20 dönüm arazi üzerine kurulu olan Urla Sahne bünyesinde, dünya mutfağının seçkin tatlarını

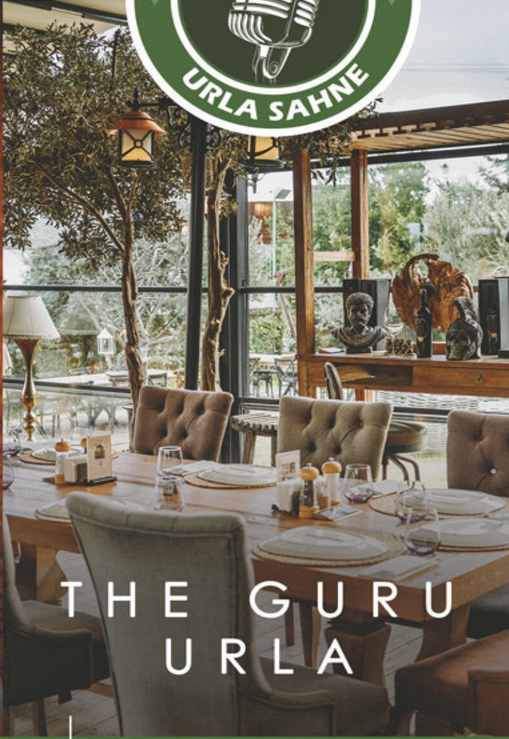
özel tasarımlarıyla süsleyen The Guru Urla, Urla Körfezi'nin eşsiz manzarasına sahip butik otel Doors Urla, konser ve etkinliklerin düzenlendiği Humans Event Urla ve Veledrom Tenis Kulübü yer alıyor.

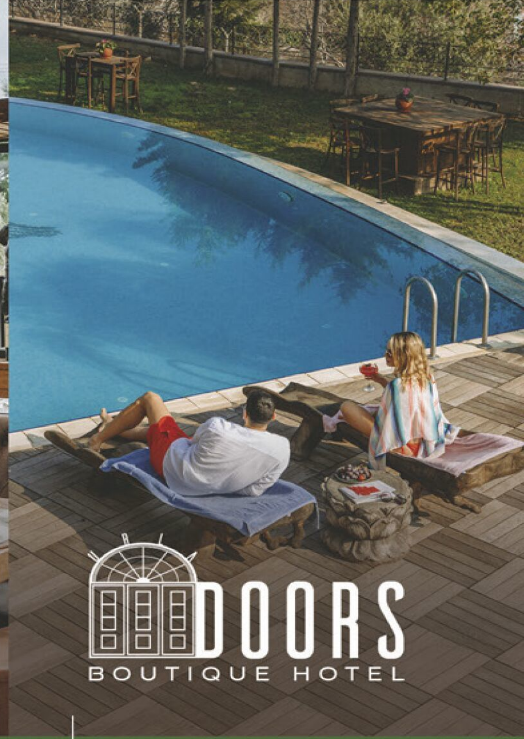
2500 kişi ayakta, 1500 kişi oturmalı açık alan kapasitesiyle Urla'da konser etkinliklerinin gözde mekanı olan Humans Event Açık Hava alanı dilediğiniz etkinliğe göre dizayn edilebiliyor. Ayrıca alan içerisinde bulunan 7 odalı Doors Urla Boutique Otel'de doğa içerisinde konaklama yapabilirsiniz. Teras bölümlerinde yaz aylarında özel etkinliklerin düzenleneceği butik otelde keyifli bir açık havuz da bulunuyor. Farklı kategorilerde oda tipleri ve özel jakuzili konaklama konforu sunan otel, Urla manzarasıyla güzel günler vadediyor. Nadir bulunan ve Urla'da tek toprak tenis kortuna sahip ve üzeri kapalı Veledrom Tenis Club ise genç, yaşlı herkes için tenis, yoga ve pilates çalışmalarının adresi.

www.urlasahne.com.tr

SAĞLIKLI VE MUTLU OLMANIN SIRRI **VELEDROM URLA'DA!**

Genci, yaşlısı, çocuğu fark etmeksizin tenis öğrenmek isteyenlerin adresi **Veledrom Tenis Club Urla.** Toprak sahaya sahip tesisimizde ister bireysel isterseniz grup dersleri ile sağlığınız ve ruhunuz için ilk adımı atabilirsiniz.

LEZZETİN DOĞAL HALİ **THE GURU URLA!**

The Guru Urla, seçkin lezzetleri mutfağında barındırarak, Urla'da keyifli zaman geçirmek isteyenler için mükemmel bir seçenek! Doğa ile iç içe bir mekan olma özelliği, şehir hayatından sizleri kopararak huzurlu, mutlu anlara yolculuk yapmanızı sağlıyor.

KENDİNİZİ ŞIMARTMAK **DOORS URLA İLE MÜMKÜN!**

Farklı kategorilerde oda tipleri ve özel jakuzili konaklama konforu sunan **Doors Urla Boutique Hotel,** benzersiz Urla manzarasıyla güne güzel başlamanızı sağlıyor.

DOĞA VE ESTETİĞİN BİR ARADA OLDUĞU **URLA SAHNE,** BU EŞSİZ DENEYİMİ SUNMAK İÇİN SİZLERİ BEKLİYOR!

20 dönüm arazi üzerine kurulmuş olan Urla Sahne'de sezon boyunca birbirinden ünlü isimlerin konserleriyle coşkuyu ve ritmi ruhunuzda hissedeceksiniz. Ayrıca düğün, nişan, doğum günü ve özel etkinlikleriniz için açık-kapalı mekanlara sahip Urla Sahne'de mutluluğu doyasıya yaşayabilirsiniz.

0 (232) 754 22 00
Rüstem Mah. Çiçek Sok. No: 2/A, Urla / İzmir
www.urlasahne.com.tr

Yeşilden maviye

ARC DE LUNE GÜMÜŞLÜK

Arc de Lune Gümüşlük huzur ve mutluluk dolu bir yaşam felsefesiyle sizlerle buluşuyor.

26 özel aile için hazırlanmış muhteşem bir proje: Arc de Lune Gümüşlük.

Bodrum'un berrak denizi ve taze balığı ile ünlü Gümüşlük sahiline 300 metre, restoran ve kafelere 500 metre, tarihi kral yolu Myndos Antik kentine (Tavşan Adası) 800 metre uzaklıkta olan ARC de LUNE Gümüşlük, dünyaca ünlü Yalıkavak Marina'ya 15 dk, Turgutreis Marina'ya 10 dk, Bodrum Merkez'e ise 20 dk mesafesi ile sizlere benzersiz bir lokasyon avantajı sunuyor.

Toplam 11.700 m^2 arazi üzerine inşa edilen ARC de LUNE Gümüşlük, 26 adet bağımsız villadan oluşmakta.

Her bir villada özel havuz, teras, veranda, her villaya ait açık ve kapalı otopark bulunan proje 6610 m^2 'lik geniş peyzaj alanı, 2570 m^2 ortak kullanım alanıyla büyüleyici bir proje.

İki ayrı villa tipinde tasarlanan ARC de LUNE Gümüşlük'te villaların tamamı 3+1 şeklinde planlanmış, evler salon + mutfak, 3 yatak odası ve 3 banyodan oluşmakta. Villaların dış cephesi doğal taş kaplaması ile sıcak bir görüntü verirken, iç cepheler ise sade ve şık modern mimari eşliğinde tamamı akıllı ev sistemi ile donatıldı. Dört mevsim yaşanacak şekilde dizayn edilen ARC de LUNE Gümüşlük kaliteden ödün vermeden tasarlanan mimarisiyle Gümüşlük sevenlere yeni bir yaşam alanı sunuyor.

Gümüşlük'ün benzersiz güzellikleri ve renkleriyle, huzurun tam ortasında bir deneyim sizi bekliyor. Aileniz ve sevdiklerinizle hayatın her anının keyfini çıkarabileceğiniz ARC de LUNE Gümüşlük'de yaşam fırsatını siz de yakalayın.

www.arcdelune.net

Nidapark Göcek

Sürdürülebilirliğin ön plana çıktığı iki proje
NİDAPARK GÖCEK VE NİDAPARK GÜNDOĞAN

Tahincioğlu Gayrimenkul tarafından hayata geçirilen Nidapark Göcek ve Nidapark Gündoğan'ın hikayelerini projelerin mimarı Mimar Koray Yavuzer'den dinledik.

Mimar
KORAY YAVUZER

Her projenin kendine özel bir bileşeni ve hikayesi var. Bizlere Nidapark Göcek ve Nidapark Gündoğan'ın hikayesinden bahsedebilir misiniz?

Size biraz Nidapark Göcek ve Nidapark Gündoğan'ın hikayelerinden bahsetmek isterim. Göcek'te Tahincioğlu Gayrimenkul'un yatırım yapma fikri ortaya çıktığı zaman en büyük destekçilerinden biri de ben oldum. Çünkü Bodrum'da çok proje var, ancak Göcek çok farklı bir noktada yer alıyor. Dünyanın en güzel koylarına ve kıyılarına ev sahipliği yapan bir bölgede bulunuyor Göcek. Böyle bir bölgede "proje yapacak olma" fikri bizim için çok heyecan verici oldu. Gündoğan ise hakikaten Bodrum'daki belki de olabilecek en güzel noktalardan bir tanesi... Kendi adımıza bu bölgede, manzarası olan bir bölgede farklı bir mimari oluşturmak, farklı bir hikaye yaratmak ve Bodrum'un gerçekten ihtiyacı olan projeyi yapma şekli de bizim adımıza yine heyecan vericiydi. Biz ofiste hakikaten heyecan duyduğumuz hakikaten farklı bir yaklaşım getirdiğimiz projeleri yapmayı seviyoruz.

Projelerin tasarımında ilham kaynaklarınız neler oldu?

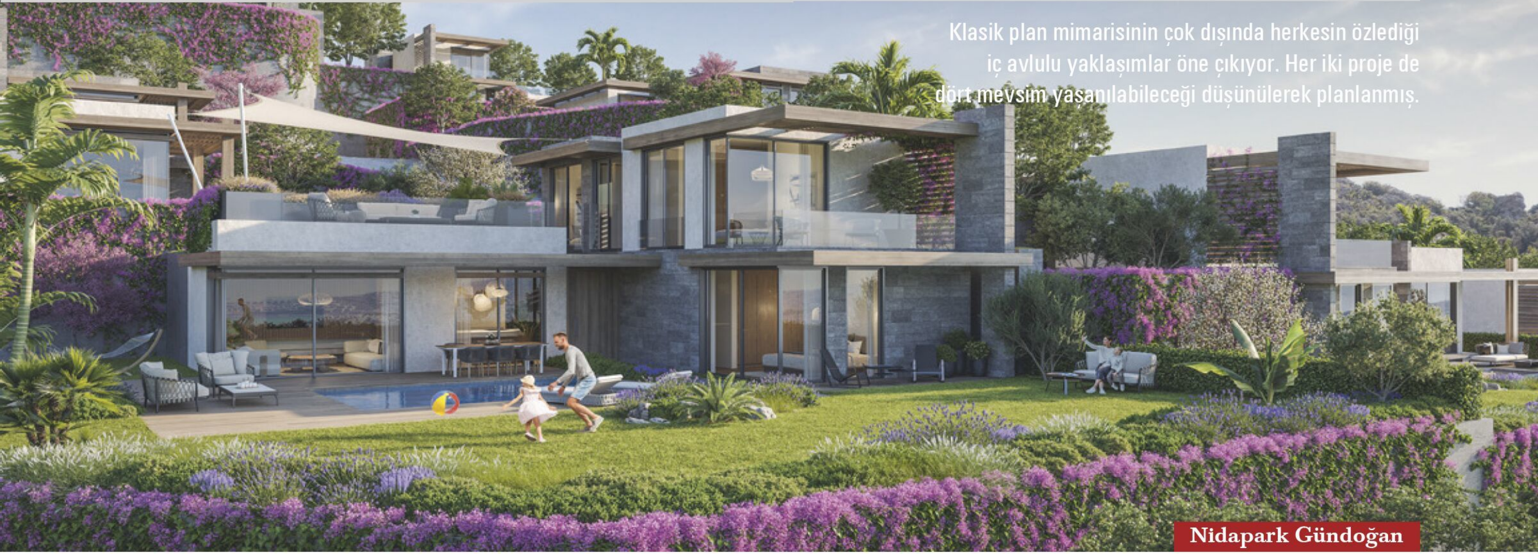
Biz her projemizde çokça araştırma yaparız. Ofisimizin başarısını bu yaptığımız araştırmalar, bu görsel ilham noktalarında buluruz. Akdeniz ve Ege mimarisini çokça inceledik. Ofisimizin genel bir modern çizgisi var. Bu modern çizgi ile Akdeniz ve Ege mimarisini birleştirerek farklı bir çizgi yakaladık. Göcek'te yaptığımız projede, İtalyanların orta avlulu, ortasında büyükçe yaz kış yanabilecek bir şöminesi olan, farklı mimaride çatılarıyla, açık alanlarıyla parçalı kütleleriyle yepyeni bir mimari getirdik. Açıkçası burada ilham kaynağımız da eski Ege İtalyan evleriydi. Türk mimarisinde de orta avlu var tabii ki. Biz kendi kültürel mirasımızı da yeniden projelerimize ekleyerek özlediğimiz mimariyi yakaladık. Nidapark Gündoğan'da ise farklı kademelerde ayrı bahçe yapılıp, her bir villa için kendi havuzu ve güneşlenme terasları oluşturuldu. Yerleşim öyle bir sağlandı ki hiçbir bahçe birbirini görmeyecek ve birbirinin manzarasını kesmeyecek şekilde tasarlandı.

Bu iki projenin yenilikçi mimari yaklaşımlarını anlatır mısınız?

Bu projelerde, bir kere klasik plan mimarisinin çok dışında her iki projemizde de herkesin özlediği iç avlulu yaklaşımları öne çıkarttık. Planlarımız U ya da L şeklinde formlarda olan, arazi yapısına uyumlu ve kendi içerisinde güzel bir iç avlu oluşturacak kütle dağılımı şeklindeydi. Bir yandan her iki bölgede de yazlık alanlar olması sebebiyle rüzgârın doğal

Klasik plan mimarisinin çok dışında herkesin özlediği iç avlulu yaklaşımlar öne çıkıyor. Her iki proje de dört mevsim yaşanılabileceği düşünülerek planlanmış.

Nidapark Gündoğan

yapısını bozmayacak şekilde tasarladık. Bunlar mimarinin kendi içerisinde parçalı kütlelerin bir araya gelmesiyle oluşan bir yapılaşma. Bu yapılaşma doğal rüzgârın arsanın içerisindeki her noktaya ulaşmasıyla birleşti. Bizim her zamanki modern çizgimiz ve Akdeniz mimarisinin modernize olmuş şekliyle ortaya böyle iki güzel tasarım çıktı.

Projeler yazlık coğrafyalarda dört mevsim yaşanabilecek teknik ve teknolojik altyapıları sunuyor. Bundan biraz bahsedebilir misiniz?

Göcek'teki projemizde de Gündoğan'daki projemizde de dört mevsim yaşanabileceğini hedefleyerek tasarımlarımızı ilerlettik. Bu bölgelerde dört mevsim yaşayan birçok vatandaşımız, dostumuz mevcut. Bu yaklaşımda, klimanın en ileri sistemi olan VRF sistemi uygulandı. Daha düşük enerji salınımlı, daha düşük enerji tüketimi sağlayan sistemler, aynı zamanda tabii ki çatılarımızda duvarlarımızda bulunan izolasyonlarımız, yazın sıcağı içeri sokmamak için kışın da içerdeki sıcağın dışarı çıkmaması ya da dışardaki soğuğu içeri almamak adına izolasyon detaylarımıza dikkat ettik. Taş duvarlar her iki projemizde de ve bununla bağlantılı ahşap detaylarımız, hep bu amaçla yapıldı. Orta avluda Göcek projesinde yer alan büyük şöminemiz, kışın da güzel hava olduğu zaman özellikle akşamları oturulabilmesi adına doğal bir ısıtma sistemi olarak tasarladığımız çok heyecan duyduğumuz bir detay. Aynı zamanda iç avludaki zemin katta yer alan şöminemiz, aynı zamanda yukarda ebeveyn yatak odasında da bacasının devam etmesi ve ebeveyn yatak odasından da aynı şekilde şömine olarak yararlanılabilmesi şeklini ortaya koydu. Bu da evin hızlı ısınma sisteminde oldukça faydalı olacak bir detay. İki projeyi de yaz kış oturulabilmesi için gerekli tüm detaylarla donattık, ki zaten güzel olan aslında sezon dışı da dilenildiği taktirde gidilebilmesi hatta orada 12 ay yaşanabilmesi şekliydi. Koray Yavuzer Mimarlık olarak bizim bir sloganımız var "Yazlık değil ömürlük", bu slogana layık olacak şekilde bir yapılaşma projesi öngördük.

Bugün gayrimenkul projelerinde sürdürülebilirlik çalışmaları ön planda. Bu konuda ne gibi çalışmalar yapıldı?

Projelerimizde sürdürülebilirlik her zaman bizim önem verdiğimiz hususlardan bir tanesidir. Gerekli izolasyon kışın daha az enerji tüketerek sıcağı sağlamak, yazın da dışarının sıcaklığını içeriye almayan yine aynı izolasyon yapısıyla daha düşük enerji tüketerek gerekli serin ortamı sağlayan yapı, bizim adımıza sürdürülebilirlik anlamında önemli bir noktadır. Yapı oluşumu, kesitler, bağlantılı taş duvarlar, çatı detayları ve izolasyon detayları bunların hepsi projenin sürdürülebilirliği adına yani daha düşük enerji ile daha uzun süre yetinebilme şeklinin çok önemli bir detay olduğuna inanıyoruz. Aynı zamanda tasarımlarımızda peyzaj ve bitkiler bizim adımıza çok önemliydi. Bu bölgede yaptığımız projelerin hepsinde tekrarladığınız bir detayımız vardı. Bizim çevre yolları hiçbir zaman duvarlara tam olarak değmez. Mutlaka arada peyzaj alanlarımız vardır. Bu iki projenin her ikisi de yine eğimli arazide olması sebebiyle bizim adımıza önemli bir detaydı bu. Çevre yolları ve duvarlar arasında bıraktığımız bu boşluklar o bölgeye ekilecek sarmaşık yapısı, zeytin ağaçları, manzarayı kesmeyecek şekilde yerleştirilmiş selviler şeklindeki bir bitki örtüsünün yapılar yıl aldıkça yani proje yaşlandıkça daha da cazip bir hal alan bir peyzaj, botanik yapısı haline gelmesine olanak sağlıyor. Bunu bırakmadığınız zaman yani her tarafı taş yollar, beton yollar şeklinde yapıldığı zaman zaten bu projenin sürdürülebilirliği adına da olumsuz bir durum oluşturur. İleriye yönelik de projenin yıl almasının zengin botanik oluşumuna el vermesi gerekir. Biz de bunu sağladık bu projelerde. Projelerimiz teslim edildikten sonra çok daha yeşil bir hal alacak şekilde tasarladık yani biz bölgeyi bulduğumuzdan daha yeşil bırakıyoruz.

nidaparkgocek.com
nidaparkgundogan.com
Tel: 444 4 846

Tahincioğlu ayrıcalığıyla Bodrum'da yaşamak

NİDAPARK GÜNDOĞAN

Nidapark Gündoğan'da yer alan özel bahçeli ve havuzlu farklı kotlara yerleştirilmiş müstakil villalar deniz manzarasına göre konumlandırılarak eşsiz bir panoramayla manzaranın keyfini ikiye katlıyor.

Tahincioğlu markası Nidapark Gündoğan'la artık Bodrum'da

Tahincioğlu Gayrimenkul, "Nidapark" markasını Bodrum'a taşıdı. Yalıkavak ve Türkbükü arasında en eski yerleşim yerlerinden biri olan Gündoğan'da yükselen Nidapark Gündoğan Bodrum'da dört mevsimi doyasıya yaşamak isteyenler için ayrıcalıklı bir proje oluyor. Nidapark Gündoğan, Ege Denizi'nin berrak sularını ve Bodrum koylarının altın kumlarını, evinizin hemen önüne taşıyor. Yatay mimarisi, ferah yerleşimi ve yüksek kalitesi ile bölgenin en hâkim konumunda yer alan Nidapark Gündoğan'da hayat, özgün bir mimariyle yeniden yorumlanıyor.

Nidapark Gündoğan, proje içerisinde yer alan otelin restoran, bar, yüzme havuzu, fitness ve SPA gibi birçok sosyal imkanından üyelik sistemiyle yararlanma imkanı sunuyor. Size hayatınızı doyasıya yaşamak kalıyor. Geniş bahçelerde yaratılan deck alanları ile açık alanda ferah bir yaşam olanağı sağlanan villaların alanları ise 185 ile 373 metrekare arasında değişiyor.

Eşi benzeri olmayan Gündoğan manzarasına tepeden bir bakış. Doğayla uyumlu yerleşimin getirdiği, kendine has, nitelikli bir mimari. Bu anlayışa uygun olarak özel bahçe ve havuzlarla müstakil yaşam konforu sunan evler.

nidaparkgundogan.com

Tel: 444 4 846

Nidapark Gündoğan'da Bodrum'un hiç görmediğiniz bir yönünü keşfedecek ve bu keşfin mutluluğunu her gün yaşayacaksınız.

BU BİR İLANDIR.

Detaylarla mükemmelleşen mutfaklar
BODRUM MUTFAK®

Bodrum'un hazır mutfak üretimi yapan ilk firmalarından olan Bodrum Mutfak ile ilgili sorularımızı Bodrum Mutfak Mobilya Kurucusu Mustafa Güneri yanıtladı.

Mustafa Güneri

Kameriye mutfak
Bodrum Mutfak Mobilya, misafirlerini açık havada ağırlamak isteyenler için Kameriye mutfak modelini tasarladı.

Bodrum Mutfak Mobilya'nın kuruluş hikâyesi nedir?
■ Denizcilik mesleğinden sonra ayakları karaya basan, kendi kökleri üzerinde büyüyüp genişleyecek bir marka hedefi ile 27 yıl önce mutfak mobilyası işine başladım. Bodrum'da hazır mutfak üretimini ilk yapan firmalardan biri olduk. Sonrasında kendi işçilik ve hünerimizi sergileyebileceğimiz masif bölümünü de bünyemize katarak hazır ve modüler sistemden bağımsız, özgür mutfaklar tasarlamaya başladık. Standart, üretimin kalite kıstaslarını korumak markamız için vazgeçilmez olsa da fikri ve tasarımı asla standarda bağlamama kararı alarak, butik üretim ve hizmet anlayışını o yıllarda benimsedik. 2003 yılında mobilya kategorisini de bünyemize taşıyarak genişleyen talep üzerine 700 metrekare alan içinde gerçekleşen üretim, 7000 metrekare üretim

Flora mutfak
Fonksiyonelliği zevk ile kombinleyen Flora; baharın aydınlatan ışığını beyaz, toprağın uyanışını ve tabiatın canlanışını yeşil tonları ile vurguluyor.

parkuruna sahip Entegre Üretim Tesisi'ne dönüştü. Tüm bu modern tasarım ve kaliteli üretim anlayışımızla Bodrum'da doğduk, Türkiye'de büyüyoruz. Yalnızca Türkiye'de değil yurtdışında da müşterilerimize en iyiyi, en farklı hizmeti sunmaya devam etmek istiyoruz. Hedefimiz sürdürülebilir ihracat alt yapımızı hızlandırarak katma değer odaklı ihracat ağımızı kurmak. Bu doğrultuda bazı ülkelerden bayilik teklifi aldık. Gerekli çalışmaların ardından Avrupa pazarında da adımızdan söz ettirmeyi hedefliyoruz. Bodrum Mutfak Mobilya kurum kültürünü ve manifestosunu benimseyerek, aynı kaliteyi Türkiye ve Avrupa'ya taşıyacağımız bayi ağı yatırımları için çalışmalarımıza başladığımızı söyleyebiliriz.

Ürünler hangi bazlar dikkate alınarak tasarlanıyor? Ne tarz projeler geliştiriliyor?

■ Modern tasarım anlayışını ve işlevselliği bir araya getirerek alan ölçüsü ile beklentileri en doğru oranda buluşturuyoruz. Kolay kullanılanımı ve tasarım detayları ile keyif ve paylaşım temalarını başrole taşıyoruz. Küçük alanlarda optimum kullanıma odaklanılırken, büyük alanlarda işlevselliğin yanında çekiciliği artıran unsurlara yer veriyoruz.
'Mükemmellik detay değildir, detaylar mükemmeli yaratır' bunu biliyoruz. Kişiye özel ve kullanıcı ihtiyaçlarına uyumlu detaylarla mükemmelleşen mekanlar tasarlıyoruz. Üretim ve malzeme kalitesi, yaratıcı tasarım anlayışını destekleyen hizmet felsefesi ile mutfaklarda farklı beklentileri tek bir çatı altında karşılıyoruz. Kalite ve işçiliğin ispatı uzun yıllar kullanılır olmasıdır. Bugün ilk müşterilerimizin evlerinde hala mobilyalarımızın olmasının ve tavsiyeleri ile sonraki kuşaklara da hizmet sunmanın gururunu yaşıyoruz. Doğru karar değer katar.

2023 mutfak trendlerinden bahseder misiniz?

■ Hayatın hızlı temposunda evde geçirilen her anın telaştan uzak ve güven dolu beklentisi ile mekan tasarımlarında keyif ve paylaşım temaları başrole taşındı. Keyif odaklı kurguları başrole taşıyan samimi, rahat ve doğal ambiyanslar içerisinde ahşap dokular, büyük resmi tamamlayan önemli detaylar ile birleşiyor. Salon ile birleşen mutfaklarda esneklik sağlayan ve mekanı istediğiniz şekilde kullanmanıza olanak tanıyan hareketli ada ünitesi gündelik yaşamı kolaylaştıracak, düzen sağlayacak, pratik ve hızlı çözümler sunuyor. Yemek hazırlamayı, pişirmeyi ve düzen kurmayı kolaylaştıran detaylarla donatılmış mutfakların salon ile beraber planlanması mekanın daha geniş algılanmasını sağlıyor. Modern tasarım anlayışını ve işlevselliği bir araya getiriyor. Zaman ve yer kazandıran raf sistemleri ile zenginlik kazanan dolaplar, anti-bakteriyel tezgah ve görselliği ön plana çıkaran açık sistem raf bölmeleri en rahat olduğumuz ve en çok vakit geçirdiğimiz yaşam alanlarımızı güzelleştirmeyi hedefliyor. Ahşabın kokusu ve dokusunu tarzı tamamlayan aksesuarlar ve davetkar tasarım çözümleri ile buluşturan country mutfak tasarımlarının modası geçmiyor. Yeni eğilimler, modası geçmeyen ama nostalji ve sıcaklık veren tonlar ile modern mobilyada yerel unsurların öne çıktığı tasarımlardır. Bodrum Mutfak Mobilya'da zamana uygun ve zamansız olarak tasarlanan mutfak modelleri natüralist ahşap dokuları, toprak tonları, huzur veren sade renkleri ve modern çizgilerin birleşimi ile bize hayatın özünü hatırlatan bir kurgunun altını çiziyor.
www.bodrummutfak.com.tr

MUDO Ege'nin Gözdesi O!

Özgün, zevkli, kaliteli, her tarza uygun seçenekler sunarak ilham veren Mudo bahçe koleksiyonu, en değerli anlarınızda güneşin keyfini çıkarırken sizlere eşlik ediyor. Ev konforunu dışarı taşıyan sezonun yeni tasarımları, yaz dekorlarının gözdesi olacak.

Perry köşe seti.

Bamako masa ve sandalye.

Whistler oturma seti.

Hamburg masa ve Phill kolçaklı sandalye.

Oturma gruplarından masa sandalye takımlarına, koltuk, berjer ve daybedlerden salıncaklara benzersiz tasarım ve kalitede birçok bahçe mobilyası Mudo'nun özgün ve seçkin stiliyle sizi bu yazı bambaşka geçirmeye çağırıyor.

Hava koşullarına uygun ve üst düzey kaliteden oluşan ürünler, el işçiliğiyle kusursuzlaşarak doğallığı ve güneşin ritmini açık alanlarınıza taşıyor. Rattan sandalyeler sıcak yaz sohbetleriniz için samimi alanlar yaratmanıza yardımcı oluyor. Güçlü ve stil sahibi tasarım dokunuşlar şıklığı ve doğallığı bir arada sunuyor. Natürel stil kurguları, her tarza ve stile uygun birbirinden çeşitli şık ve eşsiz mobilyalar aynı zamanda FSC*, doğa dostu ürünlerle de yaşam alanlarınızı güzelleştiriyor.

Mudo Concept, Plaza Bodrum'da yenilenen 3,500 m^2'lik 3 katlı mağazasında hem özgün ve trendlere öncülük eden tasarımlarıyla ziyaretçilerine benzersiz bir alışveriş deneyimi sunuyor hem de keyifli iç ve dış mekan alanlarıyla Bodrum'daki yeni buluşma noktası oluyor.

Tarzıyla ikonlaşan tasarımlar Mudo Concept mağazalarında ve websitesinde sizi yazın keyfini çıkarmaya davet ediyor.

www.mudo.com.tr

Dört mevsim Bodrum

SWISSOTEL RESIDENCES BODRUM HILL

İnşaat ve turizm sektöründeki büyümesine devam eden Çağdaş Holding, Swissôtel Residences Bodrum Hill projesiyle, Bodrum'u 12 ay yaşamak isteyenler için çok özel alternatifler sunuyor.

Rezidans sahipleri projenin tamamlanmasıyla birlikte Swissôtel Residences Bodrum Hill'in açık/kapalı havuzları, restoran-bar, spa, fitness center, masaj odaları, Türk hamamı, toplantı odaları ve diğer seçkin hizmet ünitelerinden faydalanabilme imkânına sahip olacak.

Çağdaş Holding tarafından Bodrum girişi Yokuşbaşı mevkiinde hayata geçirilen Swissôtel Residences Bodrum Hill, Bodrum'da 12 ay boyunca mevsimlerin her tonunu dolu dolu yaşamak isteyenlere, kentin kalbinde, doğanın içinde özel bir atmosfer vadediyor.

32 dönümlük bir arazi üzerinde yıl boyu yaşayan bir proje olarak tasarlanan Swissôtel Residences Bodrum Hill, Swissôtel markası ayrıcalığıyla Bodrum'un en büyük spor kompleksinin yanı sıra otel bölümünde yer alan balo salonu, sergi salonları, iş merkezleri ve restoranları ile iş ve sosyal amaçlı buluşmaların da yeni merkezi olacak. Otel bünyesinde 124 odanın yer aldığı projede, 55 rezidans ünitesi de farklı ihtiyaçlara cevap vermek amacıyla 90-558 metrekare aralığında daire, dubleks ve villalar şeklinde planlandı. İnşaat çalışmaları etaplar halinde gerçekleştirilirken, ilk ve ikinci etapta yaşam başladı. Son etap çalışmaların da hızla ilerlediği projede otel bölümünün ise 2024 yılında hizmete açılmasını planlanıyor.

Swissôtel Kiralama Sistemiyle kişiye özel villa kiralama hizmeti de sunan Çağdaş Holding, yatırımcılar ve yatırımlarını korumak isteyenler için de önemli avantajlar sunuyor. Bu kapsamda yatırımcılar, diledikleri zaman kendilerine özel bu yaşam deneyiminin keyfini çıkarırken, evde bulunmayacakları zamanda da rezidanslarını Swissôtel ve Çağdaş Holding güvencesiyle kiraya verip evlerini bir yatırım aracına dönüştürebiliyor.

www.swissotelbodrumhill.com
+90 252 311 77 77

BU BİR İLANDIR.

Bodrum'un güzel havasında çalışma ortamı eOFİS BODRUM

eOfis lokasyon ağını genişletmeye devam ederek Türkiye'nin önemli tatil bölgelerinden biri olan Bodrum'da yepyeni bir ofis hizmete sundu.

Hem kapalı hem de açık mekanda tasarlanan iki ayrı toplantı odasından ihtiyacınıza göre dilediğinizi tercih edebilirsiniz.

eOfis mevcut iş yeri adresini Bodrum'a taşımak ya da şirketini bu güzel tatil beldesinde kurmak isteyenler için çeşitli ofis çözümleri sunuyor. Fatura, mutfak ve ekipman gibi giderlerden kurtularak ofis maliyetinizi minimuma indirmek için hemen Bodrum'da sanal ofis kiralayıp karlı bir yatırım gerçekleştirebilirsiniz. Sanal ofis hizmeti şirketinize, prestijli bir lokasyonda yasal bir iş yeri adresine sahip olma avantajı sağlıyor. Ayrıca şirketinize gelen aramaların karşılanıp size aktarıldığı, posta ve kargolarınızın sizin adınıza alındığı sekreterya hizmetlerinden de yararlanabilirsiniz.

eOfis Bodrum, şehir merkezine ve marinaya sadece 10 dakika uzaklıkta. Ulaşımı hem kolay hem de hızlı. Ayrıca lokasyon avantajı sayesinde müşterileriniz ile Bodrum'un şık restoranlarında ve doğal güzelliklerinde buluşmanız mümkün. Ofiste yer alan coworking alanları sayesinde profesyonel ağınızı genişletebilirsiniz. eOfis'in 10 binden fazla şirketten oluşan network'üne dahil olarak yeni ortaklıklar kurma ve işinizi büyütme şansı yakalarsınız.

100 metrekarelik büyüklüğe sahip etkinlik alanı, ihtiyacınız olan tüm etkinlikleri rahatlıkla gerçekleştirebileceğiniz şekilde tasarlanmış ve Bodrum'un güzel havasından faydalanmanız için açık alanda bulunuyor. Ayrıca eOfis Bodrum'un otoparkı sayesinde aracınız için park yeri arama sorunu yaşamazsınız. eOfis Bodrum 450 metrekare ofis alanı, mobilyalı hazır ofis imkanı ile 09.00 – 23.00 saatleri arasında çalışma imkanı sunuyor.

Lokasyon ağını genişletmeye devam eden eOfis, eOfis Çeşme'yi de yakın zamanda hizmete sunmayı hedefliyor.

www.eofis.com.tr

eOfis
eOfis
BODRUM LOKASYONU

Egeli mimarinin vazgeçemediği malzeme
TRAVERTEN

Ege mimarisinde sıkça kullanılan traverten, iç ve dış mekân arasında paslaşarak zeminden duvara, banyodan mutfağa, mobilyadan aksesuara kadar kapsamlı kullanımıyla deko-radarımıza takılıyor.

Yapım Selin Cebecioğlu.

Tablo, Paula Carmen.

Maurizio Manzoni tasarımı Suspence koltuk, Enne.

Kelly Weartler tasarımı Mira masa üstü aydınlatma, circalighting.com

Baker marka The Kara Mann Collection sehpa, Dream Home.

Sehpa, chappal.co

ClassiCon marka Materia Series sehpalar, Mozaik.

DOĞAL UYUM

Yapıyı giydiren bir malzeme olmasının yanı sıra mobilya ve aksesuarlara da gövde olan traverten, bir mekâna doku eklemenin hızlı, risksiz ve doğal yolu... Çünkü her stille ve materyalle kusursuz bir uyum yakalayabiliyor. Dünyadaki en güzel örneklerinden biri Denizli-Pamukkale travertenleri. Yapı malzemesi olarak da kullanılan travertenin beyaz, ten rengi, krem rengi ve hatta paslı çeşitleri bulunuyor. Dokulu ve mat yüzeyi ile mermerden ayrılıyor.

Salvatori marka Omaggio a Morandi aksesuarlar, Mozaik.

Synergy traverten diffuser, koskela.com

Kasa sehpa, nonshopfun.co

Ralph-noche şezlong.

Dış mekanlara özel tasarım koleksiyonlar SNOC

SNOC uluslararası tasarım standartları çizgisinde, dünyanın dört bir yanındaki tasarımcılarla iş birlikleri içerisinde, kullanıcıları için inovatif ve fonksiyonel dış mekan mobilyaları sunmaya devam ediyor.

Glace masa grubu.

Ralph-noche oturma grubu.

Huxley masa.

Morgan oturma grubu.

SNOC için özel olarak tasarlanan bu koleksiyonlar; sanatın ruhunu taşıyan, yaşayan ve bu enerjiyi kullanıcısına hissettiren çarpıcı bir etkiye sahip. SNOC tasarım bünyesinde, doğal kaynakların bütünlüğü korunarak; sürdürülebilirliğin ekonomik, sosyal ve ekolojik temellerinin ana hedefleri yerine getiriliyor. Marka, dayanıklılığa önem veren tasarım anlayışıyla beraber koleksiyonlarında sürdürülebilir materyal tercih ederek, koleksiyonların karbon ayak izine sebep olmayışı ile çevre için sürdürülebilir bir gelecek kurulacağına inanılıyor. SNOC, tasarım anlayışını sadece bir dış mekân olarak değil, dünyanın vitrini olarak gören ve göstermek isteyen bir perspektifte duruyor. 2023 koleksiyonlarında, hem materyal yapısı hem de tasarım çizgisi ile zamana meydan okuyan, yaşam alanlarına fonksiyon ve farklı bir vizyon katacak parçaları ince ve kritik dokunuşlarla çeşitlendirilmiş.

Koleksiyonda natürel dokusu ile doğal bir çekim alanı oluşturan sentetik rattan ve ahşabın dayanıklı metallerle birlikteliğinden doğan oturma ve masa grupları, concrete kompozit malzemenin kullanıldığı masa grupları, fonksiyonel şezlonglar ve şemsiyeler, salıncak, daybedler ve dekoratif firepitler sunuyor.

snoc.com.tr

Pigalle M boy sehpa.

Pigalle S boy sehpa.

Ralph-noche masa grubu.

Pigalle oturma grubu.

BODRUM KEŞİFLERİ

Her sene bu köşeden okuyucularımıza selam veren Nevra Nergiz yine aldı eline kalemini ve sevdiği Bodrum mekanlarını bir bir kağıda döktü. Denenmiş, onaylanmış, defalarca test edilmiş yepyeni ve sıkı bir seçki huzurlarınızda...

UZAKTAN ÇALIŞANLAR BURAYA

Nihayet arkamızda bıraktığımız pandeminin kalıcı bir sonucu olarak hemen her yerde diz üstü bilgisayarlarıyla takılan pek çok profesonel Bodrum mekanlarını da istila etmiş durumda. Sabah erken saatte gidip yer kapmak koşuluyla tüm gün yayılabileceğiniz ilk önerim Bitez'deki **Nevale & Babun Artı.** İki işletme güçlerini birleştirdi ve ortaya nefis bir sinerji çıktı. Nevale ekşi mayalı ekmek ve simitlerine sağlıklı öğle yemekleri eklerken; Babun da 10 yaş üstü kitap seçkisini buraya taşıdı. Çalışma arasında lezzetli yemekler yiyebilir, biraz da kitap karıştırabilirsiniz. İlle de açıkhava ofisi olsun derseniz; **Zai Yaşam'**daki zeytin ağaçlarının altı sizi bekliyor. Zai'nin kahveleri ve enfes tatlılarından alacağınız enerjiyle verimli bir çalışma günü geçirebilirsiniz. Tabii daha sessiz bir köşe ararsanız kütüphaneye de girebilirsiniz. Son olarak; iç mekan dekorasyonunu değiştiren ve merkezi lokasyonu sebebiyle de Bodrum'ın beyaz yakalıları tarafından çok sık tercih edilen **Maride'**yi alalım mercek altına. Bilgisayar ekranını açmadan kendinize bir kruvasan ya da poşe yumurtalı tartine söyleyin. Gün boyu kahve ve çayı da yanınızdan eksik etmeyin! Maride'nin atmosferi hem aydınlık, hem sessiz hem de menüsü pek leziz.

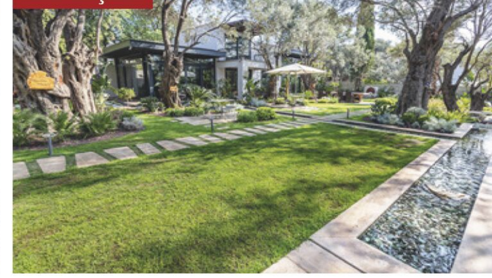

Maride

Zai Yaşam

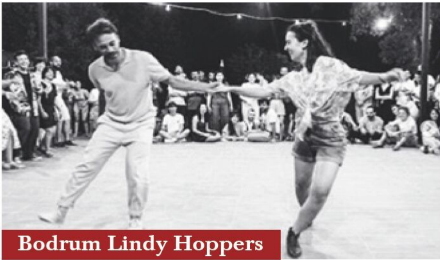

Nevale & Babun Artı

ES GEÇMEYİN

Bodrum çoğunlukla yeme & içmesiyle ünlenmiş olsa da buraya gelmeden önce takibe almanız gereken birkaç topluluğu da paylaşmak istiyorum sizlerle. Kendilerine Mutlu Ayaklar Evi diyen **Bodrum Lindy Hoppers'**çılar mesela... Caz müzik eşliğinde öyle tatlı salınıyorlar ki; onları hem izlemek hem de aralarına katılmak heyecan veriyor. Gümüşlük'teki atölyelerini ziyaret edebilir, dans derslerine katılabilir, pratiklerini izleyebilirsiniz. Biraz el becerisi geliştirmek isterseniz **Cansui Design'**ın takı atölyesinde çıraklığa talip olabilirsiniz. Burada işin ustasından takı yapmayı öğrenirken; samimi bir ortamda kahveli, çaylı, bol Bodrum sohbetli bir gün geçirebilirsiniz. Büyük şehirlerden gelen göçler sebebiyle kültür sanat alanında da pek çok atılım yapan Bodrum'un kadın girişimciler tarafından kurulan platformu **Art Melek** var bir de. Her sene yaptıkları Atölye Buluşmaları ile adlarını duyurdular ama farklı projelerle ufkumuzu açmaya devam ediyorlar. Sanatı ve sanatçıları uzun sofralarda buluşturdukları etkinliklerden birine denk gelirseniz hiç pişman olmazsınız!

Bodrum Lindy Hoppers

Art Melek

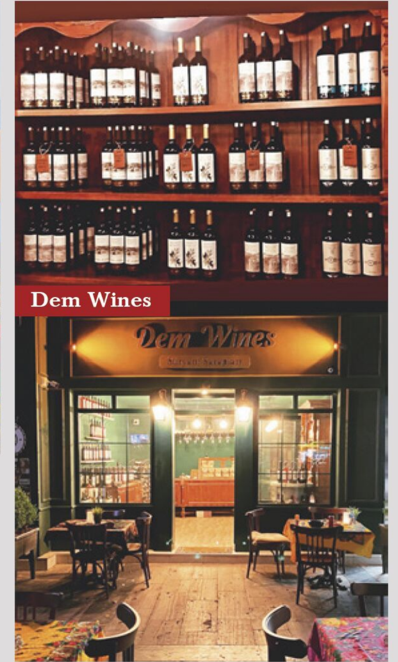
Cansui Design

EN YENİ GARANTİ LEZZETLER

Sushi sevmeyene bile parmak yedirten bir Uzak Doğu yolculuğuna çıkartacağım önce sizi. Bodrum merkezdeki DoubleTree Marina Vista Hotel'in çatı katına çıkıyoruz ve karşımıza yarımadanın en lezzetli sushi restoranı çıkıyor: **Nama Sushi Bodrum**. Manzara zaten konuşulmaya gerek olmayacak kadar nefes kesici. Menü ise envayi çeşit sushi ve raw food alternatifin yanı sıra fried sushi denen aşırı lezzetli seçeneklerle bezeli. Buradan kakıp yönümüzü Yalıkavak tepelerine çeviriyoruz. **Birdcage33** adından da belli olacağı gibi panoramik manzarasıyla selamlıyor bizleri. Şefin elinden çıkan özel lezzetlerle romantik bir akşam yemeği yiyebilir; havuz başında şarabınızı yudumlayabilirsiniz. Aynı zamanda konaklama imkanı da sunduğundan tatiliniz için sakin ve gustosu olan bir alternatif olarak listeleyebilirsiniz. Bitez marinanın karşısına açılan **Tike Bitez** garanti lezzet arayanlar ve işini riske atmak istemeyenler için ideal. Klasik Tike lezzetlerini; kebap ve mezeleri Bodrum esintisi eşliğinde deneyimlemek isteyenler kaçırmasın. Bu kategorideki son önerim ise meyhaneler sokağının içinde pırlanta gibi parlayan **Dem Wines**. Süryani şarapları satılan dükkanın önüne attığı masalarda oturup bir peynir tabağı sipariş edebilir ve farklı şarapların tadına bakabilirsiniz.

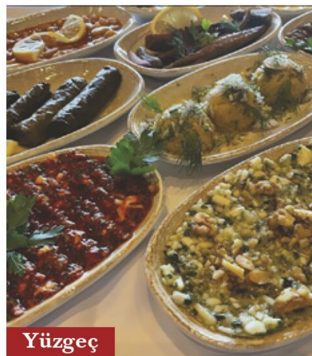

Birdcage33

Nama Sushi Bodrum

Dem Wines

Tuz Duman

Yüzgeç

Pizzaria Mia Bodrum

ELİ KULAĞINDA OLANLAR

Henüz kapılarını açmamış olmasalar da bu yazı şenlendirecek birkaç yeni mekan önerisi daha yapalım. Dedikodu kazanında şu sıralar en tepede bir yol üstü meyhanesi olan Atgeç'in Ortakent sahiline kondurmak için çalışmalara başladığı balık restoranı ***Yüzgeç*** var. Bir Atgeç müdavimi olarak merakla beklediğim bu yeni restoranın kapısındaki kuyrukları şimdiden hayal edebiliyorum. Bir başka yeni haber geçen senenin popüleri ***Tuz Duman***'nın yer değişikliği hakkında. Merak etmeyin çok uzaklaşmıyorlar, yine Gümüşlük'te ama bu kez tam göbekte olacaklar. Halk plajının hemen yanında yine aynı ekip, aynı salaş ambiyans ve aynı enfes tabakları bulabilirsiniz. Geçen sene en sevdiğim mahalle pub'ları listesinde sıraladığım Manuel'in işletmecileri ise mekanın hemen yanına bir pizzacı konduruyor. ***Pizzaria Mia Bodrum*** parmak arası terlik mevsimi açıldığı zamanlarda midemizi şenlendirecek gibi duruyor.

Ege mimarisinin yaşayan örnekleri

Bodrum'dan başlayıp Batı kıyıları boyunca devam ederek Çeşme, Seferihisar ve en yukarda Kaz Dağlarına uzanan rotada kalbimizi fetheden evleri geziyoruz.

Fotoğraflar Mehmet Öksüz, Yerce Art/ Emin Emrah Yerce, Kadir Aşnaz, Fevzi Ondu, Emre Başak.

Bodrum'da

KERPİÇ EVİN HİKAYESİ

Bodrum'da 20 dönüm arazi içinde yer alan kerpiç ev, ev sahibi Mustafa Türk ve tasarımcısı iç mimar Mehmet Öksüz'ün dört yıldır üzerinde çalıştıkları bir proje. İç bölmesiz tek alan içinde kurgulanmış yapı, geleneksel köy evlerinden ilham alıyor.

Mustafa Türk

Mehmet Öksüz, doğma büyüme Bodrumlu. 2010 yılında iç mimarlık okumak için İstanbul'a gitmek dışında ayrılmamış bu yarımadadan. "Bir Egeli olarak, mekân tasarlarken vermeye çalıştığım his samimiyetten ve insanı kucaklamaktan yola çıkıyor." diyor. Ev sahibi ise yine bu coğrafyanın insanı, Bodrumlu yaratıcı bir ruh, Mustafa Türk.

20 dönüm bahçe içerisinde 30 m^2 bir ev burası. Kerpiç evin doğa içindeki kayboluşu, ona uyumlanışı, saygısı, sadece ağaçlara değil, tüm canlılara olan sevgisi her bir malzemesinde, formunda, sıvasında hissediliyor. Bu mimari, içinde yaşayana huzur, sağlık ve mutluluk da verir.

Bölücü duvarları olmayan evin mutfak ve yaşam alanını ayırmak için zeminde dairesel formda 15 cm'lik bir basamak yaratmışlar. Çatıyı oluşturmak için eski evlerden sökülmüş masif mertekler kullanılmış. Dairesel pencerenin önündeki sedir, zemine sabit olarak üretilmiş. Evdeki tüm tamamlayıcı ürünler Gibi Bodrum'dan. Koltuk ve orta sehpa lokal antika dükkanlarından alınmış.

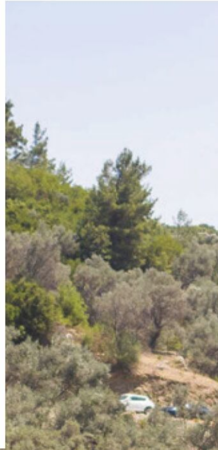
İzmir, Seferihisar'da

TABİATIN İÇİNDE MÜKEMMEL DENGE

İzmir Seferihisar'ın Gödence köyünde konumlanan ev, beşi anıt ağaç, en genci 300 yaşında olan 140 adet zeytin ağacının bulunduğu muazzam bir floranın orkestra şefi gibi.

İzmir Seferihisar'da konumlanan bu yapı, bütünüyle primitif, ham ve yabani bir doğanın dağınık estetiği içinde doğmuş, iyi planlanmış bir mimaride, araziye eşlik eden, duygular arasına denge getiren, bakir bir mahremiyet kozası. Doğal habitat ve insan arasında gerçekleşen ilk bağ, ev sahibi avukat Ömer Erdoğan'ın araziyi görmesi ve bir gün içinde satın alması ile başlıyor. Erdoğan'ın bu ani kararı, arkadaşı tasarımcı Ozan Erden'i araziye getirmesi ve hayallerini anlatması ile devam ediyor. Multidisipliner bir yaratıcı olan Erden, Bodrum, İstanbul ve İzmir aksında iç mimari projeler gerçekleştiren, hem tasarım hem sanat konusunda üretim yapan bir profesyonel. Çevresinde şarap bağları, çam ormanları, zeytinlikler ve eşsiz vadiler bulunan arazi aslında bir zeytinlik olarak alınsa bile, ikili burada bir yaşam alanı yaratmaya karar vermiş.

Ozan Erden

Farklı cephelerden yemyeşil florayı seyreden ve bol günışığı alan salondaki kanepenin tasarımı Ozan Erden'e üretimi ise Rada Mobilya'ya ait. Eski bir sandık olan orta sehpa, Urla'daki Sihirbaz Antika/ Barbaros Çubukçu'dan alınmış. Deri Barcelona Chair, Zara Home ürünü. Hakan Ezer tasarımı dresuar Sihirbaz Antika/ Barbaros Çubukçu'dan alınmış. Mutfağın endüstriyel aurasını yumuşatan antikalar, tam bir Anadolu karması: Hatay işi cam kavanozlar Kırkağaç'taki Ozan Antik'ten ve eski ecza porselenleri Basmane'de konumlanan antikacı Hasan Özkan'dan alınmış.

Bodrum Demirbükü'nde

EGE'NİN MODERN RUHU

Güneşin yıkadığı bembeyaz mimarisi, koskoca maviliğin içinde bir başına özgürlüğün ve doğanın keyfini süren yaşam stili ile Yunan Adaları, ilham tanrıçalarını Ege'ye bırakıyor. Denizin karşı kıyısı Bodrum Demirbükü'nde konumlanan bu ev de ilhamını tanrıçaların peşine düşerek buluyor. Mekân tasarımcısı İrem Abay Boysahoğlu'nun kurguladığı modern Ege evi, sahiplerinin hayallerini de gerçeğe dönüştürüyor.

Bahçede kot farkı nedeniyle havuz bir alt kotta konumlandırılmış. Bahçedeki yemek masası yeşil yansımalarıyla göz alıcı bir tasarıma sahip, Paola Lenti marka Mozaik'ten alınmış.

Evin giriş holünde yapılan ilk karşılama evin genel senaryosu hakkında ilk ipuçlarını veriyor. Büyük beyaz küpler Yargıcı Homeworks'ten alınmış. Çimento ayaklı Gervasoni yuvarlak masa, Moda Bagno'dan alınmış.

Giriş katında manzarayla buluşan salonda kanepe ve koltuklar B&B Italia marka, Mozaik'ten alınmış. Taş dokulu orta sehpa Mustafa Toner tasarımı, Enne'den alınmış.

Bodrum'un en güzel koylarından Demirbükü'nde doğayla buluşan lüks bir yaşam vahasına dönüşen Mesa Demirbükü evlerinden birindeyiz. Etrafını çevreleyen doğayla barışık, fonksiyonel, şeffaf ve yalın bir karakter kazanan ev, mekân tasarımcısı İrem Abay Boysanoğlu'nun imzasını taşıyor. Tasarımcının mekânı hafifletmek üzerine kurguladığı plan bu akışkan mekânı ev sahiplerinin tam da hayal ettiği noktaya taşımış. Tasarımdaki saflık, etrafı saran muhteşem manzaranın odak noktası olarak kalmasına, mimarinin zarafetle geri planda kalması ise bu güzelliğin müdahale edilmeden muhafaza edilmesine olanak tanıyor.

İki kat üzerine 550 m² olarak planlanan evde, kimi zaman içerisi dışarıya, kimi zaman da dışarının doğallığı içeri taşınarak sınırsız, özgür ve konforlu bir yaşam stiline izin veriyor.

İrem Abay Boysanoğlu

Ayvacık, Babakale'de

TAŞ EVİN BÜYÜSÜ

Kuzey Ege'nin doğal güzelliklerinin büyüsünü yansıtan balıkçı köyü Babakale'deyiz. Y: Mimar Esra Güray ve restoratör Ioannis Rappas'ın orijinaline sadık kalarak yenilediği köy evi ev sahibi Prof Dr. Feryal İlkova'nın huzur bulduğu yaşam sığınağı...

Kanepelerin üzeri Denizli'den alınmış Buldan bezleriyle örtülü. Phare Studio'dan alınmış hasır örgü bank sehpa olarak değerlendirilmiş. İkili siyah ahşap yan sehpalar ve vazo işlevi gören beyaz emaye sürahi Ikea'dan. Hardal rengi seramik şişeler Atina'dan. Abajur, aplik ve mermer yüzeyli yan sehpa ev sahibinin antika koleksiyonundan. Kilim Balıkesir'deki bir eskiciden alınmış. Perdeler Elvin Perde'ye diktirilmiş.

Çanakkale'nin Ayvacık ilçesine bağlı Babakale köyü Kuzey Ege'nin en batı ucunda, eski Osmanlı kalesinin hemen yanı başında konumlanıyor. İstanbul'da yoğun bir iş hayatı olan ev sahibi, gastroenterolog Feryal İlkova, tempolu işinden fırsat buldukça burada zaman geçirip dinleniyor. Ege'nin dingin mavi sularına karşı konumlanmış bu yapı ev sahibinin buradan aldığı ikinci köy evi. İlk aldığı 100 yıllık köy evinin renovasyon çalışmalarında Y. Mimar Esra Güray ve restoratör Ioannis Rappas ile çalışan ev sahibi sonuçtan oldukça memnun kalınca bu evde de yine aynı ikiliyle çalışmayı tercih etmiş. Yaklaşık 110 m2 olan, iki katlı ve üç yatak odalı evin renovasyon işleri yaklaşık altı aylık bir süreçte tamamlanmış.

Kaz Dağları, Kayalar köyünde

KAYALARA YASLANAN EV

Türkiye'nin önemli menajerlik şirketi ID İletişim'in sahibi ve yaratıcı yapımcılık yapan Ayşe Barım'ın kaya duvarına dayanmış evi, Kaz Dağları'nın doğal dokusunu koruyan Kayalar köyünde yer alıyor.

İç mimar
Elvan Karadeniz
ev sahibi
Ayşe Barım

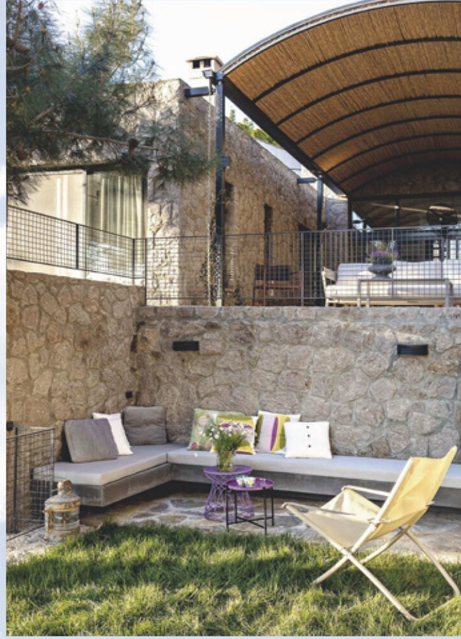
Kaz Dağları, bereketli toprakları, tertemiz havası ve efsaneleriyle adından söz ettiren benzersiz bir coğrafya. İstanbul'a yakınlığı nedeniyle, kentin yoğun ilgisini çeken Kuzey Ege bölgesinde doğanın içinde, son yıllarda çok güzel taş evler yapılıyor. ID İletişim firmasının sahibi Ayşe Barım'ın evi de onlardan biri.

Barım'ın buköyü seçmesinin nedeni denize yakın, Midilli manzarasına hakim, hâlâ köy kimliğine sahip olması. Kayalar köyünde yaşayan mimar Coşkun Karadeniz ve iç mimar Elvan Karadeniz, bölgenin mimari dilini çok iyi bilen, yöre taşını, topografyasını, kayasını, iklimini, rüzgarını ve ışığını mimari projelerinde çok iyi kullanan iki yaratıcı isim. Birlikte bu evin tasarım ve yaratım sürecini tamamlıyorlar.

Salon, binanın en uç kısmında hem ön bahçeyi ve havuzu hem de çam ormanını algılıyor. Oturma gurubu hem denize hem iç avluya bakacak şekilde kurgulanmış. Kanepe karşısında şömine, üzerinde Tv bulunuyor. Şöminenin iki yanında simetrik, duvar ile bütünleşmiş alçıpan raflar ile tasarlanmış kitaplık ünitesi bulunuyor.

Doğal kaya duvarı ve çam ormanı içindeki dere arasında tasarlanan havuz, ufukta Midilli Adası'na uzanan deniz manzarasıyla nefes kesen bir görüntüye sahip.

DOĞAYA SAYGILI SEÇİMLER

Geçtiğimiz yıllarda lüks tüketim etiketiyle sunulan 'sürdürülebilir' kavramı artık 'doğaya saygı' manasıyla gündemimizde. Mevcut kaynakları korumaya yönelik hareket eden tasarımcılar, mimari, dekorasyon, teknoloji, moda, restoran, otel gibi birçok alana dokunuyor. Alanlarında öne çıkan, farklı sektörlerdeki 'yeşil adım'ları mercek altına aldık.

Yapım Selin Cebecioğlu.

Geri dönüştürülmüş pamuktan üretilen kilim, H&M Home.

DAHA İYİ BİR GELECEK MÜMKÜN

2020'de aramızdan ayrılan tasarımcı ve yazar Terence Conran yaptığı röportajlardan birinde şöyle diyor: "Modern toplumun yüzleştiği en önemli sorunlardan biri çevre. Günümüzde dünyayı en çok kirleten etkenlerin başında binalar geliyor. Geleceğin evleri çevre bilinciyle sürdürülebilirlik ilkelerine bağlı kalınarak yeşil teknolojiyle tasarlanacak. Gelecek nesillere daha iyi bir dünya bırakabilme telaşına giren insanların doğaya saygılı ürün ve çözümleri tercih etmeye başlamalarının tasarımcılara büyük bir fırsat yaratacağını düşünüyorum. Her zaman iyi niyetli yaklaşımla tasarımların insanların hayatını güzelleştireceğine inanıyorum. Daha iyi bir gelecek için daha uzun ömürlü ve doğaya daha saygılı tasarımlara sahip olmamız şart."

Nordviken bar sandalyesi, Ikea.

Geri dönüştürülmüş ahşap masa, Zara Home.

Studio Patato marka Mushroom kilim, hipicon.com

Zara Home.

"İşin sırrı kimliğimizin, yaşadığımız alanların ve bize eşlik eden nesnelerin özünü keşfetmekte." **Vincent Van Duysen**

Mutfaklarda plastik temizlik gereçleri yerine geri dönüştürülmüş ahşap malzemeleri tercih edebilirsiniz.

Artık bir tasarım yapılırken, yaşam döngüsüne katkısı ya da zararı, üretirken ve kullanırken harcayacağı enerji miktarı gibi birçok detay hesaplanıyor. Amaç tabii ki ekolojik dengeyi bozmayacak kadar az miktarda doğaya zarar vermek. Hatta mümkünse hiç zarar vermemek. Üretim aşaması kadar, kullanım süresi de tasarımın ekolojiye katkısını düşündürüyor. Bir ürünün ömrünü uzatmanın birçok yöntemi var. Teknik açıdan dayanıklı olması kadar, yenilenebilir biçimde tasarlamak da önemli. Tasarımın hayata geçmesindeki enerji tüketimini kontrol etmek, çevreyle barışık tasarımın en önemli kriterlerinden biri. Dolayısıyla sürdürülebilir tasarım yalnızca doğal ürün seçmek değil. 'Doğal ürün' ibaresi yerine 'doğa dostu ürün' denmesinin sebeplerinden biri de bu. Sürdürülebilir tasarımın önemli adımlarından biri de dünyada var olan ürün sayısını çoğaltmak yerine halihazırdakileri değerlendirmekten geçiyor. Kullanılmayacak ürünü değerlendirecek bir yere vermek ya da zaten çoktan üretilmiş bir ürünü tercih etmek gibi unsurlar içeriyor. Ekolojik dengeye katkılı seçimler restoran ve otellerde de gündem. Restoranlarda Yeşil Michelin Yıldızı, otellerde ise Green Globe Sertifikası bu gücü taçlandıran belgelerden.

Tüp sıkıcı, Tchibo.

Geri dönüşümlü şişelerden yapılan Meller marka güneş gözlüğü, Beymen.

Hindistancevizi kabuğundan yapılan Coconut kâse, Gaia's Store.

Bardak altlığı, Tchibo.

Porland, Yuvam Dünya Derneği ile başlattığı işbirliğiyle Re-Gen One&Only serisini oluşturmuş.

Günsan Dimmer anahtarı, iç mekân aydınlatmasında voltajı kontrol ederek enerji verimliliğini artırıyor.

Yeniden kullanılabilir bambu pipet seti, Gaia's Store.

Bio-On işbirliğiyle geri dönüştürülmüş malzemeden üretilen Kartell marka modüler depolama ünitesi, Sihir Mobilya.

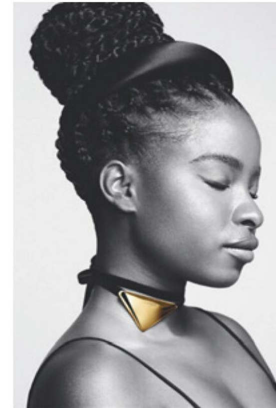
Doğal olarak sürdürülebilir ve kadim bir bitki lifi olan keten, hipoalerjenik özelliğinin yanı sıra diğer lif türlerine göre üretiminde çok daha az su gerektiriyor. Kimyasal kullanılmadan üretilebiliyor. Dayanıklı lif yapısı malzeme kalitesiyle uzun süre kullanıma vesile oluyor. Ketenin dönüşüm sürecinde ortaya çıkan atık malzemeler tamamen geri dönüştürülebilir özellikte. %100 pamuk, genetiği değiştirilmemiş, doğal üretimi belirtir.

Ethnicraft.

"KARTELL GEZEGENİ SEVİYOR"

1967'de Anna Castelli Ferrieri tarafından tasarlanan modüler tasarım, tamamen eko-sürdürülebilir versiyonunu yeşil, pembe, bej ve sarı olmak üzere dört renkte satışa sundu. "Araştırma bizim görevimiz ve inovasyon ile tasarımı bir araya getirmek için deneyler yapmaya devam ediyoruz. Değerlerimize bağlı kalarak, yeni ve gelişen endüstriyel süreçler üzerinde çalışarak 70. yılımızı doldurmanın ve bir kilometre taşına daha ulaşmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Müşterilerimize son derece yüksek kaliteli bir biyoplastik ürün sunmak için Bio-on ile çalıştık ve bunu yapmak için dünyaca ünlü ürünlerimizden birini seçtik. Biyoplastik araştırmaları, iyi sürdürülebilirlik uygulamalarını teşvik etmeyi amaçlayan "Kartell gezegeni seviyor" projesinin bir parçası olarak inovasyon yolculuğumuzun yanı başında yer alıyoruz."

Kartell Yönetim Kurulu Başkanı Claudio Luti

Prada'nın, geri dönüştürülmüş altından yapılmış mücevher koleksiyonu Eternal Gold, 21. yüzyıl lüksüne dair bilgi veren sürdürülebilir uygulamaların yanı sıra eski çağlardan kalma zanaat tekniklerini üzerinde taşıyor.

Blekinge yastık, Halsa.

Tünel keten misafir havlusu, Haremlique.

Airfyer XXL, Philips.

Lavaboya dökülen 1 litre kızartma yağı, 1 milyon litre suyu içilmez hale getiriyor. Airfryer, kızartmak istenilen yemekleri çok az yağ kullanarak veya hiç yağ eklemeden pişirmek için sıcak havayı kullanıyor; böylece yüzde 90'a kadar daha az yağ ile kızartma işlemi gerçekleştiriyor.

Skogsta masa, Ikea.

Elevado çift kişilik keten yatak örtüsü, Chakra.

Geri dönüştürülmüş pamuktan üretilen kilim, The Keep.

Illy kahve kapsüllerinden geri dönüştürülmüş Re-Chair, Sihir Mobilya.

Cozy and Soft, atölyesinde artan iplikleri atmıyor, püskül olarak geri dönüştürüyor. Artan kumaş parçalarını ise çift renkli ürünlerinde değerlendiriyor.

YEŞİL MİCHELİN YILDIZI NEOLOKAL'İN

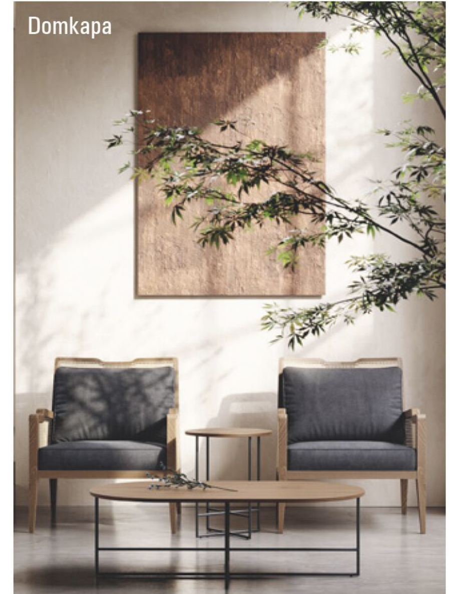

Maksut Aşkar

Dünya genelinde 15 bin restoranın Michelin Yıldızı var. Yeşil Michelin Yıldızına ise dünyada sadece 381 restoran sahip. Şef Maksut Aşkar'ın çevreye duyarlı, etik lezzet ve servis anlayışıyla ilerleyen restoranı Neolokal, Ekim ayında açıklanan listede Yeşil Michelin Yıldızı'yla yerini aldı. Peki, yeşil restoranlarda ne gibi özellikler aranır? Özetle, atık azaltma ve geri dönüşüm sağlaması, enerji ve su kullanımının tasarruflu olması, sürdürülebilir gıdaların tercih edilmesi, kimyasal kirliliğin önlenmesi, dayanıklı malzeme seçimi gibi özünde yine doğaya saygılı servis ve tüketim anlayışı aranıyor.

YEŞİL EVLER

Doğaya yakın olmak fiziksel, ruhsal ve zihinsel sağlığı iyileştirir. Bizi varlığımızın ardındaki gerçeği ve daha mutlu bir dünyanın nasıl görüneceğini keşfetmeye zorlar. Ayrıca insanlar genetik olarak doğa ile bir arada kalmaya koşullandırıldığından, doğa-insan bağlantısının yokluğunda içimiz yalnızlık ve mutsuzluk duygusuyla kaplanır. Bu iyileşme hareketinde yapmamız gereken en önemli şeylerden biri onu hep yakınımızda tutmak. Bunun için yaşadığımız mekânı tasarlarken ham ahşap, taş, seramik, keten, pamuklu, bambu gibi doğal malzemelerden, bitkilerden, beyaz, bej gibi ruhu dinlendiren renklerden ilham alabiliriz.

Domkapa

BİLİNÇLİ TÜKETİME 'VİNTAGE' YAKLAŞIM

1945-1950 arasındaki süreçte 'kıtlık' kelimesiyle tanışan dünya, çok yönlü düşünüp üretim ve tüketim konusunda yeni bir harekette bulunmaya başlamış. Sonuç olarak ürün yalnızca göze değil aynı zamanda ekosisteme ve ekonomiye de cevap verecek şekilde var olmalı kanısına varılmış. Kullanım dışı ürünün ihtiyaç sahibine verilmesi ya da takas edilmesi desteklenmiş. Alınan malzemenin yapım aşamalarının doğaya saygılı olması kadar, var olan ama kullanılmayan ürünlere yönelmek de önemli hale geliyor. Vintage ürün seçmek gibi…
Vintage deyince aklınıza hemen klasik formlu antika ürünler gelmesin. Mid Centry-Modern dönemine ait zamansız tasarımları bulmak da mümkün. İstanbul'da Dank ve House of Junk, ikinci el tasarım orijinal mobilya söz konusu olduğunda mutlaka uğramanız gereken adreslerden. Yakın zamana ait ikinci el mobilyaları da bulabileceğiniz bu iki adres dışında Horhor, Çukurcuma, Feriköy, Kadıköy, Dolapdere gibi semtlerde kurulan bitpazarlarında çeşitli dönemlere ait ürünlere ulaşabilirsiniz.

OKSİJENİ BOL YAŞAM KÖŞELERİ

Sıcak yaz günlerinde mevsimin enerjisinden ilham almak ve güneşin tadını doyasıya çıkarmak için açıkhavadaki konfor alanlarımıza çekiliyoruz. Doğayla kurduğumuz bağlantının önemli bir parçası olan, rahatlatıcı etkiye sahip dinlenme köşelerinde günlük tempomuzu biraz düşürerek ruhumuza iyi gelen duyguları harekete geçiriyoruz.

Yapım İrem Somer.

Sarkıt, Mudo Concept.

Forestier marka Bamboo Square sarkıt aydınlatma, Tepta.

Keten şapka, Sibi Hats.

Sepet, Yargıcı Homeworks.

Ayna, Yargıcı Homeworks.

Hamak, Zara Home.

AÇIKHAVA SALONU

Monotonlaşmış şehir yaşamı içinde kendimize küçük mutluluklar yaratabileceğimiz organik köşelerde her detayı, kendimizi daha iyi ve dinlenmiş hissedebilmemiz için bir araya getiriyoruz. Bu detaylar bizi düşsel bir dünyaya davet ediyor.

Andrea House marka fener, Beymen Home.

Marc Newson tasarımı Cappellini marka koltuk, BMS.

Konsol, Koçtaş.

Mama sallanan koltuk, Hamm.

Yastık, Design State Home.

Mx Home yastık, Beymen Home.

Stoneware tabak, H&M Home.

Jonathan Adler tasarımı koltuk, Beymen Home.

Keten battaniye, The Mia.

Yastıklar, Cumba Selection.

Fritz Hansen marka Poul Kjaerholm tasarımı PK24 daybed, Mozaik.

Örtü, Room Diaries.

Sehpa, Yargıcı Homeworks.

HAVUZ BAŞINDA

Oturma ve uzanma elemanlarının bir araya geldiği konfor odaklı bu deneyimde güneşle tatlı tatlı flörtleşirken suyun sakinleştirici etkisiyle ruhunuzu dinlendirebilirsiniz.

Kuş yemliği, Feyza Tasarım.

Tona sarkıt aydınlatma, Mudo Concept.

Gaia yastık, Bohemart.

Saksı, Yargıcı Homeworks.

Avari kanepe, L'unica.

Keten minder, Zara Home.

Pana hamak, MVoice.

Örtü, House of Mare.

Keten kimono, H&M Home.

Bambu fener, Mudo Concept.

Hasır şapka, Dcey.

Poltrona Frau marka Roberto Lazzeroni tasarımı The Secret Garden şezlong, BMS.

Bamby hasır puf, Bella Maison.

Forestier marka Arik Levy tasarımı lambader, Tepta.

Ames marka tabure, Beymen Home.

Dream sehpa, L'unica.

Şemsiye, Yargıcı Homeworks.

Enlil doğal dokuma yastık, Joynodes.

Canasta daybed, Mozaik.

Şezlong, L'unica.

Bahaneye ihtiyaç duymayan havuz partilerinin, yemek davetlerinin, en lezzetli kokteyllerin, kısa uyku molalarının merkezi olan havuz kenarında suyun sakinliğine ve dinginliğine uyum sağlayacak renklerde ürünler kullanabilirsiniz.

Nest.

YAZ SOFRALARI

Delabro aplik, Bella Maison.

Kundalini marka Viceversa sarkıt aydınlatma, Tepta.

Bloomingville marka sepet, Beymen Home.

Servis arabası, Vakko Home.

Yaz mevsiminin enerjisinden alınacak hazzı yükselten kurgular, yaşamı farklı deneyimlerle renklendirmek isteyenlerin tercihi oluyor. Bir masa etrafında bir arada olmak gibi.

Tungi hasır sepet, Mudo Concept.

Şampanya kovası, Bakır İstanbul.

Sugen marka servis seti, Beymen Home.

Roda marka kilim, Mozaik.

Tabak, Feeka Design.

Cape Town kanepe, Chakra.

Masa örtüsü, H&M Home.

Bardak, Maji Atelier.

Sehpa, Naia Home.

Kâse, Dinofor.

Pumpkin fener, Leo Concept.

Yemek takımı, Zara Home.

Masa, Mudo Concept.

Kahve bardağı, Onni Design.

Koltuk, Cumba Selection.

2023

LANDSCAPE CONTEMPORARY BETWEEN OUTDOOR

MONUMENTAL ART ARCHIVE SPACES LIVING

ART AND CULTURE

snoc.com.tr